Mirceşti, 1882

Domnule Ispirescu,

Privind la volumul de poveşti poporale ce mi-ai trimis la ţară, îmi pare că mă aflu în faţă cu o comoară pe care aş fi pierdut-o de mult şi am regăsit-o într-o zi de noroc.

Un geniu fermecător iese din cuprinsul lui îi vine de mă ia pe aripile sale ca să mă transporte în timpul copilăriei mele şi în lumea aceea mult ademenitoare, locuită de zmei, de balauri, de pajuri, de cai năzdrăvani, de paseri măiestre, de strâmbă lemne, de sfarmă-pietre, de feţi-frumoşi, de fete de împăraţi cu plete de aur etc., într-un cuvânt, de toate minunile ce-mi povestea manca (doica) în nopţile de iarnă la gura sobei…

În adevăr aceste fantastice roduri ale imaginaţiei poporului român au un caracter de originalitate, care le ridică mai presus decât basmele altor neamuri, căci sunt şi înavuţite de tradiţii mitologice ale anticilor noştri străbuni şi viu colorate de razele soarelui oriental.

Ele dar sunt de natură a naşte mirarea şi admirarea străinilor culţi, care se ocupă cu studiul producerilor intelectuale ale seminţiilor răsăritene…

Ai făcut un bun serviciu neamului românesc, adunând într-un şireag mulţime de pietre scumpe din averea naţională, un şireag care nu mai este ameninţat de a se pierde. Recunoştinţa noastră îţi este dar câştigată pentru totdeauna.

Preţiosul d-tale volum trebuie să se afle în fiecare casă, căci în el generaţiile nouă vor învăţa a cunoaşte valoarea inteligenţii şi a naturei poporului român…

Al d-tale servitor şi amic,
V. ALECSANDRI

ISBN 973-21-0646-8

Biblioteca



serie nouă
3
(1532)

PETRE ISPIRESCU
Făt-Frumos cu părul de aur

BPT

PETRE ISPIRESCU

Făt-Frumos cu părul de aur



BPT



Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale
Făt-Frumos cu părul de aur
(Legende sau Basmele românilor)
Editura Minerva S.A., 2002
288 p.; 17 cm

ISBN 973-21-0646-8

Noua serie a colecţiei „Biblioteca pentru toţi"
apare datorită cooperării dintre
Ministerul Culturii şi Cultelor,
Uniunea Scriitorilor din România,
MEGApress holdings S.A.

MINERVA S.A.
Redacţia şi sediul social
B-dul Metalurgiei nr. 32-44, cod. 75579, sector 4,
Bucureşti, O.P. 82 – C.P. 38
tel./fax: (01) 330.88.08; 330.88.10; 330.88.40; 330.88.66;
410.93.33; 410.93.35; 410.94.74; 410.94.72

Tipărit la *MEGApress holdings S.A.*

PETRE ISPIRESCU

Făt-Frumos cu părul de aur

(Legende sau basmele românilor)

*

Ediţie îngrijită, tabel cronologic şi antologie
de ARISTIŢA AVRAMESCU

Selecţie critică
de MIRCEA MUTHU

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI • 2002
EDITURA MINERVA • BUCUREŞTI

Colecţie îngrijită de EUGEN URICARU
Coperta colecţiei: Daniel Nicolescu
Ilustraţia: Val Munteanu

TABEL CRONOLOGIC

1830 *ianuarie*. S-a născut Petre Ispirescu într-o casă din mahalaua Pescăria Veche, Bucureşti. Tatăl, Gheorghe, avea o frizerie pe Calea Văcăreşti; mama, Elena, i-a insuflat dragostea pentru învăţătură. A avut doi fraţi: Ştefan şi Gheorghe şi o soră, Safta. Familia Ispirescu după câtva timp s-a mutat în mahalaua Udricani într-o casă mai încăpătoare.

1838-1839 Petre Ispirescu este trimis să înveţe carte la şcoala dascălului Nicolae de la biserica Udricani.

1840 Îşi continuă învăţătura la şcoala dascălului Stan Lupescu de la biserica Olteni. La această şcoală Petre Ispirescu (apoi fratele său Gheorghe şi mai târziu Safta) a învăţat să scrie şi să citească.

1842 Petre Ispirescu învaţă Psaltichia cu profesorul de muzică George Voiculescu de la biserica Domniţa Bălaşa, fiind angajat totodată să cânte duminică în strana bisericii pentru zece lei pe lună.

1844 Se angajează ca ucenic la Tipografia condusă de Zaharia Carcalechi.

1845 Apare la Stuttgart, în Germania, prima culegere de basme româneşti datorată fraţilor Arthur şi Albert Schott: *Walachische Märchen*.

1848 Termină cu ucenicia şi e angajat lucrător cu o sută de lei pe lună. Culege el singur gazeta oficială „Vestitorul românesc".

1849 Sora lui Petre Ispirescu moare în urma unei scarlatine.

1852-1853 V. Alecsandri publică *Balade* (*Cântice bătrâneşti*), partea I, 1852; partea a II-a, 1853.

1853 Ispirescu se angajează la tipografia lui Iosif Compainig, care adusese prima maşină tipografică în România.

1854 Îl cunoaşte pe doctorul Antalfi, care îl sfătuieşte să înveţe limba franceză, ceea ce face cu mult entuziasm, ajungând să citească publicaţiile franceze. Traduce chiar *Ruinele Palmirei* de Volney, în jurul anilor 1871-1875, manuscris care însă s-a pierdut.

1857 Tipăreşte îndemnat de publicistul I.G. Valintineanu, fără ştirea cenzurii, corespondenţa secretă a principelui Vogoride cu un văr al său (consulul Turciei la Londra), corespondenţă în care erau consemnate încercările de a submina proiectata Unire a Principatelor. Poliţia îl arestează pe P. Ispirescu şi îl închide trei săptămâni. După eliberare îşi găseşte postul de la tipografie ocupat.

1858 Se angajează în tipografia publicistului şi omului politic Vasile Boerescu, unde începe tipărirea jurnalului condus de acesta, „Naţionalul". Tipografia era înzestrată cu prima presă mecanică adusă în România din Franţa.

1860 Ispirescu acceptă propunerea lui Vasile Boerescu de a deveni asociat la tipografia sa.

1861 Se căsătoreşte cu Sevastiţa, fata lui Dimache Petrescu, starostele cavafilor. Cumpără o căsuţă în mahalaua Oţetari.

1862 Publică primul său basm în jurnalul „Ţeranul român", Bucureşti, nr. 1, pp. 87-88: *Povestea lui Făt-Frumos sau Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte*. La această revistă îi cunoaşte pe Ion Ionescu de la Brad, Nicolae Filimon, Ion Ghica, Cezar Bolliac. În acelaşi an publică şi primul său volum *Basme sau legende populare*, conţinând trei basme apărute în „Ţeranul român".

1863 Vasile Boerescu îi vinde tipografia lui Cezar Bolliac, care apoi o vinde şi el. Petre Ispirescu rămâne fără lucru aproape trei luni. C.A. Rosetti îl cheamă să conducă tipografia lui în care se tipărea ziarul liberal „Românul".

1864 Părăseşte şi tipografia „Românului", ziarul încetându-şi temporar apariţia. Se asociază cu Carol Göbl şi Scarlat Walter înfiinţând Tipografia Lucrătorilor Asociaţi, în care din anul 1865 începe să tipărească gazeta „Tipograful român".

1867 *ianuarie*. La propunerea lui Ion Ghica devine director la Imprimeria Statului.

1867 I.C. Fundescu publică volumul: *Basme, poveşti, păcălituri şi ghicitori*.

1868 Se asociază cu Petru Georgian şi C. Petrescu-Conduratu, preotul Ion Buzea şi Economul înfiinţând Noua Tipografie a Laboratorilor Români. Activitatea de tipograf îi înlesneşte contractul cu cei mai de seamă cărturari contemporani, de a căror preţuire s-a bucurat.

1872 Tipăreşte volumul *Legende şi basmele românilor, ghicitori şi proverburi*, Partea I, cu o prezentare a „colectorului", introducere de B.P. Hasdeu, adunate din gura poporului, scrise şi date la lumină de un culegător-tipograf, Bucureşti, Tipografia Laboratorilor Români.

1873 Tipăreşte *Snoave sau poveşti populare*, adunate din gurile celor ce ştiu multe, de un culegător-tipograf, nr. 1, Bucureşti, Noua Tipografie a Laboratorilor Români.

1874 Apare *Legende şi basmele românilor, ghicitori şi proverburi*, partea a II-a, fascicola 1.

1876 Apare *Legende şi basmele românilor*, partea a II-a, fascicola a doua. Tipăreşte volumul *Isprăvile şi viaţa lui Mihai Viteazul*, de un culegător-tipograf. Bucureşti, Noua Tipografie a Laboratorilor Români.

1877 Publică în revista „Columna lui Traian", Bucureşti, an. VIII, nr. 5, mai, studiul *Basme române şi basme franceze*.

1878 Apare *Istoria lui Ştefan-vodă cel Mare şi Bun* în revista „Convorbiri literare", Iaşi, an. XII, nr. 6. În volum este editată postum. Petre Ispirescu desface asociaţia rămânând singur la conducerea tipografiei, căreia îi schimbă numele în Tipografia Academiei Române. Aici au apărut lucrări de Al. Odobescu, B.P. Hasdeu, Gr. Tocilescu, N. Bălcescu ş.a.

1879 Tipăreşte *Snoave sau poveşti populare*, adunate din gura poporului de un culegător-tipograf, Petre Ispirescu (pe exemplarul de la Biblioteca Academiei Române, numele e completat în cerneală chiar de autor), ediţiunea II, cu multe adaose, Bucureşti, Noua Tipografie a Laboratorilor Români, volum care are la bază cele două broşuri tipărite anterior (1873, 1874).

Apare volumul *Din poveştile unchiaşului sfătos. Basme păgâneşti*, întocmite de Petre Ispirescu, culegător-tipograf, cu o precuvântare de A.I. Odobescu, partea I, Bucureşti, Tipografia Academiei Române.

1879-1880 Corespondenţă intensă cu savantul ceh Jan Urban Jarnic. Ispirescu culegea materiale în vederea tipăririi, împreună cu savantul, unei *Crestomaţii* de texte româneşti.

1880 Apare volumul *Pilde şi ghicitori*, adunate de P. Ispirescu, culegător-tipograf, Bucureşti, Tipografia Laboratorilor Români.

1881 Ispirescu face o excursie de câteva zile la Roşiorii de Vede după care publică *De la Bucureşti la Roşiorii de Vedea şi înapoi* în revista „Convorbiri literare", Iaşi, an. XVIII, nr. 5, august 1884.

1882 Apare volumul *Legende sau basmele românilor*, adunate din gura poporului de P. Ispirescu, culegător-tipograf, Bucureşti, Tipografia Academiei Române, cuprinzând 37 de basme, precedate de o scrisoare a lui V. Alecsandri către Petre Ispirescu, ţinând loc de prefaţă. Volumul s-a bucurat de mare atenţie din partea cărturarilor contemporani, care au şi scris despre el, M. Gaster, B.St. Delavrancea, Al.I. Odobescu, Lazăr Şăineanu ş.a. Ţine la Societatea Junimea din Bucureşti conferinţa *Despre pomul Crăciunului* pe care o publică în revista „Convorbiri literare", Iaşi, an. XVI (1882), nr. 9. În volum apare în 1886.

1883 Apare volumul *Basme, snoave și glume*, adunate din gura poporului de P. Ispirescu, culegător-tipograf, Craiova, Editura Librăriei S. Samitca.

Publică articolul *Zicători populare* în „Revista pentru istorie, arheologie și filologie“, București, an. I, 1883.

21 iunie. Petre Ispirescu suferă primul atac de congestie cerebrală.

1884 Face o călătorie la Câmpulung, după care publică o *Schiță de călătorie* în „Revista literară“, București, an. VI, (1885), nr. 21, 23, 24, 25 semnată „P. Ispirescu, culegător-tipograf“.

1885 Apare volumul *Jucării și jocuri de copii*, adunate de P. Ispirescu, culegător-tipograf, Sibiu, Biblioteca poporală a „Tribunei“, nr. 6.

Vede lumina tiparului *Basme culese din popor* de viitorul fondator al colecției Biblioteca pentru toți, în 1895, Dumitru Stăncescu, cu o introducere de Moses Gaster.

1886 Apare volumul *Povești morale*, adunate din gura poporului de P. Ispirescu, culegător-tipograf, București, Tipografia Academiei Române.

1887 *21 noiembrie*. Petre Ispirescu moare ca urmare al unui al doilea atac cerebral. În ultima perioadă a vieții sale, cum menționa Al. Odobescu în Cuvântarea rostită în ședința Academiei Române din 11/12 decembrie 1887: „El scria, în stilul său simplu, familiar, dar călduros ca graiul poporului, faptele de laudă ale românilor, din ultimul război ce ne redete neatârnarea (Războiul de independență), de mulți secoli pierdută“.

Aristița Avramescu

LEGENDE SAU BASMELE ROMÂNILOR (1882)

ÎN LOC DE PREFAȚĂ

Mircești, 1882

Domnule Ispirescu,

Privind la volumul de povești poporale ce mi-ai trimis la țară, îmi pare că mă aflu în față cu o comoară pe care aș fi pierdut-o de mult și am regăsit-o într-o zi de noroc.

Un geniu fermecător iese din cuprinsul lui și vine de mă ia pe aripele sale ca să mă transporte în timpul copilăriei mele și în lumea aceea mult ademenitoare, locuită de zmei, de balauri, de pajuri, de cai năzdrăvani, de paseri măiestre, de strâmbă-lemne, de sfarmă-pietre, de feți-frumoși, de fete de înpărați cu plete de aur etc., într-un cuvânt, de toate minunile ce-mi povestea manca (doica) în nopțile de iarnă la gura sobei.

Drăgălașe povestiri, care îmi îngânau somnul, cu visuri încântătoare și care au avut o fericită înrâurire asupra închipuirei mele de când sunt pe lume. Ele au contribuit a mă face poet.

În adevăr aceste fantastice roduri ale imaginației poporului român au un caracter de originalitate, care le ridică mai presus decât basmele altor neamuri, căci sunt și înavuțite de tradiții mitologice ale anticilor noștri străbuni și viu colorate de razele soarelui oriental.

Ele dar sunt de natură a naşte mirarea şi admirarea străinilor culţi, care se ocupă cu studiul producerilor intelectuale ale seminţiilor răsăritene.

A te interesa de aceste basme feerice este un lucru natural; a le feri de nimicirea la care ar fi expuse cu timpul este o dorinţă patriotică; însă a şti de a le păstra naivitatea poetică a graiului povestitorilor de la şezători este o operă din cele mai meritorii.

Acest merit l-ai avut d-ta, domnule Ispirescu, şi eu te felicit cu toată sinceritatea unui adorator al poeziei poporului nostru pentru modul iscusit cu care ai cules şi ai publicat importanta colecţie ce ai întreprins cu multă osteneală şi mari sacrificii.

Ai făcut un bun serviciu neamului românesc, adunând într-un şireag mulţime de pietre scumpe din averea naţională, un şireag care nu mai este ameninţat de a se pierde. Recunoştinţa noastră îţi este dar câştigată pentru totdauna.

Preţiosul d-tale volum trebuie să se afle în fiecare casă, căci în el generaţiile nouă vor învăţa a cunoaşte valoarea inteligenţii şi a naturei poporului român.

Cea mai scumpă recompensă pentru d-ta este de a-ţi vedea numele legat de comoara poveştilor din ţară şi de a-ţi putea zice cu fală că ai îndeplinit o sacră datorie către patrie!

Al d-tale servitor şi amic,
V. ALECSANDRI

TINEREŢE FĂRĂ BĂTRÂNEŢE ŞI VIAŢĂ FĂRĂ DE MOARTE

A fost odată ca niciodată; că de n-ar fi, nu s-ar mai povesti; de când făcea plopşorul pere şi răchita micşunele; de când se băteau urşii în coade; de când se luau de gât lupii cu mieii de se sărutau, înfrăţindu-se; de când se potcovea puricele la un picior cu nouăzeci şi nouă de oca de fier şi s-arunca în slava cerului de ne aducea poveşti;

De când se scria musca pe părete,
Mai mincinos cine nu crede.

A fost odată un împărat mare şi o împărăteasă, amândoi tineri şi frumoşi, şi, voind să aibă copii, a făcut de mai multe ori tot ce trebuia să facă pentru aceasta; a îmblat pe la vraci şi filosofi, ca să caute la stele şi să le ghicească daca or să facă copii; dar în zadar. În sfârşit, auzind împăratul că este la un sat, aproape, un unchiaş dibaci, a trimis să-l cheme; dar el răspunse trimişilor că: cine are trebuinţă, să vie la dânsul. S-au sculat deci împăratul şi împărăteasa şi, luând cu dânşii vro câţiva boieri mari, ostaşi şi slujitori, s-au dus la unchiaş acasă. Unchiaşul, cum i-a văzut de departe, a ieşit să-i întâmpine şi totodată le-a zis:

– Bine aţi venit sănătoşi; dar ce îmbli, împărate, să afli? Dorinţa ce ai o să-ţi aducă întristare.

– Eu nu am venit să te întreb asta, zise împăratul, ci, daca ai ceva leacuri care să ne facă să avem copii, să-mi dai.

– Am, răspunse unchiaşul; dar numai un copil o să faceţi. El o să fie Făt-Frumos şi drăgăstos, şi parte n-o să aveţi de el.

Luând împăratul şi împărăteasa leacurile, s-au întors veseli la palat şi peste câteva zile împărăteasa s-a simţit însărcinată. Toată împărăţia şi toată curtea şi toţi slujitorii s-au veselit de această întâmplare.

Mai-nainte de a veni ceasul naşterii, copilul se puse pe un plâns, de n-a putut nici un vraci să-l împace. Atunci împăratul a început să-i făgăduiască toate bunurile din lume, dar nici aşa n-a fost cu putinţă să-l facă să tacă.

– Taci, dragul tatei, zice împăratul, că ţi-oi da împărăţia cutare sau cutare; taci, fiule, că ţi-oi da soţie pe cutare sau cutare fată de împărat, şi alte multe d-alde astea; în sfârşit, dacă văzu şi văzu că nu tace, îi mai zise: taci, fătul meu, că ţi-oi da *Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte.*

Atunci, copilul tăcu şi se născu; iar slujitorii deteră în timpine şi în surle şi în toată împărăţia se ţinu veselie mare o săptămână întreagă.

De ce creştea copilul, d-aceea se făcea mai isteţ şi mai îndrăzneţ. Îl deteră pe la şcoli şi filosofi, şi toate învăţăturile pe care alţi copii le învăţa într-un an, el le învăţa într-o lună, astfel încât împăratul murea şi învia de bucurie. Toată împărăţia se fălea că o să aibă un împărat înţelept şi procopsit ca Solomon împărat. De la o vreme încoace însă, nu ştiu ce avea, că era tot galeş, trist şi dus pe gânduri. Iar când fuse într-o zi, tocmai când copilul împlinea cincisprezece ani şi împăratul se afla la masă cu toţi boierii şi slujbaşii împărăţiei şi se chefuiau, se sculă Făt-Frumos şi zise:

– Tată, a venit vremea să-mi dai ceea ce mi-ai făgăduit la naştere.

Auzind aceasta, împăratul s-a întristat foarte şi i-a zis:

– Dar bine, fiule, de unde pot eu să-ţi dau un astfel de lucru nemaiauzit? Şi dacă ţi-am făgăduit atunci, a fost numai ca să te împac.

– Daca tu, tată, nu poţi să-mi dai, apoi sunt nevoit să cutreier toată lumea până ce voi găsi făgăduinţa pentru care m-am născut.

Atunci toţi boierii şi împăratul deteră în genuchi, cu rugăciune să nu părăsească împărăţia; fiindcă, ziceau boierii:

– Tatăl tău de aci înainte e bătrân, şi o să te ridicăm pe tine în scaun, şi avem să-ţi aducem cea mai frumoasă împărăteasă de sub soare de soţie.

Dar n-a fost putinţă să-l întoarcă din hotărârea sa, rămânând statornic ca o piatră în vorbele lui; iar tată-său, dacă văzu şi văzu, îi dete voie şi puse la cale să-i gătească de drum merinde şi tot ce-i trebuia.

Apoi, Făt-Frumos se duse în grajdurile împărăteşti unde erau cei mai frumoşi armăsari din toată împărăţia, ca să-şi aleagă unul; dar, cum punea mâna şi apuca pe câte unul de coadă, îl trântea, şi astfel toţi caii căzură. În sfârşit, tocmai când era să iasă, îşi mai aruncă ochii o dată prin grajd şi, zărind într-un colţ un cal răpciugos şi bubos şi slab, se duse şi la dânsul; iar când puse mâna pe coada lui, el îşi întoarse capul şi zise:

– Ce porunceşti, stăpâne? Mulţumesc lui Dumnezeu că mi-a ajutat să ajung ca să mai puie mâna pe mine un voinic.

Şi înţepenindu-şi picioarele, rămase drept ca lumânarea. Atunci Făt-Frumos îi spuse ce avea de gând să facă şi calul îi zise:

– Ca să ajungi la dorința ta, trebuie să ceri de la tată-tău paloșul, sulița, arcul, tolba cu săgețile și hainele ce le purta el când era flăcău; iar pe mine să mă îngrijești cu însuți mâna ta șase săptămâni și orzul să mi-l dai fiert în lapte.

Cerând împăratului lucrurile ce-l povățuise calul, el a chemat pre vătaful curții și i-a dat poruncă ca să-i deschiză toate tronurile cu haine spre a-și alege fiul său pe acelea care îi va plăcea. Făt-Frumos, după ce răscoli trei zile și trei nopți, găsi în sfârșit, în fundul unui tron vechi, armele și hainele tatâne-său de când era flăcău, dar foarte ruginite. Se apucă însuși cu mâna lui să le curețe de rugină și, după șase săptămâni, izbuti a face să lucească armele ca oglinda. Totodată îngriji și de cal, precum îi zisese el. Destulă muncă avu; dar fie, că izbuti.

Când auzi calul de la Făt-Frumos că hainele și armele sunt bine curățate și pregătite, odată se scutură și el, și toate bubele și răpciuga căzură de pe dânsul și rămase întocmai cum îl fătase mă-sa, un cal gras, trupeș și cu patru aripi; văzându-l Făt-Frumos astfel, îi zise:

– De azi în trei zile plecăm.

– Să trăiești, stăpâne; sunt gata chiar azi, de poruncești, îi răspunse calul.

A treia zi de dimineață, toată curtea și toată împărăția era plină de jale. Făt-Frumos, îmbrăcat ca un viteaz, cu paloșul în mână, călare pe calul ce-și alesese, își luă ziua bună de la împăratul, de la împărăteasa, de la toți boierii cei mari și cei mici, de la ostași și de la toți slujitorii curții, carii, cu lacrămile în ochi, îl rugau să se lase de a face călătoria aceasta, ca nu care cumva să meargă la pieirea capului său; dar el, dând pinteni calului, ieși pe poartă ca vântul, și după dânsul carăle cu merinde, cu bani și vreo două sute de ostași, pe care-i orânduise împăratul ca să-l însoțească.

După ce trecu afară de împărăția tatălui său și ajunse în pustietate, Făt-Frumos își împărți toată avuția pe la ostași și, luându-și ziua bună, îi trimise înapoi, oprindu-și pentru dânsul merinde numai cât a putut duce calul. Și apucând calea către răsărit, s-a dus, s-a dus, s-a dus, trei zile și trei nopți, până ce ajunse la o câmpie întinsă, unde era o mulțime de oase de oameni.

Stând să se odihnească, îi zise calul:

– Să știi, stăpâne, că aici suntem pe moșia unei Gheonoaie, care e atât de rea, încât nimeni nu calcă pe moșia ei, fără să fie omorât. A fost și ea femeie ca toate femeile, dar blestemul părinților pe care nu-i asculta, ci îi tot necăjea, a făcut-o să fie Gheonoaie; în clipa aceasta este cu copiii ei, dar mâine, în pădurea ce o vezi, o s-o întâlnim venind să te prăpădească; e grozav de mare; dară să nu te sperii, ci să fii gata cu arcul ca să o săgetezi, iar paloșul și sulița să le ții la îndemână, ca să te slujești cu dânsele când va fi de trebuință.

Se deteră spre odihnă; dar pândea când unul, când altul.

A doua zi, când se revărsa zorile, ei se pregăteau să treacă pădurea. Făt-Frumos înșelă și înfrână calul, și chinga o strânse mai mult decât altă dată, și porni; când, auzi o ciocănitură groaznică. Atunci calul îi zise:

– Ține-te, stăpâne, gata, că iată se apropie Gheonoaia.

Și când venea ea, nene, dobora copacii: așa de iute mergea; iar calul se urcă ca vântul până cam deasupra ei și Făt-Frumos îi luă un picior cu săgeata și, când era gata a o lovi cu a doua săgeată, strigă ea:

– Stăi, Făt-Frumos, că nu-ți fac nimic!

Și văzând că nu o crede, îi dete înscris cu sângele său.

– Să-ți trăiască calul, Făt-Frumos, îi mai zise ea, ca un năzdrăvan ce este, căci de nu era el, te mâncam fript; acum însă m-ai mâncat tu pe mine; să știi că până azi nici un muritor n-a cutezat să calce hotarele mele până

aicea; câţiva nebuni carii s-au încumes a o face d-abia au ajuns până în câmpia unde ai văzut oasele cele multe.

Se duseră acasă la dânsa, unde Gheonoaia ospătă pe Făt-Frumos şi-l omeni ca pe un călător. Dar pe când se aflau la masă şi se chefuiau, iară Gheonoaia gemea de durere, deodată el îi scoase piciorul pe care îl păstra în traistă, i-l puse la loc şi îndată se vindecă. Gheonoaia, de bucurie, ţinu masă trei zile d-a rândul şi rugă pe Făt-Frumos să-şi aleagă de soţie pe una din cele trei fete ce avea, frumoase ca nişte zâne; el însă nu voi, ci îi spuse curat ce căuta; atunci ea îi zise:

– Cu calul care îl ai şi cu vitejia ta, crez că ai să izbuteşti.

După trei zile, se pregătiră de drum şi porni. Merse Făt-Frumos, merse şi iar merse, cale lungă şi mai lungă; dară când fu de trecu peste hotarele Gheonoaiei, dete de o câmpie frumoasă, pe de o parte cu iarba înflorită, iar pe de altă parte pârlită. Atunci el întrebă pe cal:

– De ce este iarba pârlită?

Şi calul îi răspunse:

– Aici suntem pe moşia unei Scorpii, soră cu Gheonoaia; de rele ce sunt, nu pot să trăiască la un loc; blestemul părinţilor le-a ajuns, şi d-aia s-au făcut lighioi, aşa precum le vezi; vrăjmăşia lor e groaznică, nevoie de cap, vor să-şi răpească una de la alta pământ; când Scorpia este necăjită rău, varsă foc şi smoală; se vede că a avut vreo ceartă cu soră-sa şi, viind s-o gonească de pe tărâmul ei, a pârlit iarba pe unde a trecut; ea este mai rea decât soră-sa şi are trei capete. Să ne odihnim puţin, stăpâne, şi mâine dis-de-dimineaţă să fim gata.

A doua zi se pregătiră, ca şi când ajunsese la Gheonoaia, şi porniră. Când, auziră un urlet şi o vâjietură, cum nu mai auziseră ei până atunci!

– Fii gata, stăpâne, că iată se apropie zgripsoroaica de Scorpie.

Scorpia, cu o falcă în cer şi cu alta în pământ şi vărsând flăcări, se apropia ca vântul de iute; iară calul se urcă repede ca săgeata până cam deasupra şi se lăsă asupra ei cam pe deoparte. Făt-Frumos o săgetă şi îi zbură un cap; când era să-i mai ia un cap, Scorpia se rugă cu lacrămi ca să o ierte, că nu-i face nimic şi, ca să-l încredinţeze, îi dete înscris cu sângele ei. Scorpia ospătă pe Făt-Frumos şi mai şi decât Gheonoaia; iară el îi dete şi dânsei înapoi capul ce i-l luase cu săgeata, carele se lipi îndată cum îl puse la loc, şi după trei zile plecară mai departe.

Trecând şi peste hotarele Scorpiei, se duseră, se duseră şi iară se mai duseră, până ce ajunseră la un câmp numai de flori şi unde era numai primăvară; fiecare floare era cu deosebire de mândră şi cu un miros dulce, de te îmbăta; trăgea un vântişor care abia adia. Aicea stătură ei să se odihnească, iară calul îi zise:

– Trecurăm cum trecurăm până aci, stăpâne; mai avem un hop: avem să dăm peste o primejdie mare; şi daca ne-o ajuta Dumnezeu să scăpăm şi de dânsa, apoi suntem voinici. Mai-nainte de aci este palatul unde locuieşte *Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte*. Această casă este încongiurată cu o pădure deasă şi înaltă, unde stau toate fiarele cele mai sălbatice din lume; ziua şi noaptea păzesc cu neadormire şi sunt multe foarte; cu dânsele nu este chip de a te bate; şi ca să trecem prin pădure e peste poate; noi însă să ne silim, dac-om putea, să sărim pe dasupra.

După ce se odihniră vreo două zile, se pregătiră iarăşi; atunci calul, ţinându-şi răsuflarea, zise:

– Stăpâne, strânge chinga cât poţi de mult şi, încălecând, să te ţii bine şi în scări, şi de coama mea; picioa-

rele să le ţii lipite pe lângă supţioara mea, ca să nu mă zăticneşti în zborul meu.

Se urcă, făcu probă, şi, într-un minut fu aproape de pădure.

– Stăpâne, mai zise calul, acum e timpul când se dă de mâncare fiarălor pădurei şi sunt adunate toate în curte; să trecem.

– Să trecem, răspunse Făt-Frumos, şi Dumnezeu să se îndure de noi.

Se urcară în sus şi văzură palatul strălucind astfel, de la soare te puteai uita, dar la dânsul ba. Trecură pe dasupra pădurii şi, tocmai când erau să se lase în jos la scara palatului, d-abia, d-abia atinse cu piciorul vârful unui copaci şi dodată toată pădurea se puse în mişcare; urlau dobitoacele, de ţi se făcea părul măciucă pe cap. Se grăbiră de se lăsară în jos; şi de nu era doamna palatului afară, dând de mâncare puilor ei (căci aşa numea ea lighioanele din pădure), îi prăpădea negreşit.

Mai mult de bucurie că au venit, îi scăpă ea; căci nu se mai văzuse până atunci suflet de om pe la dânsa. Opri pe dobitoace, le îmblânzi şi le trimise la locul lor. Stăpâna era o zână naltă, supţirică şi drăgălaşă şi frumoasă, nevoie mare! Cum o văzu, Făt-Frumos, rămase încremenit. Dară ea, uitându-se cu milă la dânsul, îi zise:

– Bine ai venit, Făt-Frumos! Ce cauţi pe aici?

– Căutăm, zise el, Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte.

– Dacă căutaţi ceea ce ziseşi, aci este.

Atunci descălică şi intră în palat. Acolo găsi încă două femei, una ca alta de tinere; erau surorile cele mai mari. El începu să mulţumească zânei pentru că l-a scăpat de primejdie; iară ele, de bucurie, gătiră o cină plăcută şi numai în vase de aur. Calului îi dete drumul să pască pe unde va voi dânsul; pe urmă îi făcură cunoscuţi

tuturor lighioanelor, de puteau îmbla în tihnă prin pădure.

Femeile îl rugară să locuiască de aci înainte cu dânsele, căci ziceau că li se urâse, şezând tot singurele; iară el nu aşteptă să-i mai zică o dată, ci priimi cu toată mulţumirea, ca unul ce aceea şi căuta.

Încet, încet, se deprinseră unii cu alţii, îşi spuse istoria şi ce păţi până să ajungă la dânsele, şi nu după multă vreme se şi însoţi cu fata cea mai mică. La însoţirea lor, stăpânele casei îi deteră voie să meargă prin toate locurile de primprejur, pe unde va voi; numai pe o vale, pe care i-o şi arătară, îi ziseră să nu meargă, căci nu va fi bine de el; şi-i şi spuseră că acea vale se numea *Valea Plângerii*.

Petrecu acolo vreme uitată, fără a prinde de veste, fiindcă rămăsese tot aşa de tânăr, ca şi când venise. Trecea prin pădure, fără să-l doară măcar capul. Se desfăta în palaturile cele aurite, trăia în pace şi în linişte cu soţia şi cumnatele sale, se bucura de frumuseţea florilor şi de dulceaţa şi curăţenia aerului, ca un fericit. Ieşea adesea la vânătoare; dar, într-o zi, se luă după un iepure, dete o săgeată, dete două şi nu-l nimeri; supărat, alergă după el şi dete şi cu a treia săgeată, cu care îl nemeri; dară nefericitul, în învălmăşeală, nu băgase de seamă că, alergând după iepure, trecuse în Valea Plângerii.

Luând iepurile, se întorcea acasă; când, ce să vezi d-ta? deodată îl apucă un dor de tată-său şi de mumă-sa. Nu cuteză să spuie femeilor măiestre; dară ele îl cunoscură după întristarea şi neodihna ce vedea într-însul.

– Ai trecut, nefericitule, în Valea Plângerii! îi ziseră ele, cu totul speriate.

– Am trecut, dragele mele, fără ca să fi voit să fac astă neghiobie; şi acum mă topesc d-a-n picioarele de dorul părinţilor mei, însă şi de voi nu mă îndur ca să vă

părăsesc. Sunt de mai multe zile cu voi şi n-am să mă plâng de nici o mâhnire. Mă voi duce dară să-mi mai văz o dată părinţii şi apoi m-oi întoarce, ca să nu mă mai duc niciodată.

– Nu ne părăsi, iubitule; părinţii tăi nu mai trăiesc de sute de ani, şi chiar tu, ducându-te, ne temem că nu te vei mai întoarce; rămâi cu noi; căci ne zice gândul că vei pieri.

Toate rugăciunile celor trei femei, precum şi ale calului, n-a fost în stare să-i potolească dorul părinţilor, care-l usca pe d-a-ntregul. În cele mai de pe urmă, calul îi zise:

– Daca nu vrei să mă asculţi, stăpâne, orice ţi se va întâmpla, să ştii că numai tu eşti de vină. Am să-ţi spui o vorbă, şi daca vei primi tocmeala mea, te duc înapoi.

– Primesc, zise el cu toată mulţumirea, spune-o!

– Cum vom ajunge la palatul tatălui tău, să te las jos şi eu să mă întorc, de vei voi să rămâi măcar un ceas.

– Aşa să fie, zise el.

Se pregătiră de plecare, se îmbrăţişară cu femeiele şi, după ce-şi luară ziua bună unul de la altul, porni, lăsându-le suspinând şi cu lacrămile în ochi. Ajunseră în locurile unde era moşia Scorpiei; acolo găsiră oraşe; pădurile se schimbaseră în câmpii; întrebă pre unii şi pre alţii despre Scorpie şi locuinţa ei; dar îi răspunseră că bunii lor auziseră de la străbunii lor povestindu-se de asemenea fleacuri.

– Cum se poate una ca asta? le zicea Făt-Frumos, mai alaltăieri am trecut pe aici; şi spunea tot ce ştia.

Locuitorii râdea de dânsul, ca de unul ce aiurează sau visează deştept, iară el, supărat, plecă înainte, fără a băga de seamă că barba şi părul îi albise.

Ajungând la moşia Gheonoaiei, făcu întrebări ca şi la moşia Scorpiei, şi primi asemenea răspunsuri. Nu se putea domiri el: cum de în câteva zile s-au schimbat astfel locurile? Şi iarăşi supărat, plecă cu barba albă

până la brâu, simţind că îi cam tremurau picioarele, şi ajunse la împărăţia tătâne-său. Aici alţi oameni, alte oraşe, şi cele vechi erau schimbate de nu le mai cunoştea. În cele mai de pe urmă, ajunse la palaturile în cari se născuse. Cum se dete jos, calul îi sărută mâna şi îi zise:

– Rămâi sănătos, că eu mă întorc de unde am plecat. Daca pofteşti să mergi şi d-ta, încalecă îndată şi aidem!

– Du-te sănătos, că şi eu nădăjduiesc să mă întorc peste curând. Calul plecă ca săgeata de iute.

Văzând palaturile dărâmate şi cu buruieni crescute pe dânsele, ofta şi, cu lacrămi în ochi, căta să-şi aducă aminte cât era odată de luminate aste palaturi şi cum şi-a petrecut copilăria în ele; ocoli de vreo două-trei ori, cercetând fiecare cămară, fiecare colţuleţ ce-i aducea aminte cele trecute; grajdul în care găsise calul; se pogorî apoi în pivniţă, gârliciul căreia se astupase de dărămăturile căzute.

Căutând într-o parte şi în alta, cu barba albă până la genunchi, ridicându-şi pleoapele ochilor cu mâinile şi abia umblând, nu găsi decât un tron odorogit; îl deschise, dară în el nimic nu găsi; ridică capacul chichiţei, şi un glas slăbănogit îi zise:

– Bine ai venit, că de mai întârziai, şi eu mă prăpădeam.

O palmă îi trase Moartea lui, care se uscase de se făcuse cârlig în chichiţă, şi căzu mort, şi îndată se şi făcu ţărână.

Iar eu încălecai p-o şea şi vă spusei dumneavoastră aşa.

(Povestit de tata, şezător în Bucureşti, mahal. Udricani, între 1838-1844.)

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat. Acel împărat mare şi puternic bătuse pe toţi împăraţii de prinpregiurul lui şi-i supusese, încât îşi întinsese hotarele împărăţiei sale pe unde a înţărcat dracul copiii, şi toţi împăraţii cei bătuţi era îndatoraţi a-i da câte un fiu d-ai săi ca să-i slujească câte zece ani.

La marginea împărăţiei lui mai era un alt împărat carele, cât a fost tânăr, nu se lăsase să-l bată; când cădea câte un pârjol asupra ţărei sale, el se făcea luntre şi punte şi-şi scăpa ţara de nevoie; iară după ce-ajunse la bătrâneţe, se supusese şi el împăratului celui mare şi tare, fiindcă n-avea încotro. El nu ştia cum să facă, cum să dreagă, ca să împlinească voia acelui împărat de a-i trimite pe unul din fiii săi, ca să-i slujească: fiindcă n-avea băieţi, ci numai trei fete. Dintr-aceasta el sta pe gânduri. Grija lui cea mare era ca să nu crează acel împărat că el este zacaş şi se îndărătniceşte a-i trimite vreun fiu, din care pricină să vină să-i ia împărăţia, iară el cu fetele lui să moară în ticăloşie, în sărăcie şi cu ruşine.

Văzând fetele pe tată-său tot supărat, se luaseră şi ele de gânduri şi nu ştiau ce voie să-i facă ca să-l mai înveselească. Dacă văzură şi văzură că nimic nu-i este pe plac, fata cea mare îşi luă inima în dinţi şi-l întrebă într-o zi la masă, că de ce este supărat:

– Au purtarea noastră nu-ţi place? îi zise ea. Au supuşii măriei tale sunt răi şi arţăgoşi de-ţi pricinuiesc atâta mâhnire? Spune şi nouă, tată, cine este vipera aceea care nu-ţi dă pace şi-ţi otrăveşte bătrâneţele, şi ne făgăduim chiar a ne jertfi dacă aceasta va putea să-ţi aline oarecum mâhnirile: căci numai tu, tată, eşti mângâierea noastră, după cum prea bine ştii; iară noi niciodată n-am ieşit din cuvântul tău.

– De asta, aşa este; n-am a mă plânge de nimic. Nu mi-aţi călcat porunca niciodată. Dară voi, dragele mele, nu puteţi să-mi alinaţi durerea care-mi pătrunde sufletul. Voi sunteţi fete, şi numai un băiat m-ar scoate din nevoia în care mă aflu.

– Eu nu înţeleg, zise fata cea mare, de ce ascunzi de noi izvorul mâhnirilor tale, tată; spune, că eu, iată, sunt gata a-mi da viaţa pentru tine.

– Ce să ştiţi voi face, dragele mele! De când sunteţi pe lumea asta albă, voi aţi îmblat cu furca, cu acul, cu războiul: ştiţi toarce, coase, ţese. Numai un viteaz mă poate mântui, care să ştie să răsucească buzduganul, să mânuiască sabia cu vârtute şi să călărească ca un zmeu-paraleu.

– Oricum, tată, spune-ne şi nouă, că doară nu s-o face gaură în cer, dacă vom şti şi noi ce lucru te amărăşte.

Dacă văzu împăratul că-l inteţesc fetele cu rugăciunile, zise:

– Iată, copilele mele de ce sunt tot trist. Voi ştiţi că nimeni nu s-a putut atinge de împărăţia mea, cât am fost tânăr, fără să-şi capete alageaua şi fără să se ducă ruşinat de unde a venit. Acum pârdalnicele de bătrâneţe mi-au secat toată vârtutea; braţul meu e slăbănogit, nu mai poate să învârtească paloşul de să se cutremure vrăjmaşul. Şoimuleanul meu, pentru care p-aci, p-aci era să-mi pierz viaţa până l-am dobândit, a îmbătrânit şi el; este un răpciugos, abia îşi târâie şi el viaţa de azi pe mâine. Altădată abia mă arătam înaintea vrăjmaşului şi, să te ţii, pârleo! îi sfârâia călcâiele dinaintea feţii mele; dară azi, ce să vă mai spui? voi ştiţi că m-am supus celui mai mare şi mai tare împărat de pe faţa pământului.

Însă la dânsul este obiceiul ca toţi supuşii împărăţiei să-i trămită câte un fiu, să-i slujească zece ani, şi eu vă am numai pe voi.

– Mă duc eu, tată, zise fata cea mare, şi mă voi sili din toate puterile mele să te mulţumesc.

– Mă tem să nu te întorci fără nici o ispravă. Cine ştie ce încurcătură vei face p-acolo, de să nu-i mai dea nimeni de căpătâi, cât hău!

– Tot ce ştiu, tată, şi mă făgăduiesc, este că nu te-oi da de ruşine.

– Dacă este aşa, pregăteşte-te şi te du.

Când auzi fata că tată-său îi dă voie să meargă, nu mai putea de bucurie. Punea la cale tot pentru drum; şi se întorcea numai într-un călcâi, când poruncea şi aşeza lucrurile de călătorie. Îşi alese calul cel mai de frunte din grajdurile împărăteşti, hainele cele mai mândre şi mai bogate şi merinde ca să-i ajungă un an de zile.

După ce tată-său o văzu gata de plecare, îi dete poveţele părinteşti de cum să se poarte, cum să facă ca să nu se descopere că e fată. O învăţă tot ce trebuia să ştie un viteaz care merge la o aşa slujbă înaltă, şi cum să se ferească de bârfeli şi clevete, ca să nu fie urâtă şi nebăgată în seamă de ceilalţi fii de împărat. Apoi îi zise:

– Pasă cu Dumnezeu, fiica mea, şi adu-ţi aminte de învăţăturile mele.

Fata ieşi din curte ca fulgerul; n-o mai ţinea pământul de bucurie; într-o clipă nu se mai văzu. Şi daca n-ar fi stat mai încolo să-şi aştepte boierii şi carăle cu merinde, acestea s-ar fi pierdut, fiindcă nu puteau să se ţină după dânsa.

Împăratul îi ieşi pe de altă parte înainte, mai la marginea împărăţiei, fără să ştie ea; aşeză îndată un pod de aramă, se făcu un lup şi se ascunse sub pod. Când era să treacă fiică-sa, deodată ieşi de subt acel pod, cu dinţii

rânjiţi şi clănţănind de te lua groaza; se uita drept la dânsa cu nişte ochi cari strălucea ca două făclii, şi se repezi la ea ca să o sfâşie. Fata, care îngheţase sângele în ea de frică, îşi pierduse cumpătul şi, dacă calul nu făcea o săritură la o parte, lupul înfigea ghearele într-însa; ea o luă la sănătoasa înapoi. Tată-său, care se întorsese înaintea ei, ieşi să o întâmpine, şi-i zise:

– Nu-ţi spuneam eu, fata mea, că nu toate muştele fac miere?

– Aşa este, tată, dară eu n-am ştiut că, ducându-mă să slujesc unui împărat, am să mă lupt şi cu fiare sălbatice şi turbate.

– Daca aşa este, zise împăratul, şezi acasă de-ţi vezi de fuse şi mosoare, şi Dumnezeu să aibă milă de mine, ca să nu mă lase a muri ruşinat.

Nu trecu mult şi se ceru şi fata cea mijlocie să se ducă şi dânsa; şi se lega că ea îşi va pune toate puterile cum să-şi sfârşească cu bine slujba ce lua asupră-şi.

După multe rugăciuni şi făgăduieli, se înduplecă tată-său şi o lăsă şi pe dânsa să se ducă; dară păţi şi ea ca soru-sa cea mare, şi întâmpinând-o tată-său, când se întorcea, îi zise:

– Ei, fata mea, nu ţi-am spus eu că nu se mănâncă tot ceea ce zboară?

– Adevărat este, tată, aşa mi-ai zis; dară prea era grozav acel lup. Unde deschisese o gură mare de să mă îmbuce dintr-o dată, şi unde se uita cu nişte ochi din cari parcă ieşeau nişte săgeţi de mă săgetau la inimă!

– Şezi acasă dară, îi răspunse împăratul, de vezi de coada măturei şi de zarzavaturile de la bucătărie.

Mai trecu ce mai trecu, şi iată că şi fata cea mică zise tatălui său, într-o zi, când şedeau la masă:

– Tată, lasă-mă şi pe mine să fac o cercare: lasă-mă, rogu-te, să mă duc şi eu să-mi încerc norocul.

– Deoarece surorile tale cele mai mari n-au putut-o scoate la căpătâi, mă mir cum îţi mai vine să vorbeşti de tine, care nu ştii nici cum se mănâncă mămăliga.

Şi se cerca în tot felul să-i taie pofta de plecare, dară în zadar.

– Pentru dragostea ta, tată, mai zise ea, voi face pe dracul în patru, numai să izbutesc; însă dacă Dumnezeu îmi va sta împotrivă, mă voi întoarce iarăşi la tine, şi fără să mă ruşinez.

Se mai împotrivi tată-său, se mai codi; dară fiie-sa îl birui cu rugăciunile. La urmă de tot, zise împăratul:

– Dacă este aşa, iată îţi dau şi ţie voie, să vedem ce procopseală ai să-mi faci. Ce-aş mai râde să te văz întorcându-te cu nasul în jos!

– Vei râde, tată, cum ai râs şi de surorile mele, fără cu toate astea să le scază cinstea.

Fata împăratului, dacă văzu că tată-său îi dete voie, se gândi mai întâi pe care din boierii cei bătrâni să ia de povăţuitor. Şi până una-alta, ea îşi aduse aminte de vitejiile tatălui său din tinereţe şi de calul său. Se duse deci la grajd ca să-şi aleagă şi ea un cal. Se uită la unul, se uită la altul, se uită la toţi caii din grajduri, şi de nici unul nu i se prindeau ochii, deşi erau armăsarii şi caii cei mai buni din toată împărăţia. În cele mai de pe urmă dete şi peste calul tatălui său din tinereţe, răpciugos, bubos şi zăcând pe coaste. Cum îl văzu, se uita la el cu milă şi parcă nu se îndura să se depărteze de dânsul.

Calul, dacă văzu aşa, îi zise:

– Se vede că pentru iubirea ce ai către împăratul, stăpână, te uiţi aşa de galeş la mine. Ce pui de voinic era în tinereţele lui! Multe izbânzi am mai făcut noi amândoi! Dară de când a îmbătrânit, nici pe mine n-a mai încălecat altul. Şi daca mă vezi aşa de jigărit, este că n-are cine să mă hrănească ca el. Astăzi, uite, de m-ar

îngriji cineva cum să-mi priiască mie, în zece zile m-aş face de nu m-aş da pe zece ca d-alde ăştia.

Atunci, fata zise:

– Şi cum trebuie să te îngrijească?

– Să mă spele în toate zilele cu apă neîncepută, să-mi dea orzul fiert în lapte dulce ca să-l pot roade, şi pe fiecare zi o baniţă de jăratec.

– Când aş şti că-mi vei fi de ajutor să sfârşesc ce am pus de gând, mai-mai că aş face aşa precum zici tu!

– Stăpână, zise calul, fă cercarea asta şi nu te vei căi.

Calul era năzdrăvan.

Fata împăratului îngriji de cal tocmai precum îi zise el.

La a zecea zi, unde se scutură o dată calul, şi se făcu frumos, gras ca un pepene şi sprinten ca o căprioară. Apoi, uitându-se vesel la fata împăratului, zise:

– Să-ţi dea Dumnezeu noroc şi izbândă, stăpâna mea, că m-ai îngrijit şi m-ai făcut să mai fiu o dată pe lume cum doream. Spune-mi tu care este păsul tău, şi porunceşte-mi ce trebuie să fac.

– Eu voi să merg la împăratul cel mare şi tare, vecinul nostru, ca să-i slujesc, şi-mi trebuie pe cineva care să mă povăţuiască. Spune-mi pe care din boieri să aleg?

– Daca vei merge cu mine, îi zise calul, habar să n-ai; nu-ţi trebuie pe nimeni. Te voi sluji, cum am slujit şi pe tată-tău. Numai să m-asculţi.

– Dacă este aşa, de azi în trei zile plecăm.

– Şi chiar acum daca porunceşti, îi răspunse calul.

Fata împăratului, cum auzi aceasta, puse toate alea la cale pentru drum. Îşi luă nişte haine curate, dară fără podoabe, niţele merinde şi ceva bani de cheltuială, încălecă calul şi, venind înaintea tatălui său, îi zise:

– Rămâi cu Dumnezeu, tată, şi să te găsesc sănătos!

– Cale bună, fata mea, îi zise tată-său. Toate ca toate, numai poveţele ce ţi-am dat să nu le uiţi niciodată. Şi la

orice nevoie mintea ta să fie pironită la Dumnezeu, de unde ne vine tot binele şi tot ajutorul.

După ce se făgădui că aşa va face, fata porni.

Ca şi la celelalte fete, tată-său dete pe de altă parte şi-i ieşi înainte, aşeză iarăşi podul de aramă şi o aştepta acolo.

Pe drum, calul spuse fetei cu ce tertipuri îmblă tată-său să-i încerce bărbăţia, şi o povăţui ce să facă ca să scape cu faţa curată. Ajungând la pod, unde se năpusti asupra ei un lup cu nişte ochi turbati şi zgâiţi de băga fiori în oase, cu o gură mare şi cu o limbă ca de dihanie turbată, cu colţii rânjiţi şi clănţănind de pare că nu mâncase de o lună de zile; şi când să înfigă ghiarele sale cele sfâşiitoare, fata dete călcâie calului, şi unde se răpezi asupra lupului cu paloşul în mână de să-l facă mici fărâmi şi, daca nu se da în lături lupul, în două îl făcea cu paloşul; căci ea nu glumea, fiindcă-şi pusese credinţa în Dumnezeu, şi dorea ca vrând-nevrând să împlinească slujba ce şi-o luase asupră.

Ea trecu podul mândră ca un voinic. Tată-său se miră de vitejia ei şi, dând pe de altă parte, ieşi mult înaintea ei, aşeză un pod de argint, se făcu un leu şi acolo o aştepta.

Calul spuse fetei peste ce o să dea şi o învăţă cum să facă să scape şi de astă ispită. Cum ajunse fata la podul de argint, unde îi ieşi leul înainte cu gura căscată, de să o îmbuce cu cal cu tot, cu nişte colţi ca cei de fildeş şi cu nişte ghiare ca secerile şi răcnea de se cutremurau codrii, şi câmpiele vuiau de-ţi lua auzul. Numai uitându-se cineva la capul lui cel cât baniţa şi la coama aia ce sta rădicată în sus şi zbârlită, ar fi îngheţat de frică. Dară fata împăratului, îmbărbătată de cal, se năpusti o dată într-însul cu sabia goală în mână, încât daca nu fugea leul sub pod, în patru îl făcea. Atunci

trecu podul, mulţumind lui Dumnezeu şi neştiind ce o mai aştepta.

Fata împăratului, care nu ieşise din casă de când o făcuse mă-sa, se mira şi sta în loc uimită, văzând frumuseţile câmpului. Aci îi venea să descalece ca să adune câte un mănunchi de flori din mulţimea aia ce acoperea văile şi dealurile, flori de cari nu mai văzuse ea; aci îi venea să se dea la umbră sub câte un copaci nalt şi stufos, în care miile de paseri cântau fel de fel de cântece, aşa de duioase, de erau în stare să te adoarmă; şi aci în urmă să se ducă la câte un şipot de apă limpede ca lacrima ce izvora din câte un colţ de piatră din coastele dealurilor; susurul acestor izvoare o făcea să se uite galeş la ele şi-i plăcea să le vază curgerea lor cea şerpuită ce aluneca pe pământ, încungiurate de mulţime de floricele şi verdeaţă de primăvară. Dară la toate astea calul o îmbărbăta şi-i da ghes să meargă înainte şi să-şi cate de drum. El îi spunea că voinicii nu se uită la d-alde astea, decât după ce duc trebile la capăt bun. Îi mai spuse că are să mai dea de o cursă pe care i-o întindea tată-său, şi o şi învăţă cum să facă să iasă şi de astă dată biruitoare.

Fata asculta cu toate urechile şi făcu precum o învăţă calul, fiindcă văzu ea că toate învăţăturile lui îi iese înde bine, şi din cuvântul lui nu se abătea.

Tată-său, ca şi de la rând, dete pe de altă parte şi-i ieşi înainte, aşeză un pod de aur, se făcu un balaur mare cu douăsprezece capete şi se ascunse sub acel pod.

Când fu ca să treacă fata pe acolo, unde îi ieşi înainte balaurul plesnind din coadă şi încolăcindu-se; din gurile lui ieşea văpaie de foc, şi limbile îi jucau ca nişte săgeţi arzătoare; cum îl văzu fata că este aşa de grozav, nişte răcori o apucară şi i se făcu părul măciucă de frică. Calul, daca simţi că fata se pierde cu firea, o

îmbărbătă iarăşi şi-i aduse aminte ce o învăţase să facă; iară fata împăratului, după ce mai prinse niţică inimă, strânse frâul calului cu mâna stângă, îi dete călcâie şi, cu paloşul în dreapta, se repezi asupra acelui balaur.

Un ceas ţinu lupta. Calul o potrivea cum să vină tot cam la o parte ca să-i reteze vreun cap; dară vrăjmaşul se păzea şi el destul de bine. În cele mai de pe urmă, izbuti fata să rănească pe balaur. Atunci, dându-se el de trei ori peste cap, se făcu om.

Fetei nu-i venea să crează ochilor când văzu pe tată-său înaintea ei; iară el, luând-o în braţe şi sărutând-o pe frunte, îi zise:

– Văz că tu eşti voinică, fata mea, şi bine ai făcut de ţi-ai luat calul ăsta, căci fără dânsul te-ai fi întors şi tu ca şi surorile tale. Am bună nădejde să isprăveşti cu bine slujba cu care te-ai însărcinat de bunăvoie. Numai adu-ţi aminte de poveţele mele şi să nu ieşi din cuvântul calului ce ţi-ai ales. Să ne vedem sănătoşi!

– Să te auză Dumnezeu, tată, îi răspunse fata, şi să te găsesc sănătos.

Apoi, sărutând mâna tatălui său, se despărţiră.

După ce merse cale lungă, depărtată, ajunse la nişte munţi mari şi înalţi. Între munţi întâlni doi zmei ce se luptau de nouă ani şi nu puteau să se dovedească unul pe altul. Lupta era pe moarte ori pe viaţă. Cum o văzură ei, crezând că este un voinic, unul îi zise:

– Făt-Frumos, Făt-Frumos, vino de taie pe ăst duşman al meu, că ţi-oi cădea şi eu vreodată bun la ceva.

Iar cellalt zise şi el:

– Făt-Frumos, Făt-Frumos, vino de mă scapă pe mine de idolul ăsta de vrăjmaş, şi-ţi voi da un telegar fără splină, care se numeşte Galben-de-soare.

Fata întrebă pe cal pe care din amândoi să scape; iară calul îi zise să scape pe cel ce-i făgăduise să-i dea

pe Galben-de-soare, că este un cal mai harnic decât dânsul, fiindu-i frate mai tânăr. Atunci unde se repezi fata la zmeul cellalt cu paloşul şi dintr-o lovitură îl făcu în două bucăţi!

Zmeul, daca se văzu scăpat, îmbrăţişă pe mântuitorul său şi-i mulţumi, apoi merseră acasă la dânsul ca să dea lui Făt-Frumos pe Galben-de-soare, după cum se făgăduise. Muma zmeului nu mai putea de bucurie când văzu pe fiu-său teafăr şi nu mai ştia ce să facă ca să mulţumească lui Făt-Frumos că-i scăpase copilul de la moarte.

Fata împăratului arătă dorinţa ce are de a se odihni de osteneala drumului ce făcuse. Îi dară o cămară şi o lăsară singură. Ea, prefăcându-se că voieşte să îngrijească de cal, îl întrebă daca are să i se întâmple ceva; şi calul îi spuse ce are să facă.

Muma zmeului precepu că aci la mijloc se joacă vreo drăcie. Ea spuse fiului său că voinicul ce-l scăpase de primejdie trebuie să fie fată şi că o asemenea fată vitează ar fi numai bună să o ia el de soţie. Fiul său zicea că o dată cu capul nu putea el crede una ca asta, fiindcă nu se putea ca o mână femeiască să răsucească paloşul aşa de bine cum făcea Făt-Frumos. Atunci muma zmeului zise că are să facă cercare. Pentru aceasta puse seara la capul fiecăruia din ei câte un mănuchi de flori: la care se vor veşteji florile, acela este bărbat, şi la care va rămânea verzi, este femeie.

Fata împăratului, după povaţa calului, s-a sculat peste noapte cam despre ziuă, când somnul este mai dulce, şi pâş, pâş, în vârful degetelor, intră în cămara zmeului, îi puse mănuchiul său de flori, luă pe al lui şi, punându-l la capul patului său, se culcă şi dormi dusă.

Dimineaţa, cum se sculă zmeoaica, se duse într-un suflet la fiul său şi văzu florile veştede. După ce se sculă şi fata împăratului, merse şi la dânsa şi, văzând că

şi ale ei se vestejise, tot nu crezu că este voinic. Ea zicea fiului său că nu se putea să fie bărbat, fiindcă vorba îi curgea din gură ca mierea, boiul îi era aşa de gingaş, încât îţi venea să o bei într-o bărdăcuţă de apă, perişorul supţire şi stufos îi cădea pe umeri în unde, faţa-i are pe vino-ncoace; ochii ăia mari, frumoşi şi vioi de te bagă în boale, mănuşiţa aia micuţă şi piciorușul ca de zână, şi în sfârşit totul nu putea să fie decât de fată, măcar că se ascundea sub ţoalele cele voiniceşti. Apoi hotărâră să mai facă o încercare.

După ce-şi dară bună dimineaţa, după obicei, zmeul luă pe fată şi merseră în grădină. Aci, zmeul îi arătă toate felurile de flori ce avea, şi o îmbia şi pe dânsa să le miroase. Fata împăratului îşi aduse aminte de poveţele calului şi, cunoscând viclenia, zise cam răstit că de ce l-a adus în grădină de dimineaţă ca pe o femeie să-i laude florile cu nişte vorbe seci, pe când ar fi trebuit să meargă mai întâi la grajduri să vază cum se îngrijeşte p-acolo de cai.

Auzind acestea, zmeul spuse mă-sei, dară ea nici acum nu putea să crează că este băiat. În cele mai de pe urmă, zmeoaica se vorbi cu fiul său să mai facă o-ncercare; zise fiului său să ducă pe Făt-Frumos în cămara cu armele, să-l îmbie să-şi aleagă ceva de acolo şi, de va alege vreo armă din cele împodobite cu nestimate, să ştie de bună-seamă că ea este fată.

După prânz, zmeul duse pe Făt-Frumos în cămara cu armele. Aci erau rânduite cu meşteşug tot felul de arme: unele împodobite cu nestimate, altele numai aşa, fără podoabe. Fata împăratului, după ce se uită şi cercetă mai toate armele, îşi alese o sabie cam ruginită, dară cu fierul ce se încovoia de se făcea covrig. Apoi spuse zmeului şi mumei sale că a doua zi vrea să plece.

Când auzi muma zmeului ce fel de armă îşi alese, se da de ceasul morţii că nu putea descoperi adevărul. Ea spuse fiului său că, deşi pare că este băiat după apucăturile lui, dară este fată, şi încă de cele mai prefăcute.

Dacă văzu că n-are încotro, merseră la grajd şi-i dederă pe Galben-de-soare. Şi după ce-şi luă rămas bun, fata împăratului îşi cătă de drum.

Încă pe cale fiind şi silind să ajungă, calul zise fetei:

– Stăpână, până acum m-ai ascultat la orice ţi-am zis, şi toate ţi-au mers bine. Ascultă-mă şi de astă dată şi nu vei greşi. Eu sunt bătrân de aci înainte; şi mi-e să nu poticnesc. Ia pe frate-meu Galben-de-soare şi fă călătoria mai departe cu el. Încrede-te lui cum te-ai încrezut în mine şi nu te vei căi. El este mult mai tânăr decât mine şi mai sprinten, şi te va învăţa ca şi mine ce să faci la vreme de nevoie.

– Este adevărat că am izbutit ori de câte ori te-am ascultat. Şi daca n-aş şti cât ai fost de credincios tatălui meu, de astă dată nu te-aş asculta. Mă voi încrede însă fratelui tău ca şi ţie, după ce-mi va dovedi că-mi vrea binele.

– Încrede-te, stăpână, zise Galben-de-soare, căci voi fi mândru să încalece pe mine o vitează ca tine, şi apoi mă voi sili ca să nu simţi lipsa fratelui meu, fiindcă voi să-l scutesc şi pe dânsul, sărmanul, că e bătrân, de necazurile şi primejdiile călătoriei ce vei să faci, pentru că, trebuie să ştii, peste multe nevoi ai să dai şi multe primejdii ai să întâlneşti. Dară cu vrerea lui Dumnezeu şi de mă vei asculta, pe toate ai să le biruieşti şi să le scoţi la capăt bun.

Fata împăratului încălecă apoi pe Galben-de-soare şi se despărţi de calul ei, lăcrimând. Merseră, merseră, cale lungă, depărtată, când fata împăratului zări o cosiţă

de aur. Opri calul şi-l întrebă dacă este bine să o ia, ori s-o lase locului. Calul îi răspunse:

– De o vei lua, te vei căi; de nu o vei lua, iarăşi te vei căi; dară mai bine este să o iei.

Fata o luă, o băgă în sân şi plecă înainte.

Trecură dealuri, trecură munţi şi văi, lăsară în urmă păduri dese şi verzi, câmpii cu flori de cari nu mai văzuse fata, izvoare cu ape limpezi şi reci, şi ajunseră la curtea împăratului celui mare şi tare.

Ceilalţi fii de împăraţi cari slujeau acolo îi ieşiră înainte şi o întâmpinară. Ei nu se puteau dezlipi de dânsa, căci şi vorba-i şi faţa îi erau cu lipici.

A doua zi se înfăţişă la împăratul şi spuse pentru ce a venit. Împăratul nu mai putea de bucurie că-i sosise aşa voinic chipeş şi drăgălaş. Îi plăceau prea mult răspunsurile ce primea la întrebările lui, se vedea cât de colo că vorbea cu înţelepciune şi supunere. Văzând împăratul un tânăr aşa de cu minte, prinse dragoste de el şi-l luă pe lângă dânsul.

Fata de împărat nu se putu împrieteni cu toţi ceilalţi fii de împăraţi, fiindcă cei mai mulţi erau năzuroşi, tembeli şi deşucheaţi; iară ei prinseseră pizmă pe dânsa pentru aceasta; şi, pentru că văzuse că împăratul o lua în nume de bine, îi purtau sâmbetele.

Într-una din zile ea îşi găti bucate singură şi şedea la masă, când doi din ceilalţi fii de împăraţi veniră să o vază. Şezură deci cu toţii şi mâncară. Atât de mult plăcură acestor fii de împăraţi bucatele, încât îşi lingeau şi degetele când mâncau. O lăudară pentru meşteşugul de a face bucatele şi ziseră că de când sunt ei, nu mai mâncaseră aşa bucate bune.

Cum se întâlniră aceştia cu ceilalţi fii de împăraţi, le spuseră că au fost la masă la fiul de împărat venit de

curând, că au mâncat cum nici împăratul nu mănâncă şi că bucatele au fost gătite de dânsul.

Atunci toţi fiii de împăraţi se alegară de dânsa să le gătească într-o zi ea bucatele. Şi iată că tocmai în ziua aceea bucătarii curţii se îmbătaseră, sau nu ştiu ce făcuseră, că nici focul nu era făcut pe vatră. Şi aşa, rugată fiind cu stăruinţă, se apucă şi ea de găti nişte bucate înfricoşate. Când le aduse pe masă la împăratul, acesta nu se putea sătura mâncând. Iară dacă chemă pe bucătar şi-i dede poruncă că tot astfel de bucate să-i gătească, el spuse cine a gătit în ziua aceea. Împăratul rămase pe gânduri.

Apoi veniră şi ceilalţi fii de împăraţi şi spuse împăratului că fiul împăratului de curând venit s-ar fi lăudat la un chef ce au făcut cu toţii, că ştie unde este *Ileana Simziana, cosiţă de aur, câmpul înverzeşte, florile-nfloreşte*, şi că are o cosiţă din cosiţa ei. Cum auzi împăratul aceasta, porunci să-l cheme şi îndată îi zise:

– Tu ai ştiut de Ileana Simziana şi mie nu mi-ai spus nimic, măcar că ţi-am arătat dragoste şi te-am cinstit mai mult decât pe ceilalţi.

După ce ceru şi văzu cosiţa de păr, îi zise:

– Poruncă împărătească să ştii că ai să-mi aduci pe stăpâna acestei cosiţe; căci de nu, unde-ţi stau talpele îţi va sta şi capul.

Biata fată de împărat se cercă să zică şi ea ceva, dară împăratul îi tăiă cuvântul. Apoi se duse de spuse calului cele ce se întâmplară. Calul îi zise:

– Nu te speria, stăpână. Astă-noapte chiar frate-meu mi-a adus răspuns că pe stăpâna cosiţei a furat-o un zmeu; că ea nu voieşte nici în ruptul capului să-l iubească până nu-i va aduce herghelia ei de iepe; şi că zmeul îşi bate capul cum să-i împlinească dorinţa. Ea este acum în smârcurile mărilor. Du-te la împăratul şi

cere să-ţi dea douăzeci de corăbii, şi ia marfă de cea mai frumoasă de pune într-însele.

Fata de împărat nu aşteptă să-i zică de două ori, şi se duse drept la împăratul:

– Să trăieşti, luminate împărate, şi să-ţi fie faţa cinstită. Am venit să-ţi spun că slujba cu care m-ai însărcinat o voi împlini-o, daca-mi vei da douăzeci de corăbii şi bani ca să cumpăr marfa cea mai frumoasă şi mai scumpă ca să pun într-însele.

– Să se facă aşa precum zici tu, numai să-mi aduci pe Ileana Simziana, îi răspunse împăratul.

Cum se gătiră corăbiile, le încărcară cu marfă şi fata de împărat împreună cu Galben-de-soare intră în cea mai frumoasă şi plecară. Nici vânturi, nici valurile mării nu putură să le stea împotrivă şi, după o călătorie de câteva săptămâni, ajunseră la smârcurile mărilor. Acolo stătură. Fata împăratului şi cu Galben-de-soare ieşiră la uscat şi îmblau pe ţărmuri; însă când ieşiră, luară din corabie o păreche de conduri cusuţi numai cu fir şi împodobiţi cu pietre nestemate. Tot îmblând pe aci, zăriră nişte palaturi cari se învârteau după soare, şi o luară într-acolo. În cale se întâlniră cu trei roabe de ale zmeului, cari păzeau pe Ileana Simziana. Cum văzură ele condurii, li se scurgeau ochii după dânşii; iară fata împăratului le spuse că este un neguţător care a rătăcit drumul pe mare.

Întorcându-se roabele, spuse doamnei lor cele ce văzuseră; iară ea zărise de pe fereastră pe neguţătorul; de cum îl ochi, începu să-i tâcâie inima, fără să ştie de ce; şi era bună bucuroasă de a putea să scape de zmeu, mai cu seamă că nu era atunci acolo, fiindcă-l trămisese ca să-i aducă herghelia ei cu iepele.

După ce ascultă cele ce-i spuse roabele, se duse la neguţător, care aştepta la poartă, ca să vază şi ea condurii; dară după ce auzi de la neguţător că are în corabie marfă şi mai scumpă şi mai frumoasă, se îndu-plecă de rugăciunile neguţătorului şi pofti să meargă să-i vază marfa; ajungând la corabie şi tot alegând la marfă, nu băgase de seamă că lopătarii depărtaseră corabia de la uscat, şi dând Dumnezeu un vânt bun, corăbiile mergeau ca săgeata; când se pomeni în mijlocul mării, Ileana Simziana se prefăcu că-i pare rău şi prinse a certa pe neguţător că o înşelase, iară-n sufletul ei ruga pe Dumnezeu să-i ajute a scăpa de iazma de zmeu.

Ajunseră cu norocire la ţărm, când, ce să vezi! drăcoaica de muma zmeului, cum auzi de la roabe că pe Ileana Simziana o furase un neguţător şi fugea cu dânsa cu corăbiile, se luă după ei; şi ajungând la ţărm, o văzură venind după dânşii ca o leoaică, cu o falcă în cer şi una în pământ şi aruncând văpaie din gura ei ca dintr-un cuptor.

Cum o văzu Ileana Simziana, înţelese că e zgripţu-roaica de mumă a zmeului, spuse neguţătorului, cu care era călare pe Galben-de-soare, şi începu a plânge cu foc.

Fata împăratului întrebă pe Galben-de-soare ce să facă, că o dogoreşte văpaia ce iese din gura zmeoaicei, iară Galben-de-soare îi răspunse:

– Bagă mâna în urechea mea cea stângă, de scoate gresia ce este acolo, şi o aruncă înapoi.

Aşa făcu fata împăratului. Apoi o luară iute la picior, pe când în urma lor se nălţă deodată un munte de piatră care atingea cerul.

Muma zmeului făcu ce făcu şi trecu muntele, căţărându-se din colţ în colţ, şi, să te ţii după dânşii! Văzând Ileana Simziana că iară era să-i ajungă, spuse neguţătorului; iară acesta, după ce se înţelese cu calul, scoase din urechea lui cea dreaptă o perie şi o aruncă

înapoi. Îndată se făcu o pădure mare şi deasă, de nu putea să treacă prin ea nici pui de fiară.

Muma zmeului roase din copaci, se agăţă de ramure, sări din vârf în vârf, se strecură, şi tot după dânşii, alergând ca un vârtej! Dacă văzură că şi de astă dată îmblă să-i ajungă, fata împăratului întrebă iară pe cal ce să facă, şi acesta îi zise să ia inelul de logodnă ce se afla în degetul Ileanei Simzianei şi să-l arunce înapoi. Cum aruncă inelul, se făcu un zid de cremene până la cer.

Muma zmeului, daca văzu că nu se poate urca pe dânsul şi să treacă dincolo, nici să roază din acest zid, nu mai putea de ciudă, şi cum era de cătrănită şi amărâtă, se urcă şi ajunse cu gura la gaura ce lăsase inelul să rămână, şi suflă văpaie din gura ei cea spurcată cale de trei ceasuri ca să-i ajungă şi să-i pârjolească, dară ei se aşezară jos la rădăcina zidului şi nu le păsa nimic de focul zmeoaicei.

Zmeoaica suflă ce suflă şi daca văzu că nu poate să-i prăpădească, nici să pună mâna pe dânşii, plesni fierea într-însa de necaz, căzu şi crăpă ca necuratul; iară ei aşteptară până să moară bine, apoi neguţătorul băgă degetul în gaura inelului, după cum îl învăţase Galben-de-soare, şi zidul pieri ca şi cum n-ar mai fi fost şi-i rămase inelul în deget. După ce se uitară la stârvu zmeoaicei şi făcură haz de dânsul, îl lăsară corbilor şi porniră mai departe şi merseră şi merseră, până c ajunse la curtea împărătească.

Ajungând, se înfăţişă la împăratul; acesta priimi c multă cinste pe Ileana Simziana. El nu mai putea d bucurie, şi se îndrăgosti de dânsa de cum o văzu. Ia Ileana Simziana se căina şi se întrista în sufletul ei c n-avea trişte. Cum se poate, zicea ea, să ajungă p mâinile unora şi altora, pe cari nu putea să-i vază d

urâţi ce-i erau. Inima şi ochii ei era tot la Fătul-Frumos care o scăpase din mâna zmeului.

Când însă o sili împăratul ca să se cunune cu el, ea îi zise:

– Luminate împărate, să-ţi stăpâneşti împărăţia cu norocire; dară eu nu mă pot mărita până nu mi s-o aduce herghelia de iepe, cu armăsarul ei cu tot.

Auzind astfel împăratul, chemă îndată pe fata de împărat şi-i zise:

– Să te duci să-mi aduci herghelia de iepe, cu armăsarul ei cu tot, a iubitei mele; căci de nu, unde-ţi stau picioarele, îţi va sta şi capul!

– Preamărite împărate! m-ai însărcinat cu o slujbă care abia am săvârşit-o, fiindu-mi capul în joc. Ai la curtea măriei-tale atâţi viteji fii de împăraţi; şi fiindcă toţi te ţin de om drept şi cu frica lui Dumnezeu, eu socotesc că ar fi cu dreptul ca să dai la altul această slujbă. Ce mă ştiu eu face, şi de unde să-ţi aduc eu herghelia ce-mi porunceşti?

– Nu ştiu eu. Din pământ, din iarbă verde, să te duci să-mi aduci herghelia, şi să nu îndrăzneşti a mai zice nici o vorbă măcar.

Atunci fata împăratului se închină şi ieşi. Ea se duse de spuse lui Galben-de-soare ceea ce i se poruncise. Iară calul îi răspunse:

– Du-te de caută nouă piei de bivol, să le cătrăneşti şi să le aşezi bine pe mine. Nu te teme, că, cu ajutorul lui Dumnezeu, vei scoate-o la căpătâi bun şi slujba cu care te-a împovărat împăratul. Dară trebuie să ştii că cu amar are să-i vină şi lui, la urma urmelor, pentru faptele sale.

Fata împăratului făcu precum îi zisese calul şi porniră amândoi. După o cale lungă şi grea, ajunseră pe tărâmul unde păşteau iepele. Acolo se întâlni cu zmeul care furase pe Ileana Simziana, rătăcind ca un bezmetic şi

neştiind cum să facă ca să aducă herghelia. Îi spuse că Ileana nu mai este a lui şi că mă-sa crăpase de necaz, pentru că nu putuse să-i scape de la răpitor pe iubita lui.

Auzind zmeul aceasta, se făcu foc şi pară de mânie, se turbură de necaz şi nu mai vedea înaintea ochilor. Apoi, după ce înţelese că are a face tocmai cu răpitorul iubitei sale, îşi pierdu cumpătul de supărare şi amărăciune; şi răcnind ca un leu, se luă la luptă cu fata împăratului, care îşi ţinea firea şi pe care o îmbărbăta calul. Pe fata împăratului o ferea calul de loviturile zmeului; căci, când vedea că rădică sabia să dea, odată se rădica mai sus decât zmeul, şi el da în vânt; iară când aducea fata paloşul, calul se lăsa răpede asupra calului zmeului şi ea da în carne vie. După ce se luptară de credeai că a să se scufunde pământul subt ei, nu ştiu cum îi veni bine fetei împăratului, aduse paloşul cam pieziş şi-i reteză capul. Apoi, lăsându-i stârvul ciorilor şi coţofenilor, se duseră până ajunseră la locul unde se afla herghelia.

Aci, calul zise fetei de împărat să se urce ea într-un pom ce era acolo, şi să privească la lupta lor. După ce se urcă fata în pom, necheză Galben-de-soare de trei ori şi toată herghelia de iepe se adună împrejurul lui. Apoi dodată se arătă şi armăsarul iepelor, plin de spume şi sforăind de mânie. Şi văzând pe Galben-de-soare în mijlocul iepelor, se răpezi la dânsul cu turbare şi se încinse o luptă de să te ferească Dumnezeu! Când se da armăsarul la Galben-de-soare, muşca din pieile de bivol; iară când se da acesta la armăsar, muşca din carne vie, şi se bătură, şi se bătură până ce armăsarul, sfâşiat, hărtănit de sus până jos şi plin de sânge, fu răzbit şi biruit; iară Galben-de-soare scăpase teafăr, fiindcă se hărtănise pieile de bivol. Atunci se dete fata jos din pom, încălecă şi luară herghelia, mânând-o de dinapoi; iară armăsarul abia se târa după dânsa.

După ce băgă herghelia în curtea împăratului, se duse de-l înştiinţă. Atunci ieşi Ileana Simziana şi le chemă pe nume. Armăsarul, cum îi auzi glasul, îndată se scutură şi se făcu ca întâi, fără să se cunoască semn de rane pe el.

Ileana Simziana zise împăratului să pună pe cineva să-i mulgă iepele, ca să se îmbăieze amândoi. Dară cine putea să se apropie de ele? că azvârleau din copite de zvânta unde loveau. Daca nimeni nu putu, împăratul porunci iarăşi fetei de împărat să le mulgă.

Fata împăratului, cu inima zdrobită de mâhnire şi obidă că tot pe dânsa o punea la lucrurile cele mai grele, şi fiind curată în cugetul ei, se rugă lui Dumnezeu cu credinţă ca să o ajute să sfârşească cu bine şi slujba aceasta. Şi unde începu o ploaie d-alea de părea că toarnă cu găleata, şi îndată ajunse apa până la genuchile iepelor, apoi dete un îngheţ de nu se mai puteau mişca din loc. Văzând minunea aceasta, fata împăratului mai întâi mulţumi lui Dumnezeu pentru ajutorul ce-i dete, apoi se puse de mulse iepele.

Împăratul se topea de dragoste pentru Ileana Simziana şi se uita la dânsa ca la un cireş copt; dară ea nici nu-l băga în seamă, ci tot da, zi după zi, cu fel de fel de vorbe, a se cununa. În cele de pe urmă, îi zise:

– Văz, luminate împărate, că tot ce am cerut mi s-a împlinit. Un lucru ne mai trebuie, şi apoi să ştii că ne vom cununa.

– Porumbiţa mea, îi răspunse împăratul, împărăţia mea şi eu suntem supuşi ascultători ai poruncilor tale. Cere ce mai ai de cerut cu un ceas mai curând, că iată mă sfârşesc de dragoste pentru tine. Am ajuns ca un năuc, visez deştept, nu mai ştiu ce fac, când mă uit la ochii tăi cei frumoşi şi tânjitori.

– Daca este aşa, mai zise Ileana Simziana, să-mi aduci vasul cu botez care se păstrează într-o bisericuţă de peste apa Iordanului, şi atunci ne vom cununa.

Cum auzi împăratul aceasta, chemă iarăşi pe fata împăratului şi-i porunci să facă ce o face şi cum va şti ea, să-i aducă ceea ce poruncise Ileana Simziana.

Fata de împărat cum auzi, se duse de spuse lui Galben-de-soare, şi el îi răspunse:

– Aceasta este cea din urmă şi mai grea slujbă ce mai ai să faci. Aibi însă nădejde în Dumnezeu, stăpână, căci şi împăratului i s-a împlinit.

Se gătiră şi plecară.

Calul ştia de toate astea, căci nu era el năzdrăvan de florile mărului.

El spuse fetei împăratului zicând:

– Acel vas cu botez se află pe o masă în mijlocul unei bisericuţe şi-l păzesc nişte călugăriţe. Ele nu dorm nici zi, nici noapte. Din când în când însă un pustnic vine pe la ele de le povăţuieşte cele sfinte pentru Domnul. Când sunt la ascultare de le învaţă pustnicul, rămâne numai una de pândă. De am putea nemeri la vremea aceea, tocmai bine ar fi; de nu, cine ştie cât avem a zăbovi, căci altfel nu e chip.

Se duseră deci, trecură apa Iordanului şi ajunseră la acea bisericuţă. Noroc că tocmai atunci sosise pustnicul şi chemase pe toate călugăriţele la ascultare. Numai una rămăsese de pază; şi aceasta, obosită fiind de şederea îndelungată, o prinse somnul. Ca să nu se întâmple însă cine ştie ce, ea se culcă pe pragul uşei, cu gând că n-o să poată nimeni intra fără să simţă ea.

Galben-de-soare povăţui pe fata de împărat cum să facă ca să pună mâna pe vasul cu botez. Fata se duse binişor, se strecură pe lângă zid şi, pâş-pâş, în vârful degetelor, până la uşă. Aci o dată sări ca o pisică de uşure peste prag, de nici nu atinse pe călugăriţa pe care

o furase somnul; şi, punând mâna pe vas, ieşi cum a intrat, încălecă pe cal şi pe ici ţi-e drumul!

Călugăriţa simţi, sări odată în sus şi, văzând că lipseşte vasul, începu a se boci de ţi se rupea rărunchii de milă. Îndată se adunară călugăriţele şi se văicăreau de focul ce le ajunsese. Pustnicul, dacă văzu că s-a spălat pe mâini de vasul cu botez, cătă către fata de împărat cum zbura cu Galben-de-soare şi, rădicând mâinile în sus şi îngenuchind, o blestemă zicând:

– Doamne, Doamne sfinte! fă ca nelegiuitul care a cutezat să pună mâna lui pângărită pe sântul vas cu botez să se facă muiere, de va fi bărbat; iară de va fi muiere, să se facă bărbat!

Şi îndată rugăciunea pustnicului se ascultă. Fata împăratului se făcu un flăcău de-ţi era dragă lumea să te uiţi la el.

Cum ajunse la împăratul, se miră şi nu ştia ce să crează ochilor săi, băgând de seamă că se schimbase; lui i se părea că nu mai este cum era la plecare, ci că acum e mai chipos şi mai semeţ. Cum dete vasul, zise:

– Mărite împărate, ţi-am făcu slujbele cu cari m-ai însărcinat. Socotesc că acum am sfârşit. Fii fericit şi domneşte cu pace cât mila Domnului va voi!

– Sunt mulţumit de slujbele tale, zise împăratul; să ştii că după moartea mea tu ai să te urci pe scaunul împărăţiei mele, fiindcă eu n-am moştenitor până acum. Iară daca Dumnezeu îmi va da un fiu, tu vei fi mâna lui cea dreaptă.

Toţi sfetnicii şi fiii de împărat erau de faţă când a zis împăratul vorbele acestea.

Ileana Simziana, dacă văzu că i se împlini şi astă voinţă, se hotărî să-şi răzbune asupra împăratului, pentru că trămise tot pe Fătul ei Frumos la toate slujbele cele grele, cari puteau să-l răpună; căci ea credea că însuşi

împăratul se va duce să-i aducă vasul cu botez, fiindcă el putea mai lesne s-o facă, de vreme ce toţi se supuneau la porunca lui.

Ea porunci să încălzească baia şi împreună cu împăratul să se îmbăieze în laptele iepelor ei. După ce intră în baie, porunci să-i aducă armăsarul ca să sufle aer răcoros. Şi daca veni, armăsarul suflă cu o nară înspre dânsa răcoare, iară cu altă nară înspre împăratul aer înfocat, încât fierse şi maţele dintr-însul, şi rămase mort pe loc.

Mare vâlvă se făcu în împărăţie când se auzi de moartea împăratului celui mare şi tare; toţi din toate părţile se adunară şi-i făcură o înmormântare d-ale împărăteştile.

După acestea, zise Ileana Simziana Fătului-Frumos:

– Tu m-ai adus aici, tu mi-ai adus herghelia, tu ai omorât pe zmeul care mă furase, tu mi-ai adus vasul cu botez, tu să-mi fii bărbat. Aidem să ne îmbăiem şi să ne cununăm.

– Eu te voi lua, dacă tu mă alegi, răspunse Făt-Frumos; dară să ştii că în casa noastră voi ca să cânte cocoşul, iară nu găina.

Se învoiră şi intrară în baie. Ileana chemă armăsarul ei ca să încropească laptele în care se vor îmbăia. Chemă şi împăratul cel nou pe Galben-de-soare. Şi astfel amândoi caii se întreceau care de care să facă baia mai potrivită de caldă stăpânului său, şi mai nimerit de încropită.

După ce s-au îmbăiat, a doua zi s-au şi cununat. Apoi s-au urcat în scaunul împărăţiei. Trei săptămâni ţinură veseliile, şi toată lumea se bucura că le-a dat Dumnezeu un împărat aşa de viteaz, care făcuse atâtea isprăvi.

Iară el domni cu dreptate şi cu frica lui Dumnezeu, ocrotind pe săraci şi neasuprind pe nimeni, şi domnesc şi în ziua de astăzi de n-or fi murit.

Eram şi eu p-acolo şi căscam gura pe dinafară, pe la toate sărbările, căci nici pomeneală nu era să fiu şi eu poftit, şi apoi se ştie că nepoftitul scaun n-are.

Încălecai p-o şea şi v-o spusei d-voastră aşa.

(Comunicat de d. Panait Nicolaescu, din Craiova.)

BROASCA ŢESTOASĂ CEA FERMECATĂ

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat, şi el avea trei feciori. Când le-a venit şi lor vremea de însurătoare, le-a zis împăratul:

– Dragii mei copii, v-aţi făcut mari; mergeţi de vă căutaţi ursitele, ca să intraţi şi voi în rândul oamenilor.

– Vorbele tale, tată, sunt pentru noi ca o icoană la care ne închinăm, răspunseră copiii şi, după ce îi sărutară mâna, se gătiră, care mai de care, să plece mai curând.

Fiul cel mare se îmbrăcă cu hainele ce le avea el mai bune, luă oaste cu dânsul şi bănet de ajuns.

Mergând spre răsărit, ajunse la curtea unui împărat care avea o fată, singură la părinţi. O peţi de la tatăl ei, împăratul, şi învoiala se şi făcu.

Asemenea şi cel mijlociu, după ce se dichisi şi el cum ştiu mai bine, plecă şi el înspre apus. Ajunse şi el la curtea unui alt împărat, carele asemenea avea o fată. Făcură vorba, şi iute, iute, se logodi şi el cu dânsa.

Pe fiul cel mai mic, însă, nu-l trăgea inima a pleca în peţit. Dară n-avu ce-şi face capului, căci tată-său îl trimitea întruna să caute a se căpătui şi el. Luă şi dânsul nişte haine, numai să nu zică nescine că nu s-a gătit, şi

de cheltuială ce pe apă nu curge, şi plecă şi el, ştii, cam în dorul lelii.

Dară unde să se ducă? Nici el, iacă, nu ştia. Mişca şi el picioarele a lene, unul după altul înaintea lui, numai să zică că umblă, apucă pe o cărare ce întâlni în cale, şi merse pe ea, fără să-şi dea seama unde se duce. Când, ce să vezi d-ta? Poteca pe care apucase, îl scoase drept la un eleşteu mare. În cale văzu o nuia lungă de alun pe care o luă, aşa de florile mărului, fără să ştie ce are să facă cu dânsa.

Ajungând pe marginea eleşteului, se aşeză şi el acolo jos, şi, privind cu nedomirire, ia aşa numai ca să zică şi el că face ceva, bălăcea cu nuiaua prin apă, şi făcea haz cum sare stropii de apă, când o lovea. Apoi începu a cugeta. El vedea că fiecare strop de apă, când pică înapoi la matcă, se face câte un armean (cerc) împregiurul lui, şi de ce merge se măreşte, până ce intră iarăşi în sânul matcei de unde a ieşit, fără mai pe urmă să se cunoască nici locul unde a picat stropul, nici întinderea armeanului din giurul lui, ci totul rămânea ca mainainte, adică faţa apei lucie ca o oglindă.

El era dus cu gândurile. Se uita şi nu mai vedea, tot da cu nuiaua în apă, şi nu ştia ce făcea. Nu mai simţea dacă este, ori nu mai este. Când, iată că o broască ţestoasă ieşise pe luciul apei, şi se uita galeş la dânsul. Unde lovea el cu nuiaua, şi unde se deschidea talazurile care înconjura vârful nuielei, acolo, ţâşt! şi dânsa, şi ochii de la dânsul nu şi-i mai lua.

Se uita la dânsul parcă să-l soarbă cu privirea. Dară el nu vedea, nu auzea. Atâta era de dus cu minţile.

În cele din urmă, cum, cum, băgă de seamă că o broască ţestoasă se ţine după vârful nuielei lui. Se uită şi el la dânsa, şi parcă îi zicea inima ceva, dară nu pricepu nimic.

Când se trezi bine din cugetările lui, văzu că soarele dă în asfinţit. Se sculă binişor, fără să-i pese de ceva, şi se duse acasă.

A doua zi iarăşi aşa făcu, fără să-i plesnească prin cap ceva, şi fără să-şi mai aducă aminte că plecase în peţit.

A treia zi, cum se sculă, plecă iarăşi la marginea eleşteului. Pasămite îl trăgea aţa la ursita lui.

Şi cum sta el acolo şi se juca cu nuiaua în apă, iară broasca ţestoasă îi tot sărea pe dinainte şi se uita la dânsul cu dor, îşi aduse aminte, la urma urmelor, că el era plecat în peţit, şi că fraţii lui erau a se întoarce a doua zi cu logodnicele lor.

Tocmai când voi să se scoale şi să plece spre a merge să-şi încerce şi el norocul, iată că broasca mai ţâşni o dată, iar el îşi aruncă ochii la dânsa mai cu băgare de seamă. Se uită drept în ochii broaştei, şi simţi un nu ştiu ce, colea la inimioară, pare că îl săgetase ceva. Şezu iarăşi jos. Ar fi voit să plece, dară parcă îl pironise cineva locului. Mai voi el să facă ceva cumva, aşa ca să se depărteze, dară în deşert. Picioarele nu se mai mişcară, ca şi când ar fi fost butucite.

Se miră de astă lâncezeală. Şi, mai aruncându-şi căutătura la broască, văzu ochii ei, pare că străluceau de un foc ce simţea că îl atinge. Atunci îşi luă inima în dinţi şi strigă:

– Asta să fie logodnica mea.

– Îţi foarte mulţumesc, dragul meu iubit, îi răspunse atunci broasca. Cuvântul tău a sfărâmat toate farmecele ce mă ţineau înlănţuită. Tu eşti ursitul inimei mele. Pe tine te voi urma până voi avea viaţă în mine.

Se sperie oarecum, fiul de împărat, când auzi pe broască vorbind.

Ar fi rupt-o d-a fuga, dară graiul ei cel dulce şi viersul cu lipici ce avea îl făcu să-i rămâie tălpile lipite de locul unde sta.

Broasca se dete de trei ori peste cap şi se făcu o zână gingaşe, şi plăpândă, şi frumoasă, cum nu se mai afla sub soare. Îi venea flăcăului, de drag, să o soarbă într-o lingură de apă. Dară se opri, şi nu făcu nici o mişcare, ca să nu supere ori să îndărătnicească pe zâna a veni după el, căci simţi că, de aci înainte, fără dânsa nu va putea trăi.

Se puseră la vorbă, şi nici ei nu ştiau ce vorbesc. Aci începeau una, aci lăsau alta, până ce se pomeniră că amurgise. Şi fiindcă a doua zi era să vie fraţii cu logodnicele lor, spuse zânei că se duce să înştiinţeze şi el pe tătâne-său că a să-şi aducă şi el logodnica.

Broasca intră iarăşi în eleşteu, iară dânsul plecă la curtea împărătească. Mergea el, dară parcă-l tot oprea cineva în cale. I se părea că-l trage cineva de la spate de haine. El se tot întorcea de se uita înapoi. Nu vedea nimic, însă el îşi tot întorcea capul şi se uita. Noroc că i se scurtase calea şi ajunse acasă, căci, de ţinea drumul mai lung, te miră de nu rămânea cu gâtul strâmb, de atâta uitat înapoi.

Daca ajunse şi găsi pe toţi ai lor adunaţi la tatăl său, începu să le povestească şiritenia celor ce i se întâmplase. Când ajunse să le spuie că a zis broaştei: „Tu să fii logodnica mea“, toţi se umflară de râs deodată şi începu a-l cam lua peste picior cu vorbe în doi peri şi cu glume nesărate. Vru el să le spuie cine a fost broasca, dară nu-i deteră răgaz, căci îi luau vorba din gură, şi-l cam dedeau în tărbăceală cu graiuri care mai de care păcălitoare.

Daca văzu, tăcu din gură şi înghiţi ruşinea ce-i făcură fraţii înaintea tatălui său. Se gândi el: „Acum o mie de vorbe un ban nu face. Lasă, îşi zise el, să vedem că cine râde mai la urmă, râde mai cu folos“.

A doua zi fiecare flăcău zbură la logodnica sa. Iară împăratul puse de împodobi palatul şi cetatea cât se putu mai frumos, ca să-şi priimească nurorile. Oamenii

umblau cete, cete prin cetate, ca în zi de sărbătoare, ostaşii se gătiră ca de alai, până şi copiii se veseleau de veselia împăratului.

Veniră unul după altul feciorii cei mai mari ai împăratului cu logodnicele lor. Ce e drept, şi ele erau frumoase, hainele pare că le erau turnate pe dânsele. Fiecare îşi adusese zestre însemnată: robi, cai, căruţe ferecate; şi le priimise împăratul cum se cuvine împăraţilor şi fiilor de împăraţi.

Ei, daca se adunară la un loc, aduseră vorba iarăşi despre broasca fratelui lor celui mai mic, şi începură împreună cu logodnicele lor a grăi despre dânsul cam în dodii.

Îi ţinură de rău tatăl lor, căci de, orice s-ar zice, fiu îi era şi ăl mic, şi îl durea la inimă când îl luau în râs, dară toate fură în deşert, căci, deşi nu mai vorbea de rău aievea în faţa împăratului, pe din dos, însă, îşi băteau mendrele, cum voiau, îşi dedeau coate de râdeau, şi chiar se vorbiră, amândoi fraţii cu logodnicele lor, să facă pe fratele lor mai mic de râs şi ocară, când va veni cu broasca ţestoasă înaintea împăratului.

Fiul cel mic al împăratului daca se duse şi el să-şi aducă logodnica, broasca cea ţestoasă ieşi din eleşteu la dânsul, se dete de trei ori peste cap şi se făcu om ca toţi oamenii. Vorbiră ce vorbiră, apoi fiul împăratului îi zise să se gătească să meargă. Atunci ea îi răspunse:

– Dragul meu logodnic, trebuie să ştii că şi eu sunt fată de împărat, şi încă fată de împărat mare, şi avut, şi puternic. Dară blestematele de farmece ne-a acoperit palaturile cu apa aceasta murdară, împărăţia ne-a fost răpit-o duşmanii, şi pe mine m-a făcut precum m-ai văzut.

Vorbele ei mieroase, viersul ei plăcut, de pare că te ungea la inimă, nu altceva, zăpăcise oarecum pe bietul fecior de împărat, dară, ţiindu-şi firea şi nepierzându-şi cumpătul, el îi mai zise:

– Lasă astea acum. O dată dacă te-am ales, tu eşti a mea, floncănească lumea ce va vrea. Găteşte-te, îţi zic, şi aidem, că ne aşteaptă tatăl, cu fraţii şi cu cumnatele mele.

– La noi este obiceiul, adăogă zâna, ca înainte de a merge la cununie, să ne îmbăiem.

– Ne vom îmbăia la palaturile tatălui meu, răspunse el.

– De ce să mai facem p-acolo tevatură? Să ne îmbăiem aci.

Şi făcând un semn cu mâna, apa eleşteului se trase într-o parte şi într-alta, şi în locul lui se văzură nişte palaturi, strălucitoare de podoabe, încât la soare te puteai uita, dară la dânsele ba. Aurul cu care erau poleiţi stâlpii şi ciubucele de pe lângă streaşină licărea de-ţi lua ochii.

Zâna luă de mână pe fiul împăratului şi intră în palat. Vezi că el rămăsese cu ochii bleojdiţi, ca unul ce nici dânsul, deşi era fecior de împărat, nu mai văzuse asemenea scumpeturi.

Şi fiind gata băile şi apa încropită numai ca laptele când îl mulge de la oaie, intrară fiecare în câte o baie şi se îmbăiară.

Fiul împăratului nu cuteza să calce pardoseala băii şi pe velinţele cele de mare preţ ce erau aşternute prin palat, de milă să nu le strice frumuseţea.

Baia era pardosită cu tot felul de marmură lustruită şi adusă din meşteşug aşa încât închipuia fel de fel de flori, de păsări şi câte nagode toate. Apa ciuruia din ţeve aurite şi o lua cu năstrape şi cu căuşe de aur. Ştergarele erau de mătase şi în ţesătură cu fir de cel mai bun şi cu mărgăritare.

După ce ieşiră din baie şi se îmbrăcară, trecură prin grădină, unde mirosul florilor îi îmbăta.

Zâna porunci şi trase la scară o căruţă ferecată în aur, cu patru telegari de mâncau foc. Căruţa era împodobită

cu pietre nestemate de sclipeau în faţa soarelui ca cine ştie ce lucru mare. Ei se urcară. Cum se puse el lângă dânsa, un luceafăr se aşeză pe fruntea ei, şi aşa strălucea de orbea pe cei ce se uitau asupra dânşilor.

Amândoi erau îmbrăcaţi cu nişte haine scumpe şi foarte frumoase. Caii porniră. Dară zburau de parcă n-atingeau pământul, iară nu că mergeau. Într-o clipă ajunseră la împăratul, tatăl băiatului, carele îl aştepta şi se ciudea de atâta întârziere.

Când îi văzură, toţi înţeleseră că aceasta era femeie de pe alte tărâmuri, şi lăuda pe fiul de împărat pentru o aşa nimerită şi neaşteptată alegere. Fraţii cei mai mari o mâlciră, văzând atâta frumuseţe şi atâta bogăţie. Mai mare strălucire şi gingăşie ca aceasta nu se mai văzuse sub soare şi pe la dânşii până atunci. Începură a-şi da coate, a-şi veni în cunoştinţă şi a se căi de râsul ce făcuseră de fratele lor.

Împăratul nu mai putu de bucurie, când văzu că fiul său cel mai mic îi aduce în casă minunea minunilor. Zâna se purtă cu mare bunăcuviinţă, şi vorbi astfel încât robi toate inimile. Oaspeţii nu-şi mai luau ochii de la dânsa şi urechile lor nu mai ascultau alte vorbe, decât vorbele ei, că mult erau cu lipici.

Fiii cei mari ai împăratului povăţuiră pe logodnicele lor ca să facă şi ele tot ce va vedea pe zâna că face, şi la cununie şi la masă.

Împăratul îşi împlini pofta inimei lui. El dorise, vezi, să-şi cunune toţi copiii într-o zi, şi aşa şi făcu.

Era vesel împăratul pentru aceasta, cât un lucru mare.

După ce se cununară fiii împăratului cu logodnicele ce-şi aleseseră fiecare, se prinseră în horă şi jucară, ca la nunta unui împărat. Ceilalţi jucau, nu jucau, dară zâna când juca, părea că n-atinge pământul. Lumea privea şi

i se umplea inima de mândrie, căci fiul cel mic al împăratului lor adusese o aşa zână să o domnească. Oamenii se luau la prinsoare că nici în cer nu se găsea o mai mare frumuseţe ca ceea ce aveau ei dinaintea ochilor lor.

Între acestea veni seara, şi se puse o masă d-alea împărăteştile. Împrejurul mesei împărăteşti, o mulţime de alte mese erau puse pentru boierime, pentru negustorime şi pentru prostime. Se puseră la masă.

Nurorile cele mari ale împăratului ţineau ochii ţintă la zână să vază ce face ea ca să facă şi ele, după povaţa soţilor lor.

Zâna, din fiecare fel de bucate ce se aducea la masă, lua câte niţele şi băga în sân. Asemenea făcură şi cumnatele ei. Mâncară şi se veseliră cât le ceru inima.

Când se sculară de la masă, zâna se duse la împăratul socru, îi sărută mâna, îi mulţumi, şi, scoţând din sân, de unde băgase bucatele, un mănunchi de flori binemirositoare, i-l dete ca semn de iubire fiască.

Odată se umplu locul de un miros aşa de frumos şi strein, cum nu mai mirosise oamenii locului aceluia. Atunci toţi într-o glăsuire strigară: „Să ne trăiască doamna şi împărăteasa noastră", iară ea, fără a se mândri, se trase din naintea împăratului cu totul smerită şi se aşeză lângă soţiorul ei.

În calea ei, începu a curge de printre încreţiturile hainei sale mărgăritare, de umplu locul; iară mesenii, cu buni, cu proşti, se plecară şi le adunară.

Ducându-se şi nurorile cele mai mari ale împăratului să-i mulţumească, îi sărutară şi ele mâna. Când voiră însă a scoate şi ele din sân ce puseseră în timpul mesei, băgară de seamă că hainele lor sunt murdare şi terfelite de bucate, încât nu mai semăna a haine puse pe om, ci a alte dihanii, şi se făcu un râs de mila lor în toată nunta,

încât plecară umilite în cămările lor ca să se schimbe, fiindcă nu mai era chip a mai sta aşa îngălate la nuntă.

Atunci mulţimea, cu mic, cu mare, şi împăratul împreună cu dânsa, strigară într-un grai, că aceşti soţi să-i domnească de aci înainte. Împăratul se coborî din scaun, şi se urcă fiul cel mic cu soţia sa.

Această împărăteasă cu rostul ei cel blajin, cu purtarea cea cumpătată, se făcu de o iubiră până şi cumnatele ei. Iară fiul împăratului, cu agerimea minţii lui, cu înţelepciunea cea firească şi cu poveţele împărătesei, soţia lui, domni în pace, în linişte şi în veselie toată viaţa lui.

Eram şi eu p-acolo. Şi fiindcă am dobândit şi eu un os de ros, mi-am pus în gând să vă povestesc, boieri d-voastră, lucruri care, de s-ar crede, m-ar da de minciună; şi încălecai p-o şea etc.,

(Povestit de d-na Jeorjean din Bucureşti,
strada Clopotar, la 1877, iunie.)

ALEODOR ÎMPĂRAT

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat. El ajunsese la cărunteţe, şi nu se învrednicise a avea şi el măcar un copil. Se topea d-a-n picioarele, bietul împărat, să aibă şi el, ca toţi oamenii, măcar o stârpitură de fecior, dară în deşert.

Când, tocmai, la vreme de bătrâneţe, iată că se îndură norocul şi cu dânsul şi dobândi un drag de copilaş, de să-l vezi şi să nu-l mai uiţi. Împăratul îi puse numele Aleodor. Când fu a-l boteza, împăratul adună Răsărit şi

Apus, Miazăzi şi Miazănoapte, ca să se veselească de veselia lui. Trei zile şi trei nopţi ţinură petrecerile şi se chefuiră şi se bucurară, de o ţinură minte cât trăiră.

Băiatul de ce creştea, d-aia se făcea mai isteţ şi mai iscusit. Nu mai trecu mult şi iată că împăratul ajunse la marginea groapei. Când fu la ceasul morţii, el luă copilul pe genuchi şi-i zise:

– Dragul tatei, iată că Dumnezeu mă cheamă. Sunt în clipa de a-mi da obştescul sfârşit. Eu văz că tu ai să ajungi om mare. Şi chiar mort, oasele mele se vor bucura în mormânt de isprăvile tale. Asupra cârmuirei împărăţiei n-am nimic să-ţi zic, fiindcă tu, cu iscusinţa ta, ştiu că ai s-o duci bine. Un lucru numai am să-ţi spui: Vezi tu muntele cela de colo, să nu te ducă păcatele să vânezi p-acolo, că este nevoie de cap. Acel munte este moşia lui Jumătate-de-om-călare-pe-jumătate-de-iepure-şchiop: şi cine calcă pe moşia lui, nu scapă nepedepsit.

Acestea zicând, căscă gura de trei ori şi-şi dete sufletul. Se duse şi el ca toată suflarea de pe pământ, de pare că n-a fost de când lumea şi pământul.

Îl jeliră ai săi, îl jeliră boierii, îl jeliră şi poporul; în cele de pe urmă trebuiră să-l îngroape.

Aleodor, după ce se urcă în scaunul tătâne-său, deşi copilandru, puse ţara la cale ca şi un om matur. Toată lumea era mulţumită de domnirea sa, şi oamenii se făleau că le-a fost dat de sus ca să trăiască în zilele lui.

Adesea ieşea Aleodor la vânătoare ca să-şi petreacă ceasurile ce-i prisosea de la trebile împărăţiei. El ţinea minte ce-i spusese tătâne-său şi se silea să-i păzească cuvintele cu sfinţenie.

Într-o zi, nu ştiu cum făcu, dus fiind pe gânduri, şi alunecă de călcă pe pământul pocitului de om. N-apucă să facă zece, douăzeci de paşi, şi iată că se pomeni cu dânsul dinaintea lui.

Acum nu-i era lui pentru că trecuse pe pământul omului celui slut şi scârbos, ci îi era ciudă cum de să calce vorba tatălui său ce-i spusese cu grai de moarte.

Pocitania pământului îi zise:

– Toţi nelegiuiţii ce-mi calcă hotarul cad în robia mea.

– Mai întâi trebuie să ştii, îi răspunse Aleodor, că din nebăgare de seamă şi fără de voia mea am călcat pe coprinsul tău, şi n-am nici un gând rău asupră-ţi.

– Eu te socoteam mai altfel; dară văz că ai de gând să-ţi ceri iertăciune de la mine ca toţi fricoşii.

– Ba să mă ferească Dumnezeu! Eu ţi-am spus curatul adevăr, şi daca vrei luptă, alege-ţi: în săbii să ne tăiem, în buzdugane să ne lovim, ori în luptă să ne luptăm.

– Nici una, nici alta. Ci, ca să scapi de pedeapsă alt chip nu e, decât să te duci să-mi aduci pe fata lui Verdeş împărat.

Aleodor voi să se codească oarecum, ba că trebile împărăţiei nu-l iartă să facă o călătorie aşa de lungă, ba că n-are călăuz, ba că una, ba că alta; dară aşi! unde vrea să ştie pocitul de toate astea! El o ţinea una, să-i aducă pe fata lui Verdeş împărat, daca vrea să scape de ponosul de tâlhar, de călcător de drepturile altuia, şi să rămâie cu sufletul în oase.

Aleodor se ştia vinovat. Deşi fără voia lui, dară ştia că a făcut un păcat de a călcat pe moşia slutului. Mai ştia iară că de omul dracului, să dai şi să scapi. Să n-ai nici în clin, nici în mânecă cu dânsul. Făgădui în cele din urmă să-i facă slujba cu care-l însărcina.

Jumătate-de-om-călare-pe-jumătate-de-iepure-şchiop ştia că, deoarece Aleodor i-a făgăduit, apoi are să-şi ţie cuvântul, ca unul ce era om de omenie, şi-i zise:

– Pasă cu Dumnezeu, şi să-ţi ajute să vii cu izbândă bună.

Aleodor plecă. Şi cum mergea el gândindu-se şi răzgândindu-se cum să-şi împlinească sarcina mai bine, căci îşi dăduse cuvântul, se pomeni pe marginea unui eleşteu şi o ştiucă se zbătea de moarte pe uscat.

Cum o văzu, el se duse să o ia să-şi aline foamea cu dânsa.

Ştiuca îi zise:

– Nu mă omorî, Făt-Frumos; ci mai bine dă-mi drumul în apă, că mult bine ţi-oi prinde când cu gândul n-ăi gândi.

Aleodor o ascultă şi o dete în apă. Atunci ştiuca îi mai zise:

– Ţine acest solzişor, şi când vei gândi la mine, eu voi fi la tine.

Flăcăul plecă mai înainte şi se tot mira de o astfel de întâmplare.

Când, iacă se întâlneşte cu un corb ce avea o aripă ruptă.

Şi voind să vâneze corbul, el îi zise:

– Făt-Frumos, Făt-Frumos, decât să-ţi încarci sufletul cu mine, mai bine ai face să-mi legi aripa, că mult bine ţi-oi prinde.

Aleodor îl ascultă, căci era băiat viteaz şi de treabă, şi îi legă aripa. Când era să plece, corbul îi zise:

– Ţine peniţa asta, voinicule, şi când vei gândi la mine, eu voi fi la tine.

Luă peniţa Aleodor, şi-şi cătă de drum. Dară nu făcu ca la o sută de paşi şi iată că dete peste un tăune. Când se gătea a-l strivi cu piciorul, tăunele zise:

– Cruţă-mi viaţa, Aleodor împărat, şi eu te voi mântui pe tine de la moarte. Ţine acest pufuleţ din aripioara mea, şi când vei gândi la mine, eu voi fi la tine.

Auzind Aleodor unele ca acestea, şi că îi zise şi pre nume, odată ridică piciorul şi lăsă pe tăune să se ducă în voia lui.

Şi mergând înainte, cale de nu ştiu câte zile, dete de palaturile lui Verdeş împărat. Cum ajunse aci, se puse la poartă şi aşteptă ca doar de va veni cineva să-l întrebe ce caută.

Stete o zi, stete două; şi ca să vie cineva să-l întrebe ce voieşte, ba. Când fu în ziua d-a treia, Verdeş împărat chemă slujitorii şi le dete o gură de or pomeni-o.

– Cum se poate, le zise el, să stea omul trei zile la poarta mea şi să nu meargă nimeni să-l cerceteze? Pentru asta vă plătesc eu simbrie? Pentru asta vă am eu la mine pe procopseală?

Slujitorii dădeau din colţ în colţ şi nu ştiau ce să răspunză. În cele de pe urmă, chemă pe Aleodor şi-l duse înaintea împăratului.

– Ce vrei, flăcăule, îi zise împăratul, şi ce aştepţi la poarta curţilor mele?

– Ce să voi, mărite împărate, îi răspunse el, iată sunt trimis să-ţi cer fata.

– Bine, băiete. Dară mai întâi trebuie să facem legătură, căci aşa este obiceiul la curtea mea. Ai voie să te ascunzi unde vei voi, în trei zile d-a rândul. Dacă fie-mea te va găsi, capul ţi se va tăia şi se va pune în parul ce a mai rămas, din o sută, fără cap. Iară de nu te va găsi, atunci cu cinste împărătească o vei lua de la mine.

– Am nădejde la Dumnezeu, mărite împărate, că nu mă va lăsa să piei. Parului îi vom putea da şi altceva, nu tot cap de om. Să facem legătura.

– Aşa?

– Aşa.

Se puseră şi făcură legătura; scriseră carte şi o întăriră.

Fiind fata de faţă, se învoiră ca a doua zi el să se ascunză cum va şti mai bine. Iară daca se învoiră, el rămase într-un neastâmpăr ce-l chinuia mai cumplit decât moartea. El se gândea şi se răzgândea cum să se ascunză mai bine. Vezi că era vorba de capul lui, iară nu de altceva. Şi tot mergând pe gânduri şi tot plănuind, iată că-şi aduse aminte de ştiucă. Scoase solzul, se uita şi gândi la stăpâna lui; când iată, măre, că ştiuca şi venise şi-i zise:

– Ce pofteşti de la mine, Făt-Frumos?

– Ce să poftesc? Iacă, iacă, ce mi s-a întâmplat. Nu ştii tu ceva să mă înveţi ce să fac?

– Ia nu te mai îngrija. Lasă pe mine.

Şi îndată, lovind din coadă, făcu pe Aleodor un[1] cosăcel şi îl ascunse pe fundul mării, printre ceilalţi cosăcei.

Când se sculă fata îşi luă ocheanul şi se uită cu el în toate părţile. Nu-l văzu. De unde ceilalţi cari venise să o ceară în căsătorie se ascundeau prin pivniţi, pre după case, pre după câte o şiră de paie, sau prin vreo culă părăsită, Aleodor se ascunse astfel, încât fata intră la grije că a să fie biruită. Ce-i veni ei, se uită cu ocheanul şi în mare, şi îl zări pe fundul mării, printre cosăcei. Pasămite, ocheanul ei era năzdrăvan.

– Ieşi d-acolo, hoţomanule, îi zise ea râzând. Ce mi te-ai posmăgit aşa? Din coşcogeamite omul te-ai făcut un cosac şi mi te-ai ascuns în fundul mării.

N-avu încotro şi trebui să iasă.

Ea şi zise împăratului:

– Mi se pare, tată, că flăcăul ăsta mi-a venit de hac. Şi mult e nurliu şi drăgălaş. Chiar de l-oi afla până la a treia oară, să-l ierţi, tată, că nu e prost ca ceilalţi. Boiul lui îl arată a fi ceva mai deosebit.

---

[1] În textul de bază: *unui.*

– Vom vedea, îi răspunse împăratul.

A doua zi, ce-i veni lui, se gândi la corb. Acesta fu numaidecât înaintea lui, şi-i zise:

– Ce mă vrei, stăpâne?

– Ia uită-te, neiculiţă, ce mi s-a întâmplat; nu ştii tu ceva să mă înveţi?

– Să cercăm.

Şi lovindu-l cu aripa, îl făcu un pui de corb şi îl vârî într-un stol de corbi ce se urcase până la vântul turbat.

Cum se sculă fata, îşi luă ocheanul şi iarăşi îl cătă prin toate locurile. Nu e. Caută-l pe pământ, nu e. Caută-l prin ape şi prin mări, nu e. Se luă de gânduri fata. Când, către nămiezi, ce-i veni ei, se uită şi în sus. Şi zărindu-l în slava cerului printre stolul de corbi, începu a-i face cu degetul, şi-i zise:

– Ghidi, ghidi, tâlharule ce eşti! Dă-te jos d-acolo, omule, ce mi te-ai făcut aşa pitcoace de pasăre? Nici în rai nu scapi de mine!

Se dete jos, că n-avea ce face. Împăratul începu a se minuna şi el de isteţimea lui Aleodor şi-şi plecă urechea la rugăciunea fiicei sale.

Însă, fiindcă legătura era ca să se ascunză până de trei ori, împăratul zise:

– D-a minune, ia să vedem unde are să se mai ascunză?!

A treia zi, dis-de-dimineaţă, se gândi la tăune. Acesta veni într-un suflet. După ce îi spuse ce voieşte, tăunele zise:

– Lasă pe mine, şi de te-o găsi, eu aici sunt.

Îl făcu o lindină şi-l ascunse chiar în coada fetei, fără să simţă ea.

Sculându-se fata şi luând ocheanul, îl căută toată ziua, şi, ca să dea de dânsul, nici cât. Ea se da de ceasul morţii, căci îl simţea, i se arăta ei a fi p-aci prin preajmă,

dară de văzut nu-l vedea. Cătă cu ocheanul prin mare, pre pământ, prin văzduh, dară nu-l văzu nicăiri. Către seară, obosită de atâta căutare, strigă:

– Ci ia arată-te odată. Te simt că eşti p-aci p-aproape, dară nu te văz. Tu m-ai biruit, a ta să fiu.

Daca auzi el că este biruită, se dete binişor jos din coada ei şi se arătă. Împăratul n-avu nici el ce mai zice, şi îi dete fata. Când plecară, îi petrecu cu mare cinste şi alai, până afară din împărăţia lui.

Pe drum, ei stătură să facă popas. Şi după ce îmbucară câte ceva, el puse capul în poala ei şi adormi. Fata de împărat, tot uitându-se la el, i se scurgea ochii după frumuseţea şi după boiul lui. Inima îi dete brânci şi ea nu se putu opri, ci îl sărută. Aleodor, cum se deşteptă, îi trase o palmă de auzi câinii în Giurgiu. Ea plânse şi îi zise:

– I! Aleodor dragă, dară grea palmă mai ai!

– Te-am pălmuit pentru fapta ce ai făcut; căci eu nu te-am luat pentru mine, ci pentru cela ce m-a trămis pe mine.

– Apoi bine, frăţioare, de ce nu mi-ai spus aşa de acasă; căci atunci ştiam şi eu ce să fac; dară lasă, nici acum nu e timpul trecut.

Pornind şi de aici, ajunseră cu sănătate la Jumătatea-de-om-călare-pe-jumătate-de-iepure-şchiop.

– Iată, m-am închinat cu slujba, zise Aleodor, şi voi să plece.

Fata, când văzu pe acea iazmă, se cutremură de scârbă şi nu voia să rămâie la dânsul o dată cu capul.

Slutul se dete pe lângă fată şi începu s-o linguşească cu vorbe mierloitoare şi să se ia cu binele pe lângă dânsa.

Dară fata îi zise:

– Piei de dinaintea mea, satano, că te trimit la mumă-ta, Iadul, care te-a vărsat pe faţa pământului.

Sluţenia de neom se topea de dragostea fetei, se lungea cu burta pe pământ şi umbla cu şoşele, cu momele să înduplece pre fată a-l lua de bărbat.

Dară, aşi! feritu-l-a sântuleţul să se apropie de dânsa! căci îl ţinea ţintuit în loc cu ochii cât de colo. Din satană, din iazmă, şi din spurcăciune nu-l mai scotea.

– Piei, necuratule, de pe faţa pământului, să scape lumea de o ciumă şi de o holeră ca tine.

Mai stărui ce mai stărui, şi daca se văzu înfruntat până într-atât, iazma plesni de necaz, cum de să fie el ocărât atât de mult de o cutră de muiere.

Atunci Aleodor întinse coprinsul său şi peste moşia lui Jumătate-de-om-călare pe-jumătate-de-iepure-şchiop, luă de soţie pe fata lui Verdeş împărat şi se întoarse la împărăţia lui.

Când îl văzură alde gloatele venind teafăr, alături cu o soţioară de-i râdea şi stelele de frumoasă, îl priimiră cu mare bucurie; şi, urcându-se din nou în scaunul împărăţiei, domni şi trăi în fericire, până se istoviră.

Iară eu încălecai p-o şea şi v-o spusei dumneavoastră aşa.

(Comunicat de un şcolar din gimnaziu, şezător în Duşumea, localitate în Bucureşti, la anul 1875.)

ÎNŞIR-TE MĂRGĂRITARI

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un fecior de boier mare, şi după ce cutreierase ţările, răzbătând prin toate unghiurile, se întorcea la moşia sa. Şi trecând printr-o cânepişte, văzu trei fete ce munceau la cânepă. El îşi căuta de drum în treaba lui, fără să ia aminte la cele ce tot spuneau fetele. Când ajunse la urechile lui nişte vorbe ce-l trezi, căci era dus pe gânduri. Se întoarse la fete şi le întrebă:

– Ce aţi zis, fetelor?

– De m-ar lua pe mine feciorul ăla de boier ce trece p-aci, eu i-aş îmbrăca curtea cu un fus, zisese fata cea mai mare.

– De m-ar lua pe mine feciorul ăla de boier ce trece p-aci, eu i-aş sătura curtea cu o pită, zisese fata cea mijlocie.

– De m-ar lua pe mine feciorul ăla de boier ce trece p-aci, eu i-aş face doi feţi-logofeţi cu totul şi cu totul de aur, zisese fata cea mică.

După ce îi spuseră fetele ce ziseseră, el stătu de se socoti gândindu-se: mă, ca ce să fie asta? Apoi după ce se mai răzgândi, zise fetei celei mici:

– Fetico, mie îmi plăcu vorbele tale mai mult decât ale surorilor tale. Dacă vrei să mergi cu mine, eu te iau de soţie, numai să-ţi ţii cuvântul.

Şi cum să nu fi voit fata; căci era un brad de flăcău, chipeş şi drăgălaş, nu glumă.

Fata se roşi la faţă ca un bujor; apoi, după ce mai stătu niţel la chibzuiri, întinse mâna şi îi zise:

– Ai, să fie bine. Dacă tu vei fi orândul meu, nu scap eu de tine, nici tu de mine, măcar de s-ar pune nu ştiu cine şi cruciş şi curmeziş.

Feciorul de boier luă fata şi se duse cu dânsa la moşiile lui. Acolo avea el nişte palaturi cum nu mai văzuse ea. Se cununară, făcând o nuntă de se dusese vestea în şapte ţări, şi făcură tot ce trebuia pentru rostul căsătoriei lor.

Nu trecu mult şi fata rămase grea şi ea ca toată lumea. Când auzi feciorul de boier una ca asta, nu mai putu de bucurie, şi porunci numaidecât să-i facă un leagăn numai de mătase, în care să-şi puie copiii.

Feciorul de boier, când îşi aduse acasă nevasta, îi dete, pentru trebuinţele ei, o fată a unei bahniţe de

ţigancă ce-şi ţinea zilele prin curtea boierului cu ce se îndurau stăpânii. Procleta de cioară cum văzu fata, îi puse gând rău.

Când sosi ceasul naşterei, fiul de boier nu era acasă, ci dus într-ale sale. Doamna casei trimise pe ţigancă să aducă o moaşă. Ea aduse pe mumă-sa. Aceasta, cum veni, îi zise:

– Milostiva noastră doamnă, mânca-ţi-aşi ochişorii, la noi p-aci este obicei ca doamnele când are să nască, să se suie în pod şi moaşa să stea cu ciurul la uşa podului şi aşa să facă.

Doamna îi răspunse:

– Bine, bunico; dacă aşa vă este obiceiul p-aci, aşa să facem.

Ea, biet, nevinovată cum era, nici prin gând nu-i plesnea că întru aceasta era o viclenie din cele mai spurcate. Ea se ştia curată la inimă. Făcuse tutulor bine. Nu se aştepta, deci, ca cineva să aibă măcar o umbră de cugete pângărite pentru dânsa.

Ea crezu. Şi suindu-se în pod, făcu, cum zisese, doi feţi-logofeţi cu totului, totului de aur, în ciurul pe care îl ţinea ţiganca la gura podului. Cum văzu copilaşii aşa de frumoşi, gaşperiţa de cioară, ce să facă ca să ponosească pe doamna sa? Se duse numaidecât şi îngropă copilaşii în băligarul de la grajd, şi luând doi căţei de la o căţea ce fătase de curând, îi arătă doamnei sale, zicându-i:

– Iată, stăpână, ce făcuşi dumneata.

– Cum se poate una ca asta? îi răspunse doamna.

Şi pângara de cioară începu a se ciorovoi cu doamna sa. Ba, c-o fi; ba, că n-o fi.

Între acestea iată că sosi şi fiul de boier. Ţiganca îi ieşi înainte, şi arătându-i ciurul cu căţeii, îi zise:

– Iată ce pricopseală îţi făcu nevasta ce ţi-ai ales. Bine că ţi-a dat Dumnezeu în gând să-i aduci o credincioasă ca mine, care să fie pe lângă dânsa, căci altminteri, cine ştie cum era să te îmbrobodească şi să-şi râză de dumneata.

Se mânie fiul de boier când văzu o astfel de batjocură, şi ca să o pedepsească, luă de soţie pe ţigancă, iară pe fosta lui nevastă o făcu slujnică.

Biata femeie văzu bine nedreptatea ce i se făcu; dară neavând încotro, tăcu şi răbdă cu nădejdea în Dumnezeu că-şi va revărsa mila lui asupra ei, şi va da odată, odată, la iveală nevinovăţia sa.

Şi mai trecând câtăva vreme, iată, măre, că răsări din băligarul unde fuseseră îngropaţi copiii doi meri. Coaja acestor meri era suflată cu aur, de lucea ca ziua, când noaptea era întuneric beznă. Ei creşteau într-o zi ca într-un an, şi după puţin se făcură mari.

Ţiganca, care ştia blestemăţia ce făcuse, se temu, văzând frumuseţea merilor, şi zise bărbatului ei, tatăl copiilor răpuşi de dânsa:

– Mă, mie mi-a venit aşa să te îndemn a tăia merii ăia ce cresc lângă grajd, şi din ei să faci, din doi, două scânduri la pat, că tot ne lipsesc câteva scânduri.

– Bine, fa, răspunse fiul de boier, cum să tăiem noi a mândreţe de meri? Nu vezi, tu, că sunt de poveste? Cine mai are asemenea meri?

– Fie, mie mi-a venit aşa, ca să-i tai; că tu de nu-i vei tăia, eu nu mai mănânc pâine şi sare cu tine pe un taler.

Şi neputându-se cotorosi de dânsa, fiul de boier puse de tăie merii şi făcu dintr-înşii scânduri, le puse la pat şi se culcară pe dânsele.

Peste noapte ţiganca auzi cum vorbea scândurile.

– Dado, zicea una, căci copiii era un băiat şi o fată, dado, zise băiatul, greu ţi-e ţie?

– Greu, răspunse fata, căci este păgâna pe mine. Dară ţie, greu îţi este?

– Mie nu-mi este greu, zise băiatul, că este tata pe mine.

Cum pricepu ţiganca că vorbele scândurilor o vor duce la pierzare, de le va auzi fiul de boier, nu mai dete nici pic de somn în genele ei până dimineaţă.

– Bărbate, îi zise blestemata de cioropină, cum se lumină de ziuă, să tai scândurile alea de le-am pus ieri la pat, căci am visat nişte vise urâte astă noapte.

– Bine, fa, îi răspunse el, cum să tăiem ale scânduri aşa de frumoase?

– Eu nu ştiu; tu dacă nu le vei tăia, eu mă duc şi mă dau de râpă.

Ca să scape de câra ei, fiul de boier puse de tăie scândurile, făcându-le ţăndări mărunte. Iară spurcata astupă toate găurelele casei şi puse scândurile pe foc de arseră. Totuşi două scânteioare se strecură pe coş şi picară în grădină. În locul unde căzură acele scântei, răsări îndată două steble de busuioc. Boierul avea un mieluşel ce creştea şi el prin curtea lui; acesta scăpând în grădină, mâncă busuiocul, şi îndată i se auri lâna. Şi aşa de frumos se făcu mielul, încât nu se mai găsea pe lume un altul aşa de frumos ca acesta.

Crăpa fierea într-însa de necaz când văzu mielul; căci ţiganca pricepu că acesta nu era lucru curat pentru dânsa. Şi după ce mai trecu câtinică vreme, zise bărbatului ei, când îl văzu cam cu voie bună:

– Cum aş mai mânca carne din mielul ăla al nostru!

– Nici să te gândeşti la una ca asta, că mie mi-este drag, îi răspunse fiul de boier.

Văzu ţiganca că de astă dată nu i se prinde vorba, o întoarse la viclenie.

Se făcu bolnavă. O săptămână încheiată îşi chinui bărbatul cu gemetele ei. Într-o noapte se făcu că răsare

din somn; şi dacă o întreba bărbatu-său, că ce i s-a întâmplat, ea îi răspunse:

– Am visat că unde venise o descântătoreasă şi unde îmi zicea că dacă voi să mă fac sănătoasă, să cer de la tine să tai mielul ăla al nostru şi să-i mănânc drobul.

– Fugi d-acolo, nevastă, îi răspunse el, ce stai tu de vorbeşti? Unde s-a mai văzut pe lume un miel aşa de frumos? Cum să-l tăiem? Mai bine să aducem pe toţi vracii să-ţi dea leacuri care să te facă sănătoasă.

– Leacul meu ăsta este, îi mai zise ea. Daca nu vrei să tai mielul, înţeleg că tu vrei să mor eu.

Şi, neavând încotro, fiul de boier puse de tăie mielul şi-l dete la bucătărie să-l gătească.

Gaşperiţa se duse îndată în bucătărie şi puse la cale ce să se facă cu mielul, ca să nu mai rămâie nimic din el. Trimise maţele la pârâu, cu o credincioasă d-ale ei, ca să le spele, după ce numără până şi cel mai mic măţişor, şi-i spuse că va plăti cu capul ei de va pierde vreun crâmpei din ele. Credincioasa bahniţei, spălându-le la pârâu, nu ştiu cum făcu şi rupse un căpătâi. De frică, îl dete pe gârlă.

După aceea se întoarse acasă, aduse toate maţele şi le dete iarăşi la număr.

A doua zi ducându-se fosta soţie a boierului la pârâu cu cofa să aducă apă, se uită la vale pe râu şi văzu acolo pe un dâmb doi copilaşi, jucându-se cu două mere de aur, de lucea pământul, şi rămase acolo până seara uitându-se cu jind la dânşii, căci ei îi da în gând că poate să fie copiii dânsei.

Întorcându-se acasă, o luă spurcata de cioroaică la bătăi.

Dară ea zise:

– Nu mă mai bate, stăpână, că ce-mi văzură ochii, o săptămână să te tot uiţi, şi tot nu te îndestulezi.

Daca auzi aşa, se duse şi cioroaica, şi în adevăr că şi ea se uitase acolo privind la copilaşi. Şi cum şi-ar aduce aminte oare a se depărta, când vedea aşa frumuseţe nemaiauzită? Se jucau copiii şi se zbenguiau, de-ţi era dragă lumea să priveşti la dânşii.

Înţepenise împieliţata, zgâindu-se cu ochii acolo. Şi venind mama copiilor şi trezind-o din buimăceala în care căzuse:

– Vezi, stăpână, nu-ţi spuneam eu că nu te poţi îndestula de o aşa frumuseţe, de te-ai uita nu ştiu cât?

Procleta le puse gând rău, şi tot plănuia, cum ar face ca să-i răpuie.

Într-acestea venea lume după lume de se uita la dânşii. Din toţi privitorii o babă bătrână, mai pricepută, dorind şi ea să-i aibă de feţi ai ei, ducându-se acasă, aduse cu dânsa o furcă mică şi un toiegel. Cu acestea se duse în marginea râului şi, arătându-le aceste unelte, îi strigă cu un grai duios.

Cum văzură copiii aceste lucruri, odată se repeziră la dânsele; şi fata puse mâna pe furcă, iar băiatul pe toiag.

Luându-i baba cu sine, îi îmbrăcă cu nişte zdrenţe şi îi duse acasă la dânsa.

Nu trecu mult după aceasta, şi boierul făcu clacă, adunând pe toţi copiii şi fetele din sat ca să înşire mărgăritare. Se duse şi baba cu copiii ei.

Acolo, la şezătoare, unde se strânseră toţi de vorbea la verzi şi uscate, spuind la glume şi la ghicitori, sta şi feciorul de boier.

El se întâmplase în acea zi să fie cu voie bună, şi zise:

– Ştiţi ce, copii? Decât să flecăriţi la glume şi la câte nagode toate, mai bine spuneţi-vă fiecare basmul său.

Toţi într-o glăsuire priimiră de bună cugetarea boierului. Şi spuseră unii, una; alţii, alta; până ce veni şi rândul copiilor babei, ca să-şi spuie şi ei basmul lor.

Dară ei sfiicioşi, cum îi lăsase pe ei Dumnezeu, răspunseră:

– Apoi, de, boierule, noi ce să spunem? că nu ştim nici un basm.

– De! nu vă mai fandosiţi acum. Spuneţi şi voi, ia, ce v-aţi pricepe.

Atunci băiatul începu:

– „A fost odată trei fete cari munceau în cânepişte, înşir-te mărgăritari; şi trecând p-acolo un fecior de boier mare, înşir-te mărgăritari.

Fata cea mai mare zise: «De m-ar lua pe mine de soţie feciorul ăla de boier, eu i-aş îmbrăca curtea cu un fus.» Înşir-te mărgăritari.

Fata cea mijlocie zise: «De m-ar lua pe mine de soţie feciorul ăla de boier ce trece p-aci, eu i-aş sătura curtea cu o pită.» Înşir-te mărgăritari.

Fata cea mai mică zise şi ea: «De m-ar lua pe mine de soţie feciorul ăla de boier, eu i-aş face doi feţi-logofeţi cu totul şi cu totul de aur.» Înşir-te mărgăritari.

Feciorul de boier luă de soţie pe fata cea mai mică şi, daca o duse acasă, îi dete spre slujbă pe fata unei ţigance."

Afurisita de ţigancă cum auzi începutul unui astfel de basm prinse a zice:

Un tăciune,
Ş-un cărbune,
Taci, băiete, nu mai spune.

Iară boierul zise şi el:

Un cărbune,
Ş-un tăciune,
Spune, băiete, spune.

Băiatul iarăşi începu:

– „Mai trecu ce mai trecu şi soţia boierului rămase grea. Când fu la ceasul naşterii, boierul nu era acasă. Soţia lui trimise pe ţigancă să-i aducă o moaşă; şi ea aduse pe mă-sa. Înşir-te mărgăritari.

Bahniţa de mă-sa daca veni zise că pe la dânşii p-acolea este obiceiul ca doamnele când nasc să se suie în pod şi moaşa să stea la uşa podului cu ciurul. Doamna crezu. Se urcă în pod şi născu doi feţi-logofeţi cu totului, totului de aur. Înşir-te mărgăritari.

Cioroaica cum văzu minunea asta, se duse de îngropă copilaşii în băligarul de la grajd, şi puse în ciur doi căţei fătaţi de curând, pe care îi arătă boierului, spuindu-i că astfel de odrasle i-a născut soţia. Înşir-te mărgăritari.

Boierul se mânie pe soţia sa, şi o pedepsi, făcând-o slujnica ţigancei, iară pe ţigancă o luă de soţie. Din băligar crescu doi meri cu coaja de aur. Ţiganca, cum îi văzu, se ţinu de câra boierului ca să-i taie şi să-i facă scânduri de pat. Peste noapte când se culcară, scândura de sub boier zise: «Dado, greu ţi-e ţie?» «Greu, că este păgâna pe mine, dară ţie greu ţi-e?» «Mie nu-mi este greu, că este tata pe mine.» Înşir-te mărgăritari."

Ţiganca iară sări cu vorba:

Un tăciune,
Ş-un cărbune,
Taci, băiete, nu mai spune.

Dară boierul sări, şi zise şi el:

Un tăciune,
Ş-un cărbune,
Spune, băiete, spune.

Băiatul începu:

– „Atunci bahniţa, care auzise ce vorbise scândurile, stărui cu dinadinsul la bărbat-său, până ce tăie

scândurile. Ea le făcu țăndări și le puse pe foc. Două scânteioare săriră pe coș și căzură în grădină. Din aceste scânteioare, răsăriră două steble de busuioc. Boierul avea un mielușel; el scăpă în grădină și mâncă din acest busuioc. Îndată i se auri lâna. Înșir-te mărgăritari.

Cum văzu cioropina și această minune, se prefăcu că e bolnavă și ceru de la bărbatu-său să-i taie mielul, că se va însănătoși de va mânca din el. Acesta se împotrivi. Ea stărui. Și ca să scape de gâră-mâra, că nu-i mai tăcea fleoanca, puse de-l tăie. Înșir-te mărgăritari.

Țiganca trimise pe o credincioasă a ei cu mațele mielului să le spele la râu; și ca să nu lipsească nici un mățișor, i le dete pe număr. Credincioasa spălându-le, se rupse un crâmpeiaș și-l dete pe râu. El se opri pe un prund, și noi ieșirăm de acolo. Înșir-te mărgăritari."

Și, o minune! Mărgăritarul se înșira de la sine, fără ca copiii să fi pus mâna pe dânsul.

Afurisita de țigancă tot mereu le zicea, căci vedea ea unde are să ajungă treaba:

Un tăciune,
Ș-un cărbune,
Taci, băiete, nu mai spune.

Boierul însă, căruia parcă i se răcorea inima când auzea spusele băiatului, îi da ghes, zicându-i:

Un cărbune,
Ș-un tăciune,
Spune, băiete, spune.

– „De acolo ne luă o babă și ne duse la casa ei, unde ne crește ca pe copiii ei. Boierul, stăpânul acestei moșii, făcu o șezătoare, și venirăm și noi, și iacătă-ne, teferi cum ne-a născut mumica. Înșir-te mărgăritari."

Toți cei de față rămăseseră cu ochii bleojdiți la copilul care-și spunea basmul, și parcă nu le venea a crede celor ce le auzea urechile.

Atunci băiatul își sfârși basmul zicând:

– Și daca nu credeți, uitați-vă și vă încredințați.

Și deodată se dezbrăcară de zdrențele cele murdare, și rămaseră strălucind de nu putea nimenea să ție ochii la ei. Tatăl lor însă numaidecât se repezi, și luându-i în brațe văzu că se lipesc de inima lui, și atunci îi cunoscu că sunt fii ai săi. Și viind și muma lor, care plânsese de dânșii cu lacrămile cât pumnul, îi îmbrățișă și dânsa. Și plânseră de bucurie că îi mai adună Dumnezeu la un loc pre toți și se veseliră veselie îngerească.

Atunci boierul, amărât de amăgirea și înșelăciunea țigancei, porunci și aduse din herghelie doi armăsari neînvățați. Apoi legă pe țigancă de coadele cailor, împreună cu un sac de nuci, și le dete drumul să se ducă în lume, și unde cădea nuca, cădea și bucățica, până ce nu se mai alese nici praful de dânsa.

Iară eu încălecai p-o șa etc.

(Povestit la 1876 de Mihai Constantin, din comuna Bălăcița, plasa Dumbrava, jud. Mehedinți, soldat în Regimentul 1.)

LUPUL CEL NĂZDRĂVAN ȘI FĂT-FRUMOS

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat și o împărăteasă. Ei aveau trei copii. Mai aveau pe lângă palaturile lor o grădină foarte frumoasă. Și atât de drag îi era florile acestui împărat, încât însuși cu multă tragere de inimă le plivea

și îngrijea de grădină. În fundul acestei grădini crescuse un măr cu totul și cu totul de aur. Împăratul nu mai putea de bucurie că în grădina sa se află un așa pom cum nu se găsea în toată lumea. Se tot întorcea pe lângă dânsul și se tot uita pe de toate părțile la el, de i se scurgeau ochii. Când, într-o zi, văzu că pomul înmugurește, înflorește, se scutură florile și roadele se arată: apoi spre seară dă în pârguială. Îi zâmbea mustața împăratului și îi lăsa gura apă, când se gândea că a doua zi o să aibă la masa sa mere de aur, lucru ce nu se auzise până atunci.

A doua zi nu se luminase bine de ziuă, și împăratul era în grădină ca să vază merele cele aurite și să-și împace nesațiul ce avea de a se uita la dânsele. Dară rămase ca ieșit din minte, când, în loc de mere coapte aurii, văzu că pomul înmugurise din nou, iară merele nicăiri. Încă fiind acolo, văzu cum înflorește pomul, cum îi cade florile și cum roadele se arată iarăși.

Atunci îi mai veni inima la loc și se mulțumi a aștepta până a doua zi. În ziua următoare, ia merele de unde nu e. S-a supărat împăratul, nevoie mare, și porunci ca paznici să se uite să prinză pe hoți. Dară ași! unde e pomana aia!

Pomul înflorea în fiecare zi, se scuturau florile, rodul creștea și seara da în pârg. Noaptea se cocea. Oarecine venea atunci și le lua, fără să prinză de veste oamenii împăratului. Pare că era un lucru făcut: acel cineva care lua merele își bătea joc și de împăratul și de toți paznicii lui. Acest împărat acum nu-i mai era că nu poate avea mere aurite la masa lui, ciuda cea mai mare era că nici pârga acestui pom nu o văzuse măcar. Aceasta îl întristă până într-atâta încât p-aci, p-aci era să se scoboare din scaunul împărăției și să-l dea celui ce se va lega a prinde pe hoț.

Fiii acestui împărat, pasămite că-i simțiră gândul căci veniră înaintea lui și-l rugară să-i lase a pândi și ei. Mare fu bucuria împăratului când auzi din gura fiului său celui mai mare legătura ce făcea de a pune mâna pe hoț. Le dete, deci, voie, și ei se puseră pe lucru. Pândi în ziua dintâi fiul cel mare; dară păți rușinea ce pățise și ceilalți pândari din naintea lui.

A doua zi pândi și cel mijlociu; dară nici el nu fu mai breaz, ci se întoarse la tatăl său cu nasul în jos.

Ei spuseră că până la miezul nopții o duc cum o duc, dară că după aceea nu se pot ține pe picioare de piroteala ce-i apucă și cad într-un somn adânc, și nu mai știu nimic.

Fiul cel mai mic asculta și tăcea. Apoi, după ce sfârși de spus frații cei mai mari ce li se întâmplase, se ceru și el de la tată-său ca să-l lase să pândească și el. Cât de trist era tată-său pentru că nu se găsea nici un voinic care să-i prinză pe hoții merelor râse când îl auzi. Iară după multe rugăciuni se înduplecă. Atunci fiul cel mai mic se pregăti de pândă.

Cum veni seara, își luă tolba cu săgețile, arcul și paloșul, și se duse în grădină. Își alese un loc singuratic și depărtat de orice pom și de ziduri, astfel ca să n-aibă de ce se rezema. Se hotărî a sta în picioare pe un trunchi de pom tăiat, astfel încât când i-ar veni somn și ar moțăi, să cază jos și să se deștepte. Așa făcu, și după ce căzu de vro două ori, i se sperie somnul și rămase treaz și nebântuit de piroteală.

Când, colea despre ziuă, când somnul e mai dulce, auzi un fâlfâit ca de un stol de paseri că se apropie.

Trase cu urechea și simți că cineva jumulește pomul de mere. Scoase o săgeată din tolbă, o așeză la arc și, trac! trase o săgeată și nu se făcu nici o mișcare. Trac! mai trase una și iarăși nimic. Când trase cu a treia, fâlfâitul se auzi din nou și el pricepu că stolul de păsări

trebuie să fi zburat. Se apropiă de mărul de aur şi văzu că hoţul n-avusese timp a lua toate merele. Luase ce luase, dară tot mai rămăsese. Stând el acolo, i se păru că vede lucind ceva pe jos. Se plecă şi ridică acel ceva ce lucea. Când, ce să vezi d-ta? două pene cu totul şi cu totul de aur.

Cum se făcu de ziuă, culese câteva mere, le puse pe o tipsie de aur, şi cu penele la căciulă se duse de le înfăţişă tatălui său.

Împăratul, văzând merele, mai-mai era să-şi iasă din minţi de bucurie; dară îşi ţinu firea. Puse de strigă prin toată cetatea că fiul său cel mic a izbutit să aducă mere şi să şi afle că hoţul este o pasăre.

Făt-Frumos zise tatălui său să-i dea voie acum să caute şi pe hoţ. Tatăl său nu mai voia să ştie de hoţ, deoarece i-a ajutat Dumnezeu să vază merele cele atât de mult dorite.

Dară fiul cel mic al împăratului nu se lăsă numai pe aceea, ci stărui până ce împăratul îi dete voie să meargă a căuta şi pe hoţ. Se găti de drum; iară când fu a pleca, îşi scoase penele cele de aur de la căciulă şi le dete împărătesei, muma lui, ca să le poarte ea până s-o întoarce el.

Luă haine de primeneală şi bani de cheltuială, îşi atârnă tolba cu săgeţile la spate, paloşul la coapsa stângă şi, cu arcul într-o mână şi cu alta de gâtul credinciosului său, porni la drum. Şi aide, şi aide, merse cale lungă depărtată, până ce ajunse în pustietate. Aci făcu popas şi sfătuindu-se cu robul său cel credincios, găsi cu cale să apuce spre răsărit. Mai călătorind ei o bucată bună, ajunse la o pădure deasă şi stufoasă. Prin bungetul ăsta de pădure mergând ei pe dibuitele, căci altfel era peste poate, zăriră în depărtare un lup groaznic de mare şi cu fruntea de aramă. Îndată se şi gătiră de apărare.

Când fură aproape de lup de o bătaie de săgeată puse Făt-Frumos arcul la ochi.

Văzând lupul una ca aceasta, strigă:

– Stăi, Făt-Frumos, nu mă săgeta, că mult bine ţi-oi prinde vreodată.

Făt-Frumos îl ascultă şi lăsă arcul în jos. Apropiindu-se lupul şi întrebându-l unde merge şi ce caută prin astfel de păduri nestrăbătute de picior de om, Făt-Frumos îi spuse toată întâmplarea cu merele din grădina tatălui său, şi că acum merge să caute pe hoţ.

Lupul îi spuse că hoţul era împăratul păsărilor. Că el când venea a fura merele, aduna pasările cele mai agere la zbor şi cu ele în stol venea de le culegea. Că acea pasăre se află la împărăţia de la marginea acestei păduri. Îi mai spuse că toată megieşia se vaietă de furturile ce face ea poamelor de prin grădini, şi le arătă drumul cel mai apropiat şi mai lesnicios. Apoi, dându-i un merişor frumos la vedere, îi mai zise:

– Ţine, Făt-Frumos, acest merişor. Când vei avea trebuinţă de mine vreodată, să te uiţi la el, să [te] gândeşti la mine şi eu îndată voi fi acolo.

Făt-Frumos priimi merişorul şi-l băgă în sân, apoi, luându-şi rămas bun, porni cu credinciosul său şi, străbătând desişurile pădurei, ajunse la cetatea în care se afla acea pasăre.

Cercetă prin cetate şi i se spuse că împăratul locului aceluia o ţine într-o colivie de aur în grădina sa.

Aceasta îi fu de ajuns a şti.

Dete câteva târcoale curţii împărăteşti şi luă aminte la toate amănunturile ce încongiura curtea. Cum se făcu seară, veni cu credinciosul său şi se pitulă la un colţ, aşteptând acolo până se liniştiră toţi cei din curte. Apoi credinciosul lui puindu-se piuă, Făt-Frumos se urcă pe dânsul; d-aci pe coama zidului, şi sări în grădină. Când

puse mâna pe colivie, o dată țipă pasărea și, cât ai zice mei, se văzu încongiurat de o mulțime de paseri, cari mai mici, cari mai mari, țipând pre limba lor. Și atâta larmă făcură, încât se deșteptară toți slujitorii împărătești. Și viind în grădină, găsiră pe Făt-Frumos cu colivia în mână și pasările dându-se la el să-l sfâșie, iară el apărându-se.

Puseră slujitorii mâna pe el și-l duseră la împăratul, carele și dânsul se sculase să vază ce se întâmplase.

Cum îl văzu împăratul, îl și cunoscu; apoi prinse a-i zice:

– Îmi pare rău, Făt-Frumos, de această întâmplare. De ai fi venit cu binele, sau cu rugăciuni, să-mi ceri pasărea, poate m-aș fi înduplecat ca să ți-o dau de bunăvoia mea; dară acum, prins cu mâna în sac, cum se zice, după datinele noastre cu moarte trebuie să mori. Și numele îți va rămânea pângărit cu ponosul de tâlhar.

– Această pasăre, luminate împărate, răspunse Făt-Frumos, ne-a jefuit de mai multe ori merele de aur din pomul ce are tătâne-meu în grădina sa, și de aceea am venit să pui mâna pe hoț.

– Poate să fie adevărat ceea ce spui tu, Făt-Frumos, dară la noi, împotriva datinelor noastre eu n-am nici o putere. Numai o slujbă însemnată făcută împărăției noastre te poate scăpa și de ponos și de moarte.

– Spune ce slujbă să-ți fac, și mă voi încumete.

– De vei izbuti să-mi aduci iapa cea sireapă ce este la curtea împăratului meu vecin, vei scăpa cu fața curată, și-ți voi da pasărea cu colivia.

Făt-Frumos priimi. Și chiar în acea zi și plecă cu credinciosul său rob.

Ajungând la curtea împăratului vecin, luă cunoștință de iapă și de împrejmuirea curții. Apoi, cum veni seara, se așeză cu credinciosul lui la un colț de curte, unde i se păru a fi un loc de pârleaz.

El văzuse iapa cum o plimba doi slujitori, și se minună de frumusețea ei. Ea era albă, avea căpăstrul aurit și împodobit cu pietre nestemate, de lumina ca soarele.

Pe la miez de noapte, când somnul este mai dulce, Făt-Frumos zise credinciosului său de se puse piuă, iară el se urcă pe dânsul, apoi pe zid și sări în curtea împăratului. Merse pe dibuitele și în vârful degetelor, până ce ajunse la grajd; și, deschizând ușa, puse mâna pe căpăstru și trăgea iapa după dânsul. Cum ajunse iapa la ușa grajdului, unde nincheză o dată de haui văzduhul și urlă toată curtea și palaturile. Îndată săriră toți cu totul, puseră mâna pe Făt-Frumos și-l duseră la împăratul, carele și el se sculase. Acesta, cum văzu pe Făt-Frumos, îl și cunoscu.

Îl înfruntă pentru fapta cea mișelească ce era să săvârșească, și-i spuse că datinele țărei sale dă morții pe furi, și că împotriva acelor datine el n-are nici o putere.

Făt-Frumos îi spuse drept toată șiritenia cu merele, cu pasărea și cu cele ce îi zisese să facă împăratul, vecinul său.

Atunci împăratul îi zise:

– De vei putea, Făt-Frumos, să-mi aduci pe Zâna Crăiasa, poate că vei izbuti să scapi de moarte și să-ți rămâie numele nepătat.

Făt-Frumos se încumese și, luând pe credinciosul său cu sine, plecă. Pe drum își aduse aminte de merișor. Îl scoase din sân, se uită la dânsul și se gândi la lup. Și cât te-ai șterge la ochi, lupul fu aci.

– Ce poftești, Făt-Frumos? îi zise.

– Ce să poftesc, îi răspunse el. Iaca, iaca, iacă ce mi s-a întâmplat: Cum să fac eu acum să mă întorc cu ispravă bună?

– De asta îţi este? Las' pe mine, că treaba este ca şi sfârşită.

Şi porniră câteşitrei spre Zâna Crăiasă, făcură popas într-o pădure de unde se vedea palaturile cele strălucite ale zânei. Se învoiră ca Făt-Frumos şi cu credinciosul său să aştepte la tulpina unui copaci bătrân, până s-o întoarce lupul.

Şi mândre palaturi mai avea zâna, măre. Însuşi lupul se miră de frumuseţea şi de rânduiala cea bună ce era p-acolo. Cum ajunse, făcu ce făcu şi se furişă în grădină.

Ce să vezi d-ta? Nici un pom nu mai era verde. Le căzuse frunza, şi crăcile, şi rămurelele, de erau ca despuiaţi. Pe jos, frunzele căzute erau făcute scrum de uscăciune. Numai un stuf de trandafiri mai era înfrunzit şi plin de boboci, unii în floare şi alţii deschişi. Ca să ajungă până la dânsul, lupul trebui să meargă în vârful degetelor ca să nu fâşie frunzetul cel uscat, şi se ascunse în acel crânguleţ înflorit. Stând el acolo şi pândind, iată că iese Zâna Crăiasă din palaturi, însoţită de douăzeci şi patru de roabe, ca să se plimbe prin grădină.

Când o văzu lupul, p-aci, p-aci era să uite pentru ce venise şi să se dea de gol; dar se stăpâni. Căci era aşa de frumoasă, cât nu s-a mai văzut şi nu se va mai vedea pe faţa pământului. Avea un păr, nene, cu totul şi cu totul de aur. Cosiţele ei lungi şi stufoase, de-i bătea pulpele. Când se uita la cineva cu ochii ei ceia marii şi negri ca murele, îl băga în boale; avea nişte sprâncene bine arcuite, de pare că erau scrise, şi o pieliţă mai albă ca spuma laptelui.

După ce dete câteva târcoale prin grădină cu roabele după dânsa, veni şi la stuful de trandafir să rupă câteva flori. Când lupul, care era ascuns în crâng, odată se repezi, o luă în braţe şi pe ici ţi-a fost drumul. Iară roabele, de spaimă, se împrăştiară ca puii de potârniche.

Într-un suflet alergă lupul şi o dete leşinată în braţele lui Făt-Frumos. Acesta, cum o văzu, se pierdu cu firea; dară lupul îi aduse aminte că e voinic, şi-şi veni în sine. Mulţi împăraţi voise să o fure dară se răpuseră.

Făt-Frumos prinsese milă de ea, şi nu-i mai venea a o da altuia.

Zâna Crăiasă, după ce se deşteptă din leşin şi se văzu în braţele lui Făt-Frumos, prinse a-i zice:

– Daca tu eşti lupul care m-a furat, a ta să fiu.

Făt-Frumos îi răspunse:

– A mea să fii, nedespărţită până la moarte.

Apoi se înţeleseră la cuvinte, şi spuse fiecare şiritenia istoriei sale.

Văzând lupul dragostea ce se încinsese între ei zise:

– Lăsaţi pe mine, că toate le întocmesc eu după vrerea voastră.

Şi plecară a se întoarce de unde veniseră.

Pe drum, lupul se dete de trei ori peste cap, şi se făcu întocmai ca Zâna Crăiasă. Pasămite lupul era năzdrăvan.

Se vorbiră ei, ca credinciosul lui Făt-Frumos să stea cu Zâna Crăiasă la tulpina unui copaci mare în pădure, până se va întoarce Făt-Frumos cu iapa sireapă.

Ajungând la împăratul cel cu iapa, Făt-Frumos îi dete pre prefăcuta Zâna Crăiasă. Cum o văzu împăratul, i se muiă inima şi prinse un dor de dânsa, de nu se poate povesti.

Împăratul îi zise:

– Vrednicia ta, Făt-Frumos, te-a scăpat şi de ocară şi de moarte. Acum te şi răsplătesc pentru aceasta, dându-ţi în dar iapa.

Cum puse mâna pe iapă şi pe căpăstrul cel minunat, Făt-Frumos o luă la sănătoasa şi, puind Zâna Crăiasă călare pe iapă, porni cu dânsa şi trecu hotarele acelei împărăţii.

Împăratul adună numaidecât pe sfetnicii săi şi purcese la biserică ca să se cunune cu Zâna Crăiasă.

Când fu la ușa bisericei, prefăcuta Zână se dete de trei ori peste cap și se făcu iarăși lup, carele, clănțănind din colți, își arătă dinții rânjind către curtenii împăratului. Aceștia, cum văzură, deodată înghețară de frică. Apoi, după ce se mai dezmeticiră, se luară după dânsul cu chiote și cu uideo. Dară lupul, să te ții, pârleo! lungi pasul lupește, se duse, duluță, de nu mai dete cu mâna de dânsul. Și ajungând pe Făt-Frumos și pe ai săi, merse cu dânșii. Când fu aproape de curtea împăratului cel cu pasărea, făcură ca și la cellalt împărat. Lupul, schimbat în iapă sireapă, fu dus la împăratul carele, văzând iapa, nu se mai știa de bucurie.

După ce priimi cu multă omenie pe Făt-Frumos, împăratul acesta îi zise:

– Ai scăpat, Făt-Frumos, și de ponos și de moarte. Iară eu îmi voi ținea cuvântul împărătesc, și mulțumirea mea va fi pururea cu tine.

Porunci, și numaidecât i se dete pasărea, cu colivia ei cu tot. Și priimind-o Făt-Frumos, își luă ziua bună și plecă. Ajungând în pădure unde lăsase pe Zâna Crăiasă, iapa și pe credinciosul lui, porniră împreună către împărăția tatălui său.

Împăratul cel ce priimise iapa porunci să iasă toată oastea lui și mai-marii împărăției sale la câmp, unde voia să li se arate călare pe iapa cea atât de vestită.

Când îl văzură ostașii, toți cu toții strigară:

– Să trăiești, împărate, că ai dobândit un astfel de odor! Să-ți trăiască și iapa, care te face să te arăți așa de măreț!

Și, în adevăr, venea, nene, iapa cu împăratul pe dânsa, de nu-i da picioarele de pământ, ci parc-ar fi zburat.

Se luară la întrecere. Dară nici pomeneală nu era ca să se apropie cineva de această iapă, căci pe toți îi lăsa în urmă.

Când fu la o depărtare bună, odată stătu iapa, trânti pe împărat, se dete de trei ori peste cap și se făcu iarăși lup, și o rupse d-a fuga, și fugi, și fugi, până ajunse pe Făt-Frumos.

Când fură a se despărți, lupul zise lui Făt-Frumos:

– Iată, de astă dată ți s-a împlinit toate poftele. Păzește-te în viața ta a nu mai pofti lucruri peste puterea ta, căci nu vei păți bine.

Apoi se despărțiră, ducându-se fiecare într-ale sale.

Ajungând la împărăția tatălui său și auzind că vine fiul său cel mic, îi ieși înainte cu mare, cu mic, ca să-l priimească, după cum i se cuvenea.

Mare fu bucuria obștească când îl văzură cu soțioară cum nu se mai găsea pe fața pământului, și cu odoare cum nu s-a mai pomenit.

Cum ajunse, porunci Făt-Frumos și făcu un grajd măiestrit pentru iapă; iară colivia cu pasărea o puse în pălimarul despre grădină.

Apoi tată-său puse de se făcu pregătirile de nuntă. Și după câteva zile se cunună Făt-Frumos cu Zâna Crăiasă, întinse masă mare pentru bun și pentru rău, și ținură veseliile trei zile și trei nopți încheiate.

După care trăiră în fericire, fiindcă Făt-Frumos nu mai avea ce pofti. Și or fi trăind și astăzi, de n-or fi murit.

Iară eu încălecai p-o șea etc.

(Povestit de un lucrător de presă tipografică, poreclit Mencikof, șezător în mahalaua Tirchilești, București.)

PRÂSLEA CEL VOINIC ŞI MERELE DE AUR

A fost odată ca niciodată etc.

Era odată un împărat puternic şi mare şi avea pe lângă palaturile sale o grădină frumoasă, bogată de flori şi meşteşugită nevoie mare! Aşa grădină nu se mai văzuse până atunci, p-acolo. În fundul grădinei avea şi un măr care făcea mere de aur şi, de când îl avea el, nu putuse să mănânce din pom mere coapte, căci, după ce le vedea înflorind, crescând şi pârguindu-se, venea oarecine noaptea şi le fura, tocmai când erau să se coacă. Toţi paznicii din toată împărăţia şi cei mai aleşi ostaşi, pe care îi pusese împăratul ca să pândească, n-au putut să prinză pe hoţi. În cele mai de pe urmă, veni fiul cel mai mare al împăratului şi-i zise:

– Tată, am crescut în palaturile tale, m-am plimbat prin astă grădină de atâtea ori şi am văzut roade foarte frumoase în pomul din fundul grădinei, dar n-am putut gusta niciodată din ele; acum a dat în copt, dă-mi voie ca nopţile astea să păzesc însumi, şi mă prinz că voi pune mâna pe acel tâlhar care ne jefuieşte.

– Dragul meu, zise tată-său, atâţia oameni voinici au păzit şi n-au făcut nici o ispravă. Doresc prea mult să văz la masa mea măcar un măr din acest pom care m-a ţinut atâta sumă de bani şi de aceea, iată, mă înduplec şi te las ca să pândeşti, măcar că nu-mi vine a crede că o să izbuteşti.

Atunci fiul împăratului se puse la pândă o săptămână întreagă: noaptea pândea şi ziua se odihnea; iară când fu într-o dimineaţă, se întoarse trist la tată-său şi-i spuse cum priveghease până la miezul nopţii, cum mai pe urmă îl apucase o piroteală de nu se mai putea ţinea pe picioare, cum, mai târziu, somnul îl copleşi şi căzu ca un

mort, fără să se poată deştepta decât tocmai când soarele era rădicat de două suliţe, şi atuncea văzu că merele lipsesc.

Nepovestită fu mâhnirea tatălui său, când auzi spuindu-i-se astă întâmplare.

De silă, de milă, fu nevoit a mai aştepta încă un an, ca să facă şi voia fiului său celui mijlociu, care cerea cu stăruinţă de la tată-său ca să-l lase şi pe dânsul să pândească, şi se lega că el va prinde pe hoţii care îi făcea atâta întristare.

Timpul veni, merele începură a se pârgui; atunci fiul său cel mijlociu păzi şi el; dară păţi ca şi frate-său cel mare.

Tată-său, deznădăjduit, pusese în gând să-l taie; dar fiul său cel mai mic, Prâslea, veni cu rugăciune către tată-său, şi-i zise:

– Tată, atâţia ani l-ai ţinut, ai suferit atâtea necazuri după urma acestui pom, mai lasă-l, rogu-te, şi anul acesta, să-mi încerc şi eu norocul.

– Fugi d-aci, nesocotitule, zise împăratul. Fraţii tăi cei mai mari, atâţi şi atâţi oameni voinici şi deprinşi cu nevoile n-au putut face nimic, şi tocmai tu, un mucos ca tine, o să izbutească? N-auzi tu ce prăpăstii spun fraţii tăi? Aici trebuie să fie ceva vrăji.

– Eu nu mă încumăt, zise Prâslea, a prinde pe hoţi, ci zic că o încercare de voi face şi eu, nu poate să-ţi aducă nici un rău.

Împăratul se înduplecă şi mai lăsă pomul netăiat încă un an.

Sosi primăvara: pomul înflori mai frumos şi legă mai mult decât altădată. Împăratul se veseli de frumuseţea florilor şi de mulţimea roadelor sale, dară când se gândea că nici în anul acesta n-o să aibă parte de merele lui cele aurite, se căia că l-a lăsat netăiat.

Prâslea se ducea adesea prin grădină, da ocol mărului şi tot plănuia. În sfârşit, merele începură a se pârgui. Atunci fiul cel mai mic al împăratului zise:

– Tată, iată a sosit timpul; mă duc să pândesc şi eu.

– Du-te, zise împăratul; dară negreşit că şi tu ai să te întorci ruşinat ca şi fraţii tăi cei mai mari.

– Pentru mine n-are să fie aşa mare ruşine, zise el; fiindcă eu nu numai că sunt mai mic, dară nici nu mă leg ca să prinz pe tâlhari, ci numai o cercare să fac.

Cum veni seara, se duse, îşi luă cărţi de cetit, două ţepuşe, arcul şi tolba cu săgeţile. Îşi alese un loc de pândă într-un colţ pe lângă pom, bătu ţepuşele în pământ şi se puse între ele, aşa cum să-i vină unul dinainte şi altul la spate ca, daca îi va veni somn şi ar moţăi, să se lovească cu barba în cel de dinaintea lui şi daca ar da capul pe spate, să se lovească cu ceafa în cel de dinapoi.

Astfel pândi până când, într-una din nopţi, cam după miezul nopţii, simţi că-l atinge încetişor boarea ziorilor care îl îmbăta cu mirosul său cel plăcut, o piroteală moleşitoare se alegă de ochii lui; dară loviturile ce suferi vrând să moţăiască îl deşteptară, şi rămase priveghind până când, pe la revărsat de ziori, un uşor fâşâit se auzi prin grădină. Atunci, cu ochii ţintă la pom, luă arcul şi sta gata; fâşâitul se auzi mai tare şi un oarecine se apropie de pom şi se apucă de ramurile lui; atunci el dete o săgeată, dete două şi, când dete cu a treia, un geamăt ieşi de lângă pom şi apoi o tăcere de moarte se făcu; iară el, cum se lumină puţin, culese câteva mere din pom, le puse pe o tipsie de aur şi le duse la tatăl său.

Niciodată n-a simţit împăratul mai mare bucurie decât când a văzut la masa sa merele de aur din care nu gustase niciodată.

– Acum, zise Prâslea, să căutăm şi pe hoţ.

Dară împăratul, mulţumit că pipăise merele cele aurite, nu mai voia să ştie de hoţi. Fiul său însă nu se lăsa cu una cu două, ci, arătând împăratului dâra de sânge ce lăsase pe pământ rana ce făcuse hoţului, îi spuse că se duce să-l caute şi să-l aducă împăratului chiar din gaură de şarpe. Şi chiar de a doua zi vorbi cu fraţii lui ca să meargă împreună pe urma hoţului şi să-l prinză.

Fraţii săi prinseră pizmă pe el pentru că fusese mai vrednic decât dânşii şi căutau prilej ca să-l piarză; de aceea şi voiră bucuros să meargă. Ei se pregătiră şi porniră.

Se luară, deci, după dâra sângelui şi merse, merse, până ce ieşiră la pustietate, de acolo mai merse oleacă până ce dete de o prăpastie, unde se şi pierdu dâra. Ocoliră împregiurul prăpastiei şi văzură că dâra de sânge nu mai înainta, Atunci pricepură ei că în prăpastia aceea trebuie să locuiască furul merelor.

Dară cum să se lase înăuntru? Poruncira numaidecât vârteje şi funii groase, şi îndată se şi gătiră. Le aşezară, şi se lăsă fratele cel mare.

– Dară, zise el, când voi scutura frânghia, să mă scoateţi afară.

Aşa şi făcură. După fratele cel mare se coborî cel mijlociu şi făcu şi el ca cel dintâi, atâta numai că se lăsă ceva mai în jos,

– Acum e rândul meu să mă las în prăpastie, zise Prâslea, văzând că fraţii cei mari se codesc; când voi mişca frânghia, voi mai mult să mă lăsaţi în jos; şi după ce veţi vedea că frânghia nu se mai duce la vale, să puneţi paznici, să păzească şi, când va vedea că frânghia se mişcă de loveşte marginile groapei, să o trageţi afară.

Se lăsă şi cel mai mic din fraţi şi, de ce mişca frânghia d-aia îl lăsa mai jos, şi-l lăsară, şi-l lăsară, până

ce văzură că frânghia nu mai sta întinsă, cum este când are ceva atârnat de capătul ei.

Atunci frații ținură sfat și ziseră:

– Să așteptăm până ce vom vedea daca face vreo izbândă, și atunci ori bine ori rău de va face, să-l pierdem, ca să ne curățim de unul ca dânsul care ne face de rușine.

Prâslea ajunse pe tărâmul cellalt, se uită cu sfială în toate părțile, și cu mare mirare văzu toate lucrurile schimbate; pământul, florile, copacii, lighioni altfel făptuite erau p-acolo. Deocamdată îi cam fu frică, dară, îmbărbătându-se, apucă pe un drum și merse până dete de niște palaturi cu totul și cu totul de aramă.

Nevăzând nici pui de om pe care să-l întrebe câte ceva, intră în palat, ca să vază cine locuia acolo. În pragul ușei îl întâmpină o fată frumușică, care zise:

– Mulțumesc lui Dumnezeu că ajunsei să mai văz om de pe tărâmul nostru. Cum ai ajuns aice, frate, îl întrebă ea; aici este moșia a trei frați zmei, care ne-a răpit de la părinții noștri, și suntem trei surori și fete de împărat de pe tărâmul de unde ești tu.

Atunci el povesti în scurt toată istoria cu merele, cum a rănit pe hoț și cum a venit după dâra sângelui până la groapa pe unde s-a lăsat în jos la ea, și o întrebă ce fel de oameni sunt zmeii aceia și daca sunt voinici.

Ea îi spuse apoi că fiecare din zmei și-a ales câte una din ele și le tot silește să-i ia de bărbați, iară ele se tot împotrivesc cu fel de fel de vorbe, cerându-le câte în lună și în soare, și ei se fac luntre și punte de le împlinesc toate voile.

– Ei sunt în adevăr voinici, adăogă ea, însă cu vrerea lui Dumnezeu poate îi vei birui. Dară până una alta ascunde-te, vai de mine! undeva, să nu dea zmeul peste tine în casa lui, că e năbădăios și se face leu-paraleu.

Acum e timpul când are să vină la prânz, și are obicei de aruncă buzduganul cale de un conac și lovește în ușă, în masă și se pune în cui.

N-apucă să isprăvească vorba, și se auzi ceva că șuieră, că lovește în ușă, în masă; și buzduganul se arătă și se așeză în cui. Dară Prâslea luă buzduganul, îl azvârli înapoi mai departe decât îl azvârlise zmeul; și, când era prin dreptul lui, îl atinse pe umere.

Zmeul, speriat, stătu în loc, se uită după buzdugan, se duse de-l luă și se întoarse acasă. Când era la poartă, începu să strige:

– Hâm! hâm! aici miroase a carne de om de pe tărâmul cellalt; și, văzând pe fiul de împărat ce-i ieșise înainte, îi zise: Ce vânt te-a adus pe aici, omule, ca să-ți rămâie oasele pe alt tărâm?

– Am venit ca să prinz pe furii merelor de aur ale tatălui meu.

– Noi suntem, îi zise zmeul; cum vrei să ne batem? În buzdugane să ne lovim, în săbii să ne tăiem, ori în luptă să ne luptăm?

– Ba în luptă, că e mai dreaptă, răspunse Prâslea.

Atunci se apucară la trântă, și se luptară și se luptară, până când zmeul băgă pe Prâslea în pământ până la glezne; iar Prâslea se opinti o dată, aduse pe zmeu și, trântindu-l, îl băgă în pământ până în genuchi și-i și tăie capul.

Fata, cu ochii plini de lacrămi, îi mulțumi că a scăpat-o de zmeu, și-l rugă să-i fie milă și de surorile ei.

După ce se odihni vreo două zile, porni, după povața fetei, la soră-sa cea mijlocie care avea palaturile de argint.

Acolo, ca și la cea mare, fu priimit cu bucurie; fata îl rugă să se ascunză; iar el nu voi; ci, când veni buzduganul să se așeze în cui, pe care îl aruncase zmeul ei cale de două conace, el îl aruncă mult mai îndărăt,

izbind şi pe zmeu în cap; iară zmeul veni turburat, se luptă cu Prâslea ca şi frate-său cel mare, şi rămase şi el mort.

Fata, după ce îi mulţumi, îl povăţui cum să facă ca să scape din robie şi pe sora lor cea mai mică.

– Deşi e mai puternic, zise fata, decât fraţii lui pe care i-ai omorât, dar cu ajutorul lui Dumnezeu şi mai ales că e şi cam bolnav din lovitura ce i-ai dat cu săgeata când a vrut să fure merele, nădăjduiesc că-i vei veni de hac.

O săptămână întreagă se desfătară împreună cu amândouă fetele, şi Prâslea, odihnindu-se de ostenelile ce încercase, porni şi către zmeul de al treilea.

Văzând palaturile de aur în care locuia zmeul cel mic, rămase cam pe gânduri, dară, luându-şi inima în dinţi, intră înăuntru.

Cum îl văzu, fata îl rugă ca pe Dumnezeu să o scape de zmeu, care, zicea ea, e otărât ca, îndată ce se va face sănătos bine, să o silească oricum să se însoţească cu dânsul.

Abia isprăvise vorba şi buzduganul, izbind în uşă şi în masă, se puse în cui. Prâslea întrebă ce putere are zmeul şi îi spuse că aruncă buzduganul cale de trei conace: atunci el îl aruncă şi mai departe, lovindu-l în piept.

Zmeul, turbat de mânie, se întoarse numaidecât acasă.

– Cine este acela care-a cutezat să calce hotarele mele şi să intre în casa mea?

– Eu sunt, zise Prâslea.

– Dacă eşti tu, îi răspunse zmeul, am să te pedepsesc amar pentru nesocotinţa ta. Cum ai vrut, venit-ai; dară nu te vei mai duce cum vei voi.

– Cu ajutorul lui Dumnezeu, îi răspunse Prâslea, am eu ac şi de cojocul tău.

Atunci se învoiră să se ia la luptă dreaptă,

şi se luptară
şi se luptară,
zi de vară
până seara;

iară când fu pe la nămiez, se făcură amândoi două focuri şi aşa se băteau; un corb însă le tot da ocol, croncănind.

Văzându-l, zmeul îi zise:

– Corbule, corbule! ia seu în unghiile tale şi pune peste mine, că-ţi voi da stârvul ăsta ţie.

– Corbule, corbule! îi zise şi Prâslea, dacă vei pune peste mine seu, eu îţi voi da trei stârvuri.

– Unde dă Dumnezeu să cază o asemenea tiflă peste mine! Mi-aş sătura sălaşul întreg.

– Adevăr grăieşte gura mea, îi răspunse Prâslea.

Corbul, fără a mai întârzia, aduse în unghiile sale seu, puse peste viteazul Prâslea, şi prinse mai multă putere.

Către seară zise zmeul către fata de împărat, care privea la dânşii cum se luptau, după ce se făcuseră iară oameni:

– Frumuşica mea, dă-mi niţică apă să mă răcoresc, şi-ţi făgăduiesc să ne cununăm chiar mâine.

– Frumuşica mea, îi zise şi Prâslea, dă-mi mie apă, şi-ţi făgăduiesc să te duc pe tărâmul nostru şi acolo să ne cununăm.

– Să-ţi auză Dumnezeu vorba, voinice, şi să-ţi împlinească gândul! îi răspunse ea.

Fata de împărat dete apă lui Prâslea de bău şi prinse mai multă putere; atunci strânse pe zmeu în braţe, îl ridică în sus şi, când îl lăsă jos, îl băgă până în genunchi în pământ; se opinti şi zmeul, ridică şi el în sus pe Prâslea şi, lăsându-l jos, îl băgă până în brâu; puindu-şi toate puterile, Prâslea mai strânse o dată pe zmeu de-i

pârâi oasele şi, aducându-l, îl trânti aşa de grozav, de îl băgă până în gât în pământ şi-i şi tăie capul; iară fetele, de bucurie, se adunară împregiurul lui, îl luau în braţe, îl sărutau şi îi ziseră:

– De azi înainte frate să ne fii.

Îi spuseră apoi că fiecare din palaturile zmeilor are câte un bici, cu care loveşte în cele patru colţuri ale lor şi se fac nişte mere. Aşa făcură, şi fiecare din fete avură câte un măr. Se pregătiră, deci, să se întoarcă pe tărâmul nostru.

Ajungând la groapă, cletenă frânghia de se lovi de toate marginile groapei. Paznicii de sus pricepură că trebuie să tragă frânghia. Se puseră la vârtejuri şi scoaseră pe fata cea mare cu mărul ei de aramă.

Ea, cum ajunse sus, arătă un răvăşel ce-i dase Prâslea, în care scria că are să ia de bărbat pe frate-său cel mai mare.

Bucuria fetei fu nespusă când se văzu iară pe lumea unde se născuse.

Lăsară din nou frânghia şi scoase şi pe fata cea mijlocie, cu mărul ei cel de argint şi cu o altă scrisoare, în care o hotăra Prâslea de soţie fratelui celui mijlociu.

Mai lăsară frânghia şi scoase şi pe fata cea mică: aceasta era logodnica lui Prâslea; însă mărul ei cel de aur nu-l dete, ci îl ţinu la sine.

El simţise de mai-nainte că fraţii săi îi poartă sâmbetele şi, când se mai lăsă frânghia ca să-l ridice şi pe el, dânsul legă o piatră şi puse căciula dasupra ei, ca să-i cerce; iară fraţii dacă văzură căciula, socotind că este fratele lor cel mic, slăbiră vârtejile şi dete drumul frânghiei, care se lăsă în jos cu mare iuţeală, ceea ce făcu pe fraţi să crează că Prâslea s-a prăpădit.

Luară, deci, fetele, le duseră la împăratul, îi spuseră cu prefăcută mâhnire că fratele lor s-a prăpădit, şi se cununară cu fetele, după cum rânduise Prâslea. Iară cea

mică nu voia cu nici un chip să se mărite, nici să ia pe altul.

Prâslea, care şedea doparte, văzu piatra care căzuse cu zgomot, mulţumi lui Dumnezeu că i-a scăpat zilele şi se gândea ce să facă ca să iasă afară. Pre când se gândea şi se plângea dânsul, auzi un ţipăt şi o văietare care îi împlu inima de jale; se uită împregiur şi văzu un balaur care se încolăcise pe un copaci şi se urca să mănânce nişte pui de zgripsor. Scoase paloşul Prâslea, se repezi la balaur şi numaidecât îl făcu în bucăţele.

Puii, cum văzură, îi mulţumiră şi-i ziseră:

– Vino încoa, omule viteaz, să te ascundem aici, că, de te va vedea mama noastră, te înghite de bucurie.

Traseră o pană de la unul din pui şi-l ascunseră în ea.

Când veni zgripsoroaica şi văzu grămada aia mare de bucăţele de balaur, întrebă pe pui, cine le-a făcut ăst bine?

– Mamă, ziseră ei, este un om de pe tărâmul celălalt şi a apucat încoa spre răsărit.

– Mă duc, le zise ea, să-i mulţumesc.

Ea porni ca vântul înspre partea încotro îi spusese puii că a apucat omul. După câteva minute, se întoarse:

– Spuneţi-mi drept, le zise, încotro s-a dus.

– Spre apus, mamă.

Şi într-o bucată de vreme, ca de când începui să vă povestesc, străbătu cele patru părţi ale tărâmului de jos şi se întoarse cu deşert. Ea ceru ca numaidecât să-i spuie. În cele mai de pe urmă, îi ziseră puii:

– Dacă ţi l-om arăta, mamă, ne făgăduieşti că nu-i vei face nimic?

– Vă făgăduiesc, dragii mei.

Atunci ei îl scoaseră din pană şi îl arătară; iară ea, de bucurie, îl strânse în braţe şi cât p-aci era să-l înghiţă, dacă nu l-ar fi acoperit puii.

– Ce bine vrei să-ţi fac şi eu, pentru că mi-ai scăpat puii de moarte?

– Să mă scoţi pe tărâmul celălalt, răspunse Prâslea.

– Greu lucru mi-ai cerut, îi zise zgripsoroaica; dară pentru că ţie îţi sunt datoare mântuirea puilor mei, mă învoiesc la asta. Pregăteşte 100 oca de carne făcută bucăţele de câte o oca una, şi 100 de pâini.

Făcu ce făcu Prâslea, găti pâinile şi carnea şi le aduse la gura groapei. Zgripsoroaica zise:

– Pune-te dasupra mea cu merinde cu tot şi, de câte ori oi întoarce capul, să-mi dai câte o pâine şi câte o bucată de carne.

Se aşezară şi porniră, dându-i, de câte ori cerea, pâine şi carne. Când era aproape, aproape să iasă dasupra, pasărea uriaşă mai întoarse capul să-i mai dea demâncare; dară carnea se sfârşise. Atunci Prâslea, fără să-şi piardă cumpătul, trase paloşul şi-şi tăie o bucată de carne moale din coapsa piciorului de sus şi o dete zgripsoroaicei.

După ce ajunseră dasupra şi văzu că Prâslea nu putea să îmble, îi zise zgripsoroaica:

– Dacă nu era binele ce mi-ai făcut şi rugăciunea puilor mei, mai că te mâncam. Eu am simţit că carnea care mi-ai dat în urmă era mai dulce decât cea de mai înainte, şi n-am înghiţit-o; rău ai făcut de mi-ai dat-o.

Apoi o dete afară dintr-însa, i-o puse la loc, o unse cu scuipat de al său, şi se lipi. Atunci se îmbrăţişară, îşi mulţumiră unul altuia, şi se despărţiră; ea se duse în prăpastia de unde ieşiseră şi Prâslea plecă către împărăţia tatălui său.

Plecând către oraşul în care locuia părinţii şi fraţii săi, îmbrăcat fiind în haine proaste ţărăneşti, întâlni nişte drumeţi şi află de la dânşii că fraţii lui au luat de soţii pe fetele care le-a trimis el, după cum le hotărâse

însuşi, că părinţii lui erau foarte mâhniţi de pieirea fiului lor celui mai mic, că fata cea mică e îmbrăcată în negru şi-l jeleşte şi că nu voieşte a se mărita nici în ruptul capului, măcar că a peţit-o mai mulţi fii de împărat; că acum, în cele din urmă, fraţii lui i-a adus un ginere prea frumos şi că o silesc cu toţii să-l ia şi că nu se ştie de va putea scăpa.

Prâslea, auzind de toate acestea, nu puţin s-a întristat în sufletul lui şi, cu inima înfrântă, a intrat în oraş. Mai cercetând în sus şi în jos, află că fata a zis împăratului că, dacă voieşte să o mărite cu tânărul care i-l aduseră, să poruncească a-i face şi a-i aduce la odoare o furcă cu caierul şi fusul cu totul de aur şi să toarcă singură, fiindcă aşa îi făcuse şi zmeul şi asta îi plăcea mult. Mai află că împăratul chemase pe starostea de argintari şi-i poruncise zicându-i: „Iată, de azi în trei săptămâni să-mi dai gata furca care o cere fata mea cea mică; că de unde nu, unde-ţi stau picioarele, îţi va sta şi capul"; şi bietul argintar se întoarse acasă trist şi plângând.

Atunci Prâslea se duse de se băgă ucenic la argintar.

Prâslea, tot văzând pe stăpânu-său văitându-se fiindcă nu izbutise a face furca după poruncealǎ, îi zise:

– Stăpâne, te văz trist că nu poţi să faci furca ce ţi-a poruncit împăratul, iată, mai sunt trei zile până să se împlinească sorocul ce ţi-a dat; lasă-mă pe mine să o fac.

Argintarul îl goni, zicându-i:

– Atâţi meşteri mari n-au putut să o facă, şi tocmai un trenţeros ca tine să o facă?

– Dacă nu-ţi voi da furca de azi în trei zile, răspunse Prâslea, să-mi faci ce vei voi.

Atunci se învoiră a-i da o odaie să lucreze numai Prâslea singur, şi pe fiecare noapte să-i dea câte o trăistuţă de alune şi câte un pahar de vin bun.

Argintarul îi ducea grija, fiindcă, ascultând pe la uşe, n-auzea alt decât cum spărgea la alune pe nicovală! Iară când fu a treia zi, el ieşi dis-de-dimineaţă din odaie cu furca pe tavă, pe care o scosese din mărul zmeului, ce era la dânsul, şi o dete argintarului ca să o ducă fetei împăratului.

Argintarul nu mai putea de bucurie, şi-i făcu un rând de haine; iar pe la nămiez, când venise slujitorii împăratului ca să-l cheme la palat, el se duse şi îi dete furca care torcea singură.

După ce împăratul se minună de frumuseţea ei, dete argintarului doi saci de bani.

Fata, cum văzu furca, îi trecu un fier ars prin inimă; ea cunoscu furca şi pricepu că Prâslea cel viteaz trebuie să fi ieşit dasupra pământului. Atunci zise împăratului:

– Tată, cine a făcut furca poate să-mi facă încă un lucru pe care mi l-a adus la odoare zmeul.

Iară împăratul chemă îndată pe argintar şi-i porunci să-i facă o cloşcă cu pui cu totul şi cu totul de aur, şi-i dete soroc de trei săptămâni, şi daca nu i-o face-o, unde îi stă picioarele îi va sta şi capul.

Argintarul, ca şi de-lalt rând, se întoarse acasă trist; despreţui ca şi întâia oară pe Prâslea, care îl întrebase şi de astă dată; iară daca se înţeleseră la cuvinte, se învoiră şi lucrul se şi săvârşi cu bine.

Când văzu argintarul cloşca cloncănind şi puii piuind, cu totul şi cu totul de aur şi ciugulind mei tot de aur, înţelese că trebuie să fie lucru măiestru.

Argintarul luă cloşca, o duse la împăratul, iară împăratul, după ce se minună îndestul de frumuseţea şi gingăşia lor, o duse fetei şi-i zise:

– Iată, ţi s-au împlinit toate voile; acum, fata mea, să te găteşti de nuntă.

– Tată, îi mai zise fata, cine a făcut aste două lucruri trebuie să aibă şi mărul de aur al zmeului; porunceşte, rogu-te, argintarului să aducă pe meşterul care le-a făcut.

Primiind porunca asta, argintarul se înfăţişă împăratului rugându-l să-l ierte şi zicându-i:

– Cum o să aduc înaintea măriei-tale pe meşter, fiindcă este un om prost şi trenţăros şi nu este vrednic să vază luminata faţă a măriei tale.

Împăratul porunci să-l aducă oricum ar fi.

Atunci argintarul, după ce puse de spălă pe Prâslea şi-l curăţi, îl îmbrăcă în nişte haine noi şi-l duse la împăratul; iară împăratul îl înfăţişă fetei.

Cum îl văzu fata, îl şi cunoscu. Ea nu putu să-şi ţie lacrămile care o podidiseră, de bucurie mare ce avu, şi zise împăratului:

– Tată, acesta este viteazul care ne-a scăpat din mâna zmeilor.

Şi, dând în genunche, îi sărută mâinile şi pe faţă şi pe dos.

Luându-i seama bine împăratul, îl cunoscu şi dânsul, măcar că foarte mult se schimbase. Îl îmbrăţişă şi-l sărută de sute de ori. Dar el tăgăduia.

În cele mai din urmă, inima lui înduioşită de rugăciunile tatălui său, ale mamei sale şi ale fetei care rămăsese în genuche rugându-l, mărturisi că în adevăr el este fiul lor cel mai mic.

Prâslea le povesti apoi toată istoria sa, le spuse şi cum a ieşit dasupra pământului şi le arătă şi mărul de aur al zmeului.

Atunci împăratul, supărat, chemă pe feciorii lui cei mai mari; dar ei, cum văzură pe Prâslea, o sfecliră. Iară împăratul întrebă pe Prâslea cum să-i pedepsească. Viteazul nostru zise:

– Tată, eu îi iert şi pedeapsa să o ia de la Dumnezeu. Noi vom ieşi la scara palatului şi vom arunca fiecare

câte o săgeată în sus şi Dumnezeu, daca vom fi cineva greşiţi, ne va pedepsi.

Aşa făcură. Ieşiră câte trei fraţii în curte, dinaintea palatului, aruncară săgeţile în sus şi, când căzură, ale fraţilor celor mai mari le căzură drept în creştetul capului şi-i omorâră, dar a celui mai mic îi căzu dinainte.

Iară dacă îngropară pe fraţii cei mai mari, făcură nuntă mare şi Prâslea luă pe fata cea mică. Toată împărăţia s-a bucurat că le-a adus Dumnezeu sănătos pe fiul cel mai mic al împăratului şi se mândrea, fălindu-se, de vitejiile ce făcuse el; iară după moartea tătâne-său se sui el în scaunul împărăţiei, şi împărăţi în pace de atunci şi până în ziua de astăzi, de or fi trăind.

Trecui şi eu pe acolo şi stătui de mă veselii la nuntă, de unde luai

O bucată de batoc
Ş-un picior de iepure şchiop,

şi încălecai p-o şea, şi v-o spusei dumneavoastră aşa.

(Povestit de tata.)

VOINICUL CEL CU CARTEA ÎN MÂNĂ NĂSCUT

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată o babă şi un unchiaş. Ei până la vreme de bătrâneţe nu avură nici un copil. Ce nu făcură? Ce nu dreseră? Şi ca să aibă şi ei măcar o miarţă de copil, nici cât. Ba merseră pe la descântătorese, ba pe la meşteri vrăjitori, ba pe la cititori de stele şi ca să rămâie baba grea, nici gând n-avea.

Ajunşi la vreme de bătrâneţe, începură a se îngrijura.

– Ce ne facem noi, babo, zise într-o zi unchiaşul, de vom ajunge niscaiva zile de neputinţă ori de nevoie? Tu ştii că am făcut tot ce mi-a stat prin putinţă, şi ca să ne dea Dumnezeu şi nouă un copilaş, care să fie toiagul bătrâneţelor noastre, nu s-a îndurat.

– De! unchiaş, cine e de vină? Tu ştii că am umblat şi curciş şi curmeziş pe la meşterese, pe la vraci, am făcut tot ce m-au învăţat unii şi alţii, şi ca să avem şi noi o mângâiere pentru pârdalnicele de bătrâneţe, că grele mai sunt! a fost peste poate.

– Ia, să apucăm noi doi în două părţi, să ne ducem unde ne-o lumina Dumnezeu, căci tot degeaba stăm noi la un loc amândoi, două nevoi.

– Să ne despărţim unchiaş, dacă tu aşa găseşti de cuviinţă. Dară bine, cine să ne închiză ochii în ceasul cel de pe urmă?

– Că bine zici tu, babo; stăi dară; ia să iei tu basmaua mea care am avut-o în ziua de cununie şi eu ştergarul cel vărgăţel ce mi-ai adus de zestre. În toate zilele să ne uităm la dânsele; şi când vom vedea pe ele câte trei picături de sânge, să ne întoarcem acasă. Acesta să fie semnul că moartea s-a apropiat de unul din noi.

– Aşa să facem unchiaş.

Cum ziseră şi făcură. Se gătiră de drum, îşi luară fiecare desăguţa d-a umeri, în care baba puse pe fund basmaua bărbatului ei, iară unchiaşul ştergarul cel vărgăţel al neveste-sei, şi apucară unul spre răsărit, iară altul spre apus.

Nouă zile şi nouă nopţi se duseră, se duseră, şi iară se duseră. Întrebară şi pe bun şi pe rău, pe mare şi pe mic ce ar face ei ca să poată avea un copil. Ceea ce le spuseră să facă ei răspunseră că au tot făcut, dară în deşert. Ei căutau să le spuie cineva altceva, ce nu ştiau ei, dară nu-şi găsiseră omul.

A zecea zi sculându-se unchiaşul, ieşi afară să se spele, ca să pornească la drum mai departe. Când luă ştergarul să se şteargă pe ochi, ce să vază? Trei picături de sânge pe dânsul.

El îşi zise: „Trebuie să mă întorc acasă, căci Dumnezeu ştie ce va fi păţit baba mea".

Întinse unchiaşul la drum. Nu mai căuta nici de mâncare, nici de odihnă, şi se întoarse acasă cum plecase.

– Ce ţi s-a întâmplat, babo? zise el, cum îşi văzu jumătatea.

– Ce să mi se întâmple, unchiaş? Iacă eu îmi căutam de cale şi întrebam în dreapta şi în stânga, rugându-mă de toţi să mă înveţe ceva ca să putem avea un copil. Dară întrebările şi rugăciunile mele le făceam în sec, căci îmi răceam gura de surda.

Şi tot mergând înainte, am ajuns într-o pădure mare, mare, fără seamăn, şi m-am rătăcit prin bungetul acelei păduri, de nu mai ştiam pe unde să ies la oameni.

Când, o dată văz înaintea mea un moş, fleoş de bătrân, uitat de moarte şi de Dumnezeu. Eu îi spui după ce umblu şi cum m-am rătăcit. Moşul, încărcat de zile cum era, se pune jos, stă de vorbă cu mine şi, cu un grai blajin, îmi arătă drumul pe unde să ies acasă, şi îmi zice să mă întorc, căci râvna noastră a ascultat-o Dumnezeu.

– Şi ăsta a fost semnul de pe ştergarul meu?

– Se vede că asta.

Atunci şi ei se hotărâră ca să nu se mai despartă şi să rămâie să-şi mănânce amarul împreună.

Nu trecu mult după asta, şi baba spuse unchiaşului că se simte îngreoată.

Aoleo! Unde era Dumnezeu să vază bucuria unchiaşului când auzi d-o asemenea veste bună!

Umbla de colo, până colo de bucurie şi nu mai ştia pe ce să puie mâna şi ce să facă.

Şi aşa trecură zilele una după alta până la nouă luni, când baba, cu ajutorul Maicii Domnului, născu un dolofan de copil, de drăguleţ, şi cu o carte în mână.

A treia seară când veniră ursitoarele, se întâmplă ca unchiaşul să fie deştept. Pe dânsul, vezi, nu-l mai prindea somnul de bucurie, şi de trei zile nu-i mai dase ochii în gene, tot umblând pe lângă babă ca s-o îngrijească şi s-o caute la boală. D-aia şi când veniră ursitoarele, el nu dormea, ci sta stârcit într-un colţ, ca şi când ar fi fost Matracuca, sora doamnei.

Când începură ursitoarele să ursească, el se făcu numai urechi şi auzi tot.

Cea mai mare din ursitoare zise:

– Acest copil are să fie un Făt-Frumos, şi are să ajungă bogat.

Cea mijlocie zise:

– Pe acest copil, când va fi el de doisprezece ani, are să-l răpească duhurile rele.

Cea mică zise:

– Daca va scăpa de duhurile rele, acest copil are să ajungă împărat.

Atâta îi trebui unchiaşului să auză, ca să-i dea un cuţit ascuţit prin inimă. El, vezi, nu se împăca cu ceea ce zisese ursitoarea d-a doua. O grije mare îl coprinse şi, de pe acum chiar, începu a plănui cum să facă să-şi scape copilaşul de un asemenea rău.

Până una, alta, copilul creştea, asculta pe părinţi şi cartea cu care se născuse din mâini n-o lăsa. Cetea, cetea mereu pe dânsa şi învăţa, de se mira toată lumea de silinţa şi învăţătura dânsului.

Când se făcu ca de nouă ani, ştia câte în lună şi în soare. El însuşi ajunsese să fie o carte, şi toţi megiaşii veneau la dânsul şi-l întrebau despre păsurile lor.

Unchiaşul se bucura, nu se bucura de fiul său, dară baba ştiu că nu mai putea de bucurie, văzându-l şi

frumos, şi cu atâta procopseală într-însul. Unchiaşul, vezi, era cu cuiul la inimă; ştia el ce ştia, dară la nimeni nu spunea.

Băiatul de ce creştea, d-aia se făcea mai frumos şi mai învăţat. Tot satul îl cinstea şi îl asculta ca pe cine ştie cine; iară unchiaşul, de ce trecea timpul, d-aia se întrista.

Când era aproape de a împlini băiatul doisprezece ani, nu mai putu unchiaşul să ţie, trebui să răsufle. El găsi de cuviinţă să spuie şi alor săi ceea ce era să se întâmple fiului lor. Şi astfel, într-o seară, când stau cu toţii la foc şi povesteau şi verzi şi uscate, ca să le treacă timpul, unchiaşul se apucă de spuse tot ce auzise de la ursitoare.

P-aci, p-aci era să moară baba, muma băiatului, de întristare, când auzi unele ca acele; săriră însă unchiaşul şi fiul său, o stropiră cu apă, şi d-abia, d-abia o mai înviorară. Iară băiatul se puse pe gânduri.

Şi mai plănui el ce mai plănui, până ce, după câteva zile, spuse tatălui său ceea ce izvodise el să facă. Tată-său, carele asculta la gura lui ca la o carte, se duse numaidecât prin sat şi dete gură la toţi megieşii că în seara cutare şi cutare, adecă când era să împlinească fiu-său doisprezece ani, ei să se adune toţi cu totul la biserică, ca să facă rugăciune pentru fiul său, spre a-l scăpa de duhurile cele rele. Vorbi şi cu moş popa şi toţi cu totul se făgăduiră că va împlini cererea unchiaşului. Şi aşa şi făcură.

În seara aceea, când era băiatul unchiaşului să împlinească doisprezece ani, toţi oamenii din sat, bărbaţi, femei şi copii, împreună cu moş popa, se adunară la biserică pentru rugăciune. Şi viind moşul cu baba şi cu fiul lor, tot cu cartea în mână, megiaşii îi băgară la mijloc, şi rugăciunile începură. Se rugară ce se rugară, când deodată se pomeniră că se umple biserica de o ceaţă groasă. Atunci căzură cu toţii în genuche şi

scoaseră nişte rugăciuni fierbinţi, de ar fi muiat inima nu ştiu cărui duh rău. Ceaţa se risipi şi ei rămaseră teferi.

A doua seară, când erau la rugăciune tot pe acea vreme, unde se pomeniră că se umple biserica de şoareci, de lilieci şi de bufniţe, şi începură a chiţăi, de colo până colo prin biserică, a se sui pe oameni şi a-i ciupi de pe unde apuca.

Toţi se speriară, până şi chiar moş popa. Atunci băiatul unchiaşului, cu cartea în mână, căzu în genuchi şi începu a se ruga cu foc. Aşa făcură şi unchiaşul şi moş popa, şi toţi megiaşii cari se aflau în biserică. Şoarecii şi toate lighioanele acelea pieriră.

A treia seară dacă se adunară şi se puseră la rugă, se rugară, se rugară, până ce către miezul nopţii o dată începu a se cutremura biserica şi se auziră nişte pocnete şi tunete, bubuituri şi duduituri îngrozitoare, ca de tunet. Căzură şi de astă dată în genuchi, se rugară şi de astă dată cu toată credinţa în Dumnezeu. Însă, ce să vedeţi d-voastră? tocmai în toiul rugăciunei, unde se coborî un călugăr din turnul bisericii, apucă pe băiatul unchiaşului de subţiori, îl răpeşte din mijlocul lor şi se înalţă cu dânsul în sus. N-apucară oamenii să bage bine de seamă, şi pieriră din ochii lor ca o nălucă. Ba că o fi rămas prin turn, ba că o fi pe după biserică, ba că o fi pe colo, ba pe dincolo. Aşi! El s-a dus cu călugărul ce-l răpise, şi dus a fost.

Toţi rămaseră ca căzuţi din cer de spaimă, dar unchiaşul şi baba, mai cu asupra. După ce se mai astâmpărară din spaimă, şi după ce biserica se linişti, oamenii ieşiră şi se duse fiecare într-ale sale.

Fiul unchiaşului, deşi răpit de călugăr, dară cartea din mână n-o lăsa. Citea mereu şi în gura mare; iară când fu de ajunse pe la mijlocul cărţii, călugărul nu-l mai putea ţine. Vru să-i smucească cartea din mână;

dară băiatul o ţinea vârtos. Luptându-se cu băiatul prin văzduh ca să-i ia cartea, călugărul îl scăpă, şi fiul unchiaşului căzu într-o prăpastie adâncă.

Dumnezeu ştie cât a rămas el acolo, până s-a dezmeticit din ameţeala ce-i veni căzând. Când se pomeni, el era tot cu cartea în mână. Mulţumi Domnului că l-a scos din mâna duhurilor rele şi că este viu; dară alt necaz acum! nu ştia unde se află. Se scoală el d-acolo, şi o porneşte la drum. Şi aide, şi aide până ce d-abia ieşi din prăpastie. Apoi o luă într-acolo unde mila Domnului l-o duce. Şi apucând spre soare-scapătă, se duse, se duse, zi de vară până-n seară, fără să dea de vrun sat şi fără să vază pui de om; şi mai mergând ce mai merse, dete de un copaci şi mase acolo. Nemâncat şi nebăut nu putea să doarmă. Şi luptându-se cu foamea, cu setea şi cu nesomnul, se socotea unde s-ar duce, ca să iasă la lume. A doua zi o apucă iarăşi spre soare-scapătă, după cum plănuia el, până ce dete peste nişte grămezi de căpăţâni şi oase de oameni.

Şi apucându-l nişte răcori reci de frică, începu a citi pe cărticica lui, şi înlătură oarecum groaza ce sta gata să-l coprinză. Îşi luă deci inima în dinţi şi porni înainte; de ce mergea mai-nainte, d-aceea grămezile de oase de om se înmulţeau. El se făcu că nu le bagă de seamă, şi tot înainte mergea, până ce ajunse la un oraş mare, din care numai dărâmături rămăsese. Prea puţine ziduri mai erau în picioare. Şi mai merse ce mai merse, şi dete de nişte palaturi foarte frumoase.

Acolo daca ajunse, bătu în poartă. El cugeta să ceară ceva demâncare, că nu mâncase nu ştiu de câte zile, şi să-l lase să mâie acolo, că era vreme de când nu se odihnise ca lumea. Dară nu-i răspunse nimeni.

Mai bătu o dată. Dar ca să răspunză cineva, ba.

În sfârşit, bătu şi a treia oară; dară niţel mai tăricel. De astă dată se auzi un glas piţigăiat dinlăuntru că-l întrebă:

– Cine este?

El răspunse că este om ca toţi oamenii, şi cere să-l găzduiască.

Daca îi deschise portiţa, ce credeţi că mi-ţi văzu? O umbră de om, un bătrân cu barba până la genuchi, slab şi pipirnicit şi cocoşat de parcă mânca numai vinerea. El se cruci când văzu pe Făt-Frumos, şi-i spuse că n-a văzut om de când era copilandru. Acest bătrân era portarul curţii, şi lăsat acolo să păzească palatul până s-o găsi cineva care să desfacă făcutul locului aceluia.

Dacă intră Făt-Frumos înăuntru, bătrânul îi puse o masă curată, şi pe masă nişte pâine albă ca zăpada şi nişte legumă bună de mâncare, însă gătită fără multe meşteşuguri.

Băiatul îmbuca lupeşte, căci nici el nu mai ştia de când nu mâncase. După ce mâncă şi se sătură, se puse la vorbă cu unchiaşul.

– Bine tătuţule, ca ce să fie asta, de n-am întâlnit eu, cale de atâtea zile de când viu, nici un sufleţel de om p-aici pe la voi, fără numai grămezi, grămezi de oase de oameni, risipite colea şi colea? Ş-apoi şi aici la palaturile acestea, numai pe tine te găsesc cu sufletul în oase, încolo parcă ar fi în împărăţia morţii?

– Ei, tătişorule, povestea împărăţiei acesteia este mare. Eu ţi-oi spune o câtinică din ea. Să vezi dumneata, nepoţelu moşului, această împărăţie a fost şi ea odată mare şi puternică. Împăratul şi împărăteasa locului n-aveau copii. Ei, în loc să se roage lui Dumnezeu ca să le dea un moştenitor, se apucară să umble cu farmece. Umblară ei ce umblară, şi dete peste un fermecător meşter.

Acesta nu ştiu ce făcu, nu ştiu ce drese, că numai iată că împărăteasa rămâne grea, şi după nouă luni născu o fată mai frumoasă decât nu ştiu care zână din cer. Ea trăieşte şi acum. Este atât de frumoasă, încât s-o vezi şi să n-o uiţi în toată viaţa ta.

La trei zile când veniră ursitoarele, o ursiră ca ea să nu se poată mărita până ce nu se va găsi cineva care să petreacă o noapte în cămara ei şi să scape teafăr. Pasămite Dumnezeu pedepsea pe copil pentru păcatul părinţilor. Nu numai atât, dară ursitoarele întinse pedeapsa aceasta şi asupra împărăţiei. Ele zise că din ziua când va veni cel dintâi peţitor şi nu va izbuti să scape, toate oraşele şi toate satele să se dărâme precum le-ai văzut şi tu, şi toţi oamenii să putrezească, să le rămâie numai oasele. Aceasta ca să îngrozească pe juni, ca să nu vie în peţit. Vezi d-ta, şi fermecătorul acela care a făcut pe împărăteasă să nască fu pedepsit, căci umbra lui este care vine noaptea de munceşte şi chinuieşte pe bieţii tineri carii se încumet a rămânea în cămara domniţei.

Mulţi tineri s-au încumes până acum a face cercare, şi toţi au pierit.

Auzind unele ca acestea, Făt-Frumos zise portarului că ar dori să vază şi el pe fata de împărat.

– Fugi d-acolo, tătişorule, nu-ţi mai băga sufletul în păcat. Fă-ţi cruce şi te depărtează de locurile acestea, ca să nu-ţi pierzi viaţa. Păcat de tinereţile tale.

„Fie! îşi zise băiatul, gândindu-se la cele ce pătise până acum, tot n-am eu la ce mai trăi singur prin pustiităţile acestea", şi stărui ca să-l ducă în cămara domniţei.

Portarul, dacă văzu că nu este chip să-l oprească de a merge, îl duse la fata împăratului. Ei, cum se văzură, se şi plăcură. Se vede că ei erau făcuţi unul pentru altul. Şi de unde să nu fie aşa!

Biata fata împăratului ar fi dorit să rămâie în noaptea aceea băiatul în cămara ei; dară îi era milă de tinereţele lui, cum de să se prăpădească o aşa bunătate de june.

Şi împreună cu portarul mai cercară încă o dată să-l facă a nu rămânea. Dară fu peste poate; căci Făt-Frumos era de aceia cari, când îşi pune în gând să facă ceva, nici dracul nu i-o scoate din cap.

Şi aşa, cum veni seara, el se duse cu cărticica lui în mână şi stătu în priveghere. Ce făcu el, ce nu făcu, că văzu albul zilei. A doua zi îl găsiră tot cu cartea în mână şi searbăd, şi galben ca turta de ceară, de pare că muncise cine ştie la ce lucruri grele, şi cine ştie câte nopţi, nemâncat şi nebăut.

Se deşteptă şi fata de unde dormea ea, şi cum îl văzu în carne şi oase îi zise:

– Tu să fii soţul meu.

Atunci o dată, ca din senin, începură a învia oamenii de prin oraşe şi de prin sate, slugile de prin curte, şi toate câte erau cu suflet, în ziua când veni cel întâi peţitor, începu să mişte şi să se scoale ca dintr-un somn adânc.

Oamenii începură la lucrul lor, oştirea a da în tâmpine şi în surle, şi a veni la curtea împărătească să se închine cu slujba. De unde până aci era tăcere, moarte, acum te asurzeau strigătele şi zgomotul ce făcea mulţimea de oameni şi de argaţi mergând fiecare la lucrul său.

Portarul se buimăcise la cele ce vedea. Nu ştia încotro să-şi întoarcă privirea şi la ce să se uite mai întâi.

Făt-Frumos şi cu domniţa ieşiră şi se arătară la lume. Mulţimea striga de bucurie de se auzea în cer strigătul lor, şi din fiecare gură ieşea vorbele: „Să ne trăiască împăratul şi împărăteasa noastră!"

Făt-Frumos, daca se cunună cu fata, se aşeză în scaunul împărăţiei şi-şi tocmi oştile, boierimea şi pros-

timea cum ştia el în legea lui. Toţi rămaseră mulţumiţi de tocmelele lui.

Şi petrecură ce petrecură cu fericire în căsătoria lor; când, într-una din zile, îşi aduse aminte de tatăl său şi de mumă-sa, şi se întristă că nu ştia nimic de căpătâiul lor.

Împărăteasa băgă de seamă întristarea lui, şi ca unul ce-i era drag foarte, nu voia, vezi, să-l vadă nici o clipă de ochi măcar fără chef. Prinse a-l întreba. Iară dacă îi spuse, ea îl îndemnă să se ducă să-şi aducă părinţii, şi să trăiască cu toţii la un loc ca în sânul mă-sii.

Făt-Frumos asta şi voia. Şi totuşi nu se îndura să-şi lase soţia singură. Ştia el, biet, ce va să zică singurătatea. Dară înteţindu-l şi încingându-l dorul de părinţi, hotărî să se ducă.

Înainte însă de a pleca, împărăteasa, soţia lui, îi dete un inel, ce zicea că îl are de la moşi, de la strămoşi, şi îi spuse că are puterea, când îl scoate din deget, se uită la dânsul şi doreşte, să se facă un palat cum seamăn pe lume să nu aibă. Îi dete şi pe vizitiul curţii, om vechi, credincios şi iute la slujbă, care să nu se dezlipească de stăpânul său, nici cât ai da în amnar.

Aşa căpuit şi pregătit de drum, plecă spre satul unde trăiau părinţii lui, după ce-şi luă ziua bună de la împărăteasa, de la boieri şi de la ostaşi. Drumul îi era să treacă pe la împărăţia lui Sefer împărat, pe la ţara zânelor şi Dumnezeu mai ştie pe unde.

Trei ani şi trei luni şi trei zile ţinu călătoria până să ajungă la satul părinţilor lui. Şi trecând pe la împărăţia lui Sefer împărat, l-a întâmpinat dregătorii curţii şi l-a petrecut cu dragoste. Şi trecând şi pe la ţara zânelor, acestea se întreceau care de care să-i arate mai multă cinste şi să-l petreacă.

Daca ajunse la satul părinţilor săi, trase butca dinaintea bordeiului. Tată-său şi mă-sa nu-l cunoscură. El daca

văzu aşa, ceru să-l găzduiască. Bătrânii priimiră, şi-şi cerură iertăciune că nu pot să-i dea mai mult decât ceea ce au, adică bordeiul lor. El se învoi şi mase acolo. Peste noapte se scoală, iese afară binişor şi, uitându-se la inel, îi arătă că doreşte să se facă un palat înfricoşat în locul bordeiului aceluia.

N-apucă să isprăvească bine de gândit, şi mi se ridică, neiculiţă, nişte palaturi măreţe, împodobite cu de toate frumuseţile, cu grădini falnice, cu izvoare limpezi, de să te tot fi uitat la dânsele şi să nu te saturi. Dară încămite pe dinăuntru? Aci e aci. Cămările, lăviţile, aşternuturile, numai scumpeturi.

Când se deşteptară a doua zi unchiaşul şi cu baba şi se văzură muiaţi numai în aur se speriară. Se frecau la ochi şi se uitau în toate părţile, şi nu le veneau a crede ochilor lor. Li se păreau că visează.

Atunci intră Făt-Frumos la dânşii, îi scoase din uimirea în care căzuseră şi se descoperi, spuindu-le că el este fiul lor cel răpit, şi că a ajuns împărat.

Când auziră de unele ca acestea, unchiaşul şi baba muriră şi înviară de bucurie. Apoi îl luară şi îl pupară şi pe o parte şi pe alta: iară el le sărută mâinile.

Îndată se făcu zvon în sat că unchiaşul şi baba se procopsiră fără ştirea lui Dumnezeu, şi alerga lumea după lume ca să vază cu ochii lor minunea.

Ajungând şi la urechile stăpânului moşiei acest zvon, se duse şi el de văzu palaturile şi rămase cu ochii zgâiţi. Acest om era pizmătareţ şi zăcaş la inimă. Nu voia, vezi, nici în ruptul capului, să-l întreacă alţii, nici în bogăţie, nici în procopseală.

Se duse, deci, acolo, să se încredinţeze prin sine însuşi de această minune, şi daca văzu pe Făt-Frumos, ar fi poftit dumnealui să-l ginerească, fiindcă avea trei fete.

Pofti pe Făt-Frumos, ca să vie şi el pe la dânsul p-acasă, ca să lege prietenie. Făt-Frumos, cu inima curată şi fără nici o vinovăţie într-însul, se duse, de! de datorie. Acolo, daca îl văzură, stăpânul moşiei aduse vorba de căsătorie, şi-i spuse că ar fi bun bucuros să-i dea pe oricare va voi el să ia din fetele lui.

Făt-Frumos le spuse curat că el este însurat, şi că are de gând să se întoarcă la nevastă peste puţin. Ba încă le spuse şi cu ce putere făcuse palaturile alea frumoasele daca îl întrebară.

Pizmătareţul de stăpân al moşiei plănui atunci cu fetele sale, cum să facă să fure inelul din degetul lui Făt-Frumos. Pentru aceasta, nu trecu multe zile, şi poftiră pe Făt-Frumos la masă la dânşii ca să se chefuiască şi să petreacă împreună, căci, ziceau ei, mai avea-vor zile să se mai vază au ba?

Făt-Frumos, fără să-i plesnească prin cap ce plănuiseră ei, se duse. După ce se chefuiră mâncând şi bând cât le cerură inima, când fură să se scoale de la masă zăcaşul de proprietar ceru să le mai dea câte un pahar să bea, la botu calului, cum se zice. În paharul ce dete lui Făt-Frumos, amestecă, fără să ştie el, nişte buruieni adormitoare.

Cum bău, îl şi fură Aghiuţă. Căzu într-o amorţeală soră cu moartea. Capul îi bănănăia într-o parte şi într-alta, de parcă îşi rupsese junghetura. Îl luară, deci, binişor, îl puseră într-un pat, şi acolo rămase până a doua zi. Pe când dormea el dus, îi scoaseră inelul din deget şi îl ascunseră.

A doua zi daca se deşteptă Făt-Frumos, îi fu ruşine de ceea ce făcuse. El se căia şi se căina cum de să facă el fapte de care nu mai făcuse în viaţa lui, să-şi bea adecă şi simţirile. El socotea, vezi, că a băut ca un nemernic, şi d-aia se îmbătase aşa.

Cum se deşteptă se şi duse acasă fără să bage de seamă că îi lipseşte inelul din deget. Acasă daca ajunse, ia palatul de unde nu e. Pierise ca şi când n-ar fi mai fost, iar în locul lui găsi iarăşi bordeiul părinţilor lui. Se mai căi el o toană de neghiobia ce făcuse, dar acuma prinde orbul, scoate-i ochii, povestea ăluia.

Se hotărî dară să se întoarcă la împărăţia lui, să nu se mai întâlnească cu nişte asemenea oameni răi la suflet. El zise şi părinţilor lui să meargă cu dânsul, să trăiască ca în rai. Dară ei se mulţumiră a le rămânea oasele în sătuceanul în care se născuseră, şi poftiră fiului lor o viaţă lină şi fără de supărări diavoleşti.

Bietul Făt-Frumos, trist că-şi pierduse inelul, trist că părinţii săi nu voiesc a merge să trăiască cu dânsul, sta cu capul rezemat pe mână şi se gândea cum să facă ca toate să-i iasă înde bine. Când, deodată, se înfăţişează înainte-i vizitiul ce-i dase împărăteasa.

– Ce ai, stăpâne, de eşti aşa trist, fără să te mângâi? Au doară priimit-ai niscaiva ştiri rele de la împărăţie?

– Ba ştiri rele de la împărăţie n-am priimit, dragul meu. Dară iacă, iacă, iacă ce mi s-a întâmplat.

Şi-i spuse tot, din fir până-n aţă.

– Ia lasă, stăpâne, nu te mai mâhni aşa pentru atâta lucru de nimic.

– Ce stai tu de vorbeşti, omule? Apoi de nimic lucru iei tu că am pierdut inelul, aşa sculă rară? Şi de puţin lucru socoteşti tu că este a mă despărţi de părinţi fără să mai nădăjduiesc a-i vedea?

– Ba nu, stăpâne; dară ia să ne înţelegem la cuvinte. Părinţii împărăţiei tale, daca nu vor să vie să trăiască pe lângă d-ta, poţi să-i faci să trăiască bine şi aci, lăsându-le o sumuliţă bunicică de bani, de care ai, mulţumită Domnului, destui. Cât pentru inel, apoi împărăteasa doamna noastră a avut de grije şi pentru aceasta.

La plecare, ea mi-a dat acest inel, cu poruncă straşnică ca să ţi-l dau numai atunci când voi vedea că mâhnirea umblă să te biruie. Şi tocmai acum mi se pare că e timpul. Poftim!

Şi îndată scoţând din sân un inel, ca şi celălalt de frumos, i-l dete, mai adăogând a zice că inelul acesta are darul, ca, uitându-te la el şi dorind, îndată se va înfăţişa înaintea dumitale doi arapi, cari vor face orice le vei porunci.

Tocmai atunci trecea p-acolo şi stăpânul moşiei, cel cu pricina, într-o căruţă cu patru telegari, mergând în treaba lui.

Făt-Frumos, cum luă inelul în mână, se uită la el, şi pofti să iasă cei doi arapi. Îndată se pomeni cu doi arapi negri ca fundul ceaunului, că stau dinaintea lui, ageri şi sprinteni ca nişte pardoşi.

– Ce porunceşti, stăpâne? ziseră ei.

– Să-mi luaţi pe chir ăla care trece în căruţă şi să nu-l slăbiţi până nu va scoate inelul ce mi-a tras din deget mişeleşte.

Vezi că el pricepuse că beţia aia d-atuncea nu fusese lucru curat; dară n-avusese ce-şi face capului, d-aia şi tăcuse din gură.

Unde mi se repeziră, neiculene, ăi arapi, ca nişte zmei şi ca nişte lei paralei, de nu-i puteai ajunge cu praştia! Într-o clipă fură acolo, şi unul apucă caii de dârlogi şi mi ţi-i opri ca pe ei, şi altul apucă pe pizmătareţul de stăpân al moşiei de piept, şi cât te-ai şterge la ochi, fu şi dat jos; şi unde mi ţi-l începură a-l răsuci şi a-l buchisi înfundat, de-ţi era mai mare mila de dânsul.

Dacă îi cerură arapii inelul, el tăgăduia ca un nemernic. Se pusese diavolul călare pe inima lui şi nu-l lăsa nicidecum să scoaţă inelul la iveală. Dară ce credeţi

că arapii mi-l lăsară numai aşa, cu una, două? Nici să vă gândiţi.

Îl luară din nou la tărbăceală. Umblă prin mâinile lor, de la unul la altul, ca o minge. Îl mai fâţuiră, îl mai trudiră, îl luară din nou la rapanghele, şi-l mai dară căţeaua, de credeai că se pierde prin mâinile lor, şi, ca să spuie, nici cât.

Dacă văzură arapii aşa, că se încăinase şi nu vrea să dea inelul, îl puseră jos, unul îl ţinea şi altul scoase un cuţit de la brâu, îl dete pe masat, şi se făcea că vrea să-l jupoaie de viu.

Văzu ăla că nu e glumă, că-i sta viaţa numai într-un fir de aţă, şi ca să scape de moarte, spuse că la el este inelul şi-l scoase de-l dete arapilor.

Ar fi voit oamenii lui, vizitiul şi argatul, să sară să-şi scape stăpânul din mâna arapilor. Dar cine se putea apropia de dânşii? Numai câte un brânci le da aceştia, şi se duceau peste cap, de se sculau schilozi.

Făt-Frumos privea şi creştea carnea pe el de mulţumire, când vedea că freacă ridichea becisnicului de zăcaş, după cum i se cuvenea.

Priimindu-şi inelul Făt-Frumos, îl băgă în deget lângă cellalt, şi se hotărî a se întoarce înapoi la împărăţia sa. Dete părinţilor lui vro două, trei pungi de galbeni, fiindcă nu voiră a merge cu dânsul, se găti de drum, se urcă în butcă şi porni.

Dară când se despărţiră? Plângea şi lemnele şi pietrele de jalea unchiaşului şi a babei. Vezi că pricepură ei că n-are să se mai vază. Poate că în cer, dar aci pe pământ, de leac!

Şi se duse, şi se duse Făt-Frumos cale lungă depărtată, care de aci înainte se găteşte, basmu mai frumos grăieşte, se duse până ajunse la o poiană frumoasă, de marginea căreia curgea un râuleţ. Aci îşi căută el loc de

popas. Fie, că-l şi găsise, căci era o frumuseţe de nu te îndurai să te depărtezi de dânsa.

Licheaua de stăpân al moşiei, nici una, nici alta, voia cu dinadinsul să aibă pentru dânsul inelul lui Făt-Frumos şi mai multe nu. Se luă după dânsul, şi cugeta că, mai cu marghiolii, mai cu şoalda, mai cu prefăcătorii, să înşele pe Făt-Frumos şi să-i dea pui de giol la inel.

Daca văzu pe Făt-Frumos că vrea să poposească, se opri şi el mai cât colea, după un mărăciniş, şi aşteptă până să adoarmă.

Făt-Frumos, nici că se gândea la nişte astfel de mişelii, el întinse pe pajişte nişte scoarţe scumpe ce le avea, se aşeză pe dânsele, mâncă şi se culcă. Vizitiul lui cel credincios stătu de pază o bună bucată de timp, şi daca văzu că nici apele nu se mai mişcă, şi fiind şi ajuns de osteneala drumului, puse şi el capul jos şi-l fură somnul.

Când văzu că amândoi dorm duşi, ăla ieşi din crâng binişor, şi pâş, pâş, ca o mâţă când pândeşte la şoareci, se apropie încetişor de Făt-Frumos, îi trage inelele din deget şi p-aici ţi-e drumul.

Iară daca se sculă Făt-Frumos şi văzu că-i lipsesc inelele, crezu că vizitiul i le-o fi luat, ca să le puie bine, de teamă ca să nu le piarză dormind, şi-l întrebă. Vizitiul răspunse că, Doamne fereşte! nu i le-a luat el. Acum înţelese că vreun fur i le-a şters şi se întristă, nevoie mare.

Aşa supărat, porunci de înhămă caii la butcă şi porni. El nu ştia ca cine să i le fi luat, şi n-avea pe cine apuca de ele. Şi mergând el aşa şi ciudindu-se şi frământându-se de mâhnire, se gândea ca ce să răspunză el împărătesei, când l-o întreba de inele. Nu-i venea lui, vezi, o dată cu capul, să-l crează neştine că este neharnic, mototol şi adormit.

Tocmai pe când părerea de rău îl ajunsese şi mai şi decât până aci, erau trecând printr-o pădure mare şi

deasă. Dodată auzi nişte balauri de lăutari trăgând din viori, de gândeai că mănâncă foc, şi din ce în ce se apropiau. Nu trecu mult şi iată că lăutarii trecură pe lângă butca lui Făt-Frumos, tot cântând, şi-i deteră bună-ziua.

Făt-Frumos le mulţumi şi prinse a-i întreba:

– Dară de unde veniţi, bre, oameni buni, şi unde vă duceţi?

Lăutarii răspunseră:

– Ne ducem să cântăm la nunta împărătesei tale.

– Cum să cântaţi la nunta împărătesei mele? întrebă Făt-Frumos, căruia îi sări inima de frică.

– Apoi, să vezi dumneata. Un împărat din vecinătate, văzând că este atâta diastimă de vreme de când ai plecat şi nu te-ai mai întors s-a sculat cu oaste asupra împărăţiei tale, ca să silească pe împărăteasa a lua de soţ pe fiul său. Împărăteasa s-a împotrivit foarte, şi de două ori s-au lovit oştile şi de două ori acel împărat a fost biruitor. În cele din urmă, nici împărăteasa nu mai trăgea nădejde c-o să te întorci. Şi de milă, ca să nu se mai prăpădească oraşele şi satele şi atâta sumedenie de oaste, s-a înduplecat a asculta cererea împăratului, şi mâine le este nunta.

– Cum se poate una ca asta?

– Iaca, se poate şi se prea poate. Dară fiindcă te întorci, şi daca voieşti să ajungi înaintea nunţii, lasă-ţi butca să vie pe urmă, şi tu aideţi cu noi.

Făt-Frumos n-aşteptă să-i mai zică încă o dată. Se dete binişor jos din butcă, şi porni cu lăutarii la drum. Unul din lăutari îl luă în cârcă, şi când îşi făcu vânt, se aruncă drept în slava cerului, şi mergea ca vârtejul. Ar fi voit el să meargă ca gândul, dară îi fu teamă să nu plesnească fierea în Făt-Frumos.

Odată începu Făt-Frumos să strige:

– Stăi, mă, să-mi iau căciula, că mi-a căzut din cap.

– Ce stai dumneata de vorbeşti? Las-o încolo, la nevoile, căciula, că ea acum o fi cale de şase luni de departe, să mergi cu piciorul până acolo, unde a căzut ea.

Şi mai merse ce mai merse şi se coborâră la scara palatului împărăţiei sale.

Aci daca ajunse, împărăteasa şi toţi boierii şi toată oastea ieşiră întru întâmpinarea lui. După ce-şi dară bun-găsit şi bun-venit, îi povestiră cum împăratul vecin s-a sculat cu război asupra lor, cum oastea lui a spart oastea împărăţiei lui de două ori, şi cum se gătesc pentru a treia lovire.

Apoi împărăteasa îi spuse că ea a făcut acele meşteşuguri cu lăutarii, ca să-l aducă mai curând, că ştie cum a pierdut inelele şi ce-a păţit.

Pe când vorbeau încă, iacă un curier că se înfăţişează înaintea lor şi dă împărătesei inelele cu pricina şi împăratului căciula ce-i căzuse din cap.

Ea îi spuse că doi din acei lăutari ce a văzut el în pădure a avut poruncă: unul să-l aducă pe dânsul, şi altul inelele.

Împăratul se veseli o toană; dară era supărat foarte cum de să îndrăznească vecinul lor împărat să se scoale cu război asupra împărăţiei sale.

Şi auzind gloatele de venirea lui Făt-Frumos veneau droaie să se scrie la oaste. Se sculară, deci, cu mic cu mare, şi făcu oaste ca frunza şi ca iarba. Făt-Frumos le tocmi şi le învăţă cum să meargă la război. Şi-l ascultau gloatele, că-l iubeau nevoie mare. D-apoi boierii? Nu se lăsau nici ei mai prejos. Vezi că şi el era drept, îndurător şi viteaz.

Pornind la război cu o silă aşa de mare şi de grozavă sparse împărăţia vecinului lor cutezător. Prinse în război şi pe acel împărat vrăjmaş, împreună cu fiul său, şi îi aduse de-i tăiară dinaintea împărătesei.

Apoi întinzând coprinsul său şi asupra acelei împărăţii şi mai puind la cale toate cum să ajungă supuşii săi să fie fericiţi, se puse pe trai, şi trăiră veac de om nesupăraţi de nimeni.

Iară eu încălecai p-o şea etc.

(Comunicat de fratele meu George
şi cules dintr-un sat din judeţul Vlaşca.)

VOINICUL CEL FĂRĂ DE TATĂ

A fost odată ca niciodată etc.

A fost un împărat ş-o împărăteasă. Ei aveau numai o fată şi o păzea ca lumina ochilor lor. Ea n-avea voie să iasă nici până în grădină fără dădaca ei. Aceasta o ţinea de aproape şi n-o scăpa din vedere nici cât ai da în cremene. Fata, tot şezând la fereastră, vedea pe un june fluieră-vânt de colo până colo. Într-o zi uitându-se la el, o văzu şi el şi, ţintind ochii în ochii ei, ea simţi un fior, apoi ca o scânteie de foc o arse ceva la inimă. Se trase fata de la fereastră şi spuse dădacă-sei ce i se întâmplă. Atunci dădaca ei îi zise:

– Ci ca fugi şi d-ta de la fereastră! Ce tot te zgâieşti şi te uiţi la toţi d-alde taie câinilor frunză.

Nu trecu mult şi fata începu a nu se simţi bine. Pasămite luase în pântece, fără ştirea lui Dumnezeu. Spuse dădacă-sei. Aceasta se da de ceasul morţii de ciudă, cum de să se întâmple una ca asta, fără să ştie fata de bărbat. Frica ce le coprinsese pe amândouă era de nepovestit.

– Ca ce o să zică tată-tău acum când va afla, se văieta dădaca, ce o să-i răspunz eu, când mă va întreba?

– Cum o să mă înfăţişez eu acum înaintea tată-meu cu borţul la gură, zise şi fata, când numai bunul Dumnezeu ştie cât sunt de nevinovată?

Şi în adevăr că tată-său era un om aspru. Nu le-ar fi iertat o dată cu capul.

Se duseră, deci, şi povesti împărătesei toată întâmplarea, şi se rugară de dânsa, ca să intre ea la împăratul cu mijlocire de iertare.

Când auzi împărăteasa de cele ce se întâmplase, se luă cu mâinile de păr. Ea zicea că este peste poate ca să rămâie cineva însărcinată din vedere. Vezi că ea ştia cum merg lucrurile în lume. Şi la o minune ca aceasta nici că se aştepta.

Lucrurile nu puteau rămânea mult timp acoperite. Împărăteasa, de silă, de milă, fu nevoită a spune împăratului toată şiritenia.

Când auzi împăratul de astă năpastă, se făcu foc de mânie. Răcnea ca un leu:

– Cine să fie acel neomenit carele mi-a necinstit perii cei albi ai bătrâneţelor mele? Cu moarte să se omoare. În furci să-l atârne. Praf şi pulbere să se aleagă de capul lui!

Împărăteasa îl luă cu binişorul şi-l mai domoli olecuţă. Vezi că el nu punea crezământ pe spusele fiicii sale şi ale dădacei. El ştia că astfel de întâmplare nu se mai auzise. După ce dojeni cu dojană împărătească pe dădacă, oropsi pe fie-sa cu urgie. Porunci de făcu o corăbioară, puse pe fată într-însa, şi lângă ea cinci pâini şi un urcioraş cu apă, şi îi dete drumul pe gârlă spre a se duce unde mila Domnului o va scoate.

Mergând corăbioara pe apă, ea se ruga lui Dumnezeu cu zdrobire de rărunchi ca să o scoaţă la liman bun, ca unul ce cunoaşte nevinovăţia ei, şi ca pe una ce nu se ştia la sufletul ei cu nici o prihană.

Câteva zile se bălăbăni ea aşa cu valurile apelor. În ziua a treia îi veni ceasul naşterii, şi făcu un dolofan de copil ca un îngeraş. Biata femeie! căci n-avu ea nici un ajutor omenesc în ziua necazului, decât suferinţele ei, şi alinător pe Dumnezeu! se mângâia oarecum în sufletul ei că se ştia nepângărită.

Şi vrând Dumnezeu cu dânsa, corăbioara, într-una din nopţi, se opri. Ea simţi că corabia nu mai merge; sta pe loc. Până la ziuă, îi tâcâi inima de frică, neştiind pe ce ţărmuri se va fi oprit. Când se lumină, văzu că corăbioara poposise de marginea unei păduri. Ieşind la uscat cu copilaşul în braţe, rătăci încoa şi-ncolo prin pădure. Apoi se aşeză în scorbura unui copaci mare şi gros ca butia. Acolo stete ea mai mulţi ani, hrănindu-se cu ierburi şi rădăcini, ori cu roadele unor copaci. Ea îşi creştea copilul cu drag.

Ea făcu din ramurile unui copaci un leagăn în care îşi punea copilul ziua; iară noaptea nu-l depărta de la sânul ei, şi, pentru scăldătoare, se ducea la vadul de la albia unui pârâiaş ce curgea p-aproape d-acolo. Acoperământ le era cerul cu stelele; tovarăş de jucării copilului îi era florile câmpului, paserile cerului, flutureii şi gângăniile.

După ce se făcu mai măricel, mă-sa îl învăţă la vânat şi-i spunea cu lacrămile în ochi cum a fost ea crescută şi cum este nevoită să-l crească pe dânsul. Iară el asculta şi băga la cap toate cele ce îi spunea mă-sa.

Mai mărindu-se el oleacă, începu a căta vânat mai pe departe de locuinţa lor. Iară într-una din zile zări un palat în depărtare. El îşi aduse aminte de cele ce îi spusese mă-sa despre palaturile tată-său şi i se păru că se cam aseamănă. Dete fuga şi spuse mă-sii ceea ce descoperise. A doua zi plecă cu mă-sa de mână şi, ajungând la acele palaturi, mumă-sa îi spuse că acelea nu sunt ale

tatălui ei; dară că tot cam aşa sunt şi ale împăraţilor din lume.

Mai trecu ce mai trecu şi mai mărindu-se şi dânsul, într-una din zile, ducându-se iarăşi la vânat, cum, cum, el se pomeni iarăşi dinaintea acelui palat; cu toroipanul la spinare, el îşi luă inima în dinţi şi intră în curte. Pasămite palatul acela era al unor zmei. Flăcăiandrul nostru cel viteaz, carele nu ştia ce este frica, intră şi în palat. P-aci, p-aci era să-şi iasă din minţi de mirare şi să-şi piarză cumpătul dând de atâtea lucruri, ce nu mai văzuse el în viaţa lui. Când, ce să vezi d-ta? o dată îi ieşi înainte trei zmei. Aceştia era stăpânii palatului. Şi unde se repeziră la dânsul de pare că să-l ia în unghii, şi cu grai răstit, dojenindu-l, îi ziseră:

– Cum de ai cutezat, spurcatule, să ne calci casa?

Voinicul nu zise nici cârc! ci, aducând toroipanul, mai iute decât fulgerul, păli pe unul la dreapta, pe altul la stânga, de nu ştiură de unde le veni trăsnetul, şi îi culcă la pământ. Şi nici că se mai mişcară din loc, fiindcă îi lovise cu nădejde.

Al treilea zmeu, văzând cum merge treaba, pieri dinaintea lui ca o nălucă, şi se duse de se ascunse în pivniţă. Văzu el că nu poate da piept cu un asemenea viteaz, şi se hotărî a-i purta sâmbetele.

Voinicul de romănaş, în dârdora luptei, nu băgă de seamă ce se făcu al treilea zmeu. Aşteptă ce aşteptă şi daca văzu că nu mai vine nimeni, el se întoarse, luă pe mumă-sa, o duse în acele palaturi şi se aşeză acolo.

Umblând din cămară în cămară, dete peste armele zmeilor şi se minună. Mă-sa îi spuse că văzuse în casa tatălui său asemenea arme, şi îi arătă cum se întrebuinţează. Îi prinse bine, căci văzu că îi merge mai lesne la vânat. Acum începu a săgeta la căprioare şi la ciute, căci până acum vâna numai păsărele cu laţul, şi îi era cu greu.

Ajunsese ca el să fie tare şi mare în pădure. Nu era cine să-i stea împotrivă. De multe ori nu venea cu zilele p-acasă.

Într-una din zile, zmeul ieşi din pivniţă şi veni milogindu-se la muma voinicului ca să-şi facă pomană cu el să-l priimească la curtea ei, căci zicea el că pribegeşte nu ştiu de cât timp orbăcăind prin acel bunget de pădure. Spuse că este un nenorocit carele se rătăcise, umblând după vânat, şi da laudă Domnului că l-a învrednicit a mai da peste fiinţe de oameni.

Ea, biet, care ştia ce este necazul şi lipsa, îşi plecă urechea la rugăciunile cele viclene ale zmeului şi, făcându-i-se milă de nenorocirile lui, îi făgădui că va vorbi fiului ei de dânsul.

Cum veni fiul său de unde era dus, ea îi spuse toată şiretenia nenorocirei omului ce năzuia la mila lor, şi îl rugă să aibă milă de ticăloşia lui, căci, zicea ea, nu ştim cum ne va mai aduce şi pe noi Dumnezeu.

Voinicului îi păru bine de astă întâmplare, mai cu seamă, gândea el, că va fi barim o slugă în curte care să ţie de urât mă-sii, în lipsa lui, şi să-i dea ajutor în trebile casei.

Nu-l cunoscu că este zmeu, când îl văzu, atât de bine ştiu procletul a se schimba. Îi spuse ce are de făcut şi îl primi să şează la curtea lui.

Multele lipsuri, multele necazuri, multa mâhnire ce suferise mama viteazului şi dorul cel mare de ţara ei, iară mai cu seamă suferinţele ei când se gândea la ruşinea ce rămăsese asupra numelui său în casa părinţilor ei, ea fiind nevinovată, o făcu de lâncezea şi se topea d-a-n picioarele. Văzând-o zmeul aşa searbădă şi tot fără voie-bună, se încumetase într-una din zile, pe când voinicul era la vânătoare, şi o întrebă, dară se prefăcu că vorbeşte cu sfială:

– Cum bag de seamă, stăpână, nu prea ţi-e bine?

– Nu mi-e bine, mă băiete, căci mi-e dor d-alde tata şi d-alde mama, şi de ţara mea. Vezi că eu sunt fată de împărat, şi pentru o năpaste ce a căzut pe capul meu pribegesc de sunt atâţi amari de ani.

– Eu ştiu un leac pentru boala dumitale, stăpână; dară n-are cine se duce să-l aducă.

Şi îi spuse o sumedenie de minuni ce făcuse leacul ce zicea că ar fi bun pentru ea.

Când se întoarse de la vânătoare fiul ei, ea îi spuse că auzise de la sluga lor, cum că de va mânca mere din mărul roşu se va face sănătoasă.

El fu bucuros că auzise un leac care să facă pe mă-sa sănătoasă, şi se hotărî a se duce tocmai acolo să-i aducă leacul. Îşi luă ziua bună şi plecă.

Dar încotro s-apuce? căci nici nu mai auzise până atunci de aşa ceva. Apucă şi el într-un noroc spre răsărit şi, mergând prin desişurile pădurii, zări un palat mai frumos decât acela în care şedeau ei. Se duse drept acolo. Aci locuia o zână măiastră. Cum o văzu, îi căzu cu drag. Dară măiastra, ieşindu-i înainte, îl primi după cum i se cuvenea, îl băgă în palat şi îl omeni ca pe un oaspe.

Din una, din alta, se înţeleseră la cuvinte. Vezi că, măre, aceasta era scrisa lui. El nu mai văzuse până atunci alt chip de muiere, decât p-al mă-sii. Ş-apoi era atât de frumoasă şi de gingaşe, ca o floare!

Ea încă avea la ce se uita la el; căci era un brad de românaş.

El se uitase acolo la dânsa. Când îşi aduse aminte că el plecase să aducă mume-sei mere de la mărul roşu, voi să o zbughească. Dară zâna măiastră îl opri şi-l întrebă unde se duce.

Voinicul îi spuse din fir până în aţă toată şiretenia. Zâna pricepu viclenia zmeului şi tăcu. Apoi îl îndreptă ea spre locul acela cu mărul roşu, şi-l şi învăţă cum să facă ca să ia merele.

După ce-şi luă ziua-bună şi de la măiastră şi-i făgădui că se va întoarce pe la dânsa, porni; şi aide, aide, merse cale lungă şi mai lungă, până ce, trecând ţări şi mări, ajunse la o grădină ocolită numai de trandafiri. Intră înăuntru şi dete peste mărul roşu, carele era sădit în mijlocul grădinei. El cercă a se alătura de pom, dar pomul îi zise:

– Nu te apropia de mine, voinice, că îţi vei pierde viaţa şi e păcat de dânsa.

Flăcăiaşul, ce nu ştia de frică, îi răspunse cum îl învăţase zâna:

– Nu te teme, pom oropsit, că te voi curăţa de omizi şi de uscături.

Şi după ce-i tăie uscăturile şi îi luă omizile, culese trei merişoare ca cele din rai şi se întoarse înapoi. Ajungând în pădure, dete pe la zâna. Aceasta cum îl văzu, îl primi cu bucurie, îl puse într-o cămară să se odihnească niţel, şi până una, alta, îi schimbă merele şi îi puse altele în locul lor. Când se sculă voinicul, se grăbi a se întoarce la mă-sa cu slujba făcută. Luă deci merele şi porni.

În vremea aceasta, procletul de zmeu se linguşea pe lângă mama băiatului şi, cu ispite şi cu marghiolii, umbla să o dea în cap să se planisească lui. Ea, biet, nu ştia unde bate diavolul de zmeu. Nu cunoştea la sufletul ei ce sunt ispitele şi cursele dragostei, şi prin urmare nu da nas spurcatului să se întinză. Ea ştia una şi bună: se topea de dor după fiul său, după părinţii ei şi după ţara în care se născuse. Când o căutai, era cu ochii scăldaţi în lacrămi.

Cum văzu pe fiu-său, săltă de bucurie. I se păru a înviora olecuţă. Mâncă din merişoarele ce-i aduse, şi i se păru bune.

După ce mai trecu, ea căzu iarăşi în piroteala de mai-nainte.

Voinicul, văzând că sănătatea mă-sei tânjeşte, nu ştia ce să-i mai facă spre a o mai înveseli. Iară dracul de zmeu atât de harnic se arăta în ale slujbei, încât n-apuca să iasă bine vorba din gura voinicului, şi el o ghicea; apoi se făcea luntre şi punte, ca să-i îndeplinească voile. Voinicul băgă şi el de seamă tragerea de inimă ce avea sluga spre a-i sluji cu credinţă, şi nu se căia deloc că l-a priimit la curtea sa, ba încă începuse a-l privi cu ochi buni.

Într-una din zile, pe când voinicul era cu voie-bună, zmeul se apropie de el şi, cu grai milogit, îi zise:

– Stăpâne, cunosc iubirea ce ai pentru mămuliţa d-tale. Lâncezeala de care pătimeşte, mie nu-mi prea place. De vei vrea să mă asculţi, nu vei greşi.

– Ştii tu ceva leacuri? spune, că te ascult.

– În ţara de unde sunt eu, oamenii pătimaşi de asemenea boală fac tot ce se poate de aduc apă vie şi apă moartă de la munţii ce se bat în capete. Această apă este leacul cel mai bun. Te văz că eşti un mare viteaz şi am credinţă în sufletul meu că d-tale îţi va fi mai uşor decât altora a o aduce.

N-apucă să isprăvească vorba şi viteazul se duse la mă-sa. Fiind acolo, el îi zise:

– Mamă, te văz tot galeşă, şi te pierzi d-a-n picioarele. Mă duc, mamă, să-ţi aduc leacuri. La munţii ce se bat în capete este apă vie şi apă moartă. Tocmai acolo mă voi duce, să-ţi aduc apă de aceea.

– Nu te duce, dragul mamei; mila Domnului este cu noi; de va vrea el să fiu bolnavă, măcar orice fel de apă îmi vei aduce, în deşert va fi. Nu mă mai lăsa singură. Destul mi-a ros rărunchii singurătatea. Mângâierea mea acum tu eşti, fătul meu, de voi mai fi lipsită şi de dânsa, voi pieri.

– Fii bărbată, mamă, ţine-ţi firea până mă voi întoarce, şi ai să fii veselă şi sănătoasă ca piatra, după ce vei bea apă vie.

Nu fu cu putinţă a-l ţine. Se găti şi plecă. În cale dete şi pe la zâna măiastră. Din una, din alta, veni vorba că se duce în călătorie, şi-i şi spuse unde se duce.

Zâmbi zâna când auzi şi văzu urcioarele ce-i dase zmeul. Nu zise însă nimic care să-i dea vro bănuială, ci îi dete două borcane, cu care să ia apă mai în grabă, şi îl învăţă cum să facă. Îi zise că tocmai la amiazi, când va fi soarele în cruci, să înalţe o prăjină şi în vârful ei să puie o mahramă roşie. Munţii or căta la ea cu ochii bleojdiţi; iară el, până s-or deştepta ei din buimăceală, să se repează iute a lua apă cu borcanele din ambele fântâne. Îi păru mult bine voinicului pentru învăţătura ce-i dete. Apoi, luându-şi ziua-bună, plecă. Merse, merse, merse, până ce, după o călătorie silită, ajunse la locul cu pricina.

Făcu precum îl învăţase zâna; iară el, d-a-n călarele, se repezi printre munţi şi umplu borcanele. Când fu a se întoarce, munţii prinsese de veste că oarecine a luat apă din fântână, şi începu a se bate iarăşi în capete. Tocmai atunci şi voinicul se întorcea. Şi daca nu se grăbea a ieşi mai iute, acolo îl prăpădea. Scăpă însă cu faţa curată. Numai coada calului o apucă şi acolo rămase de jumătate. De atunci, vezi, este calul cu coada jumătate de carne şi jumătate de păr.

Când se întoarse acasă, dete iarăşi pe la zâna. Ea, ca şi de la rând, îl rugă să se dea niţel odihnei; şi în acel timp îi schimbă apa, puindu-i alta în locul celei ce adusese el.

Sculându-se după somn, luă borcanele cu apă şi veni acasă.

Atâta îi fuse mă-sii, ca să-l vază. Nu ştia ce mai făcea de bucurie. Îl săruta şi p-o parte şi pe alta. Apoi după ce bău din apa ce-i aduse, ei îi păru că mai prinse niţel suflet. Vorbă să fie! Ea nu băga de seamă, vezi, că bucuria pentru vederea fiului său o face să fie oarecum mai sprintenă.

Zmeul se da de ceasul morţii când îl văzu că s-a întors cu isprava făcută. El (îşi) bătuse capul mult şi bine să dea în cap pe fata împăratului, în lipsa fiului său, dară toate mrejele lui rămăseseră de râs; căci ea nu dete în clapca în care o împingea spurcatul. Ea nu-şi putea da seamă de ce tot umblă el pe lângă dânsa cu şoşele, cu momele. Nici că visa despre ce avea de gând procletul de zmeu.

Pasămite zmeului îi era frică să se ia la luptă pe faţă cu voinicul. Ci voia să-l piarză prin viclenie, şi apoi să-şi bată joc şi de mă-sa, ca să-şi izbândească pentru moartea fraţilor săi.

Dară nu-i ajută Dumnezeu.

Voinicul din când în când mergea la vânătoare, şi da şi câte o raită pe la zâna. Nu trecu mult şi el băgă de seamă că mă-sa nu se îndreptează, ci găinează şi se topeşte de pe picioare. Se întrista în inima lui când vedea că nu-i dă înde bine şi că nu-i poate da nici un ajutor.

Pacostea de zmeu băgă de seamă că voinicul se frământă cu firea pentru sănătatea mă-sii, se apropie de dânsul într-o zi şi-i mai zise într-o doară; căci se temea spurcatul a-l mai îndemna. Teama lui era să nu se deştepte voinicul şi să-i ghicească cugetele lui cele viclene.

– Am auzit şi eu, stăpâne, pe când eram copil, că oamenii mari când sunt pătimaşi de lângezeală şi copiii când bolesc de boală câinească se tămăduiesc de va mânca un purcel de la scroafa de sub pământ. Mi se rupe inima din mine când văz pe buna mea stăpână cum

i se stinge viaţa din sine. Dară nici pe d-ta nu te îndemn a te duce, căci mare primejdie va cădea pe capul aceluia ce se va cerca a fura purcelul, de nu va izbuti.

– Nu sporovăi mai mult, îi răspunse voinicul, eu nu ştiu ce este primejdie şi frică.

Numaidecât şi puse la cale cele de trebuinţă pentru o călătorie mai lungă. Mă-sii îi spuse că se duce la vânătoare. Plecă şi dete şi pe la zână, căreia îi spuse ce avea de gând să facă. El ştia, vezi, că sfaturile ei îi prinsese mult bine.

Zâna, după ce îl învăţă cum să facă să izbutească, îi dete un săpun, un pieptene şi o perie, ca să-i fie de slujbă. El plecă şi merse, merse, până ce ajunse la o pădure deasă şi întunecoasă, de abia putea să răzbească. Bâjbâi el p-acolo până ce dete de ghizuina scroafei. Cum să se apropie el? Căci ghizuina era încongiurată de buşteni şi de rascote, de nu se putea atinge nici pasăre măiastră.

Voinicul făcu precum îl învăţase zâna. Săpă un şanţ adânc până ce ajunse sub culcuşul scroafei. Intră acolo şi aşteptă până ce veni scroafa să se culce. Purceii erau toţi în păr la ugerul scroafei şi sugeau. Mai-nainte de a răsări luceafărul porcilor, când toţi porcii se deşteaptă, adormiţi fiind purceii cu ţâţa în gură, voinicul băgă mâna binişor şi apucă un purcel, dar aşa de binişor îl apucă şi aşa de uşor îl trase, încât scăpă ţâţa din gură fără să simţă. Îl apucă numaidecât de bot ca să nu guiţe, şi p-aici ţi-e drumul.

Dracul de scroafă băgă de seamă că o ţâţă i se răceşte. Se deşteptă şi văzu că un purcel îi lipseşte. Se luă după voinic. Şi cu toate că telegarul voinicului era un zmeu de cal, scroafa îl ajunse. Când văzu că are să-l înhaţe cu colţii ei, voinicul aruncă săpunul. Atunci unde se făcu un noroi cleios şi puturos, de ţi se scutura carnea de pe tine. Calul fugea de da cu burta de pământ.

Scroafa făcu ce făcu, se zvârcoli prin ăl noroi şi se tărbăci de nu o mai cunoşteai, scroafă e, ori ce dracu e. Scăpă din nómol şi se luă după voinic. Într-o clipă îl ajunse. Când văzu zorul, voinicul aruncă pieptenele. Şi unde se făcu un zid nalt, nalt, d-a curmezişul drumului ei, de nu fu cu putinţă să-l sară. Atunci scroafa se puse cu colţii săi şi sparse zidul, făcând o gaură numai cât putea ea să treacă. Şi să te ţii după dânsul.

Daca văzu voinicul că scroafa iară s-a apropiat, aruncă şi peria. Deodată se făcu o pădure naltă şi deasă, de nu se putea strecura nici pui de pasăre. Cum văzu una ca asta, scroafa se puse şi roase, şi roase la copaci, până ce-şi făcu drum, şi după dânsul! până ce, când fu a-l ajunge, voinicul intrase în curte la zâna. Aceasta ieşi numaidecât, întinse mâna şi strigă:

– Înapoi, scroafă ruşinoasă, şi teme-te de urgia tatălui meu!

Când îi auzi glasul, scroafa rămase încremenită şi plină de ruşine se întoarse. Mergea şi se tot uita îndărăt; pare că tot nu-i venea a crede ceea ce văzuse şi auzise.

Se culcă şi de astă dată niţel voinicul, ca să se odihnească, iară zâna îi schimbă purcelul, puindu-i altul în locul lui. După ce se deşteptă, se întorcea la mă-sa cu voie-bună, de isprava ce făcuse.

Venea, nene, cu căciula într-o parte, cu purcelul în braţe şi cântând din frunză. Când iată că se întâlneşte cu trei inşi. Pasămiţe era Vântul, Căldura şi Gerul. El îşi luă căciula din cap, şi cu multă plecăciune îi zise:

– Noroc bun să dea Dumnezeu, nea Vântule.

– Cale bună, dragul meu, îi răspunse Vântul.

– Da ce, mă, numai Vântului te ploconeşti? îi zise Căldura. Nu ştii tu oare că eu pot să las o zăpuşeală şi o arşită, de să fiarbă maţele din tine?

– Nu-mi pasă de nimic, răspunse voinicul, numai Vântul să-mi bată.

– N-ai auzit tu oare de mine, mă, îi zise şi Gerul, că eu am putere să dau un frig şi o geruială peste tine, de să îngheţe maţele în tine.

– Habar n-am, răspunde şi el, numai Vântul să nu-mi bată.

Şi încet, încet, ajunse acasă. Când îl văzu alde mă-sa şi auzi peste câte prăpăstii a dat, muri şi învie de bucurie că-l mai văzu o dată în carne şi oase.

Îi dete de mâncă purcelul; dară ea mărturisi că nu vede nici o uşurare.

Să înnebunească zmeul de ciudă! Văzu el că nu poate altfel să răpuie pe voinic, decât prin viclenie. Căta deci vreme cu prilej ca să-şi puie în lucrare cugetul său cel nelegiuit.

Într-o zi când voinicul se întorsese de la vânat şi era ostenit peste măsură, se culcă în grădină la umbra unor trandafiri. Zmeul dete peste dânsul şi-l făcu bucăţi, bucăţi, cu paloşul pe care îl purta totdauna ascuns la dânsul. Şi ca să nu bage de seamă mă-sa, puse toate bucăţelele în dăsagi, le aşeză pe cal şi, dând câteva bice calului, îl dete pe poartă afară.

Calul fusese al zânei. Ea îl dedese în dar voinicului când fu a se duce la mărul roşu. El acum, daca se văzu gonit, alergă drept la stăpână-sa. Ea, cum îl văzu viind fără stăpânu-său, pricepu că trebuie să fie vreo drăcie la mijloc. Se dete jos, şi ce văzu se spăimântă. Luă deci desagii, îi aduse în casă la ea şi luă bucăţică cu bucăţică, os cu os, şi le aşeză una lângă alta, fiecare la locşorul lor. După aceea turnă apă moartă peste dânsele. Ele se închegă, lipindu-se una de alta; pielea se făcu ca piftia, întrupându-se. Îl stropi şi cu apă vie şi se însufleţi; dară mut şi surd. Atunci îi dete să mănânce un măr de care

adusese el şi îi veni grai. Luă şi purcelul scroafei de pe sub pământ şi îl făcu să-i guiţe la urechi şi îi veni auz. Atunci el zise:

– Dară greu somn dormii, soru-mea.

– Greu, frăţioare; şi ai fi dormit cât lumea şi pământul, de nu erau măiestritele lucruri ce tu ai adus pentru mă-ta; iară eu le-am oprit şi ţi-am pus altele în locul lor.

Atunci îi spuse cine era duşmanul care voise să-l răpuie. Şi ca să se încredinţeze de adevărul celor spuse de dânsa, îi dete putere să se facă porumbel şi să se ducă să vază cum zmeul chinuieşte şi pe mă-sa. Voinicul se făcu porumbel şi ajunse într-un suflet la casele unde şedea mumă-sa.

Când colo, ce să vază? Se frecă la ochi ca să se încredinţeze de sunt aievea cele ce i se înfăţişa, sau năluciri.

Zmeul, carele cu şoşele, cu momele nu putuse da în cap pe muma voinicului şi a se planisi lui, acum o pusese la chinuri. O legase cu o frânghie de mătase roşie, o ţinea nemâncată şi cu ochii în soare. El voia să o omoare tocmai când voinicul ajunse în chip de porumbel. Se dete de trei ori peste cap, cum îl învăţase zâna, şi se făcu om cu sabia goală în mână. Şi cât ai zice mei, făcu mici fărâme pe necuratul de zmeu, bala dracului. Scăpă pe mumă-sa de la chinuri, şi, viind zâna, îi dete de bău niţică apă vie. Cum bău, văzu că se însufleţeşte şi se simte voioasă ca un om plin de sănătate.

Apoi voinicul se însoţi cu zâna, şi trăiră câte trei un trai plin de fericire şi de îngăduinţă până la adânci bătrâneţe.

Iară eu încălecai p-o şea etc.

(Povestit de L. Tănăsescu, şezător în Bucureşti, mahal. Dudescu, la 1873.)

GEORGE CEL VITEAZ

A fost odată ca niciodată.

A fost odată un împărat şi o împărăteasă. Zece ani au vieţuit ei în căsătorie şi nu putură face şi ei măcar o stârpitură de copil. În cele de pe urmă, împăratul porunci împărătesei soţiei lui, că dacă într-un an de zile de aci nainte nu-i va face un copil, să ştie că pâine şi sare pe un taler cu dânsul nu va mai mânca.

Daca auzi aşa împărăteasa, mult se mâhni în sufletul ei, căci trăiau bine. Se puse şi ea dară a cere sfaturi de la vraci şi vrăjitori, de la moaşe şi descântătorese. Luă tot felul de leacuri. Când, într-o noapte, ce văzu se spăimântă. Se făcea că umblă pe o câmpie verde şi frumoasă. Pe acolo toate firicelele de iarbă erau însoţite, şi două câte două se încovoiau una către alta şi părea că se sărută. Până şi flutureii umblau tot doi câte doi. Visa şi totuşi credea că este aievea ceea ce vede. Nu se bucură mult de priveliştea cea frumoasă, şi iată că un balaur, bala dracului, venea, mâre, spre dânsa ca un vârtej. Pasămite, el gonea o porumbiţă; aceasta, tremurând ca varga, fugi în sus, fugi în jos şi, văzând că n-are scăpare de vrăjmaşa fiară sălbatecă, se repezi şi se ascunse în sânul împărătesei. Balaurul, văzând una ca aceasta, se repezi şi el asupra împărătesei. Dar împărăteasa dete un ţipet şi se deşteptă. Îi sărise inima de frică şi-i tremurau toate cărnurile. P-aci, p-aci era să şi leşine. Spuse împăratului pocitania de vis, şi rămase şi el înmărmurit de groază. A doua zi se simţi îngreunată şi peste nouă luni de zile născu o bunătate de copilaş de drăguleţ.

Bucuria ce fu la curtea împăratului nu se poate spune. Se hotărâră să boteze pruncul.

Pe atunci se botezau copiii într-o fântână sub un munte. Şi fiindcă de câtva timp se ivise nişte tâlhari pe acel munte, cari pândeau pe cei ce veneau să-şi boteze copiii şi-i omora, straşnică poruncă dete împăratul ca să puie oaste împrejurul fântânei, să păzească şi să apere pruncul, când va fi să se ivească tâlharii.

Nu se mulţumi cu atât, ci mai porunci împăratul de scrise pe nişte pietre scumpe câte o slovă; după aceea înşiră pietrele şi alcătui numele copilului. Acest şir de pietre nestemate îl legă de gâtul copilului.

Astfel pregătiţi, plecă împăratul cu împărăteasa să-şi boteze copilul, luând cu dânşii şi mai mulţi ostaşi călăreţi şi înarmaţi.

Ajungând la poalele muntelui, le ieşiră înainte tâlharii, şi nici una, nici alta, începură a da vârtos. Împăratul trimise pe împărăteasa să boteze pruncul, căci el va sta să dea piept cu tâlharii, până se va întoarce ea. Împărăteasa se supuse poruncei şi plecă. Când să se întoarcă de la botez, veni până la un loc; aci, stând şi nemaiauzind zăngănitul armelor şi zgomotul luptei, îi dete un fier ars prin inimă. Atunci, nemaicutezând să meargă înainte, se întoarse înapoi şi ascunse copilul după fântână, într-un stuf de flori. Pasămite tâlharii răzbise oastea împărătească şi o răpusese pe dânsa.

Împărăteasa plecă singură la împăratul. Pe drum, când ajunse la locul de luptă, văzu un băltău de sânge şi alături o groapă mare unde erau îngropaţi oamenii împărăteşti. Închise ochii să nu vază acea groază şi porni înainte, când deodată se pomeneşte cu doi tâlhari că pun mâna pe dânsa.

După ce le spune cine este, tâlharii o duse la căpitanul lor. Acesta, cum o auzi cine este, fără judecată, fără nimic, porunci să o bage într-o peşteră părăsită şi să i se dea câte un sfert de pâine şi câte o cană de apă pe zi, până ce s-o prăpădi acolo.

Copilul rămăsese în stuful de flori. Dumnezeu, purtându-i de grije, nu lăsa nimic rău să se apropie de dânsul, care putea să-l vatame.

Prin preajma locului aceluia trăia un pustnic într-o văgăună de munte. Acel pustnic avea o capră şi el, după sufletul lui. Ea venea totdeauna, spre a se adăpa, la apele cele limpezi ale fântânei. Într-una din zile, păscând pe ici, pe colea, se apropie de stuful cu flori. Cum dete de copil, se puse lângă dânsul, începu să-l lingă şi să-şi apropie ugerul de guriţa copilaşului. Acesta, cum simţi, începu să sugă şi supse până ce se sătură bine, şi aşa dor prinse capra de copil, încât o lună de zile nu se depărtă de lângă dânsul.

Călugărul, văzând că nu-i mai vine capra, începu s-o caute, şi caut-o în sus, caut-o în jos, capra nicăiri. Îşi luase nădejdea de la dânsa, când într-o zi se pomeneşte cu ea. Pustnicul o văzu, începu s-o mângâie:

– Capra-tati! capra-tati! voind să puie mâna pe dânsa. Dar aşi! unde e pomana aia?

Capra, ţâşt! în dreapta, ţâşt! în stânga, se depărta mereu. Călugărul după dânsa. Dacă văzu că nu poate pune mâna pe ea, se întoarse în chilioara lui, făcu o strachină cu tărâţe şi începu a se lua pe lângă dânsa cu binele, tot strigând-o şi mângâind-o:

– Capra-tati! Capra-tati!

Dar nici aşa nu izbândi; căci capra nici nu voia să se uite la strachina lui cu tărâţe, ci tot înainte trăgea să se ducă. Pustnicul se luă după dânsa, d-a minune, să vază unde se duce. Capra, nici una, nici alta, merse drept, ca pe ciripie, la stuful cu flori, unde era copilul, şi se puse lângă dânsul, dându-i să sugă.

Călugărul intră după dânsa şi, când o văzu, stătu locului, temându-se să nu fie vreo nălucă. Se închină, făcu rugăciunea ca să-l apere Dumnezeu de rele şi să piară năluca dinaintea lui. Aşi! unde? ce nălucă să piară? Căci ceea ce vedea el era aievea un copil frumos ca un îngeraş. După ce se încredinţă că nu era ceva necurat, ba încă un copil botezat, de milă către omenire îl luă, îl duse la chilioara lui şi-l puse în pătuceanul său. Capra sări şi ea şi se aşeză lângă copilaş. Văzând astă minune, călugărul o lăsă de-i dete ţâţă până ce se sătură, apoi luă copilul, îl desfăşă, îl spălă şi-l primeni cu nişte rupturi de haine de ale sale. El citi mărgelele de la gâtul copilului şi află că se numeşte George şi că este fecior de împărat.

După ce se mai mări, călugărul îl învăţă să citească şi să scrie. Plânse George şi călugărul, când muri capra, de nu li se zvântă lacrimile de la ochi multă vreme. O îngropară ca pe oameni. George se tângui mai cu foc de pierderea ei. El ştia bine că nu-l făcuse capra, dar o cinstea ca pe o mamă, ca pre una ce-l hrănise şi-l crescuse.

Nu trecu multă vreme, şi iată că muri şi călugărul. Îl îngropă George şi pe acesta, cu toată evlavia. Apoi, după ce mai plânse şi se mai tângui o toană, se hotărî să iasă la lume; căci nu-i mai plăceau locurile acelea, unde murise mă-sa şi părintele său cel duhovnicesc.

Apucă şi el pe cărarea ce o văzu mai aproape şi se lăsă pe dânsa a-l scoate oriunde va voi ea, după ce-şi închelbără un rând de haine ca de urs, alcătuite din nişte piei de vulpe ce găsi în podul chilioarei, unde şezuse el cu pustnicul.

Merse ce merse pe acea potecă, până ce văzu că copacii încep a se rări, apoi se coborî în nişte câmpii cu fel de fel de buruieni. Mai merse o bucată de loc şi intră într-o cetate.

Se ameţi şi se fâstâci când se văzu încongiurat de o mulţime de lume, şi-l asurzise zgomotul ce se făcea în acel oraş. Mergea, şi nici el nu ştia unde se duce. După ce-şi veni în simţiri din ameţeală, îşi ţinu firea şi, luându-şi inima în dinţi, începu a umbla, uitându-se prin toate prăvăliile şi mirându-se de toate celea ce vedea. Se ţinea lumea după dânsul ca după urs. Pasămite unde era îmbrăcat ca neoamenii. Dacă colindă o mare parte din oraş, ajunse la o fierărie, şi acolo, văzând săbii şi buzdugane, intră şi ceru să-i dea şi lui o sabie şi un buzdugan.

– Alege-ţi de care pofteşti, îi răspunse negustorul.

După ce alese un săbioi ce de abia oamenii ceilalţi îl ţinea în mână şi un buzdugan năprasnic, voi să plece.

– Plăteşte întâi, băieţaş, şi apoi să pleci.

– Ce va să zică aceea să plătesc? întrebă dânsul.

– Iaca să ne tocmim, şi să-mi dai bani cu cât ne-om învoi.

– Ce este aceea bani? mai întrebă el.

Negustorul, văzând că are a face cu ursul din pădure, îi deschise capul şi-l făcu să priceapă cum merg lucrurile prin oraşe.

Se miră George deocamdată de toate nagodele ce-i tot povestea negustorul; apoi, daca văzu că n-are încotro, ceru să slujească fierarului pentru sabie şi buzdugan.

Se învoiră, deci, ca pentru aceste lucruri să slujească un an şi aşa se băgă ucenic.

Iscusinţa lui George ajunsese de poveste: unde alţii nu puteau face unele lucrări de fierărie nici în trei ani, el într-o jumătate de an lucra ca o calfă veche. Barosul cel mare pe carele nici trei oameni nu-l puteau ridica, el se juca cu dânsul. Şi toţi se temeau de el.

Daca îşi împlini anul, se mai băgă pe un an, ca să-i dea fier şi cărbuni să-şi făurează el o sabie şi un

buzdugan, după pofta inimii sale. Împlinindu-se şi acest an, stăpânul porunci să-i dea fier şi cărbuni. Calfa cea mai mare, temându-se să nu-i ia locul, îi pusese gând rău şi căuta cum să facă să-l prăpădească.

Îi spuse, deci, că fier este destul, dară că nu sunt cărbuni de ajuns, ci să se ducă la pădurea neagră să-şi facă, căci de acolo aduc şi ei. Aceasta nu era adevărat. Acolo, la pădurea neagră, se iscodise o scorpie care omora pe oricine mergea în acea pădure, şi de aceea îl trimitea pre dânsul acolo, ca să se prăpădească.

George nu ştia de unele ca acestea. El era cu inima curată şi fără făţărnicie. Îşi alese din prăvălia stăpânului său o sabie rămasă de la Novaci, pe care o păstra în prăvălie ca pe un odor din vechime, luă nişte burduşe mari pentru cărbuni, făcute din două piei de bivol şi plecă să-şi facă cărbuni în pădurea neagră. Merse ce merse şi, ajungând la un sat, întrebă că încotro se află pădurea neagră. Cum auziră sătenii începură să-şi facă cruce şi să-şi scuipe în sân de frică. Apoi îi spuseră toată şiretenia cu scorpia.

George le tăie cuvântul şi le zise:

– Dacă nu voiţi a-mi spune, încetaţi cu astfel de parascovenii ce n-au seamăn.

Oamenii, dacă îl văzură atât de înţestat, îi arătară drumul şi-l lăsară să se ducă unde îl va duce orânda lui.

Ajungând la pădure, tăie cu sabia o mare mulţime de copaci, din cari făcu o grămadă de nu-i putea da nimeni de seamă şi îi puse foc.

Stând pe lângă foc, simţi că un oarecare lucru, un fel de sorbitură îl trăgea şi îl tot mişca din loc; se întoarse; când, ce să vezi? unde venea, măre, vericule, asupra lui năbădăioasa de scorpie, şi tot sugea văzduhul, ca să tragă într-însa şi pe bietul George. Acesta, cum văzu ce plăcintă i se pregăteşte, înfipse sabia în pământ,

se propti într-însa şi rămase neclintit. Astfel aştepta el şi priveghea să vază ce are să i se întâmple. Scorpia, cum veni, dete cu coada şi risipi focul, apoi se repezi asupra lui George ca să-l soarbă pre el. Voinicuţul de George unde smuci odată sabia din pământ şi, mai iute decât ai gândi, o aduse şi tăie în două scorpia.

Apoi se luă după dânsa, care fugea către scorbura unde vieţuia, şi, ajungând-o, îi tăie capul. Atâta sânge mohorât curse din spurcăciunea de scorpie, încât se alcătui o baltă.

Când era să se întoarcă într-ale sale, deodată auzi un grai dulce care îi vorbea şi-i zicea pre nume.

Când se uită, ce să vază? o păsărică drăgulică şi frumuşică sta pre o ramură şi-i zicea:

– Georgiţă cel viteaz, spre mulţumire că mi-ai scăpat pe ai mei de la pieirea acestei scorpii necurate, care în toţi anii îmi sorbea puii, te sfătuiesc să te scalzi în sângele acestei fiară blestemate şi nici un rău nu se va mai atinge de tine în toată viaţa ta, şi să nu mai ai frică de nimeni, afară de Dumnezeu.

Voinicul de George făcu precum îl învăţă păsărica; când ieşi din scăldătoare, păsărica văzu pe spinarea lui George lipită o frunză de copaci şi-i zise:

– George, ţi-a mai rămas un locşor pe trupul tău supus la metehne; dară, dacă te vei păzi bine, habar să n-aibi.

Apoi voinicul, punând capul scorpiei într-un burduf, şi în cellalt cărbunii ce făcuse, se întoarse la prăvălia stăpânului său, îşi luă fierul pentru care muncise un an şi se puse a-şi făuri o sabie şi un buzdugan. După ce le isprăvi, îşi încercă sabia, dând cu dânsa într-un drug de fier, şi se rupse în două; o lepădă şi, luând buzduganul, îl aruncă în slava cerului, şi când căzu jos se turti; îl lepădă şi pe acesta.

Acum ce să facă? Sta în loc şi fluiera a pagubă. Tot gândindu-se, îşi aduse aminte a fi văzut, în codrul unde a crescut el, un fier gros înfipt în pământ. Se duse tocmai acolo. Când se apucă să-l scoață, ce să vezi? fierul nu era înfipt, ci era o vână din munți. Se apucă de el, îl trase, îl smuci, îl răsuci, până ce, rupând vâna, o smulse şi o luă la spinare ca un voinic ce era, se întoarse la prăvălie şi izbuti a-şi face o sabie şi un buzdugan cari să-i fie tovarăşi nedespărțiți.

După aceea se duse cu tovarăşii săi la fântâna botezului şi le boteză, punând săbiei numele de *Balmut ajutătorul meu*, şi buzduganului *Omorâtorul vrăjmaşilor mei;* apoi se întoarse iarăşi la prăvălie ca să-şi ia ziua bună, fiindcă voia să plece să-şi caute părinții.

Când se întoarse la prăvălie, găsi pe toți morți buşteni. Pasămite ei, în lipsa lui, căutară în burduful său, şi dete peste capul scorpiei. Câți o văzură, toți muriră. Daca văzu aşa, îi păru rău; dară n-avu ce face.

Ieşi pe poartă afară şi plecă. Pe drum se întâlni cu un ucenic carele nu fusese acolo când umblase călfile în burduful lui George. Acesta, cum îl văzu, se duse la dânsul să-şi ia ziua bună.

– Da unde te duci, nene George?

– Iaca, unde oi vedea cu ochii şi mă va lumina Dumnezeu.

– Ia-mă şi pe mine cu d-ta, nea George, se rugă ucenicul.

– Lasă-mă în pace, că n-am eu singur unde să-mi plec capul, darămite să-mi iau şi licheaua după mine!

Plecând George şi mergând singur, singurel, se abătu într-un colnic să facă un popas, când iată şi băiatul cu care ucenicise că vine şi se aşează lângă dânsul. Pasămite, se luase după el şi, cât colea, îl urmări până îl ajunse.

– Dară asta, mă? îi zise George.

– Iată-mă şi eu, răspunse ucenicul. Ce? daca n-ai vrut să mă iei, socoteşti că eu n-am putut să mă țin de dumneata?

După ce râse nițel George şi, făcându-i-se milă de dragostea ce-i arăta băiatul, se înduplecă să-l ia, zicându-i:

– Daca este aşa, tovarăş să-mi fii.

Apoi lungi pasul la drum, şi aide, aide, trei zile şi trei nopți merseră până ajunse la o pădure mare. Acolo stătură să se mai odihnească şi să şi îmbuce câte ceva. Pe când stau ei acolo, auziră o guițătură de porc şi totdodată şi văzură un porc mistreț mare, fugind, şi un vânător alergând după dânsul călare, iară după vânător se luase un alt porc şi mai năprasnic. Vânătorul întinse arcul şi, când zbură săgeata, prăvăli fiara sălbatecă din gura căreia gâlgâia sângele ca dintr-o şaca.

Atunci şi fiara de la urmă, unde se repezi o dată şi dintr-o săritură fu lângă calul de vânător, căruia îi şi vărsă mațele, sfâşiindu-i burta cu colții lui cei grozavi. Vânătorul căzu morman de pe cal şi, pe când porcul cel mistreț umbla să-l facă mici bucăți, George cel voinic sări de acolo de unde era şi, mai iute decât gândul, fu lângă vânătorul cel nenorocit, cu sabia goală în mână. Dintr-o lovitură făcu în două spurcata fiară.

În mai puțin de o clipă de ochi, veniră şi ceilalți tovarăşi ai vânătorului, cari rămaseră înmărmuriți de groază pentru cele ce era să se întâmple.

Aceşti oameni erau din împărăția tătâne-său. Ei cu toții mulțumiră lui George pentru izbăvirea domnului lor. Apoi se puseră la masă şi traseră un chef, de să se ducă pomina, de bucurie. Şi fiindcă era cald, se dezbrăcară de hainele de pe dasupra, rămâind mai uşori. Atunci, unul din meseni zări mărgelele de la gâtul

lui George. Se dete pe lângă dânsul binişor, îi citi numele şi-l cunoscu.

Spuind şi celorlalţi minunea dumnezeiască, cum se descoperi împăratul lor, vânătorul cel cu pricina veni lângă dânsul şi-i zise:

– Mulţi ani să trăieşti, doamne şi al nostru stăpânitor! Şi să ştii că împăratul locului acestuia a răposat în Domnul şi eu, sluga nevrednică a domnului meu, îi ţin locul, până se va găsi moştenitorul său cel pierdut de la botez. Adunarea bătrânilor m-a însărcinat cu aceasta. Acum mulţumesc Domnului pentru cele ce mi s-au întâmplat, că mi te trimise Dumnezeu de mă scăpaşi de la moarte, căci cunoscui în tine pe fiul acelui bun împărat care ne-a cârmuit omeneşte atâta mare de ani.

George, care căscase gura şi bleojdise ochii la cele ce spunea vânătorul, zise:

– Dară de unde ştiţi voi, oameni buni, că eu sunt fiul împăratului despre care îmi vorbiţi?

– Mărgelele de la gâtul tău ne-au spus. Să fie lăudat numele Domnului că am dat peste tine, şi de azi înainte tu să ne cârmuieşti.

Toţi mesenii se sculară şi i se închinară ca la un împărat.

George plecă cu dânşii şi cu băiatul cu care ucenicise el, şi se duse la palaturile împărăţiei.

Sfară se dete în ţară de această fericită întâmplare. Şi alerga poporimea din toate părţile, cu mic cu mare, să vază pe acela carele mort a fost şi a înviat, pierdut şi s-a aflat, lăudând numele Domnului.

Iară daca s-a aşezat George în scaunul tătâne-său, începu a pune lucrurile la cale, cum să meargă bine trebile.

Băiatul cu care ucenicise George ajunse să fie mâna dreaptă a împăratului, atât se ciopli şi se supţie în puţină vreme.

Cercetând noul împărat în dreapta şi în stânga, de cum s-a întâmplat pierderea lui, află şiretenia pricinei din fir până în aţă, cum adică s-a bătut tată-său cu tâlharii, cum aceştia i-au înfrânt oastea şi cum împăratul cu ai săi, dând dosul, n-a mai ştiut nimic nici despre dânsul, nici despre mama sa, şi cum împăratul a fost coprins de mâhnire şi de obidă până la moartea sa, şi cum a murit nemângâiat, nemaiaflând nimica despre dânşii.

Atunci el alcătui o ceată de oameni tot unul şi unul şi porni la fântâna botezului, ca să stârpească codrul de acei tâlhari. Dară până una, alta, ca să nu i se întâmple ceva rău mă-sei, socoti mai nemerit să poftească pe căpitanul tâlharilor printr-o carte scrisă ca să dea drumul împărătesei.

Şi scrise carte. Iară daca văzu că oştenii lui se cam codesc, primi cererea băietului cu care ucenicise el, şi-l trimise pe dânsul.

Acesta dacă plecă, ajungând în codrul unde era fântâna botezului, se pomeni înconjurat de doisprezece haiduci, cari şi puseră mâna pe dânsul. Aceştia chibzuiau cu ce moarte să-l omoare; dară după ce auziră că merge cu carte la căpitanul lor, îl duseră la dânsul şi aşteptară să vază ce le porunceşte el.

Căpitanul râse, după ce citi scrisoarea. Şi scrise şi el carte în care zicea împăratului că daca îi e voia să mai fie cu viaţă, să stea locului, iară daca i s-a urât de a mai trăi, să vie să se bată că-l aşteaptă; şi mă-sei nu-i va da drumul până nu se va istovi de tot în închisoarea unde este băgată. Această osândă zicea el că i se cuvine pentru înfruntarea ce i-a făcut oarecând în tinereţe,

neprimindu-l a-i fi soț, când a cerut-o de la părinții ei, lucru pentru care s-a și făcut el haiduc.

Până să vie cu răspunsul, căpitanul de haiduci puse de tăie un curcan, îl fripse și-l trimise împărătesei, zicându-i să mănânce cea mai de pe urmă mâncare bună, căci el are să se lupte cu fiul ei, împăratul, pe care fără doar și poate are să-l omoare. Acesta este, zicea el, pomana ce face fiului ei, căci după ce va pieri, nu va mai avea cine să-i facă pomană.

Împărăteasa, cum auzi că trăiește fiul ei și că este împărat la împărăția tătâne-său, nici că se atinse de curcan, ci trimise răspuns căpitanului de tâlhari că ea, cum a trăit douăzeci și patru de ani numai cu pâine și apă, va trăi și de aci nainte, până ce Dumnezeu, care cunoaște toate ascunsurile inimei și știe nevinovăția ei, o va mântui de aceste munci de cari nu este vrednică.

George se cătrăni de mânie când văzu necuviincioasa purtare a haiducului și poftirea cea vrednică de râs ce-i făcea.

Atunci porni cu ceata lui cea aleasă și se otărără ca nici în ruptul capului să nu se întoarcă acasă fără mă-sa, pentru care se bucura, auzind că încă trăiește.

Tot atunci, căpitanul de tâlhari își adună ceata într-o culă sub niște dărămături de ziduri ce se aflau în muntele acela și unde era locuința lor, și se puse a cina. Pe când ei beau și se veseleau, vorbind verzi și uscate și bătându-și joc de scrisele împăratului și de răspunsul împărătesei, o dată se despică zidul și se ivi o umbră, care puse pe masă două lumânări aprinse de piatră, o carte și o cheie. Apoi umbra se făcu nevăzută. Tâlharii rămaseră ca scriși pe părete și tăcură mâlcă. Se putea auzi musca zbârnâind, atâta liniște și tăcere se făcu.

Căpitanul luă cartea, îi rupse pecetea, o deschise și citi:

„Firul nelegiuirilor tale s-a sfârșit. Glasul nenorociților pe care fără milă i-ai jertfit s-a auzit la cer. Sângele cel nevinovat ce atâta mare de timp ai vărsat cere răsplătire. Ești blestemat. În ascunzătoarea ce este în colț la dreapta, și pe care tu n-ai știut-o, este o ușcioară pe care o vei descoperi căutând-o cu una din aceste lumânări. Ia cheia ce ți s-a pus pe masă și o deschide. În această ascunzătoare vei găsi niște haine și podoabe de împărăteasă, pe cari le vei da nenorocitei împărătese, muma lui George, să se îmbrace cu ele. Ea te va ierta pentru trudele și chinurile ce i-ai pricinuit de sunt acum douăzeci și patru de ani. În celălalt sipețel vei găsi o piele de urs și un lanț cu care piele te vei îmbrăca tu, căci urs ai să rămâi până îți vei ispăși păcatele. Împărăteasa te va duce de lanț și te va da în mâna împăratului. Și să nu cutezi a face în alt chip, căci mânia cerului va cădea peste tine și mai îngrozitoare."

La citirea acestei scrisori, căpitanul rămase ca lovit de trăsnet. Și neavând încotro, scoase toate avuțiile ce adunase de când tâlhărea și le făcu douăsprezece părți, deopotrivă, pe cari le împărți la cei doisprezece tovarăși ai săi. Aceștia, după ce-și luară ziua bună de la căpitanul lor, se împrăștiară ca puii de potârniche, careși pre unde.

Iară el, căpitanul, deschise sipețelele și află toate celea, întocmai precum îi zicea cartea. Luă hainele și podoabele de împărăteasă și le dete mumei lui George, ca să se îmbrace cu ele. Aceasta primi bucuros, căci hainele de pe dânsa se hărtăniseră, se mucezisără și se putreziseră, rămâind mai goală. Apoi își ceru iertăciune pentru relele ce-i făcuse el, pe care iertăciune o și dobândi, fiindcă împărăteasa avea o inimă foarte bună.

După ce căpitanul de tâlhari se îmbrăcă în pielea de urs, care se lipi de trupul său ca și când ar fi fost de acolo, împărăteasa îl luă de lanț și se îndreptă către scaunul fiului său.

Pe drum se întâlni cu George, care venea, măre, ca un leu, şi călare pe un şoimulean sireap de mânca foc. George era cu sabia lui, ce o ţinea goală în mână. Mumă-sa, cum îl văzu, îl cunoscu, căci era leit tată-său, şi se închină lui ca unui împărat.

George se dete jos de pe cal şi îmbrăţişe pe împărăteasa ca pre muma lui, după ce află cine este.

Mumă-sa îi spuse cum Dumnezeu, cunoscându-i nevinovăţia, a izbăvit-o prefăcând în urs pe prigonitorul ei.

Apoi dete pe urs de lanţ în mâna împăratului. Acesta se înduioşi de osânda lui şi-i dete drumul, zicându-i:

– Destul îţi este ţie urgia dumnezeiască. Du-te şi cată de-ţi ispăşeşte păcatele.

Ursul într-o clipă de ochi se făcu nevăzut, intrând în codru.

Iară împăratul, cu mumă-sa, cu credinciosul şi cu ostaşii săi se întoarseră la scaunul împărăţiei, mulţumind lui Dumnezeu pentru toate arătările lui.

Şi domniră în pace şi în linişte până ce, vrând Dumnezeu, i-a mutat din lumea aceasta.

Iară întâmplările lor au rămas de poveste şi vor rămânea în veacul veacului.

Încălecai p-o şea etc.

(Povestit de Mihalache Constantinescu din mahalaua Delea-Veche, Bucureşti.)

FĂT-FRUMOS CU PĂRUL DE AUR

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată într-o pustie mare un pustnic, şi petrecea singur singurel. Vecinii săi erau fiarele pădurilor. Şi aşa era de bun la Dumnezeu, încât toate dobitoacele i se închinau, când se întâlneau cu dânsul.

Într-una din zile se duse pustnicul pe marginea gârlei, care curgea pe-aproape de coliba lui, şi iată văzu că vine pe apă un sicriaş smolit şi încleit bine, şi auzi un orăcăit de copil ieşind dintr-însul.

Stătu puţin de cugetă şi, după ce făcu rugăciune, intră în apă şi trase cu o prăjină sicriaşul la margine. Când deschise, ce să vază în el? Un copilaş ca de vro două luni; îl scoase din sicriu şi cum îl luă în braţe tăcu.

Acest copil avea un baier atârnat de gât. Şi, dacă îl luă, văzu că într-însul era o scrisoare, o ceti şi află că copilul de faţă este lepădat de o fată mare de împărat, care alunecase şi ea în valurile lumei şi, care, de frica părinţilor, lepădă copilul, îl puse în sicriaş şi-i dase drumul pe gârlă, lăsându-l în ştirea lui Dumnezeu.

Pustnicul voia din toată inima să crească pruncul ce-i trimisese Dumnezeu, dară când se gândi că n-are cu ce să-l hrănească îl podidi un plâns de nu se mai putea sfârşi. Căzu în genuche şi se rugă lui Dumnezeu, şi o! minune! deodată răsări, măre, dintr-un colţ al chiliei sale o viţă, şi numaidecât crescu şi se înălţă, până la streaşina casei.

Pustnicul căută la dânsa şi văzu struguri, unii copţi, alţii pârguiţi, alţii aguridă şi alţii tocmai în floare; îndată luă şi dete copilului, şi văzând că-i mănâncă, se bucură din tot sufletul lui şi mulţumi lui Dumnezeu. Cu struguri crescu copilul până ce începu să mănânce şi câte altceva.

Iară daca se mai mări copilul, pustnicul se apucă şi-l învăţă să citească, să adune rădăcini ca să se hrănească şi să umble la vânat.

Dar într-o zi chemă pustnicul pe copil şi-i zise:

– Fătul meu, simţ că slăbesc din ce în ce; sunt bătrân, precum mă vezi, află dară că de azi în trei zile mă duc pe lumea cealaltă. Eu nu sunt tatăl tău cel

adevărat, ci te-am prins pe gârlă, unde erai dat şi pus într-un sicriaş de mumă-ta, ca să nu se dovedească fapta sa cea de ruşine, fiindcă era fată de împărat.

Dacă voi adormi somnul cel de veci, care o să-l cunoşti când vei vedea că tot trupul meu are să fie rece ca ghiaţa, amorţit şi ţeapăn, să bagi de seamă că o să vină un leu. Să nu te sperii, dragul tatei, leul îmi va face groapa, şi tu vei trage pământ peste mine; de moştenire n-am ce să-ţi las decât un frâu de cal. După ce vei rămânea singur, să te sui în pod, să iei frâul, să-l scuturi, şi îndată va veni un cal şi te va învăţa ce să faci.

După cum zisese bătrânul aşa se şi întâmplă.

A treia zi pustnicul, luându-şi rămas bun de la fiul său cel de suflet, se culcă şi adormi somnul cel lung.

Apoi îndată veni un leu groaznic, nevoie mare! şi veni răcnind; cum văzu pe bătrân mort, îi săpă groapa cu ghiarele, iară fiul îl îngropă şi rămase acolo trei zile şi trei nopţi plângând la mormânt.

Apoi foamea îi dete în ştire că el viază încă; se sculă de pre mormânt cu inima zdrobită de durere şi de întristare, se duse la viţă, şi cu mare mâhnire văzu că se uscase; atunci îşi aduse aminte de vorbele bătrânului şi se sui în pod, unde găsi frâul; îl scutură şi iată că veni un şoimulean aripat şi, stând înainte-i, zise:

– Ce porunceşti, stăpâne?

Copilul spuse calului din cuvânt în cuvânt toată şiritenia cu moartea bătrânului şi adăogă:

– Iată-mă aicea singur. Dumnezeu mi-a luat pe tatăl ce-mi dedese, rămâi tu cu mine, dară să mergem într-altă parte, unde să ne facem o colibă: aici, lângă-acest mormânt, nu ştiu de ce, dar îmi tot vine să plâng.

– Nu aşa, stăpâne, îi răspunse calul, noi o să ne ducem să locuim unde sunt mulţi oameni ca dumneata.

– Cum? întrebă băiatul, sunt mulţi oameni ca mine şi ca tata? Şi o să trăim cu dânşii?

– Negreşit, îi răspunse calul.

– Atunci, daca e aşa, mai întrebă copilul, de ce nu vin ei pe la noi?

– Ei nu vin, îi mai zise calul, fiindcă n-au ce căuta p-aci, trebuie să mergem noi la dânşii.

– Să mergem, răspunse copilul cu bucurie.

Iar daca îi spuse că trebuie să fie îmbrăcat, fiindcă ceilalţi oameni nu îmblă aşa goi, băiatul rămase cam pe gânduri; şi calul îi zise să bage mâna în urechea lui cea stângă şi după ce băgă mâna scoase nişte haine pe care le îmbrăcă, ciudindu-se că nu ştia cum să le întrebuinţeze; calul îl învăţă, şi apoi copilul încălecă pe dânsul şi porni.

După ce ajunse în oraşul cel mai de aproape şi se văzu întru mulţimea aia de oameni, furnicând în sus şi în jos, se cam spăimântă copilul de atâta zgomot, şi îmbla tot cu frică, mirându-se de frumuseţea caselor şi de tot ce vedea; băgă însă de seamă că fiecare lucru-şi are rânduiala sa. Dară calul, îmbărbătându-l, îi zise:

– Vezi, stăpâne, aici toate sunt cu şartul lor; de aceea trebuie să ştii să-ţi faci şi tu un căpătâi.

Şi, după ce şezu acolo câteva zile, mai dedându-se cu lumea şi mai obişnuindu-se a trăi în huietul ce înăbuşeşte oraşele, plecă luându-şi calul cu sine şi se duse, şi se duse, până ce ajunse pe tărâmul unor zâne.

Ajungând la zâne, cari erau în număr de trei, căută să se bage argat la dânsele; aşa îl sfătui calul să facă.

Zânele deocamdată nu prea voiau să-l ia în slujbă, dară se înduplecară la rugăciunile lui şi-l priimiră.

Calul adesea venea pe la domnul său, şi într-o zi îi zise să bage de seamă, cum că în una din case zânele aveau o baie, că în acea baie, la câţiva ani, într-o zi

hotărâtă, curge aur, şi cine se scaldă întâi aceluia i se face părul de aur.

Îi mai spuse să vază că într-unul din tronurile casei zânele aveau o legătură cu trei rânduri de haine, pe care le păstrau cu îngrijire.

Băiatul băgă la cap toate zisele calului şi, de câte ori avea câte ceva greu de făcut, chema calul şi-i da ajutor.

Zânele îi dase voie să îmble prin toate casele, să deretece, să scuture, să măture, dar numai în cămara cu baie să nu intre. Însă el când lipseau ele d-acasă intra şi lua aminte la toate câte îi zicea calul. Ochi şi legătura cu hainele puse cu îngrijire într-un tron.

Într-o zi zânele plecară la o sărbătoare, la alte zâne şi avură grije să poruncească argatului, ca în minutu ce va auzi zgomot în cămăruţa cu baia, să rupă o şindrilă din streaşina casei, ca să le dea de ştire şi să se întoarcă de degrabă, fiindcă ele ştiau că e aproape să înceapă a curge această apă de aur.

Fiul pustnicului pândea şi când văzu minunea asta chemă numaidecât pe cal. Calul îi zise să se scalde; şi el aşa făcu.

Ieşind din baie, el luă legătura cu hainele, şi o porni la sănătoasa călare pe calul lui cel cu aripi, cu care zbura ca vântul şi se ducea ca gândul. Cum călcă peste pragul porţii, începu casele, curtea şi grădina a se cutremura şi a urla aşa de groaznic, încât se auzi până la zâne şi zânele îndată se întoarseră acasă.

Daca văzură că argatul lipseşte şi hainele nu sunt la locul lor, se luară după dânsul; şi-l urmăriră din loc în loc până ce, când era să puie mâna pe dânsul, el trecu hotarele lor, şi apoi stătu.

Cum îl văzu zânele scăpat, se cătrăniră de necaz, că nu putură să-l prinză. Atunci ele îi ziseră:

– Ah! fecior de lele ce mi-ai fost, cum de ne amăgişi? Arată-ne, măcar, să-ţi vedem părul.

Şi răsfirându-şi părul pe spinare, ele se uitau cu jind la dânsul, şi li se scurgeau ochii. Apoi ziseră:

– Aşa păr frumos nici noi n-am mai văzut! Fii sănătos, dară încai fă bunătate de ne dă hainele!

El însă nu voi, ci le opri şi le luă în locul simbriei ce avea să ia de la zâne.

De aci se duse într-un oraş, îşi puse o băşică de cirviş în cap, şi merse de se rugă de grădinarul împăratului ca să-l priimească argat la grădina împărătească. Grădinarul nu prea voia să-l asculte, dară după multă rugăciune îl priimi, îl puse să lucreze la pământ, să care apă, să ude florile, îl învăţă să cureţe pomii de omizi şi brazdele de buruieni. Făt-Frumos lua în cap tot ce-l învăţa grădinarul, stăpânul său.

Împăratul avea trei fete: şi aşa multă grije îi dase trebile împărăţiei, încât uitase de fete că trebuie să le mărite.

Într-una din zile, fata cea mai mare se vorbi cu surorile ei ca să ducă fiecare câte un pepene ales de dânsa la masa împăratului.

După ce împăratul se puse la masă, veniră şi fetele şi aduse fiecare câte un pepene pe tipsii de aur şi îi puseră dinaintea împăratului.

Împăratul se miră de această faptă şi chemă sfatul împărăţiei să-i ghicească ce pildă să fie asta.

Adunându-se sfatul, tăiară pepenii şi, după ce văzură că unul se cam trecuse, al doilea era tocmai bun de mâncat şi al treilea dase în copt, zise:

– Împărate, să trăieşti mulţi ani; pilda asta însemnează vârsta fetelor măriei tale, şi că a sosit timpul ca să le dai la casa lor.

Atunci împăratul hotărî să le mărite. Dete, deci, sfară în ţară de această hotărâre şi chiar de a doua zi începură a veni peţitori de la cutare şi de la cutare fecior de împărat.

Iară după ce fata cea mai mare îşi alese mire pre un fiu de împărat, care-i păru mai frumos, se făcu mare nuntă împărătească. Şi după ce se sfârşi veseliile, plecară împăratul cu toată curtea ca să petreacă pre fiică-sa până la hotarele împărăţiei sale. Numai fiica împăratului cea mai mică rămase acasă.

Făt-Frumos, argatul de la grădină, văzând că şi grădinarul se dusese cu alaiul, chemă calul, încălecă, se îmbrăcă cu un rând de haine din cele luate de la zâne, pe care era câmpul cu florile şi, după ce-şi lăsă părul său de aur pe spate, începu a alerga prin grădină în toate părţile, fără să fi băgat de seamă că fiica împăraţului îl vede de pe fereastră, căci odaia ei da în grădină.

Calul cu Făt-Frumos strică toată grădina şi, când văzu că veselia lui făcuse pagubă, descălică, se îmbrăcă cu hainele sale de argat şi începu a drege ceea ce se stricase.

Când veni acasă grădinarul şi văzu stricăciunea ce se făcuse, se luă de gânduri; începu a certa pe argat de ce n-a îngrijit de grădină, şi era atât de supărat, cât p-aci era să-l şi bată.

Dară fiica împăratului, care privea de la fereastră toate aceste, ceru grădinarului să-i trimită nişte flori.

Grădinarul făcu ce făcu şi adună de prin colţuri câteva floricele, le legă şi le trimise împărătesei celei mici. Ea, daca priimi florile, îi dete un pumn de bani şi-i trimise răspuns să ierte pe bietul argat, că nu este el de vină.

Atunci grădinarul, vesel de un dar aşa de frumos, îşi puse toate silinţele, şi în trei săptămâni făcu grădina la loc, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic într-însa.

Nu mult după aceasta, fata împăratului cea mijlocie îşi alese şi ea un fecior de împărat, şi-l luă de bărbat. Veseliile ţinură ca şi la soră-sa cea mare; iară la sfârşitul veseliilor o petrecu şi pe dânsa împăratul până la hotarele împărăţiei sale. Fata cea mică a împăratului nu se duse, ci rămase acasă, prefăcându-se de astă dată că este bolnavă.

Argatul grădinei, cum se văzu iară singur, vru să se veselească şi el ca toţi slujitorii curţei; însă, fiindcă el nu se putea veseli decât cu bidiviul său, îşi chemă calul, se îmbrăcă cu alte haine: ceru cu stelele, îşi lăsă părul pe spate, şi călcă toată grădina.

Când băgă de seamă că iară fărâmase totul, se îmbrăcă cu hainele sale cele proaste, şi bocindu-se începu să dreagă ceea ce stricase.

Ca şi delaalt rând, grădinarul voind să-l cârpească, fu oprit de fata cea mai mică a împăratului, care ceruse flori, trimiţându-i şi doi pumni de bani, şi vorbă să nu se atingă de argat, nefiind el vinovat. Grădinarul se puse iară pe muncă şi dădu grădina gata în patru săptămâni.

Împăratul făcuse o vânătoare mare şi, fiindcă scăpase de o mare primejdie, ridică un chioşc în pădurea aceea, şi chemase, ca să serbeze mântuirea sa, pre toţi boierii şi slujitorii curţei la o masă înfricoşată ce pregătise acolo. Toţi curtenii se duseră la chemarea împăratului, numai fiica sa rămase.

Făt-Frumos, văzându-se iară singur, chemă calul şi voind să se veselească şi dânsul, îmbrăcă hainele: cu soarele în piept, luna în spate şi doi luceferi în umeri, îşi lăsă părul de aur pe spate, încălecă calul şi-l încurcă prin grădină.

Atât se stricase grădina, încât nu mai era chip de a o drege. Iar daca văzu aceasta el, începu a se tângui, se

îmbrăcă iute cu hainele lui cele de argat, şi nu ştia de unde să înceapă meremetul.

Mânia grădinarului trecu orice hotare, când veni şi văzu acea mare prăpădenie. Dară când voi să-i dea pe foi pentru că nu îngrijise de grădină, fiica împăratului îi ceru flori, de la fereastră.

Grădinarul da din colţ în colţ şi nu ştia ce să facă; în cele mai de pe urmă, cătă şi mai găsi vreo două floricele care abia scăpase de copitele calului cu aripi, i le trimise, şi fata de împărat îi porunci să ierte pe bietul argat, pentru care îi şi dădu trei pumni de galbeni.

Se apucă de croi din nou, şi în şase săptămâni abia putu face ceva care să mai semene a grădină, iar argatului îi făgădui o sântă de bătaie, sor' cu moartea, de s-o mai întâmpla una ca asta, şi să fie şi gonit.

Împăratul se luase de gânduri văzând pe fiică-sa tot tristă. Ea acum nu mai voia să iasă afară nici din casă. Hotărî dară să o mărite şi începu a-i spune de cutare şi cutare fiu de împărat. Ea nu voia să audă de nici unul.

Iar daca văzu aşa împăratul, adună iară sfatul şi boierii şi îi întrebă ce să facă? Unul din boieri îi zise să facă un foişor cu poarta pe dedesubt, pe unde să treacă toţi fiii de împărat şi de boieri, şi pe care-l va alege fata, să-l lovească cu un măr de aur ce-l va ţine în mână, şi după acela s-o dea împăratul.

Aşa se şi făcu. Se dete sfară în ţară că este hotărârea împăratului să se adune mic şi mare şi să treacă pe sub poartă.

Toţi trecură, dară nu lovi nici pe unul. Mulţi credea că fata n-ar voi să se mărite. Însă un boier bătrân, trecut şi prin ciur şi prin dârmon, d-ăia care auzise, văzuse şi păţise multe, zise să treacă şi oamenii curţii; trecu şi grădinarul, şi bucătarul cel mare şi vătaful, şi slugile, şi vizitiii, şi toţi rândaşii, dar geaba, fata nu lovi nici pe unul.

Se făcu întrebare daca n-a mai rămas cineva netrecut, şi se află că a mai rămas un prăpădit de argat de la grădinărie, cheleş şi dosădit de n-are seamăn pe lume.

– Să treacă şi acesta, zise împăratul.

Atunci chemă şi pe argatul cel cheleş şi-i zise să treacă şi dânsul, dar el nu cuteza; apoi cam cu cârâială, cam cu sila, fu nevoit să treacă şi, daca trecu, fata îl lovi cu mărul.

Argatul începu a ţipa şi a fugi, ţinându-se cu mâinile de cap zicând că i-a spart capul.

Împăratul, cum văzu cele întâmplate, zise:

– Asta nu se poate! este o greşeală! fata mea nu e de crezut să fi ales tocmai pe cheleşul ăsta.

Nu putea, vezi, să se învoiască împăratul a da pe fie-sa după argat, deşi îl lovise fata cu mărul.

Atunci puse de a doua oară să treacă lumea şi de a doua oară fiică-sa lovi cu mărul în cap pe cheleş, care iarăşi fugi ţinându-se cu mâinile de cap şi ţipând.

Împăratul, plin de mâhnire, iară îşi luă vorba înapoi, şi puse de a treia oară să treacă toată lumea.

Daca văzu şi văzu împăratul că şi d-a treia oară tot pe cheleş îl lovi fata, s-a plecat la sfatul împărăţiei, şi i-a dat lui pe fiică-sa.

Nunta se făcu cam pe sub ascuns, şi împăratul apoi îi oropsi pe amândoi, şi nu mai voi să ştie şi să auză de dânşii; atâta numai că de silă, de milă, îi priimi să locuiască în curtea palatului.

Un bordei într-un colţ al curţii li se dete spre locuinţă, iar argatul se făcu sacagiul curţii.

Toate slugile împăratului râdeau de dânsul şi toate murdăriile le arunca pe bordeiul lui. Înăuntru însă calul cel cu aripi le adusese frumuseţile lumii; nu era în palaturile împăratului ceea ce era în bordeiul lui.

Fiii de împărat, carii veniseră în peţit la fiica cea mică, se îmbufnară de ruşinea ce păţise, pentru că fiica împăratului alesese pe cheleş şi se învoiră între dânşii ca să pornească oaste mare împotriva lui.

Împăratul simţi mare durere când auzi hotărârea vecinilor săi, însă, ce să facă? se pregăti de război, şi nici că avea încotro.

Amândoi ginerii împăratului se sculară cu oaste şi veniră în ajutorul socrului lor. Făt-Frumos trimise şi el pe soţia sa ca să roage pe împăratul a-i da voie să meargă şi el la bătaie.

– Du-te dinaintea mea, nesocotito; fiindcă, iată, din pricina ta mi se turbură liniştea; nu mai voi să vă văz în ochii mei, nemernicilor ce sunteţi.

Dară, după mai multe rugăciuni, se înduplecă, şi porunci să-l lase să care şi el măcar apă pentru oştire.

Se pregătiră şi porniră.

Făt-Frumos, cu hainele lui proaste şi călare pe o mârţoagă şchioapă, plecă înainte. Oştirea îl ajunse într-o mlaştină unde i se nomolise iapa şi unde se muncea ca să o scoaţă, trăgând-o când de coadă, când de cap, când de picioare.

Râseră oştirea şi împăratul cu ginerii cei mai mari ai săi şi trecură înainte.

După ce însă nu se mai văzură dânşii, Făt-Frumos scoase iapa din noroi, îşi chemă calul său, se îmbrăcă cu hainele câmpul cu florile şi porni la câmpul bătăliei, ajunse şi se sui într-un munte apropiat, ca să vază care parte este mai tare.

Oştile daca ajunse, se loviră, iar Făt-Frumos, văzând că oastea vrăjmaşă este mai mare la număr şi mai tare, se răpezi din vârful muntelui asupra ei şi ca un vârtej se învârteja prin mijlocul ei cu paloşul în mână, şi tăia în dreapta şi în stânga, pe oricine întâlnea.

Aşa spaimă dete iuţeala, strălucirea hainelor şi zborul calului său, încât oastea şi toţi cu totul o rupseră d-a fuga apucând drumul fiecare încotro vedea cu ochii, împrăştiindu-se ca puii de potârniche.

Iar împăratul după ce văzu minunea, mulţumi lui Dumnezeu că i-a trimis pe îngerul său de l-a scăpat din mâna vrăjmaşului, şi se întoarse vesel acasă.

Pe drum întâlni iarăşi pe Făt-Frumos, prefăcut în argat, muncind să-şi scoaţă iapa din noroi; şi cum era cu voie bună, împăratul zise la câţiva:

– Duceţi-vă de scoateţi şi pe nevoiaşul acela din noroi.

N-apucară să se aşeze bine, şi veni veste la împăratul că vrăjmaşii lui cu oştire şi mai mare s-au ridicat asupra lui.

Se găti dară şi el de război şi plecă s-o întâlnească. Făt-Frumos iară se rugă să-l lase şi pe dânsul să meargă, şi iară fu huiduit.

Dară daca dobândi voie, porni iară cu iapa lui. Fu şi de astă dată de râs şi de bătaie de joc, când l-a văzut oştirea că iară se înnomolise şi nu putea să-şi scoaţă iapa din noroi de fel, de fel.

Îl lăsară înapoi dară el ajunse şi acum mai nainte la locul de luptă, prefăcut în Făt-Frumos, călare pe calul cu aripi, şi îmbrăcat în hainele lui cele cu cerul cu stelele.

Oştile deteră în tâmpine şi în surle şi se loviră, iar Făt-Frumos, daca văzu că vrăjmaşii sunt mai puternici, se repezi din munte şi-i puse pe goană.

Împăratul se întoarse iară vesel, mulţumind lui Dumnezeu de ajutorul ce i-a dat, şi iară porunci ostaşilor să scoaţă din noroi pe nevoiaşul de sacagiu. Iar el era împăcat cu cugetul său şi se bucura în ascunsul sufletului său de izbândele sale.

Împăratul se mâhni până în fundul inimei sale când auzi că vrăjmaşii se ridică de a treia oară cu oaste şi

mai mare şi că a ajuns la hotarele împărăţiei sale câtă frunză şi iarbă; un plâns îl năpădi, de să ferească Dumnezeu! şi plânse, şi plânse, până ce simţi că-i slăbesc vederile. Apoi îşi strânse şi dânsul toată oastea şi porni la bătălie cu nădejde în Dumnezeu.

Făt-Frumos porni şi el tot pe oţopina lui.

Iar după ce trecu toată oastea făcând haz de dânsul cum se muncea ca să-şi scoaţă iapa din noroi, se îmbrăcă cu hainele cele cu soarele în piept, luna în spate şi doi luceferi în umeri, îşi lăsă părul de aur pe spate, încălecă calul şi într-un minut fu iarăşi pe munte, unde aştepta să vază ce s-o întâmpla.

Se întâlniră oştile, se loviră din mai multe părţi şi se tăiau unii pre alţii fără de cruţare, atâta erau de înverşunaţi ostaşii. Iar când fu către seară, când văzu că oştirea vrăjmaşe era să ia în goană pre a împăratului, unde se repezi odată Făt-Frumos din munte ca un fulger; şi unde trăsni în mijlocul lor, încât se îngroziră de nu mai ştiau ce fac. Strălucirea hainelor lui Făt-Frumos până într-atâta orbise şi zăpăcise pe vrăjmaş de nu mai ştiau oştile unde se află. Făt-Frumos lovea cu pala de zvânta, în toate părţile. Groaza intrase în inimile protivnicilor şi îi tulburase de îşi uitaseră de bătălie, ci cătau cum să se mântuiască cu viaţă. O luară la sănătoasa cari încotro vedea cu ochii dând năvală unii preste alţii de-şi rupeau gâturile. Făt-Frumos însă îi gonea şi-i secera cu pala ca pe buruienele cele rele.

Împăratul îl văzu sângerat la mână, la care se crestase însuşi, şi îi dete năframa sa ca să se lege. Apoi se întoarse acasă izbăviţi de primejdie.

Când veniră, găsiră iară pe Făt-Frumos în noroi cu iapa, şi iarăşi porunci de îl scoase.

Şi sosind acasă împăratul căzu la boală de ochi şi orbi. Toţi vracii şi toţi filosofii carii citeau pe stele fură aduşi, şi nimeni nu putură să-i dea nici un ajutor. Într-una din zile, sculându-se din somn împăratul, spuse că a văzut în vis un bătrân care i-a zis că daca se va spăla la ochi şi daca va bea lapte de capră roşie sălbatică va dobândi vederile.

Auzind astfel ginerii săi, porniră cu toţii, cei doi mai mari singuri, fără să ia şi pe cel mic, şi fără a voi să-l lase măcar a merge împreună cu dânşii. Iară Făt-Frumos chemă calul şi merse cu dânsul prin smârcuri, găsi capre roşii sălbatice, le mulse şi când se întorcea, se îmbrăcă în haine de cioban şi ieşi înaintea cumnaţilor săi cu o doniţă plină cu lapte de oi. Ei îl întrebară ce lapte are acolo, iară el le răspunse, prefăcându-se că nu-i cunoaşte, că duce lapte de capră roşie la împăratul care visase că-i va veni vedere daca va da cu acel lapte pe la ochi. Atunci ei se încercară a-i cumpăra laptele; dar ciobanul le răspunse că laptele nu-l dă pe bani ci că, daca voiesc să aibă lapte de capră roşie, să se zică că sunt robii lui, şi să rabde ca să le pună pecetea lui pe spinarea lor, măcar că ei au să se ducă şi să nu mai dea pe la dânsul.

Cei doi gineri se socotiră că ei pentru că sunt împăraţi şi gineri de împărat n-o să le pese nimic, se lăsară, deci, de le puse pecetea lui în spinare, şi apoi luară laptele şi-l aduseră vorbind între dânşii pe drum: „De se va încerca, nerodul, să ne zică ceva, îl facem nebun, şi tot noi vom fi mai crezuţi decât dânsul".

Se întoarseră la împăratul, îi deteră laptele, se unse la ochi şi bău, dară nu-i ajută nimic. După aceea veni şi fiica cea mică la împăratul şi-i zise:

– Tată, iată ia şi acest lapte, pe care îl aduse bărbatul meu, unge-te şi cu dânsul, aşa te rog.

– Ce lucru bun a făcut nătărăul de bărbatul tău, răspunse împăratul, ca să facă şi acum ceva de ispravă? N-a putut face nimic ginerii mei ceilalţi, cari m-au ajutat aşa de mult în războaie, şi tocmai el, nătângul, o să-mi poată ajuta? Şi apoi nu v-am zis că n-aveţi voie a vă mai arăta înaintea feţei mele? Cum ai cutezat să calci porunca mea?

– Mă supui la orice pedeapsă vei binevoi să-mi dai, tată, numai unge-te, aşa te rog, şi cu acest lapte ce ţi-l aduce umilitul tău rob.

Împăratul daca văzu că atât de mult se roagă fiica-sa se înduplecă şi luă laptele ce-i adusese, şi apoi se unse cu dânsul la ochi o zi, se unse şi a doua zi, şi cu marea sa mirare simţi că pare că începuse a zări ca prin sită; şi daca se mai unse şi a treia zi, văzu cum vede toţi oamenii cu ochii luminaţi şi limpezi.

După ce se însănătoşi, dete o masă mare la toţi boierii şi sfetnicii împărăţiei, şi după rugăciunea lor priimi şi pe Făt-Frumos să şează în coada mesei.

Pe când se veseleau mesenii şi se chefuiau, se sculă Făt-Frumos şi, rugându-se de iertare, întrebă:

– Mărite împărate, robii pot şedea cu stăpânii lor la masă?

– Nu, nicidecum, răspunse împăratul.

– Apoi daca este aşa, şi fiindcă lumea te ştie de om drept, fă-mi şi mie dreptate, şi scoală pe cei doi oaspeţi carii şed d-a dreapta şi d-a stânga măriei tale, căci ei sunt robii mei; şi ca să mă crezi, pune să-i caute şi vei vedea că sunt însemnaţi cu pecetea mea în spinare.

Cum auziră ginerii împăratului, o băgară pe mânecă şi mărturisiră că aşa este; îndată fură nevoiţi a se scula de la masă şi a sta în picioare.

Iară către sfârşitul mesei, Făt-Frumos scoase năframa care i-a fost dat-o împăratul la bătălie.

– Cum ajunse năframa mea în mâinile tale? întrebă împăratul. Eu am dat-o îngerului Domnului care ne-a ajutat la război.

– Ba nu, mărite împărate, mie mi-ai dat-o.

– Apoi daca este aşa, tu eşti acela care ne-ai ajutat?

– Eu, mărite împărate.

– Nu se poate, adaose iute împăratul, şi daca vei să te crez, arată-te aşa cum era atunci acela căruia am dat năframa.

Atunci el se sculă de la masă, se duse de se îmbrăcă cu hainele cele cu soarele în piept, luna în spate şi doi luceferi în umeri, îşi lăsă părul pe spate şi se înfăţişă împăratului şi la toată adunarea.

Cum îl văzură mesenii, îndată se rădicară şi se minunară; Făt-Frumos era atâta de mândru şi strălucitor, încât la soare te puteai uita, dar la el ba.

Împăratul, după ce lăudă pe fiică-sa pentru alegerea sa cea bună, se dete jos din scaunul împărăţiei şi ridică în el pre ginerele său, Făt-Frumos; iară el, cea dintâi treabă ce făcu, fu de a da drumul din robie cumnaţilor săi, şi în toată împărăţia se făcu bucurie mare. Eram şi eu p-acolo, şi la masa împărătească:

Căram mereu la vatră, lemne cu frigarea,
Duceam eu la masă, glume cu căldarea;

Pentru care căpătai:

Un năpăstroc de ciorbă
Ş-o sântă de cociorbă
Pentru cei ce-s lungă vorbă.

Şi încălecai p-o şea şi v-o spusei d-voastră aşa.

Şi mai încălecai p-o lingură scurtă, s-o dai pe la nasul cui n-ascultă.

(Povestit de tata între anii 1834-1840.)

FATA SĂRACULUI CEA ISTEAŢĂ

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un om şi o femeie. Ei erau atât de săraci, încât n-aveau după ce bea apă. Nici tu casă, nici tu masă, nimic, nimic, dară nimic n-aveau după sufletul lor. Muncea bietul om de dimineaţa până seara târziu, alături cu muierea, de-i treceau năduşelele, şi ca să dea şi ei în spor, ba.

Se ţinea, vezi, norocul după dânşii ca pulberea după câini, cum se zice.

Umblau cu tărăbuţele de colo până colo, şi ca să se statornicească şi ei la un loc, nu găseau. Căci cine era să-i priimească pe ei, doi calici, cu leaota de copii după dânşii?!

Adică uitasem să vă spui. Aveau aceşti oameni o spuză de copii. Din aceşti copii, cei mai mari erau numai fete, iară băieţii erau mărunţei şi stau pe lângă dânşii ca ulceluşele.

Să nu vă fi dus Dumnezeu vrodată să fiţi faţă când venea omul de la muncă, că v-aţi fi luat câmpii. Ieşeau toţi afară înaintea lui, jigăriţi şi hărtăniţi, ca nişte netoţi, subţiratici şi piţigăiaţi, mă rog, leşinaţi de foame, şi tăbărau pe bietul om cu gura: tată, mi-e foame, tată, mor de foame.

Tatăl lor se zăpăcea şi nu ştia către care să se întoarcă mai întâi şi le da toată agoniseala lui dintr-o zi. Dară de unde să le ajungă ce brumă le aducea el? Abia puneau p-o măsea.

Bietul tat-său şi biată mă-sa de multe ori se culcau nemâncaţi. Li se rupea inima de milă dară n-aveau încotro. Şi ca să-şi linişească copiii, el le făgăduia că a doua zi are să le aducă mai mult. Astfel, mai cu şoşele,

mai cu momele, adormeau şi bieţii copii, cu nădejde că a doua zi are să fie mai bine.

Dintre toţi copiii, fata cea mai mare era mai tăcută şi mai cu judecată. Ea rămânea cu surorile şi fraţii cei mai mici când se duceau părinţii la muncă, vedea de dânşii, îi muştruluia şi îi povăţuia să fie mai cu răbdare, mai îngăduitori, ca să nu se amărască până într-atât părinţii. Dară, bate toba la urechea surdului. Adecă, de! Ce să zici? Ar fi fost şi ei, poate, mai îngăduitori, şi mai cu răbdare, dară burta le da ghies şi îi făcea de multe ori să fie neînţelegători.

Într-acestea, boierului pe moşia căruia se afla aceşti oameni, ca şi urgisiţi de Dumnezeu, i se făcu milă de ei şi, într-o zi, când veni să se roage pentru sălaş, el îi zise:

– Omule, te văz harnic, munceşti de te speteşti, şi două în tei te văz că nu poţi lega. Iată, eu mă îndur şi-ţi dau un petec de loc, să fie de veci al tău. Du-te de-ţi alege petecul ce-ţi va plăcea şi apucă-te numaidecât să-ţi faci un bordei.

– Bogdaproste, cucoane, şi Dumnezeu să priimească. De unde dai să izvorască, răspunse bietul om.

Se duse de-şi alese un petec de loc şi până în seară groapa pentru bordei o şi dete gata.

Nepartea lui. Cum se brodi ca locul ce-şi alesese să fie alături cu al unui ţăran bogat şi mândru de nu-i ajungea cineva cu prăjina la nas,

Peste noapte, nu ştiu cum se făcu, nu ştiu cum se drese, că o vită d-ale bogatului căzu în groapă şi muri.

A doua zi de dimineaţă, bogatul, văzându-şi vita moartă, sări cu gura mare asupra săracului, îl luă de piept şi cu el târâş se duse la curtea boierului, să le facă judecată. Boierul se miră când îi văzu şi-i întrebă ce caută?

Ţăranul cel bogat zise:

– Boierule, acest prăpădit de om, venetic în satul nostru, n-ar mai avea parte de el! după ce ți-ai făcut pomană de i-ai dat un petec de loc, el tocmai lângă mine și-a ales să-și facă bordei! Una la mână. Bagă de seamă că, după ce e sărac, apoi e și cu nasul pe sus. Al doilea, groapa ce și-a făcut pentru bordei, după ce că e mare foarte, apoi n-a avut grije să o acopere peste noapte cu ceva, numai ca să-mi facă mie pagubă, și mi-a căzut o vită într-însa de și-a rupt junghietura. Judecă d-ta acum, nu e dator să mi-o plătească? El zice că n-are cu ce. Și ce-mi pasă mie de asta?

– Boierule, răspunse și săracul umilit și cu lacrămile în ochi cât pumnul. Boierule, n-am ce zice, omoară-mă, spânzură-mă, n-am ce face daca a dat păcatul peste mine. Așa este cum zice bogătașul meu vecin. Și fiindcă lui Dumnezeu îi place dreptul, drept să-ți spui ce e drept: am săpat groapă, și o groapă mare, ca să încapă bordeiul pe toți ai mei, dară nici că m-am gândit ca să-i aduc pagubă. Și nici n-a fost la sufletul meu cugetul de mândrie, căci n-aveam pe ce mă mândri, când mi-am ales loc lângă d-lui. Acum lumineze-vă Dumnezeu, boierule, și judecați după dreptate.

Boierul sta în cumpănă. Nu știa cui să dea dreptate. Vedea el că săracul a căzut în păcate, dară fără voie. După ce se gândi el nițel, zise:

– Bre, oameni buni! Eu am să vă fac trei întrebări; cine le va dezlega mai bine, a aceluia să fie dreptatea. Vă dau răgaz de trei zile, gândiți-vă. După trei zile să veniți și să-mi ghiciți întrebările. Țineți minte bine. Întâia întrebare sună așa:

Ce este mai gras în lume?

A doua:

Ce este mai bun?

Și a treia:

Ce aleargă mai iute?

Aide, duceți-vă acum. Dară să mai știți una: daca nici unul din voi nu va ghici vreuna din întrebările mele, să știți că unde vă stau picioarele o să vă stea și capetele.

Amândoi împricinații se întoarseră la casele lor. Bogătașul, lăudându-se că el are să ghicească, fiincă ce lucru poate fi mai ușor decât a spune că porcul său din ogradă este mai gras, deoarece stă slănina pe dânsul de o palmă; iară săracul plângea de potopea pământul, gândindu-se ca ce o să spuie el.

Daca ajunseră fiecare la ai săi, bogătașul era vesel că are să-și câștige pricina, iară săracul se puse pe gânduri și tot ofta. Copiii se adunară pe lângă dânsul, se uita, dară nu cutezau să-l întrebe ceva. Începură și ei a plânge; și se făcu acolo la dânșii o plângere și o jelanie de te luau fiori de milă.

Numai fata cea mai mare își luă inima în dinți și-l întrebă ce are de este așa de trist?

– Ce să am, fata mea? Iacă păcate de la Dumnezeu. Boierul ne-a îndatorat să-i ghicim niște întrebări pe cari nici oamenii cei procopsiți nu i le-ar putea spune, necum un sărman prost ca mine.

– Ci spune-ne și nouă, că doară d-om putea să-ți dăm vrun ajutor.

– Ca ce ajutor ați putea voi să-mi dați, voi care nu știți încă nici cum se mănâncă mămăliga.

– Te miră, tată, la ce am putea fi buni și noi. Și apoi ce strică daca ne vei spune și nouă?

Atunci săracul zise: iacă, iacă, iacă ce ne-a zis boierul să ghicim; căci de unde nu, ne va sta capul unde ne stau tălpile.

Fata cea mare se puse pe gânduri și, după ce mai cugetă ea ce mai cugetă, se apropie de tată-său și îi zise:

– Ia lasă, tată, nu mai fi aşa de mâhnit. Nu ne lasă Dumnezeu pe noi să pierim. Când te vei duce la boierul să-i dai răspuns, ţi-oi spune şi eu ceva. Şi poate că va da Dumnezeu să scapi cu faţă curată dinaintea lui.

Săracul păru a se mângâia oarecum; dară numai inima lui ştia. Nu voia, vezi, să-şi mai mâhnească şi copiii.

În dimineaţa când fu a se înfăţişa la boierul ca să-i ghicească întrebările, fie-sa îi spuse ca ce să răspunză. Săracul se arăta a fi mulţumit, dară se îndoia.

Se înfăţişară înaintea boierului. Bogătaşul, mândru şi cu pieptul deschis; săracul umilit şi strâns la piept de sta să-i crape sumanul cel zdrenţuit de pe dânsul.

Boierul întrebă pe bogătaş:

– Ei, bade, ce este mai gras pe lumea asta?

Bogătaşul răspunse cu coraj:

– Apoi de, cucoane, ce să fie mai gras decât porcul meu din ogradă, care are grăsimea pe el de o palmă de groasă.

– Minciuni spui, răspunse boierul.

Şi întrebând şi pe săracul, el răspunse cu sfială:

– Apoi de, cucoane, eu zic cu mintea mea a proastă că pământul să fie mai gras pe lumea asta, că el ne dă toate bunătăţile pe cari le avem.

– Aşa este, răspunse boierul.

Acum zise bogătaşului iară:

– Ce aleargă mai iute pe lumea asta?

– Armăsarul meu, cucoane, răspunse bogătaşul, că aleargă peste văi şi dealuri, când îi dau drumul, de nu-i vezi copitele.

– Apoi de, cucoane, capul meu nu mă duce aşa departe, fără decât dau cu socoteală că nimic nu aleargă aşa de iute ca gândul, răspunse şi săracul.

– Tu ai dreptate. Cela aiurează.

În cele din urmă, mai întrebă o dată pe bogătaş:

– Ce este mai bun pe lumea asta?

– Nimic nu este mai bun pe lumea asta, milostive stăpâne, răspunse el, ca judecata cea dreaptă a măriei tale.

– Eu, boierule, cu prostia mea mă duce gândul să crez că nimic nu e mai bun pe lumea asta ca Dumnezeu, care ne sufere pe lume cu toate răutăţile noastre.

– Adevărat, aşa este, zise boierul.

Şi, întorcându-se către bogătaş, adăogă:

– Ieşi afară, ţăran viclean şi mojic ce eşti, sau pui acum de-ţi trage la tălpi atâta cât nu poţi duce.

Bogătaşul ieşi cu coada între picioare.

Şi chemând mai aproape pe sărac, îl întrebă cu un grai blajin:

– Spune-mi, bre, omule, cine te-a învăţat pe tine să răspunzi aşa de potrivit, căci din capul tău ăla secu nu crez să fi ieşit aşa cuvinte înţelepte.

Bietul sărac se cam codea. Nu-i venea să spuie drept, de teamă să nu păţească ceva. Dară daca se văzu încolţit, spuse tot adevărul precum era.

Atunci boierul, mirându-se în sine de iscusinţa fetei săracului, îi porunci ca a doua zi să vie cu fata la curtea boierească. Ea să fie nici îmbrăcată, nici dezbrăcată, nici călare, nici pe jos, nici pe drum, nici pe lângă drum.

Cum auzi săracul unele ca acestea, începu a se boci şi a se văicăra, de nu-ţi venea să-l mai auzi, şi se întoarse la ai săi.

Fata cea mare, când auzi cele ce îi spuse:

– Nu te teme, tătucă, îi zise ea, că-i viu eu lui de hac! Numai să-mi cauţi două mâţe.

Cum se făcu dimineaţă, fata aruncă pe dânsa un volog (plasă), luă mâţele la subţiori, încălecă pe un ţap şi plecă la curtea boierească.

Mergând astfel pe drum, ea nu era nici călare, nici pe jos, căci îi da de pământ când un picior, când altul, ţapul fiind pitic; umbla ni pe drum, ni pe lângă drum, căci ţapul nu ţinea drumul drept. Aci trecea pe lângă câte un gard să apuce câte vrun lăstar de la vrun pomişor; aci trecea de cealaltă parte. Nu era nici îmbrăcată, nici dezbrăcată cu vologul aruncat pe dânsa.

Şi aşa, cu chiu cu vai, ajunse la curtea boierească. Când o văzură boierul şi oamenii curţii, venind aşa, încremeniră. Boierul, vezi, nu voia să se dea rămas, şi porunci să dea drumul la doi zăvozi ce-i ţinea la curte în lanţ. Aceştia, cum văzură alaiul cu care venea fata săracului, se repeziră la dânsa, dară ea dete drumul îndată mâţelor şi zăvozii se luară după dânsele, iară fata săracului ajunse la scara boierească aşa precum îi poruncise boierul.

Văzând şi această iscusinţă a fetei, boierul n-avu încotro şi fu nevoit s-o priimească. Atunci porunci să o fereduiască (să o îmbăieze), o îmbrăcă cu nişte haine ca de mireasă şi hotărî să o dea după un fecior ce-l avea boierul pe lângă dânsul, care îl slujea cu credinţă.

După ce o văzu boierul curăţită şi ferchezuită ca o mireasă, şi cum avea şi ea pe vino-încoace, i se păru mai frumoasă de cum era atunci; ce-i abătu lui, că pofti să o aibă el de nevastă, mai cu seamă că era burlac, şi se cunună cu dânsa. Mai-nainte de a se cununa, boierul zise dânsei:

– Eu te iau de soţie; dară să ştii că tu n-ai voie să judeci niciodată fără de mine.

Ea priimi.

După ce trecu cât trecu de la cununia lor, boierul se duse o dată în treaba lui pe moşie. În lipsa lui veniră doi ţărani cu o prigonire la curte. Aflând că boierul nu este acasă, şi văzând pe cuconiţa într-un cerdac, ei începură să se jeluiască la dânsa. Ea asculta şi tăcea.

Unul zise:

– Aveam să mă duc până în cutare loc, însă o roată de la căruţă mi se stricase. Nu-mi puteam înhăma iapa la căruţa cu trei roate, mai cu seamă că era a făta. Atunci m-am rugat de vecinul meu, ăsta care e de faţă, să-mi împrumute el o roată. El, ce e drept, aseară mi-a împrumutat roata ce i-am cerut, cu gând ca azi până în ziuă să mă duc la treaba mea. Când, ce să vedeţi, cinstiţi boieri? Astă-noapte mi-a fătat iapa un mânz.

Ţăranul cel cu roata îi tăie cuvântul şi zise şi el:

– Nu-l credeţi, cucoană, să vă ţie Dumnezeu! Roata mea a fătat mânzul.

Cucoana asculta din cerdac şi tăcea.

Ţăranii aşteptară ce mai aşteptară şi, daca văzură că cucoana nu le face nici o judecată, întrebară:

– Da' unde-i dus boierul, cucoană?

– Ia, s-a dus, răspunse ea, să vază un lac de mălai ce-l avem pe marginea unui iaz, că în toate nopţile ies broaştele dintr-însul şi mănâncă mălaiul.

Ţăranii se uitară lung şi plecară. Ajungând la poarta ogrăzii boiereşti, ei începură a se întreba unul pe altul:

– Ca ce fel de vorbă fu aia a cucoanei, mă, nea ăsta? Cum se poate broaştele să mănânce mălaiul?

Ce se sfătuiră ei, ce vorbiră, că numai se întoarseră să întrebe pe cucoană ce vorbă fu aia.

Daca veniră dinaintea cerdacului iară, prinseră a întreba:

– Da' bine, cucoană, ca ce să fie vorba ce ne-ai spus-o? Poate-se ca broaştele să mănânce mălaiul?

– Nu ştiu daca broaştele poate să mănânce mălai, au ba, răspunse cucoana; dară ştiu că roata nu poate să fete mânji.

Tocmai atuncea îşi veniră şi ţăranii de acasă. Acum înţeleseră şiritenia vorbei cucoanei, se mirară de atâta înţelepciune şi se împăcară cum ştiură ei mai bine.

Viind şi boierul acasă, întrebă:

– Cine a mai fost p-aici în lipsa mea? Ce s-a mai petrecut?

– Ce să fie? răspunse ea. Iaca, iaca cine a venit şi iacă ce s-a întâmplat cu ei, şi ce le-am zis eu.

Boierul, cum auzi, îi zise:

– Fiindcă ai călcat făgăduiala şi ai judecat fără mine, nu mai putem trăi amândoi. Ia-ţi ce pofteşti de la mine şi ce-ţi este mai drag în casa mea, şi să te duci la tată-tău acasă.

Cucoana zise:

– Vorbele tale, bărbate, sunt sfinte pentru mine, pentru că de aceea bărbatul este bărbat. Nu sunt vinovată întru nimic, căci n-am judecat pe acei jeluitori, ci le-am spus numai unde este stăpânul lor. Dar daca d-ta găseşti cu cale să mă goneşti, eu mă supun fără să cârtesc şi-ţi mulţumesc încă din adâncul sufletului pentru bunătatea ce ai de a mă lăsa să-mi aleg ce mi-e mai drag din casa dumitale. Un lucru te mai rog: fiindcă mă goneşti, lasă-mă să mă mai veselesc o dată şi eu în casa domnului meu şi bărbat. Dă o masă şi cheamă pe prietenii noştri şi cunoscuţi să petrecem împreună şi să ne chefuim pentru cea din urmă oară.

Boierul se înduplecă şi porunci de făcu o masă d-alea înfricoşatele, unde chemă prietenii şi pe cei mai de aproape ai lor. Şezură, se înveseliră şi se chefuiră cât le cerură inima. Cucoana însă tot îndesa paharele boierului şi el le tot bea. Şi(-i) mai dete unul, şi încă unul, până îl făcu cuc. Se îmbătă boierul de se coclise turtă. Atunci şi cucoana îl ia frumuşel la spinare, fără să mai simţă boierul ceva şi-l duse la tat-său acasă, unde îl puse pe cuptor de dormi până se trezi.

A doua zi, când se deşteptă, boierul, văzându-se în astfel de hal, întrebă unde se află.

Cucoana îi răspunse:

– La tata acasă. Când m-ai gonit de la d-ta, mi-ai dat voie să iau din casa dumitale ce mi-o fi mai drag. Aceea am şi făcut. Nimic nu mi-a fost mai drag decât bărbatul. Nu crez să mă ţii de rău pentru că mi l-am luat.

Când auzi boierul asemenea vorbe cu noimă, se gândi ce se gândi, apoi răspunse:

– Aidem, nevastă, acasă, şi să trăim ca în sân de rai; acum pricep eu ce odor de femeie am dobândit.

Şi m-am suit pe o şea
Şi am spus-o aşa.
M-am suit pe o roată
Şi am spus-o toată.

(Comunicat de d-na Brândza şi cules de prin împrejurimile Iaşului.)

ZÂNA MUNŢILOR

A fost odată etc.

A fost odată un împărat foarte viteaz; toate împărăţiile de prinprejurul împărăţiei sale îi cerea sfaturi: atâta era de drept şi înţelept. Când se isca sfadă între dânşii, la acest împărat mergeau mai întâi la judecată şi, cum zicea el, aşa se şi făcea, fiindcă era judecător drept şi iubitor de pace. Când fu aproape de bătrâneţe îi dărui Dumnezeu un fecior. Nu se poate spune câtă bucurie simţi împăratul când a văzut că dobândi un moştenitor. Toţi împăraţii vecini i-au trimis daruri. Ei nu mai puţin se bucurau că vecinul lor, care îi ajuta cu sfaturi şi poveţele lui cele de mult folos, a dobândit fecior.

După ce se mări, îl puse de învăţă carte. El era aşa de silitor, încât se mirau dascălii de dânsul cum de învaţă

aşa repede. Ceea ce învăţa ceilalţi copii într-un an, el învăţa numai într-o săptămână. Ajunsese să nu mai aibă dascălii ce să-i dea să înveţe. Iară tată-său scrise carte împărătească la nişte filosofi vestiţi ca să vie să ispitească cu învăţăturile lor pe fiul său.

La curtea acelui împărat se afla pe atunci un vânător vestit; şi, până să vie filosofii cei vestiţi, împăratul dete pe fiu-său acestui vânător ca să-l înveţe meşteşugul său.

După ce veniră filosofii, învăţă şi de la dânşii câte în lună şi în soare. Bucuria tatălui său era aşa de mare unde vedea că fiu-său are să fie procopsit ca nici unul din fiii de împăraţi, încât se uita la dânsul ca la soare. Iară el de ce se mărea d-aia se făcea mai cu minte şi mai frumos. În toată împărăţia lui şi a vecinilor lui împăraţi, altă vorbă nu era decât de înţelepciunea şi de frumuseţea acestui fiu de împărat.

N-ajunsese să-şi răsucească mustăcioara şi foile de zestre curgeau de la fel de fel de împăraţi, care voiau să-şi dea fetele după dânsul, dară el nu voia să se însoare aşa de tânăr.

Într-una din zile mergând la vânătoare, văzu o turturică, care tot sărea înaintea lui; lui îi fu milă să o vâneze; el căuta vânaturi mari, fiindcă nu se temea de primejdii; era vânător meşter şi viteaz. În cele din urmă, daca văzu şi văzu că tot îi sărea în cale, întinse arcul şi dete cu o săgeată. El se miră prea mult cum de nu o putu omorî el, care era aşa de bun vânător, ci o răni puţin în aripă, care, aşa rănită, se duse de nu o mai văzu. Cum se duse turturica, simţi, nu ştiu cum, nu ştiu de ce, că îi tâcâia inima.

După ce se întoarse acasă, era tot cam galeş. Împăratul văzând că tânjeşte fiu-său cu sănătatea, îl întrebă ce are, iară el răspunse că n-are nimic.

Turturica aceea era Zâna Munţilor care se îndrăgostise de frumuseţea lui. Ei nu-i venea la socoteală să se arate lui aievea, ca să-i dea pricină, şi d-aia se făcuse turturică şi îi tot sărea în cale. Nu ştia însă cum să facă, cum să dreagă, ca să se cunoască cu fiul împăratului.

Peste câteva zile de la întoarcerea feciorului de împărat de la vânătoare, o femeie săracă veni la curtea împărătească să se bage slujnică şi, fiindcă tocmai era trebuinţă de o găinăreasă, o primi.

Curăţenia şi buna îngrijire ce da găinilor şi tuturor paserilor de la coteţele împărăteşti ajunsese de poveste. Împărăteasa era aşa de mulţumită, încât în toate zilele spunea împăratului câte o vorbă bună pentru bărbăţia acestei femei tinere, dară săracă. Ea şi începuse a se gândi la norocirea bietei femei. Fiul împăratului auzind atâtea vorbe frumoase despre găinăreasă, voi să o vază şi el. Într-o zi, când împărăteasa se duse să cerceteze găinile şi să vază de coteţe, merse şi fiul său cu dânsa.

Găinăreasa, cum văzu pe fiul de împărat, îşi aruncă ochii asupră-i cu o căutătură aşa de mângâioasă şi aşa de plină de dragoste, dară cu smerenie, încât feciorul de împărat se fâstâci oarecum, dară îşi ţinu firea. Simţi că obrajii îi arde, o sudoare rece îl trecu, şi inima începu să-i tâcâiască, de părea că o să-i spargă pieptul. El însuşi nu-şi putea da seama ca ce poate să fie istoria asta. Plecă ochii în jos, nu zise nici cârc, şi se întoarse acasă.

Toată curtea împărătească lua în nume de bine pe această găinăreasă, pentru vrednicia şi curăţenia ei. Ea se purta cu toate slugile cu bunăcuviinţă, şi nimeni nu cuteza să-i zică nici dă-te mai încolo, pentru că ea nu le da prilej de glumă.

Într-acestea un fiu al unui împărat vecin, însurându-se, a fost poftit la nuntă şi pe acest împărat cu

toată curtea lui. Împăratul plin de bucurie merse la acea nuntă şi luă cu dânsul şi pe împărăteasă şi pe fiul său.

În ziua aceea, când era cununia fiului de împărat, la nunta căruia merse acest împărat cu feciorul său, găinăreasa se ceru şi ea de la vătaf să o lase şi pe dânsa să se ducă la preumblare. Vătaful, cam râzând, îi zise: „Ce-i trebuie chelului? Tichie de mărgăritar". Apoi o lăsă. Iară ea, înghiţind înfruntarea, nu zise nimic şi plecă.

Împăratul era vesel peste măsură văzând că din atâţi feciori de împăraţi şi domni al său se deosebea prin isteţimea, boiul şi înţelepciunea lui. Toate fetele de împărat ar fi voit să joace lângă el în horă. Când, deodată, vine la nuntă o fată îmbrăcată în nişte haine cum nici una din fetele de împărat nu avea.

Cosiţele ei împletite cu meşteşug şi date pe spate îi atingeau pulpele şi ea era aşa de bine făcută, încât ochii tutulor rămase la dânsa. Ea cum veni, nici una, nici alta, se prinse lângă feciorul de împărat şi numai lângă dânsul jucă până către seară.

Vorbiră, râseră, îşi povestiră fel de fel de lucruri, dară cam pe sub mână, fiincă-i era ruşine feciorului de împărat să râză şi să vorbească aşa înaintea tătâne-său şi apoi toţi fiii de împăraţi îşi dau coate, căci băgaseră de seamă că necunoscuta tot lângă el juca.

Feciorul de împărat nu mai era al său. Se mira însuşi de schimbarea ce simţea într-însul, dară nu cuteza să spuie nimănui. El îşi pusese în gând ca, la hora din urmă ce va juca, să întrebe pe această necunoscută cine era, de unde venea, de este fată ori măritată, şi se gândea că de n-ar avea bărbat să o ceară de nevastă. Când, pieri ca o nălucă.

Feciorul de împărat rămase ca un zăpăcit. Se întoarse acasă, dară cu gândul era tot la dânsa. Tată-său, văzându-l tot pe gânduri şi trist, nu ştia ce să-i mai facă să-l înveselească oarecum. Când iată că-l poftesc la altă

nuntă de împărat, unde se şi duse cu împărăteasa şi cu fiul său.

Ca şi la cealaltă nuntă feciorul de împărat jucă cu fata cea necunoscută şi frumoasă, care venise şi la această nuntă şi se prinse în horă lângă dânsul. După multe întrebări, află de la dânsa că şedea tocmai înspre partea aceea, încotro era împărăţia tatălui său, doară căci nu-i zisese că şade chiar la dânsul. Atunci fiul de împărat îi făgădui să o ducă acasă, daca era singură, şi ea priimi. Însă tocmai când era să se spargă nunta, ea pieri de lângă dânsul din horă.

Se întoarseră deci acasă împăratul şi cu ai lui, însă fiul lor se topea d-a-n picioarele şi nimeni nu ştia din ce pricină. Deşi se făcuse vâlvă că feciorul de împărat este îndrăgostit cu o zână, el însă se apăra înaintea tatălui său că nu ştie la sufletul său nimic. Toţi vracii şi cititorii de stele se aduseră şi nimeni nu ştiu să-i ghicească răul de care suferă. Unul dintr-înşii zise că e teamă să nu dobândească lipici.

Într-aceasta împăratul fu poftit la o altă nuntă de împărat, unde nu voi să se ducă, fiindcă inima lui nu era de veselii, ci se îngrija mai mult de fiul său. Dară daca văzu că fiul său atâta stăruieşte, îi făcu voia. Acesta porunci la nişte credincioşi ai săi ca să aibă pregătit la îndemână câteva cazane cu smoală, să le fiarbă în ziua nunţii şi când va fi înde seară să aştearnă pe drum smoală. După ce puse la cale toate astea, se duse la nuntă.

De cum începu hora, fata cea frumoasă şi necunoscută veni ca din senin, şi iară se prinse lângă dânsul.

De astă dată era gătită şi mai frumos, avea nişte haine de la soare te puteai uita, dar la dânsa, ba. Juca feciorul de împărat şi se uita la dânsa ca la un cireş copt. Şi de

astă dată o întrebă şi ea îi tot răspunse cam în doi peri. Îi făgădui şi acum că se va lăsa să o ducă acasă.

Când fu înde seară la hora cea mai din urmă, pieri ca o măiastră de lângă dânsul.

Nu se poate spune cât de mult se mâhni el; căzu la pat şi zăcea, fără să-i poată ajuta cineva. Tată-său ar fi dat nu ştiu cât aceluia ce ar fi putut să-i tămăduiască copilul. Când iată credincioşii lui veniră cu un condur. Măiastra, daca se nomoli în smoală, mai bine lăsă condurul acolo decât să întârzie.

Atunci [feciorul] împăratul[ui] trimise pe credincioşii lui să umble din casă în casă, şi să puie pe toate femeile să se încalţe cu acel condur, şi la care s-o potrivi, aceea să fie soţia lui. Tată-său se învoi şi el la această otărâre. Se duseră deci, credincioşii lui, ocoliră toată împărăţia, cercară toate femeile condurul, şi la nici una nu se potrivi.

Auzind feciorul de împărat una ca aceasta se îmbolnăvi şi mai rău. Apoi porunci ca să încerce şi femeile din curtea împărătească. La nici una nu se potrivi. Nu mai rămase decât găinăreasa, pe care o uitaseră; dară împărăteasa, aducându-şi aminte de dânsa, îi porunci să se încalţe şi ea cu condurul. Când îl trase la călcâi, pare că fu de acolo. Era turnat pe piciorul ei. Ea începu a se văicăra şi a tăgădui că nu era condurul ei. Feciorul de împărat cum auzi, porunci să i-o aducă, şi cum o văzu strigă:

– Asta este, mamă.

Ea, deşi tagăduia, dar înteţită de rugăciunile împăratului, ale împărătesei şi ale fiului lor, în cele din urmă mărturisi că ea este stăpâna condurului.

După ce îi povesti că este zână măiastră, că îl îndrăgostise de când îl văzuse la vânat, că el rănise o turturică, şi că acea turturică era ea, şi daca nu s-a arătat lui aşa cum este a fost că, de va lua de bărbat un om de pe

pământ, toată puterea ei piere. Mai spuse că, spre a-l putea vedea mai adesea, intrase găinăreasă la dânşii şi că tot ce ea făcuse era numai pentru dragostea lui.

După aceea ieşi la scară, bătu de trei ori în palme, şi iată o cărucioară, fără să fie trasă de cai, veni; ea îşi luă zestrea numai de scumpeturi dintr-însa, apoi, curgându-i şiroaie de lacrămi din ochi se întoarse şi zise feciorului de împărat:

– Iată, pentru dragostea ta, mă lepăd de puterea mea cea măiastră, numai şi tu să mă iubeşti, precum te iubesc şi eu.

Dete drumul cărucioarei şi rămase lângă fiul împăratului, carele în scurt timp se făcu sănătos. Apoi făcu o nuntă d-ale împărăteştile şi după moartea tatălui său rămaseră ei în scaunul împărăţiei, şi domnesc şi astăzi daca nu vor fi murit.

Încălecai p-o şea etc.

(Acest basm l-am auzit de la o calfă de bărbier, în copilăria mea.)

BALAURUL CEL CU ŞAPTE CAPETE

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată într-o ţară un balaur mare, nevoie de cap. El avea şapte capete, trăia într-o groapă, şi se hrănea numai cu oameni. Când ieşea el la mâncare, toată lumea fugea, se închidea în case şi sta ascunsă până ce-şi potolea foamea cu vreun drumeţ pe care îl trăgea aţa la moarte. Toţi oamenii locului se tânguiau de răutatea şi de frica balaurului. Rugăciuni şi câte în lună

şi în soare se făcuseră, ca să scape Dumnezeu pe biata omenire de acest nesăţios balaur, dară în deşert.

Fel de fel de fermecători fuseră aduşi, însă rămaseră ruşinaţi cu vrajele lor cu tot.

În cele din urmă, daca văzu împăratul că toate sunt în deşert, hotărî ca să dea pe fiica lui de soţie şi jumătate împărăţia sa acelui voinic care va scăpa ţara de această urgie, şi dete în ştire la toată lumea hotărârea sa.

Iară după ce se duse vestea în ţară, mai mulţi voinici se vorbiră să meargă împreună la pândă şi să mântuiască ţara de un aşa balaur înfricoşat. Ei se înţeleseră între dânşii ca să facă un foc la marginea cetăţii, care era mai apropiată de locul unde trăia balaurul, şi în care cetate era şi scaunul împărăţiei, şi acolo să stea să privegheze pe rând câte unul, unul, pe când ceilalţi să se odihnească; şi ca nu cumva cela ce ar fi de pândă să doarmă şi să vie balaurul să-i mănânce d-a gata, făcură legătură ca cela care va lăsa să se stingă focul să fie omorât, drept pedeapsă daca va dormi când ar trebui să fie deştept.

Cu aceşti voinici se întovărăşi şi un om verde, pui de român, ştii colea, care auzise de făgăduinţa împăratului şi venise să-şi încerce şi el norocul.

Porniră, deci, cu toţii, îşi aleseră un loc aproape de groapă şi se puseră la pândă.

Pândiră o zi, pândiră două, pândiră mai multe zile, şi nu se întâmplă nimic. Iară când fu într-una din zile, cam după asfinţitul soarelui, pe când era de rând viteazul nostru să pândească, ieşi balaurul din groapă şi se îndreptă către voinicii cari dormeau pe lângă foc.

Viteazului care priveghea, i se făcuse inima cât un purice, dară, îmbărbătându-se, se repezi, şi unde se aruncă, măre, asupra balaurului cu sabia goală în mână, şi se luptă cu dânsul, până îi veni bine şi hârşt! îi taie un

cap, hârşt! şi-i mai tăie unul, şi aşa câte unul, câte unul până îi tăie şase capete.

Balaurul se zvârcolea de durere şi plesnea din coadă, de te lua fiori de spaimă, viteazul nostru însă se lupta de moarte şi obosise, iară tovarăşii săi dormeau duşi.

Dacă văzu el că tovarăşii săi nu se deşteaptă, îşi puse toate puterile, se mai aruncă o dată asupra grozavului balaur şi-i tăie şi capul ce-i mai rămăsese. Atunci un sânge negru lăsă din ea, fiară spurcată, şi curse, şi curse, până ce stinse şi foc şi tot.

Acum ce să facă viteazul nostru, ca să nu găsească focul stins, când s-or deştepta tovarăşii lui, căci legătura le era ca să omoare pe acela care va lăsa să se stingă focul. S-apucă mai întâi şi scoase limbile din capetele balaurului, le băgă în sân şi iute, cum putu, se sui într-un copaci înalt, şi se uită în toate părţile, ca de va vedea undeva vro zare de lumină, să se ducă şi să ceară niţel foc, ca să aţâţe şi el pe al lor ce se stinsese.

Cătă într-o parte şi într-alta şi nu văzu nicăiri lumină. Se mai uită o dată cu mare băgare de seamă şi zări într-o depărtare nespusă o schinteie ce abia licărea. Atunci se dete jos şi o porni într-acolo.

Se duse, se duse, până ce dete de o pădure, în care întâlni pe Murgilă, şi pe care îl opri pe loc, ca să mai întârzie noaptea. Merse după aceea mai departe şi dete peste Miazănoapte, şi trebui să o lege şi pe dânsa ca să nu dea peste Murgilă. Ce să facă, cum să dreagă ca să izbutească? O rugă să-i ajute a lua un copaci în spinare, care, zicea el, îl tăiase de la rădăcină; o învăţă el să se puie cu spatele să împingă, pe când el tot cu spatele la copaci de ceealaltă parte va trage cu mâinile, ca să-i pice în spinare şi să-l ia să se ducă la treaba lui.

Miazănoapte, de milă şi de rugăciunea ce-i făcu, se puse cu spatele la copaciul care i-l arătă viteazul şi, pe

când împingea, el o legă de copaci cobză, şi porni înainte, că n-avea vreme de pierdut.

Nu făcu multă cale şi întâlni pe Zorilă, dară lui Zorilă nu prea îi da meşii a sta mult de vorbă, căci, zicea el, se duce după Miazănoapte, pe care o luase în goană. Făcu ce făcu şi-l puse şi pe dânsul la bună rânduială, ca şi pe ceilalţi doi, dar cu mai mare bătaie de cap. Apoi plecă înainte şi se duse până ce ajunse la o peşteră mare, în care zărise focul.

Aci dete peste alte nevoi. În peşteră acolo trăiau nişte oameni uriaşi carii aveau numai câte un ochi în frunte. Ceru foc de la dânşii, dar ei, în loc de foc, puseră mâna pe dânsul şi-l legară. După aceea aşezară şi un cazan pe foc cu apă şi se găteau să-l fiarbă ca să-l mănânce.

Dară tocmai când era să-l arunce în căldare, un zgomot se auzi nu departe de peştera aceea, toţi ieşiră, şi lăsară pe un bătrân de ai lor ca să facă astă treabă.

Cum se văzu viteazul nostru singur numai cu unchiaşul, îi puse gând rău. Unchiaşul îl dezlegă ca să-l bage în cazan, dară voinicul îndată puse mâna pe un tăciune şi-l azvârli drept în ochiul bătrânului, îl orbi, şi apoi fără să-i dea răgaz a zice nici cârc! îi puse o piedică şi-i făcu vânt în cazan.

Luă focul după care venise, o apucă la sănătoasa, şi scăpă cu faţă curată.

Ajungând la Zorilă, îi dete drumul. După aceea o tuli la fugă şi fugi până ce ajunse la Miazănoapte, o dezlegă şi pe dânsa, şi apoi se duse şi la Murgilă pe care îl trimise să-şi vază de treabă.

Când ajunse la tovarăşii săi, ei tot mai dormeau. Nu începuse, vezi, încă a se arăta albul zilei, atât de lungă fu noaptea, fiindcă voinicul îi oprise cursul, şi aşa avu timp destul să colinde după focul care îi trebuia.

N-apucă să aţâţe focul bine şi tovarăşii săi, deşteptându-se, ziseră:

– Dară lungă noapte fu asta, măi vere.

– Lungă, da, vericule, răspunse viteazul.

Şi se umfla din foale ca să aprinză focul.

Ei se sculară, apoi începură a se-ntinde şi a căsca, dară se cutremurară când văzură namila de lighioană lângă dânşii şi un lac de sânge cât pe colo. Zgâiră ochii şi cu mare mirare băgară de seamă că capetele balaurului lipsesc, iară viteazul nu le spuse nimic din cele ce păţise, de teamă să nu intre ură între dânşii, şi se întoarseră cu toţii în oraş.

Când ajunseră în cetate, toată lumea se veselea cu mic cu mare de uciderea balaurului, da laudă sfântului că trecuse noaptea aia lungă, mai ajunseră o dată iară la ziuă şi ridica pân în naltul cerului pe mântuitorul lor.

Viteazul nostru, care văzuse şi el lipsa capetelor, nu se frământa deloc cu firea, fiindcă se ştia curat la inimă, şi porni către curtea împărătească, ca să vază ce s-o alege cu capetele fără limbi, căci el înţelesese că aici trebuie să se joace vreo drăcie.

Pasămite, bucătarul împăratului, un ţigan negru şi buzat, se dusese d-a minune să vază ce mai ala, bala, pe la flăcăii ce stau la pândă. Şi daca dete peste dânşii dormind şi peste dihania spurcată fără răsuflare, el se aruncă cu satârul de la bucătărie şi-i tăie capetele. Apoi merse la împăratul cu capetele şi i le arătă, fălindu-se că el a făcut izbânda.

Iară împăratul daca văzu că se înfăţişează bucătarul curţii cu izbândă, făcu o masă mare, ca să-l logodească cu fie-sa, şi pusese în gând să facă o nuntă, unde să cheme pe toţi împăraţii.

Ţiganul arăta la toată lumea hainele sale pe care le umpluse de sânge, ca să fie crezut.

Când ajunse viteazul nostru la palat, împăratul cu voie bună şedea la masă, iară cioropina sta în capul mesei pe şapte perne.

Cum ajunse la împărat, îi zise voinicul:

– Preaînălţate împărate, am auzit că oarecine s-ar fi lăudat către măria-ta că el ar fi ucis pe balaur. Nu e adevărat, măria-ta, eu sunt acela care l-am omorât.

– Minţi, mojicule, strigă ţiganul îngâmfat, şi poruncea slujitorilor să-l dea afară.

Împăratul, care nu prea credea să fi făcut ţiganul astă voinicie, zise:

– Cu ce poţi dovedi zisele tale, voinicule?

– Zisele mele, răspunse viteazul, se pot dovedi prea bine, porunciţi numai ca mai întâi să se caute daca capetele balaurului, care stau colea la iveală, au şi limbile lor.

– Să caute, să caute, zise bahniţa.

El însă o cam băgase pe mânică, dară se prefăcea că nu-i pasă.

Atunci căutară şi la nici unul din capete nu găsiră limbă, iară mesenii înmărmuriră, căci nu ştiau ce va să zică asta.

Ţiganul, care o sfeclise de tot, şi care se căia de ce n-a căutat capetele în gură, mai nainte de a le aduce la împăratul, strigă:

– Daţi-l afară că e un smintit şi nu ştie ce vorbeşte.

Împăratul însă zise:

– Tu, voinicule, va să zică ne dai să înţelegem că acela a omorât pe balaur care va arăta limbile.

– Fugi d-acolo, împărate, zise ţiganul care tremura ca varga şi se-ngălbenise ca ceara, nu vezi că calicul ăsta este un deşuchiat, care a venit aici să ne amăgească?

– Cine amăgeşte, răspunse voinicul liniştit, să-şi ia pedeapsa.

El începu apoi a scoate limbile din sân şi a le arăta la toată adunarea, şi de câte ori arăta o limbă de atâtea ori cădea şi câte o pernă de sub ţigan, până ce, în cele din urmă, căzu şi el de pe scaun, atât de tare se speriase dihania.

După aceea voinicul nostru spuse toate câte a păţit, şi cum a făcut de a ţinut noaptea atât de mult timp.

Nu-i trebui împăratului să se gândească mult şi să vază că voinicul care vorbea avea dreptate, şi cum era de supărat pe ţigan, pentru mişelia şi minciuna lui cea neruşinată, porunci şi numaidecât se aduse doi cai neînvăţaţi şi doi saci de nuci, legă pe ţigan de coadele cailor şi sacii de nuci şi le dete drumul.

Ei o luară la fugă prin smârcuri, şi unde cădea nuca, cădea şi bucăţica, până ce s-a prăpădit şi ţigan şi tot.

În urmă pregătindu-se lucrurile, după câteva zile făcu nuntă mare, şi luă românaşul nostru pe fata împăratului de soţie, şi ţinu veselie mare şi nemaipomenită mai multe săptămâni, puindu-l şi în scaunul împărăţiei, iară fata lăcrămă şi mulţumi lui Dumnezeu că a scăpat-o de sluţenia pământului, de harapina spurcată.

Eram şi eu p-acolo şi dedeam ajutor la nuntă, unde căram apă cu ciurul, iară la sfârşitul nunţei aduseră un coş de prune uscate să arunce în ale guri căscate.

Încălecai p-o şea etc.

(Povestit de tata între 1838 şi 1842.)

ZÂNA ZÂNELOR

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat mare şi puternic, şi el avea trei feciori. Făcându-se mari, împăratul se gândi fel şi

chipuri cum să facă să-şi însoare copiii ca să fie fericiţi. Într-o noapte, nu ştiu ce visă împăratul, că a doua zi, de mânecate, îşi chemă copiii şi se urcă cu dânşii în pălimarul unui turn ce avea în grădină. Porunci să-şi ia fiecare arcul şi câte o săgeată.

– Trageţi, copii, cu arcul, le zise împăratul, şi unde va cădea săgeata fiecăruia, acolo îi va fi norocul.

Copiii se supuseră fără a cârti câtuşi de puţin, căci ei erau încredinţaţi că tatăl lor ştia ce spune. Traseră, deci, şi săgeata celui mai mare din fii se înfipse în casa unui împărat vecin; a celui de al doilea se înfipse în casa unui boier mare d-ai împăratului; iară săgeata celui mai mic se urcă în naltul cerului. Li se strâmbaseră gâturile uitându-se după dânsa, şi p-aci, p-aci, era să o piarză din ochi. Când, o văzură coborându-se şi se înfipse într-un copaci nalt dintr-o pădure mare.

Se duse fiul cel mare, îşi luă soţie pe fata împăratului vecin, şi se întoarse cu dânsa la tatăl său.

Se duse şi cel mijlociu şi se întoarse şi el cu o soţioară mândră şi frumoasă.

Se duse şi cel mic. Cutreieră lumea până ce ajunse la pădurea cea mare unde se lăsase săgeata lui. Bâjbâi el şi orbăcăi p-acolo prin bunget, până ce dete de copaciul în care se înfipsese şi săgeata lui. Acest copaci era nalt şi gros şi bătrân, de când urzise Dumnezeu pământul. Se încovrigă el de dânsul, şi se urcă până ce ajunse de se agăţă de o ramură. Şi din ramură în ramură, când atârnat cu mâinile, când cu picioarele încrucişate şi încleştate, ajunse până în vârf. Acolo puse mâna şi-şi luă săgeata. Se dete jos cu sufletul plin de obidă şi de mâhnire, socotind că este sec de noroc, căci, se gândea el, ca ce era să găsească în acel copaci?

Nu-i fu destul că nu-şi aflase acolo pe scrisa lui, nu-i fu destul că făcuse atâta cale în deşert, se mai pomeni,

când vru să plece de lângă copaci, că se agaţă de spinarea lui o bufniţă. Hâţ în sus, hâţ în jos, bufniţa să se ducă din spinarea lui, ba. Îl înhăţase, drăcoaica, cu ghiarele, ca o gaiţă spurcată, şi nu-l slăbea nici cât ai da în cremene.

Mai se suci, mai se învârti să scape de pacoste, şi nu fu nici un chip. Daca văzu şi văzu, se hotărî şi el a se duce acasă cu saxanaua în spinare şi o luă la drum. În cale, băgă de seamă că alte şase bufniţe se ţineau după dânsul. Merse el, biet, cu alaiul după dânsul, şi potrivi astfel ca să ajungă acasă noaptea, spre a nu se face de râsul dracilor de copii.

Cum intră în cămara unde locuia dânsul în palaturile tătâne-său, cele şase bufniţe se aşezară careşi pe unde; iar cea d-a şaptea bufniţă, care se încleştase de spinarea lui, se aşeză în pat.

Mai stătu, bietul flăcău, se mai socoti, se mai gândi, mai plănui, şi în cele din urmă găsi cu cale să le lase în pace, să vază unde are să iasă această întâmplare. Mai cu seamă că acum se cotorosise de saxanaua din spinare.

Şi cum era şi rupt de osteneală de atâta călătorie şi de atâta tevatură ce avu pe drum, adormi, cum puse capul jos, de parcă l-ai fi lovit cu muchea în cap.

A doua zi, ce să-i vază ochii? Lângă dânsul în pat, o zână aşa de frumoasă, de amuţea şi nu ştiu cine când o vedea; iară la capetele patului lor şase roabe, una mai frumoasă decât alta. Mai văzu, într-un colţ al cămărei, şapte piei de bufniţe, aruncate una peste alta.

Se miră tată-său, se miră mumă-sa de aşa frumuseţe şi gingăşie, ce nu mai văzuseră de când erau ei.

Ziua de nuntă a fratelui celui mai mare viind, se duse şi fiul cel mic la împăratul, însă singur, căci nu putea să ia şi pe zână, măcar că era să-i fie logodnică. Când, se pomeni cu dânsa că se prinde în horă lângă dânsul. Nu mai putea de bucurie, când o văzu. Se fălea, nene, cât un

lucru mare, căci alta ca dânsa nu se găsea în toată împărăţia lor şi a vecinilor. Toţi nuntaşii rămaseră cu ochii bleojdiţi la dânsa. Iar ceilalţi fii de împăraţi şi domni cari erau poftiţi la nuntă dedeau târcoale roabelor ce venise cu zâna, şi care de care umbla să se prinză în horă lângă dânsele. Şi astfel se veseliră până seara. La masă, zâna se aşeză lângă fiul cel mic al împăratului. Mâncară şi se chefuiră până la miezul nopţii. Apoi se duseră fiecare la ale sale. Fiul cel mic al împăratului se duse în cămara lui. Zâna după dânsul. Se culcară şi dormiră ca nişte împăraţi ce erau ei. Când se sculă dimineaţa şi văzu pieile de bufniţă tot acolo, îl apucă un cutremur de scârbă, aducându-şi aminte de cele ce păţise de la dânsele.

Se făcu şi nunta fiului de al doilea al împăratului. Fiul cel mic se duse la nuntă iarăşi singur, şi iară se pomeni cu zâna că vine, şi nici una, nici alta, ţop! se prinse lângă dânsul în horă. Creştea inima într-însul de bucurie şi de fală, mai cu seamă când vedea pe ceilalţi fii de împăraţi şi de domni că le lăsa gura apă la toţi după o aşa bucăţică. Ei, vorba ăluia, în pofida căpşunelor, mâncau foile. Îşi scoteau şi ei focul jucând în horă cu roabele zânei. Seara iară se puseră la masă.

Fiului celui mic al împăratului, ce-i dă lui dracul în gând, se scoală de la masă, se duce în cămara lui, ia pieile de bufniţă şi le aruncă în foc, apoi vine şi se aşează la masă din nou.

O dată se făcu o tulburare între mese. Şi iată de ce. Una din roabe strigă:

– Stăpână, suntem în primejdie!

Alta zise:

– Stăpână, mie îmi miroase a pârlit! Este prăpădenie de noi.

Iară ea răspunse:

– Tacă-vă gura, tocmai acum la masă v-aţi găsit şi voi să vorbiţi secături?

Nu trecu însă mult şi mai zise şi a treia:

– Stăpână! nu e scăpare, suntem vândute mişeleşte.

În aceeaşi vreme, şi dânsa strâmbă niţel din nas. Pasămite îi venise şi ei miros de pârleala pieilor. Şi deodată sculându-se cu toatele de la masă, se făcură şapte porumbei. Apoi zâna zise fiului celui mic de împărat:

– Ai fost nerecunoscător. Cu bine te-am găsit, cu bine să rămâi. Până nu vei izbuti să faci ce n-a făcut om pe lume, să nu dai cu mâna de mine.

Se înălţară, deci, în slava cerului şi îndată pieriră din ochii lui.

În deşert mai rugară mesenii pe fiul împăratului să şează la masă, în deşert îl îndemnară părinţii să nu-şi mai facă inimă rea, căci el rămăsese cu ochii după porumbei şi nu se mai puse la masă.

A doua zi până în ziori plecă să-şi găsească logodnica. El simţea bine acum că fără dânsa nu mai putea trăi. Îşi luă ziua bună de la părinţi şi de la fraţi şi o porni în pribegie.

Trecu dealuri, văi, colnice, străbătu păduri întunecate şi de picior neumblate, dete prin smârcuri şi lacovişte, şi de urma porumbeilor săi nu putu da. Se frământa cu firea voinicul, cerceta, căuta, întreba; dară nici o ispravă nu-mi făcea. Cu inima înfrântă, cu sufletul zdrobit de mâhnire, şi cu dogorul dragostei într-însul, umbla ca un zmeu şi ca un leu paraleu, dară toate în deşert. Uneori îl bătea gândurile să-şi facă seama singur, să se dea de râpă, ori să-şi sfărâme capul de colţii de piatră de prin munţi; dară parcă îi spunea inima că odată, odată, o să se sfârşească toate necazurile sale, şi deodată îşi venea în sine, şi se punea din nou pe drum, mai cu hărnicie şi mai

tare în credință că cine caută cu amăruntul și cu stăruință trebuie să găsească și gândul să și-l izbândească.

Rupt de oboseală și de zbuciumare, se dete nițel la umbră într-o vâlcea, să se mai odihnească oleacă. Și stând el acolo, îl fură somnul. Deodată se deșteptă, auzind o gârâială de graiuri omenești, și sări drept în sus. Ce să vezi dumneata? Trei draci se certau de făceau clăbuc la gură. Se duse la dânșii cu pieptul înainte și le zise:

– Cearta fără păruială, ca nunta fără lăutari.

– Se lovi ca nuca în perete și vorba ta, iacă, răspunseră ei. Dară noi nu ne certăm, ci numai ne sfădim.

– Și pentru ce vă sfădiți voi? îi întrebă el; căci gălăgia ce faceți voi, mort d-ar fi cineva și tot îl deșteptați.

– Uite, avem de moștenire, de la tata, o pereche de opinci, o căciulă și un bici, și nu ne învoim între noi, care ce să ia din ele.

– Și la ce sunt bune bulendrele pe care vă sfădiți voi?

– Când se încalță cineva cu opincile, trece marea ca pe uscat. Când pune căciula în cap, nu-l vede nici dracul, măcar de i-ar da cu degetul în ochi. Iară când va avea biciul în mână și va trosni asupra vrăjmașilor săi, îi împietrește.

– Aveți dreptate să vă sfădiți voi, mă. Căci una fără alta, aceste bulendre nu fac nici două cepe degerate. Iacă ce-mi zice mie gândul, de veți voi să mă ascultați, să vă fac eu dreptate omenească.

– Te ascultăm, te ascultăm, răspunseră dracii într-o glăsuire, spune-ne cum, și vom vedea.

– Vedeți voi cei trei munți ce stau în fața noastră? Să vă duceți fiecare în câte unul, și cine va veni mai curând, după ce vă voi face eu semn, ale lui să fie toate astea.

– Că bine zici d-ta! Așa vom face. Bravo! iacă ne-am găsit omul carele să ne facă dreptate.

Și îndată o rupseră d-a fuga dracii, tulind-o înspre câte un munte.

Până una, alta, voinicul puse opincile în picioare, căciula în cap și luă biciul în mână. Când ajunseră dracii în vârfurile munților și așteptară să le facă semnul, fiul cel mic al împăratului trăsni de trei ori cu biciul în fața fiecărui drac, și îi împietri acolo locului. Apoi o luă și el la drum în treaba lui, unde îl trăgea dorul.

Abia mai făcu vro zece pași și văzu pe sus un stol de șapte porumbei. Îi urmări din ochi până ce îi văzu în ce parte de loc se lăsară. Într-acolo deci și dânsul își îndreptă cărările pentru care se ostenise atâta mare de vreme.

Trecu mări, pâraie și ape mari ca pe uscat, mai cutreieră țări și pustiuri, până ce ajunse la un munte mare, mare, al cărui vârf da de nori. Aci văzuse el că se lăsase porumbeii. Se puse a se urca pe dânsul, și, din văgăună în văgăună, din stei de piatră în colți, din râpă în râpă, cățărându-se când pe muchi, când pe coame de munți, ajunse la o peșteră. Intrând acolo, rămase ca lovit de trăsnet când văzu niște palaturi ca de domn și așa de măiestrit lucrate, cum nu se văd pe pământul nostru. Acolo locuia logodnica lui, zâna zânelor. Cum o văzu primblându-se prin grădină cu roabele după dânsa, o și cunoscu. Un copilaș de drăguleț se ținea după zână, alerga, se zbenguia printre flori, și tot striga pe zâna ca să-i arate câte un fluturel. Pasămite zâna rămăsese grea când zburase de la masă. Și acesta era copilul lor.

Nu mai putea de bucurie fiul cel mic al împăratului. Îi venea să dea fuga, ca un bezmetic, să ia copilașul să-l sărute. Dară își luă seama, nu care cumva să se sperie. Pe dânsul nu-l vedea nimeni, căci era cu căciula în cap.

Începu a da înde seară, şi el nu ştia cum să se arate. În cele din urmă auzind că pofteşte la masă pe zâna, se duse şi el şi se aşeză între dânsa şi între copilaşul lor. Aduseră bucate. El mânca ca un lup flămând, căci nu mai ţinea minte de când nu mâncase el legumă fiartă. Zâna se miră cum de se sfârşeşte bucatele aşa de iute. Porunci de mai aduse. Dară şi acele se fituiră într-o clipă.

Între acestea, el ridicându-şi niţel căciula dinspre partea copilului, acesta îl zări şi odată strigă:

– Uite tata, mamă!

– Tată-tău, dragul meu, nu va da peste noi până nu va săvârşi o faptă năzdrăvană, răspunse mă-sa.

El îşi trase iute, iute, căciula pe ochi şi începu iarăşi a mânca, de părea că se bat lupii la gura lui. După ce sfârşi şi aceste bucate, zâna, coprinsă de mirare, porunci să se mai aducă, ca să fie din destul.

Fiul împăratului se mai arătă copilaşului încă o dată, plin de bucurie că fiul său îl cunoscu.

Copilul iarăşi spuse mă-sii; şi aceasta iarăşi îl ţinu de rău, vezi că nu-i venea ei a crede să fi făcut bărbatu-său niscai fapte minunate, prin care să poată ajunge la dânsa. Ea ştia că pe acolo nici pasăre măiastră nu calcă. Copilul tăcu, căci tată-său îşi trăsese căciula pe ochi numaidecât.

Mai mâncă până ce se isprăvi şi aceste bucate. Mânca, nene, şi nu se mai sătura. Nemaiavând ce să mai aducă la masă, zâna începu a cârti că nu mai rămăsese şi pentru roabe. Când iată copilul că strigă iarăşi:

– Mamă! zău că este tata.

– Dară unde este, mă? ce tot aiurezi tu?

– Ba nici aiureală, nici nimic. Uite-l, este colea lângă mine, uite-l, mă ia în braţe.

Se sperie zâna când auzi. Dară el nu o lăsă până în cele din urmă fără să se arate, ca să nu-i vie ceva rău. Şi luându-şi căciula din cap, zise:

– Iată-mă şi eu. Tu n-ai vrut să crezi pe fiul nostru când ţi-a spus că m-a văzut. Eu n-am ştiut ce să crez când am văzut scârboasele alea de piei, ci am socotit că fac bine, dându-le focului, ca să vă scap pe voi de ele.

– Aşa am fost noi ursiţi să pătimim, răspunse zâna. Lasă acum cele trecute uitării, şi spune-mi cum ai izbutit de ai ajuns până aici.

Şi după ce-şi povesti toate întâmplările, şi tot ce păţi, se îmbrăţişară, sărută copilul şi rămase acolo cu toţi. El stărui de dânsa să iasă la lume, şi ea îl ascultă. Se întoarseră deci cu toţii la împăratul, tatăl voinicului, şi acolo făcu o nuntă de se duse vestea în lume.

Împăratul acela îmbătrânind, toată boierimea şi tot poporul aleseră pe fiul său cel mai mic de împărat, pentru că era român verde, întreg la minte şi drept la judecată; şi trăiră şi împărăţiră în fericire, de le rămase numele de pomenire în vecii vecilor.

Iară eu încălecai p-o şea etc.

(Povestit de un puitor de hârtie la presa tipografică, şezător în mahalaua Tirchileştilor, poreclit Mencicof, de la o haină lungă ce purtase odată.)

COTOŞMAN NĂZDRĂVANU

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată o pereche de oameni. Ei n-aveau copii. Într-o zi, fiind cu voie bună, zise bărbatul către femeie:

– Soro, de la mila lui Dumnezeu noi n-avem copii. Să mergem pe câmp şi ce vom găsi, aceea să ne fie copil.

– Bine zici dumneata, frate. Aşa să facem, daca astfel ai găsit dumneata cu cale.

Vezi că ei trăiau bine şi nevasta nu ieşea din cuvântul bărbatului nici cât negru subt unghie.

Făcură o azimă, luară şi niţică legumă, le puseră la traistă şi plecară.

Aide-aide, mergând povesteau şi râdeau şi cu ochii în toate părţile cătau.

Când, iată că dete peste un pisoi jigărit şi urduros; îl luară şi îl aduseră acasă. Îl îngrijiră şi îl crescură ca pe copilul lor. De ce trecea, d-aia se făcea mai frumos, până ce se făcu un cotoşman numai de drag să priveşti la el.

Nu mai putea de bucurie oamenii, căci aveau şi ei şi pe ce pune ochii în casa lor, când se sculau dimineaţa. Mai-nainte casa li se părea pustie.

Cotoşmanul era un pisic cuminte. Şoareci nu se mai stăveau prin casa aceea. Când şedeau casnicii la lucru, iarna, în nopţi d-alea lungile şi spuneau la snoave şi la ghicitori, cotoiul sta lângă dânşii şi torcea. Când stăpâna casei făcea la ciorap, pisoiul se juca cu ghemul. Dară nu-l încurca, ferească Dumnezeu. Cum făcea el, cum dregea, se juca aşa de frumuşel, încât ghemul nici nu se desfăşura, nici nu se încurca. Câteodată îl lua în lăbuţele lui de dinainte, ţindu-l ca un om, şi se trântea cu el pe spate, altă dată îl făcea să se dea d-a rostogolul, lovindu-l cu câte o labă şi se repezea după dânsul ca după şoareci.

Când stăpânul casei se juca cu dânsul, ferit-a sântul să-l zgârie, pare că-şi pilise ghearele. Când îl mângâia, cunoştea el că îl iubeşte, şi se întorcea şi el cu lăbuţele şi mângâia pe stăpânu-său, dară tot cu ghearele ascunse, o mângâiere lină ca mătasea.

Pe lângă acestea, era aşa de cuminte, încât casnicii îl lăsa să îngrijească de pui şi să le dea de mâncare; iară cotoşmanul nici nu se gândea să se dea la ei. El nu era de

cei ce îşi bagă botul prin toate vasele. Cât despre oala cu smântână, nici pomeneală nu era să-l fi prins vrodată la ea, ori să dea cu praştia prin bucăţelele de friptură de pe grătar. Era un mâţoi cum nu este altul în ziua de azi.

Nu mult după aceasta, femeia se simţi îngreunată. Atunci să fi văzut bucurie pe casnici, încât nu-i ţinea pământul. Iară când fu la facere, născu un copilaş gras şi frumos şi sănătos.

Crescu copilul şi se făcu mare. Nu se despărţea de pisoi nici cât ai da în cremene. Amândoi se jucau, amândoi mâncau la masă, amândoi se culcau.

Părinţilor copilului nici nu le trecea prin minte să oropsească pe cotoşman. Ba încă îl îngrijea ca şi pe copilul lor, fiindcă, ziceau ei, a intrat cu noroc în casa lor, este ugurliu, adică dobândise un copilaş.

De la o vreme încoace, însă, văzură că dau îndărăt. Unde până aci era bilşugul în casa lor, acum ajunseră negustori grei ca fulgul pe apă, cum se zice. Cu toate acestea, perechea de oameni nici nu se gândea a cârti împotriva lui Dumnezeu. Ea era mulţumită că dobândise copil, şi alt nimic.

Mai trecu ce trecu şi amândoi bătrânii dară ortul popii, rămâind în urma lor casa toacă şi o sărăcie lucie.

Copilul se alese cu cotoşmanul. După ce văzu că nu mai are de nici unele, şi nici părinţi, se puse pe un plâns de-ţi era mai mare jalea de dânsul. Atunci cotoşmanul îi zise:

– Stăpâne, nu te credeam aşa slab de înger. Eşti cu mine. Nu te întrista aşa de mult. Precum părinţii tăi a îngrijit de mine, aşa şi eu sunt dator să îngrijesc de tine. Şi precum tu nu m-ai dezlipit de lângă tine, nici cât ai clipi din ochi, aşa şi eu nu mă voi dezlipi de tine până ce nu te-oi căpătui şi nu te-oi vedea om în rândul oamenilor.

Pasămite cotoşmanul era năzdrăvan. Băiatul însă rămase cu ochii bleojdiţi la dânsul, când îl auzi vorbind.

Plecară amândoi. Cotoşmanul înainte, băiatul după dânsul. Ajungând într-o pădure, găsiră o scorbură mare şi şi-o aleseră de locuinţă.

Cotoşmanul făcu un culcuş stăpânului său acolo numai din fulgi de pasări, de se cufunda în puf când se culca. Îi aducea de mâncare şi de băut. Îi ţinea de urât spuindu-i fel de fel de basme şi de snoave.

El îi spunea ce va să zică cântatul greierilor, ce însemnează săritura locustelor prin iarbă. Îl făcea să înţeleagă că dragostea între fraţi este nesfârşită ca apa fântânei ce curgea p-aproape de locuinţa lor. Când se plimbau amândoi prin câte un luminiş din pădure ori ieşeau la câmp, îi arăta toate floricelele şi i le spunea pre nume. Copilul nu se domirea de ce cocorii umblă înşiruiţi trâmbă, de ce rândunele se duc şi vin, de ce privighetorile cântă aşa de frumos; iară ciuhurezii, te apucă răcori de groază când îi auzi. Şi cotoşmanul îi spunea pe şart toate şi-l făcea să priceapă că aici, pe pământ, toate sunt cu rânduiala lor.

Scorbura o ţinea aşa de curată, încât ţi-era milă să calci pe acolo.

Nici că se stăvea vreo goangă măcar pe la ei pe acolo. Cotoşmanul nu lăsa pe băiat să puie mâna pe nimic. Toate el le făcea.

Băiatul se făcuse flăcău de însurat. Şi-i zise pisoiul:

– Stăpâne, acum ţi-a venit vremea să te însori.

– Bine, să mă însor, răspunse flăcăiaşul; dară eu n-am de nici unele. Sunt golan precum mă vezi: sula şi căciula.

– De asta nu te îngriji, că este de mine îngrijită de mai-nainte. Tu numai să faci ce ţi-oi zice eu. De azi înainte să ştii că te numeşti Mătăhuz împărat.

Nu trecu mult după aceasta şi cotoşmanul se duse a căuta fată, să-şi însoare stăpânul. Se vede că el o ochise, căci se duse drept ca pe o ciripie la palaturile unui boier mare. Cum ajunse la poartă, se dete de trei ori peste cap şi se făcu om.

Iară daca dete ochi cu boierul, el zise:

– Boierule, stăpânul meu, Mătăhuz împărat, mergând la vânătoare, nu întâlnea decât păsărele mititele.

Nu era vânat
Vrednic de-mpărat.

El trecea înainte, lăsându-le să-şi vază de ouşoare.

– Şi ce trebuinţă am eu, oare, să ştiu daca stăpânul tău, Mătăhuz împărat, n-avea noroc la vânat?

– Să-ţi tai cuvântul cu miere, boierule; dară dacă vei voi să mă asculţi până în sfârşit, vei afla că solia mea are să-ţi aducă veselie.

– Ei bine, vorbeşte cât vei voi, te ascult. Dară nu ştiu de ce, bag de seamă că în graiurile tale este ceva mierloit.

– Păreri, cinstite boierule. Precum vremea închisă zămisleşte visuri spăimântoase, aşa poate că voi fi având şi eu peri răi, şi te înşeală părerile.

– Bine, bine; sfârşaşte, precum ai început.

– Şi aşa, luminate boierule, cum îţi spuneam, stăpânul meu nu băga în seamă poşidicul de vânat ce-i tot ieşea înainte. Răzbătu pădurea prin toate colţurile, dară părea că se vorbise toate lighionile ca să nu mai iasă de prin culcuşurile lor. Scârbit de prostia fiarelor sălbatice, ce stau pitulate, stăpânul meu hotărî să se întoarcă acasă. Când, deodată, pe piscul unui munticel ce se ridica semeţ din răriştea pădurii, zări o căprioară sprintenă, cu ochii blajini. Fu de ajuns o uitătură, căci îi răpi inima. Stăpânul meu, Mătăhuz împărat, se ia după

dânsa. Căprioara fugi, el după dânsa. Dară ea, mai iute de picior, îl lăsă pe urmă şi veni de se ascunse în culcuşul ăsta. Iară pe mine mă trimise să-i caut inima, şi să-i dau în mână pe hoţomana de căprioară. Pentru aceasta am venit la d-ta, şi te rog să-mi dai ajutor ca să mă întorc cu ispravă bună.

– Măi, da' calendroi mi-ai mai fost! Stăpânul tău, Mătăhuz împărat, mult trebuie să fi căutat până să găsească un puşchi ca tine...

– De mine zi ce vei pofti, boierule; dară să nu cazi în ispită să te atingi de împăratul, stăpânul meu, că, uite, se face lucru dracului.

– Nici că m-am gândit la una ca asta. Dară împăratul, vânătorul tău, să vie să-şi caute căprioara.

Şi fiindcă vorba vorbă aduce, cotoşmanul şi boierul stătură la taifas şi se înţeleseră la cuvinte. Ei hotărâră ca să vie Mătăhuz împărat să dea ochi cu fata boierului.

Întorcându-se cotoşmanul la stăpânul său, îi spuse cum a izbutit în solia lui şi puseră la cale ca în sărbătoarea viitoare să meargă împreună.

Băiatul nu se putea domiri cum de să meargă el aşa goloneţ. Iară cotoşmanul nu-i da răgaz să se gândească la d-alde-astea, ci îl luă cu vorba pe departe şi cu un cusur supţire îl făcea să priceapă că are să fie fericit.

Trecură zilele ca ziua de ieri şi veni sărbătoarea aşteptată.

Cotoşmanul luă pe stăpânul său şi plecă cu el în peţit. Merseră ce merseră şi, ajungând într-o pădure, aproape de palaturile boierului celui cu fata, se opriră. Băiatul rămase adumbrit într-un crânguleţ verde, căci era gol pistol. Iară cotoşmanul o rupse d-a fuga spre curtea boierului celui mare. Cum ajunse, începu a striga cât îl lua gura:

– Săriţi, săriţi! că ne-a jefuit hoţii.

Toţi cu totul ieşiră să vază ce s-a întâmplat. Cotoşmanul, abia răsuflând şi cu spaimă în faţă, zise boierului:

– Da' bine, boierule, în coprinsul dumitale se poate ca ziua-n amiaza mare să ne calce hoţii?

– Unde? Cum? Ce s-a întâmplat? întrebă boierul.

– Ce să fie? Iacă tocmai când veneam cu Mătăhuz împărat, stăpânul meu, să-ţi vedem fata, o ceată de haiduci puse mâna pe noi, a jăfuit pe stăpânu-meu până la cămaşe, iară eu mă strecurai, şi pe ici mi-e drumul, alergai într-un suflet să-ţi dau de veste şi să cer ajutor de la d-ta. Abia, uite, am scăpat cu zilele.

– Bre! strigă boierul. Cum se poate una ca asta, ca să jefuiască hoţii, p-aproape de palaturile mele, pe Mătăhuzul tău împărat? Să sară cu mic cu mare într-ajutor!

– Acum este de prisos, boierule. Tâlharii au luat-o la sănătoasa. Mai bine dă-mi un rând de haine, ca să duc stăpânului meu şi să poată veni până aici. Cât pentru tâlhari, fii pe pace, că va şti el ce să facă pentru dânşii.

Luă hainele ce-i dete boierul şi se întoarse la stăpânul său. După ce îl îmbrăcă şi-l învăţă cum să se poarte la boierul, plecă cu dânsul.

Ajungând, îi ieşi boierul înainte şi-l primi cu toată cinstea.

Când fură în casă, Mătăhuz împărat se tot uita pe dânsul. Oamenii casei începură să şopoiască şi să-şi dea coate, zicând: ori că este prea fudul acest Mătăhuz împărat, sau că este prost.

Cotoşmanul, băgând de seamă, zise boierului:

– Mă rog să nu-ţi fie cu supărare, dară stăpânul meu n-a purtat până acum aşa haine proaste.

Numaidecât boierul porunci să-i aducă altele, muiate numai în fir. Până una alta, cotoşmanul se dete pe lângă stăpânul său, şi pe furiş îi dete ghiold şi-i şopti la ureche

ca să se ție să nu se tot uite pe dânsul așa ca proștii și ca mojicii.

După ce se îmbrăcă cu hainele cele bune, el se ținu bine și nu se mai uită asupra lui; apoi intrară în vorbă și se isprăvi treaba cu bine.

Și nici că se putea altfel. Căci ginerele, deși era Mătăhuz împărat, dară boiul lui cel măreț, chipul cel bine făcut și alb ca zăpada, trupșorul lui cel tras ca prin inel și nalt ca un brad, făcea mai mult decât toată împărăția și decât toată boieria.

După ce se hotărî ziua de cununie, plecă. Până atunci bietul flăcău se frământa cu gândul ce o să facă el și unde o să-și ducă mireasa.

Cotoșmanul nu-i dădu răspas să se mai gândească, ci cu fel de fel de glume și snoave îi fura gândurile și-l înveselea.

Când fu ziua hotărâtă pentru cununie, se duseră iarăși amândoi. Boierul rămase încremenit. De unde se aștepta să vie cu oaste și cu mărire ca un împărat, mă rog, îl văzu viind ca un cioflingar, și începu a se îndoi și a se codi să dea fata după dânsul.

Cotoșmanul miroși îndată cam cum merge șiritenia și luă pe boier d-oparte, zicându-i:

– Boierule, să nu-ți fie paraxin unde ne vezi că am venit numai amândoi. Iaca, iaca, iaca, cum mergea treaba: curg foile de zestre ca ploaia la părinții lui Mătăhuz împărat. Iară el nu voiește nici în ruptul capului să ia pe alta, fără decât pe fata dumitale. Părinții se împotrivesc la una ca asta. Eu însă l-am îndemnat și-l îndemn mereu să te aibă de socru. Vezi că știu eu ce știu. Casă ca a dumitale și cinstită, și lăudată, nu se mai găsește pe lume; și flăcău ca Mătăhuz împărat ba, ba, ba, mai rar. Apoi casă ce o să ție astă păreche are să fie fără seamăn. Pentru aceasta și stăpânul meu, ascultându-mă, s-a

hotărât să o ia fără voia părinților și să se tragă la moșiile lui, să trăiască acolo ca un boier mare.

– Frumos cuvintezi tu, dară eu știu că binecuvântarea părinților întărește casele fiilor.

– Dară mai este și altă poveste, răspunse și cotoșmanul. Cu sluta în vatră casa ajunge să fie cu ușa prin pod și cu ferestrele pe sub pat. Mai bine:

Să muncești
Și să trăiești,
Și ce-ți place să iubești.

– Cam ai dreptate, tu. Dară mă bate gândurile să mai amânăm nunta.

– Fie și așa. Nu mă împotrivesc. Eu însă te sfătuiesc să nu pierzi din mână un giuvaer ca acesta ce ți-l trimite Dumnezeu. Norocul când pică omului, atunci să știe să-l apuce și să-l păstreze.

– Ei, aide, de! aide. M-ai biruit cu limbuția ta.

Toate fiind gata, se cununară și făcură o nuntă, de se duse vestea în șapte sate.

Trei zile și trei nopți ținură veseliile. A patra zi trebuia să meargă cu nunta la moșiile lui Mătăhuz împărat.

Acesta se pierduse cu totul. Nu știa ce să facă; nu știa nici ce mai vorbește de rușine.

Cotoșmanul se dete pe lângă dânsul și îi zise:

– Ține-ți firea, omule, nu fi copil! Am îngrijit eu de toate. Ție să nu-ți pese de nimic. Să taci din gură și să te lași să te ducă unde oi zice eu.

Mai veni nițel inima la loc lui Mătăhuz împărat, când auzi graiurile cotoșmanului. Nu se putea domiri însă cum va face el și la ce moșii îl va duce.

Toate se puseră la cale. Toate erau pregătite pentru plecare. Ginerele și mireasa se urcară în căruță și porniră.

Cotoşmanul însă o apucă înainte şi zise vizitiilor să se ţie pe urma lui, că el îi va călăuzi.

Aşa făcură. Apucară pe câmpii unde mii de floricele împodobea pământul. Vântul abia adia şi clătina uşurel frunzele pomilor ce se afla ici şi colo în calea lor. Brotăceii orăcăiau în depărtare. Din când în când cucul cânta în partea dreaptă. Păsările ciripeau; iară privighetorile prin crânguleţe înflorite trăgea nişte geamparale de-ţi lua auzul.

Cotoşmanul mergea înainte şi aşa de iute, încât căruţele nu se puteau ţine de dânsul. Aci pierea ca o nălucă, aci se învârtea înapoi şi făcea semn pe unde să apuce.

Pasămite, călăuzind, el făcea dresurile înainte. Întâlnind cirezile de vite ale unor zmei, el spuse văcarilor ce să zică, când îi vor întreba cineva ale cui sunt cirezile, că de unde nu, pieirea capului ce va cădea peste dânşii de la Dumnezeu va fi groaznică. Întâlnind turmele, spuse aşijderea ciobanilor ce să zică şi ei, căci de unde nu, Muma-Pădurei îi va chinui băgându-le mâinile în căldarea cu jăratic, până vor muri, şi sufletele lor vor ajunge la munci nesfârşite.

Bieţii oameni, de spaimă, şi ştiind că gura nu-i ţine chirie, spuse celor ce îi întrebară, precum îi învăţase cotoşmanul, carele era în chip de om.

Ajungând căruţele, oamenii miresei întrebară pe văcari, când văzură sumedenia de cirezi:

– Ale cui sunt cirezile astea, fârtaţilor?

– Ale cui să fie? răspunseră văcarii, iacă ale lui Mătăhuz împărat.

Se minunară toţi de bogăţiile acestui împărat. Mergând mai-nainte, dete de nişte turme de oi. Şi atâtea de multe erau, încât nu le putea coprinde cu ochii. Întrebând:

– Ale cui sunt aste turme, prietenilor?

Ciobanii răspunseră:

– Ei, Doamne! Ale cui să fie? Ale lui Mătăhuz împărat sunt şi încă astea nu-s nimic!

Când auziră una ca aceasta, toţi se loviră cu mâna peste falcă. Ei nu mai putură să-şi stăpânească mirarea şi ferice ea pe mireasă că a dat peste un bărbat aşa de june, frumos şi bogat.

Iară Mătăhuz împărat tăcea mâlcă şi înmărmurit de cele ce vedea. Auzea şi i se părea că visează, iară nu că sunt aievea cele ce se arătau ochilor lui.

Cotoşmanul se mândrea şi se fălea cu bogăţiile stăpânului său. Când, iară nu se mai văzu. Nu se ştiu ce se făcu. Pare că intrase în pământ.

El însă dete o repezitură înainte. Şi ajungând la palaturile zmeilor, pe ale căror moşii erau, le zise cu grai îngrozit:

– Fugiţi, zmeilor, şi vă ascundeţi, căci iată că vine Ilie, Pălie, să vă potopească, să vă pârjolească, şi după el Luceflenderu, să vă ia suflengheru.

Răcori de groază coprinse pe zmei când auziră pe neaşteptate o veste aşa de primejdioasă. Nu ştia încotro să se dea d-oparte până va trece acest pârjol ce le spunea cotoşmanul.

Acesta se prefăcu a le fi prieten şi a le da sfaturi bune. Vorbele lui atâta îi ameţise, încât de spaimă pare că le luase pânza de pe ochi şi se pierduseră cu totul.

Atunci le zise cu grăbire şi cu o prefăcută grije:

– Veniţi, veniţi mai iute încoa, să vă ascunz eu în şira asta de paie din bătătură.

Bieţii zmei atâta se speriaseră, încât nu mai ştiau ce face. Se lăsară să-i ia şi să-i ascunză.

Cotoşmanul îi băgă în şira de paie, şi îi dete foc. Îndată văpaia se urcă până la cer, iară bieţii zmei ţipau

de usturime în para focului, de să le plângi de milă. Ţipară ce ţipară, dară o dată cu focul li se stinse şi lor glăsciorul şi se făcură scrum.

Atunci iaca şi nunta intra pe poarta palatului. Slugile spuseră şi ele după cum le învăţase cotoşmanul, că palaturile astea sunt pe moşiile lui Mătăhuz împărat.

Când intrară în palat, ce să vezi dumneata? Bogăţia de pe lume era acolo. Păreţii numai în aur poleiţi. Pardoseala era de cleştar, iară învălitoarea era de acioaie şi de plumb.

Se mai minunară o toană oamenii ce însoţiră pe mireasa.

După ce se aşezară tinerii, oamenii se întoarseră la boier şi-i povestiră tot ce văzură. Boierul nu se căi că şi-a dat fata lui Mătăhuz împărat. Iară acesta se mira de unde şi până unde să-i vie lui acea bogăţie. Trăiră în pace şi în veselie perechea nuntită şi or fi trăind şi astăzi, de n-or fi murit.

Iară eu încălecai p-o şea etc.

(Povestit de Mihai Constantin, din comuna Bălăciţa, plasa Dumbrava, jud. Mehedinţi. Soldat.)

PASĂREA MĂIASTRĂ

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat evlavios şi bun. El avea trei feciori. Pe lângă multe bunătăţi ce făcuse oamenilor din împărăţia lui, a ridicat şi o monastire de care să se ducă pomina. A împodobit-o cu aur, cu pietre nestemate şi cu tot ceea ce meşterii din acea ţară au socotit mai scump şi mai frumos. O mulţime de stâlpi de marmură

şi poleiţi erau prin biserică şi pe dinaintea ei. Zugrăvelele cele mai preţioase, policandre de argint suflate cu aur, candele de argintul cel mai bun şi mari cât doniţa, cărţile cele mai alese erau zestrea monastirii aceleia. Cu cât se bucura împăratul de frumuseţea ei, cu atât se întrista că nu putea să o săvârşească pe deplin, căci turnul se surpa.

„Cum se poate, zise împăratul, să nu pot sfârşi astă sântă biserică? Iată am cheltuit toată starea, şi ea nu este încă târnosită."

Şi dete sfară în ţară ca orice meşter se va găsi care să poată să-i ridice turnul, să ştie că va dobândi de la dânsul mari daruri şi boierie. Pe lângă acestea, porunca dete ca în toate bisericile să se facă rugăciuni şi priveghieri, ca să se îndure milostivul Dumnezeu a-i trimete un meşter bun.

Iară a treia noapte visă împăratul că daca va aduce cineva pasărea măiastră de pe tărâmul celălalt şi să-i aşeze cuibul în turn, se va putea face monastirea desăvârşit.

Spuse fiilor acest vis, iară ei se întreceau care de care să plece mai-nainte, şi să se închine cu slujba la tată-său împăratul. Atunci împăratul le zise:

– Eu văz, feţii mei, că toţi aveţi dorinţă de a vă face datoria către Dumnezeu; însă nu vă puteţi duce toţi deodată. Acum să se ducă fiul meu cel mai mare; şi daca nu va putea el să izbutească, să se ducă altul, şi tot aşa pe rând, până când Dumnezeu îşi va arăta mila lui către noi.

Copiii tăcură şi se supuseră; iară feciorul cel mare al împăratului se găti de drum. Merse ce merse şi daca trecu de hotarele tatălui său, stete să conăcească într-o dumbravă frumoasă. După ce făcu focul, sta acolo până să se gătească mâncarea, când văzu deodată înaintea lui

un vulpoi care îl rugă să-şi lege ogarul, să-i dea şi lui un codru de pâine, un pahar de vin şi să-l lase să se încălzească şi el la ăl foc. Fiul împăratului, în loc să asculte rugăciunea, dete drumul ogarului, care se luă după dânsul. Atunci vulpoiul făcu un semn asupra lui şi îl schimbă în stană de piatră.

Văzând împăratul că fiul său cel mare nu se mai întoarce ascultă rugăciunea fiului celui mijlociu, şi îi dete voie să meargă şi dânsul. Acesta, după ce se găti şi îşi luă merinde de drum, porni şi dânsul. La locul unde se împietrise frate-său, păţi ca dânsul; fiindcă nu voi să dea ascultare rugăciunilor ce-i adusese vulpoiul, ci voia să-l prinză ca să-i ia pielea.

Împăratul se puse pe gânduri văzând că după atâta mare de timp nu se mai întoarse fiii săi nici cu pasărea măiastră, nici fără dânsa, când fiul cel mai mic îi zise:

– Tată, iată este acum destul timp de când fraţii mei cei mari au plecat să aducă pasărea măiastră şi nu s-au mai întors nici cu ispravă, nici fără ispravă.

Să-mi dai bani de cheltuială
Şi haine de primeneală,

ca să-mi cerc şi eu norocul. Şi de voi izbuti, te vei bucura, tată, că ţi se împlineşte dorinţa, iară de nu, eu nu voi suferi nici o umilinţă.

– Fraţii tăi cei mari, zise împăratul, după cum se vede, n-au putut să facă nimic spre a aduce acea pasăre măiastră, ba poate să-şi fi şi răpus capetele, deoarece sunt duşi de atâta timp şi nu se mai întoarce nici unul. Eu sunt bătrân de aci înainte; daca vei lipsi şi tu, cine să-mi dea ajutor la greutăţile împărăţiei, şi daca voi muri, cine să se suie pe scaunul meu, daca nu tu, fiul meu? Rămâi aci, dragul tatei, nu te mai duce.

– Domnia ta, tată, ştii prea bine că n-am ieşit din poruncile împărăţiei tale nici cât negru sub unghie; şi daca acum cutez a stărui în rugăciunea mea, este numai că voiesc, dac-aş putea, să împlinesc o dorinţă care nu dă odihnă sufletului măriei tale, dorinţă pe care te sileşti de mulţi ani şi cu mari cheltuieli să o împlineşti.

După multe rugăciuni şi stăruinţă, împăratul se înduplecă şi-i dete voie. Îşi alese calul ce-i plăcu din grajdul împărătesc, un ogar să-l aibă de tovarăş, îşi luă merinde de ajuns şi plecă.

După trecere de oarecare timp, sosiră amândoi fiii cei mai mari ai împăratului, aducând cu sine-le pasărea măiastră şi o roabă pe care o făcură găinăreasă. Toată lumea se mira de frumuseţea acelei pasări, care era cu mii de mii de vopseli, penele ei străluceau ca oglinda la soare; iar turnul bisericii nu se mai surpă; pasărea se aşeză în acel turn cu cuibul ei. Un lucru se băgă de seamă; pasărea se părea a fi mută, căci nu da nici un viers, şi toţi câţi o vedea o căinea cum de o aşa pasăre frumoasă şi mândră să nu aibă viers, pentru care şi împăratul, cu toată bucuria ce avea pentru biserică şi turnul ei, se mâhnea că pasărea nu-i cânta.

Locuitorii începuseră a uita de fiul împăratului cel mic: atâta de multă bucurie aveau ei că li se adusese pasărea măiastră, ceea ce oprise turnul de a se surpa, şi astfel biserica se putuse face cu desăvârşire; numai împăratul se mâhnea în sufletul său că nu este faţă şi fiul său cel mic care să se împărtăşească de bucuria poporului său; când într-una din zile veni găinăreasa şi-i zise:

– Mărite împărate, să-ţi fie faţa luminată, toată cetatea se minunează de viersul pasării măiestre; un cioban, cum a intrat azi de dimineaţă în biserică, pasărea a început să cânte de să se spargă, şi este aşa de veselă, încât pare că nu o încape locul. Asta este a doua

oară de când, cum intră acel cioban în biserică, pasărea nu mai conteneşte de a cânta; cum iese el, ea tace.

– Să se aducă acel cioban înaintea mea chiar acum.

– Măria ta, după cum se vede, ciobanul este străin, căci nimeni nu-l cunoaşte. Fiii măriei tale, precum mi s-a spus, ar fi pus paznici să-l prinză.

– Taci! zise împăratul, nu vorbi de fiii mei, căci nu ţi se cuvine ţie să te atingi de ei.

Împăratul puse şi el câţiva slujbaşi să pândească pe sub ascuns şi, cum va vedea pe ciobanul care, când va intra în biserică, pasărea va cânta, să pună mâna pe dânsul şi să-l aducă înaintea lui.

Nu s-a mulţumit pe atât, ci şi însuşi s-a dus la biserică în sărbătoarea cea mai apropiată ca să auză cu urechile sale cântecul cel minunat al pasărei, şi să vază cu ochii săi pe acel păstor tânăr; şi, de n-ar fi fost de faţă, s-ar fi întâmplat o luptă crâncenă între slujitorii săi şi oamenii puşi de fiii lui, carii voiau cu dinadinsul să pună mâna pe cioban. Atunci porunci împăratul să aducă pe acel păstor cu omenie la palatul său, pentru că nu ştiu ce simţi împăratul în inimă când îl văzu aşa de tânăr, blând, smerit şi cu boiul de voinic.

După ce ieşi de la biserică, împăratul se duse drept la palat, pentru că inima îi zicea că trebuie să fie ceva de ciobanul acela. Cum îl văzu împăratul, îi zise:

– Ia spune-mi, flăcăule, din ce parte de loc eşti? Ai părinţi, şi cum s-a întâmplat de ai venit p-aci?

– Istoria mea, luminate împărate, este lungă. Părinţi am, asemenea şi fraţi. Ca să-ţi povestesc cum am venit p-aici şi din ce parte de loc sunt, îmi trebuie mai mult timp. Dară daca voinţa măriei tale este să ştii, sunt gata a mă supune. Chiar mâine până în ziuă voi veni la măria ta pentru aceasta. Acum este târziu.

– Bine, voinice; mâine în revărsat de ziori te aştept.

A doua zi, dis-de-dimineaţă, ciobanul veni şi aşteptă porunca împăratului; iară împăratul, cum auzi că a venit păstorul cu pricina, îl chemă înaintea lui.

– Ia spune-mi, flăcăule, ce este cauza de cântă pasărea măiastră, cum pui tu piciorul în biserică, şi tace, daca ieşi?

– Ca să ştii aceasta şi altele, luminate împărate, lasă-mă să-ţi povestesc toată istoria mea.

– Iacă te ascult, povesteşte-mi tot ce vei voi.

Atunci ciobanul începu:

– Am tată şi fraţi. Am plecat din casa părintească ca să fac o faptă care să veselească pe tata, căci el era trist că nu putea să-şi împlinească dorinţa. După o călătorie de câteva zile, am ajuns la o câmpie frumoasă, de unde se deschidea mai multe drumuri. Acolo am voit să conăcesc. Mi-am făcut un focşor bun, am scos merindele ce aveam şi, când era să mă pui la masă, mă trezesc cu un vulpoi lângă mine. Nu ştiu nici de unde, nici pe unde veni, că eu nu l-am văzut. Pare că ieşi din pământ.

„Fă bine, mă rog, îmi zise, şi lasă-mă să mă încălzesc şi eu la focul tău, că uite, tremur de-mi clănţănesc dinţii în gură. Dă-mi şi o bucată de pâine şi un pahar de vin să-mi potolesc a foame şi sete care mă chinuiesc. Şi ca să mănânc în linişte şi să mă pot încălzi fără frică, leagă-ţi ogarul."

„Prea bine, îi zisei, poftim de te încălzeşte; iată merindele mele, şi plosca mea, mănâncă şi bea cât vei pofti".

Apoi am legat ogarul şi am şezut amândoi lângă foc, povestind. Din una din alta, îi spusei unde mă duc; ba încă îl şi rugai daca ştie ceva să-mi spuie cum să fac, cum să dreg, să-mi împlinesc slujba cu care m-am însărcinat de bună-voia mea.

„Cât pentru asta, îmi zise vulpoiul, fii pe pace. Mâine de dimineață plecăm amândoi, și daca nu te-oi face eu să izbutești, să nu-mi mai zici pe nume."

Șezurăm la foc, ne ospătarăm ca niște prieteni; apoi vulpoiul își luă noapte bună și pieri ca o nălucă. Mă ciudeam în mine cum de să nu-l văz încotro a apucat, și tot frământându-mi mintea să știu cum a venit și cum s-a dus fără să bag de seamă, am adormit.

Când a venit a doua zi în faptul zilei, m-a găsit minunându-mă de niște stane de piatră ce închipuiau doi oameni, doi cai și doi ogari. De cum îl văzui, ne gătirăm de ducă.

Vulpoiul, se dete de trei ori peste cap și se făcu un voinic, știi colea, cum ți-e drag să te uiți la el. Pe cale îmi spuse că locul unde am mas noaptea trecută era moșia lui, că este însurat, că are copii, că el era blestemat să poarte corpul de vulpoi până când un om va avea milă de el, îl va priimi să se încălzească cu dânsul la un foc, îi va da un codru de pâine și un pahar cu vin; că eu am fost acel om, că acum este dezlegat de blestem și că de aceea va merge cu mine, și nu mă va lăsa singur până ce nu voi ajunge la izbândă.

Îmi păru bine de astă întâmplare, și așa noi merserăm,

zi de vară
până-n seară,

și ajunserăm la o poiană, unde maserăm peste noapte. Tovarășul meu de călătorie îmi spuse că a doua zi avem să trecem pe hotarul unor zmei, că acolo credea el că voi găsi ceea ce căutam.

A doua zi am înaintat pe moșia zmeilor, dar tot cam cu teamă, când, pe la chindii, am ajuns la palaturile zmeilor. Mândrețe ce am văzut acolo nu se poate povesti. Grădina cu fel de fel de flori și de pomi; casele

învălite cu argint care strălucea la soare ca oglinda, păreții era împodobiți cu chipuri și flori săpate, iară ciubucele erau poleite; fântâni care aruncau apă în sus. Avurăm parte că zmeii nu erau acasă când am ajuns acolo. Furăm întâmpinați în pragul porții de o fată frumoasă, frumoasă, de pare că era făcută din zahar, care ne zise să nu călcăm în curte, în lipsa zmeilor, că nu e bine de noi; apoi lăcrămă de bucurie că a mai văzut oameni de pe tărâmul de unde a furat-o zmeii.

Întrebând-o despre lucrul ce căutam, ne-a spus că se află la alți zmei, rude ale zmeilor pe moșia cărora eram.

„Duceți-vă, ne zise ea, că, cu ajutorul lui Dumnezeu, nădăjduiesc să izbândiți, și, întorcându-vă, luați-mă și pe mine."

După ce ne învăță cum să facem să intrăm în curtea zmeilor și cum să lucrăm, mă jură pe ce am mai scump pe lume, pe tata, ca să nu o las la zmei, ci să o iau; iară noi ne-am dus. Ce e drept, și mie îmi plăcu fata, de cum o văzui.

Și ajungând la hotarul celorlalți zmei, am stat de ne-am odihnit. Iară în revărsat de ziori, am pornit pe tărâmul zmeilor, și am ajuns cam aproape de nămiezi la palaturile lor, care erau și mai frumoase decât ale celor dintâi. Cum am descălecat, m-am dus la grajd, iară tovarășul meu s-a întors înapoi; fiindcă așa ne învățase fata.

Caii erau la iesle. Unul din ei a întors capul și s-a uitat la mine. Eu l-am frecat la ochi, l-am tras de urechi, i-am sumuțat și i-am pus frâul în cap. Apoi încălecând, d-a-ncălarele am luat colivia cu pasărea măiastră care era în pridvor.

– Tu ai luat pasărea măiastră? zise împăratul; tu ești fiul meu pe care toată lumea îl ține de pierdut?

– Așa, tată.

Şi după ce sărută mâna împăratului, îl rugă să poruncească a se aduce de faţă găinăreasa.

Daca veni găinăreasa, ciobanul zise:

– Asta este fata de care îţi spusei.

– Cum se poate? răspunse împăratul. Dară cum a ajuns găinăreasă?

– Asta ţi-o va spune ea; căci eu nu ştiu. Şi aşa cum zisei, începu el a povesti, după ce înhăţai colivia şi o luai la sănătoasă cu bidiviul luat de la zmei, începură să nincheze caii ceilalţi şi să facă un zgomot de ţi se făcea părul măciucă; iară eu îmi ţineam firea. Unde se luară zmeii după mine, şi fugi, şi fugi, până ce ajunsei la tovarăşul care mă aştepta la hotar; şi daca nu era el, puneau zmeii mâna pe mine şi cine ştie ce se alegea de capul meu. Tovarăşul meu însă întinse mâna şi răcni o dată la dânşii: staţi! Iară ei pare că fură de piatră de când lumea; nici un pas nu mai făcură înainte. După ce mă luă în braţe şi mă sărută, se miră şi el de frumuseţea pasărei. Zmeii însă umbla cu şoşele, cu momele, să-mi ia pasărea, făgăduindu-mi câte în lună şi în soare; daca văzură că nu mă poate îndupleca, mă ruga ca barim calul să li-l dau; în sfârşit, văzui eu că nu e bine să-i las tocmai de tot mâhniţi, le-am dat calul, şi eu am plecat cu tovarăşul meu şi cu pasărea; iară zmeilor li se scurgeau ochii după dânsa.

Ajungând la palaturile celorlalţi zmei, fata ne aştepta în poartă; plesni de trei ori cu un bici şi tot palatul se făcu un măr, pe care ea îl luă; iară eu o înhăţai de mijloc şi pe ici ţi-e drumul.

Aoleu! dară zmeii când simţiră! unde veneau cu o falcă în cer şi cu una în pământ, şi unde răcneau de-ţi îngheţa sângele în vine. Eu îmi făcui curagi, detei pinteni calului şi împreună cu tovarăşul meu fugeam ca vântul; zmeii însă veneau ca gândul. Daca văzu tovarăşul meu aşa şi că nu este chip a scăpa cu faţă curată, se opri în loc, ameninţă asupra lor şi se făcură stane de piatră. Iară noi ne urmarăm călătoria venind până iarăşi în câmpia de unde plecasem, adică pe moşia vulpoiului. După ce ne-am odihnit şi am dat mulţumită Domnului că am terminat cu bine astă treabă, l-am întrebat ce însemna acele stane de piatră. Atunci el îmi zise:

„De vei şti, te vei căi; de nu vei şti, iarăşi te vei căi."

„Spune-mi, te rog", îi zisei.

„Aceştia sunt fraţii tăi, îmi răspunse. Ei, în loc să facă ca tine, să priimească cu dragoste rugăciunea mea, asmuţară ogarii după mine, ceea ce îmi prelungi scârbosul blestem de a purta leşul vulpoiului; iară eu îi împietrii."

„Pentru dragostea mea, rogu-te, îi zisei eu, şi pentru prietenia ce am legat, fă-i iară oameni cum au fost."

„Mult mi-e dragă prietenia ta, răspunse el, şi de aceea fie după voia ta; dară o să te căieşti."

Şi într-un minut nu ştiu ce făcu din mână, că deodată pietrele acele se scuturară şi fraţii mei rămaseră în mirare văzându-se faţă cu noi.

Ne luarăm ziua bună de la tovarăşul meu şi plecarăm să ne întoarcem acasă.

Pasămite, fraţii mei îmi cocea turta.

„Frate, îmi ziseră ei, după ce călătorirăm câtva, am obosit de atâta drum; căldura este mare; aide ici la un eleşteu pe care îl ştim noi, să bem câte niţică apă, să ne răcorim."

Am ascultat şi am mers. Bău cel mare, bău şi cel mijlociu; iară când era să beau şi eu, cum eram pus pe brânci pe marginea eleşteului ca să ajung cu gura la apă, cum făcuseră şi ei, mă trezii cu o usturime grozavă la amândouă picioarele; când să mă întorc să văz ce este pricina, nu mă mai putui scula în picioare; mi le tăiaseră fraţii mei, şi-şi cătau de drum, fără a mai asculta la rugăciunile şi vaietele mele.

Trei zile şi trei nopţi am mas acolo prinprejurul eleşteului. Calul meu, biet, când vedea că vine câte un balaur la mine, mă lua cu dinţii de pe la spate, de haine, şi fugea încotro vedea cu ochii, şi azvârlea din picioare de nu se putea apropia de noi nici o fiară sălbatică.

În sfârşit, a patra zi, am dat peste un orb care orbăcăia şi el pe dibuite.

„Cine este acolo?“ întrebai eu.

„Un biet neputincios“, răspunse el.

Şi după ce îmi spuse cum fraţii i-a scos ochii, din pizmă, i-am povestit şi eu cum mi-a tăiat fraţii picioarele. Atunci el îmi zise:

„Ştii ce? Aide să ne prindem fraţi de cruce. Eu am picioare, tu ai ochi; să te port în spinare. Eu să umblu pentru tine; tu să vezi pentru mine. Eu ştiu că p-aci prin vecinătate este o scorpie mare. Cu sângele ei se poate vindeca orice boală ar fi“.

M-am învoit cu dânsul la aceasta şi am mers până am dat de locuinţa scorpiei. Ea nu era acasă. Orbul mă aşeză după uşe şi îmi zise ca să dau cu sabia să o tai, cum va intra; iară el se ascunse după sobă. Nu aşteptarăm mult şi iată scorpia venea supărată, fiindcă simţise că-i călcase cineva casa. Cum o văzui, inima se făcuse cât un purice în mine, iară când intră pe uşă, aşteptai până să-mi vie bine, şi unde dedei o dată cu sete, încât dintr-o lovitură îi tăiai câtetrele capetele.

Mă unsei numaidecât cu sângele ei cald, şi cum atinsei picioarele, la loc se lipiră de parcă fusese acolo de când lumea. Unsei şi pe orb, şi îi veni vederile ca mai-nainte. După ce mulţumirăm lui Dumnezeu, plecarăm fiecare la ale noastre.

N-am voit să viu d-a dreptul acasă, ci am socotit mai bine să mă bag cioban şi să las ca Dumnezeu să aducă lucrurile aşa încât să se dovedească vinovatul. Nu m-am

înşelat în credinţa mea, că iată puterea lui mare este şi judecata lui dreaptă.

– Spune şi tu, zise împăratul găinăresei, cum de ai ajuns găinăreasă şi roabă?

– După ce a tăiat picioarele fratelui celui mic, fiii cei mari ai împărăţiei tale mă luară unul pe mine şi altul pasărea măiastră. Eu plângeam de mă topeam, că mă despărţea de fiul cel mic al măriei tale, pe care îmi era drag să-l privesc, fiindcă-l văzusem că e un pui de românaş. Ei mă siliră să mă iubesc cu unul din ei, îmi făgădui că mă va lua de soţie cum voi ajunge la curtea împărătească. După ce m-am împotrivit la toate siluirile ce amândoi voiau să-mi facă, am priimit mai bine să fiu roabă şi găinăreasă la curtea împărăţiei tale, decât să mă duc aiurea, fiindcă ştiam că Dumnezeu nu va lăsa să se prăpădească acela care a umblat cu dreptatea în sân, şi acum, mulţumesc lui Dumnezeu că mi-a arătat cum fapta bună nu moare niciodată.

– Poţi tu să-mi dovedeşti, întrebă împăratul, că tu eşti acea fată şi nu alta?

– Acest măr, zise ea, pe care îl scoase din sân, poate să încredinţeze pe orişicine că eu sunt. Fiii d-tale cei mai mari n-au ştiut de dânsul, că mi l-ar fi luat, şi nu m-aş mai fi întâlnit cu dânsul.

Atunci, ieşind afară, plesni dintr-o biciuşcă de trei ori asupra mărului şi unde se ridică nişte palaturi, încât în toată împărăţia nu se găsea altele ca acelea.

Împăratul rămase şi el în mirare. Şi voind a sărbători venirea fiului celui mic, acesta zise:

– Tată, înainte de a mulţumi lui Dumnezeu că m-am întors sănătos, să mergem câteşitrei fraţii înaintea lui la judecată.

Împăratul n-avu ce zice. Se aduseră fraţii înaintea împăratului, carii deteră în genunchi şi cerură iertare de la fratele cel mai mic. El le zise:

– Daca Dumnezeu vă va ierta, iertaţi să fiţi şi de la mine.

Neavând încotro, se duseră înaintea bisericii şi puseră trei uleie depărtate deopotrivă unul de altul. Intrară fiecare cu picioarele în câte unul, şi aruncară cu praştia în sus câte o piatră; pietrele fraţilor celor mari se întoarseră şi loviră pe fiecare în cap cu aşa tărie, încât rămaseră morţi. Piatra însă a fiului celui mic de împărat căzu dinaintea lui.

Lumea se adunase de se uita la astă judecată dumnezeiască, iar împăratul, după ce făcu nuntă şi-şi însoţi copilul cu găinăreasa, se coborî de pe tron şi puse pe fiul său în locu-i, care, daca o fi trăind, împărăţeşte şi până azi.

Eram şi eu faţă la acele întâmplări, pe care le povestesc acum celor ce mă ascultă.

(Povestit de un soldat din satul Bulbucata în judeţul Vlaşca la 1868 şi comunicat de fratele meu, G. Ispirescu.)

FATA MOŞULUI CEA CU MINTE

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un om bătrân care avea o fată mare, de se dusese vestea în lume de vrednicia ei. Moşneagul (unchiaşul) se căsători de a doua oară cu o babă, care avea şi ea o fată mare.

Baba, însă, punea pe fata unchiaşului la toate greutăţile casei; iar fata ei se clocise de şedere.

Biata fata unchiaşului torcea, ţeşea, făcea pâine, mătura şi scutura fără să zică nici pis! dară baba punea parte fetei sale, şi pâra la unchiaş pe fiica lui şi o tot ocăra.

Nu era ziuliţă lăsată de Dumnezeu să nu se certe cu el, ca să-şi gonească copila, şi-i zicea:

– Daca nu-ţi vei duce fata de aici, pâine şi sare pe un taler cu tine nu mai mănânc.

Bietul om se cam codea; dară baba într-o noapte turnă apă pe vatră şi stinse focul ce-l învălise fata unchiaşului de cu seară.

A doua zi, dis-de-dimineaţă, se scoală fata să facă focul, fiindcă tot pe ea cădea păcatele; dară foc nu mai găsi în vatră.

Atunci, de frică să nu o ocărască mumă-sa cea vitregă, se urcă pe bordei, se uită în toate părţile, doară va vedea încotrova vreo zară de foc, ca să se ducă să ceară măcar un cărbune; dară nu se văzu nicăiri ceea ce căuta ea. Când, tocmai când era să se dea jos, zări spre răsărit abia licărind o mititică vâlvotaie; se coborî de pe acoperiş şi o luă într-acolo.

Se duse, se duse şi la foc nu mai ajunse; dară în drumul ei întâlni o grădină părăginită, care o strigă zicându-i:

– Fată mare, fată mare! vino de-mi curăţă pomii ce mi-au mai rămas de omizi; şi, când t-ei întoarce, ţi-oi da poame coapte să mănânci.

Se apucă fata de lucru numaidecât şi cum isprăvi, îndată plecă.

Mai încolo dete peste un puţ, care îi strigă:

– Fată mare, fată mare! vino de mă sleieşte, că ţi-oi da apă rece, să te răcoreşti când t-ei întoarce.

Fata slei puţul şi plecă înainte.

Merse ce merse şi dete peste un cuptor, care-i strigă şi acesta:

– Fată mare, fată mare! vino de mă lipeşte şi mă şterge de cenuşe, şi, când t-ei întoarce, îţi voi da azimă caldă.

Fata lipi şi şterse cuptorul şi-şi căută de drum.

Mai merse niţel şi dete peste o căscioară, şi bătu la poartă.

– Cine e acolo? îi zise dinăuntru; daca e om bun să intre, daca nu, să nu vie, căci am o căţeluşe cu dinţii de fier şi cu măselele de oţel, şi-l face mici fărâmi.

– Om bun, răspunse fata.

După ce intră, fiindu-i frică de mumă-sa vitregă să nu o bată dacă se va întoarce acasă, pentru că întârziase, întrebă daca nu cumva are trebuinţă de o slujnică. Sânta Vinerea, care locuia înăuntru şi care primi pe fată, îi răspunse că are trebuinţă de o asemenea fată; ea rămase acolo.

Mai întâi îi spuse că treaba ce are să facă dimineaţa este să dea de mâncare puilor ce-i avea în curte, însă mâncarea să fie nici caldă, nici rece; apoi să scuture şi să deretice pân casă. Iară maica Sânta Vinerea plecă la biserică. Fata făcu tot, precum îi poruncise.

Când veni acasă, Sânta Vinerea întrebă pe puii ei, carii erau balauri, şerpi, nevăstuici, ciuhurezi, şopârle, năpârci şi guşteri, cum le-a dat mâncarea, şi toţi răspunseră că n-a fost băgat de seamă daca a lipsit ea de acasă; aşa de bine au fost căutaţi.

Intră în casă maica Sânta Vineri şi văzu toate lucrurile aşezate la locul lor şi rămase foarte mulţumită.

După câtva timp, zise fata:

– Maică Sântă Vinere, mi s-a făcut dor de părinţi, fă bine şi-mi dă voie să mă duc.

– Du-te, fata mea; dară mai-nainte caută-mi în cap, şi să vezi că o să curgă o apă pe dinaintea casei şi o să aducă fel de fel de cutii, de tronuri şi de lăzi; pe care din ele îţi vei alege, aceea să fie simbria ta.

Se aşezară şi îndată văzu curgând apa de care-i spusese, şi pe dânsa veni nişte lăzi şi tronuri prea frumoase.

Fata se gândi că, daca va lua o ladă d-ale frumoasele, slujba ei nu făcea atâta, şi mai aşteptă până mai văzu că venea o cutie mică şi necioplită; atunci ea zise:

– Maică Sântă Vinere, iată că mi-am ales lucru pe cât face slujba mea.

– Ia-l, fata mea, daca n-ai voit să-ţi alegi altceva mai frumos, şi du-te cu Dumnezeu.

Fata unchiaşului îşi luă ziua bună, plecă cu cutia la supţioară şi, întorcându-se pe la cuptor, căpătă o azimă caldă, şi trecând pe la puţ, bău apă rece de se răcori; iară când ajunse la grădină, mâncă poame coapte.

Fata ajunse acasă şi găsi pe tată-său zdrobit la inimă de mâhnire; îi spuse tot ce a făcut şi deschise cutia. Dar ce să vază înăuntru? Mărgăritare, pietre nestemate, mărgele, ie numai cu fluturi de aur şi catrenţe de mătase.

Baba şi fiică-sa pizmuia pe fata moşului; iară lui îi creştea inima de bucurie.

Baba trimise şi ea pe fie-sa, să facă ce făcuse fata unchiaşului. Se duse, se duse şi fata babei, şi ajunse la grădina care o chemă şi pe dânsa ca să o cureţe; dar ea răspunse:

– Da' ce! nebună sunt eu să-mi zgârii mâinile prin tine?

O lăsă şi porni mai departe, sosi până la puţ, şi daca o chemă puţul, ea îi răspunse şi lui:

– Da' ce! am mâncat laur ca să mă ostenesc eu cu tine până să te sleiesc?

Şi plecă mai departe şi se duse până ce dete şi peste cuptor, care o strigă ca şi pe fata unchiaşului; ea îi zise şi lui:

– Da' ce-am văzut să-mi murdăresc mânuşiţele şi să mă vâr pân tine?

Şi plecă înainte, până ce ajunse şi ea tot la Sânta Vinerea.

Acolo fu întrebată ca şi fata unchiaşului şi priimită în slujbă, apoi maica Sânta Vinerea îi zise şi ei să facă ceea ce zisese şi fetei moşneagului, şi plecă la biserică.

Când veni Sânta Vinerea acasă, toate lighioanele, cu gâturile întinse, se plânseră că li s-au opărit gâtlejurile; intră în casă şi văzu o arababură de nu-i mai da nimeni de căpătâi.

În cele din urmă, zise fata cea leneşe:

– Maică Sântă Vinere, mi s-a făcut dor de părinţi, dă-mi dreptul meu, căci mi s-a urât aci, să mă duc acasă.

– Du-te, fata mea, răspunse Sânta Vinerea, dară mai aşteaptă niţeluş, că o să treacă o apă dinaintea portiţei, aducând fel de fel de lucruri; pe care ţi-o plăcea ca s-o iei, alege; iară până atunci să-mi cauţi în cap.

N-apucă să puie mâinile în capul ei şi se repezi de luă de pe gârlă lada cea mai mare şi mai frumoasă ce văzu. Sânta Vinere îi zise:

– Deoarece ţi-ai ales astă ladă, ia-o; dară să nu o deschizi până acasă; şi când o vei deschide, să fii numai cu mumă-ta singură în casă, ca să nu vază nimeni ce e într-însa.

Fata luă lada şi plecă.

Când se întoarse pe la cuptor, văzu azime calde, se cercă să ia şi nu putu; ea nu mai putea răbda de foame. Pe la puţ trecu cu jind, că nu-i dete măcar o picătură de apă, ca să se răcorească; iară când trecu pe la grădină, îi lăsa gura apă şi nu putu nici să se umbrească puţin de arşiţa soarelui.

Ajungând acasă obidată de osteneală şi flămândă, n-avu răbdare, ci chemă pe mumă-sa la o parte şi-i zise să facă pe unchiaş şi pe fie-sa să iasă afară.

Cum rămase singurele, deschise lada; dar ce ieşi d-acolo? balauri, şerpi, şi câte lighioni toate, cărora le arsese gâtlejurile când le dase de mâncare; şi îndată le sfâşiară şi le mâncară.

Tot satul se spăimântă de întâmplarea asta; şi fiecare om băgă de seamă că asta vine de la răsplătirea dumnezeiască. Fata moşneagului însă se căsători cu un flăcău din cei mai frumoşi ai satului, care o ceru de la tată-său şi o luă de soţie.

Mare veselie se făcu în sat la nunta lor, şi trăiesc în fericire până în ziua de azi. Cine nu crede să facă bine să se uite împrejur, şi va vedea multe de aceste case.

Iar eu încălecai p-o şea etc.

(Povestită de mama.)

CELE TREI RODII AURITE

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat, şi avea un fecior; acesta, şezând la fereastră, vede o babă bătrână, care venea cu tivga să ia apă de la fântână. Ce-i vine lui, ia o piatră şi aruncând-o către fântână, nemereşte drept în tivgă, şi aceasta se sparge; baba, care simţise de unde venise piatra îşi aruncă ochii la fereastra împăratului şi vede pe fiul de împărat făcând haz; atunci baba zise:

– Până nu vei găsi cele trei rodii aurite, să nu te însori, dragul mamii; şi se întoarse acasă tristă şi fără tivgă şi fără apă.

Fiul de împărat, auzind acest blestem, stătu, şi după ce se gândi mult timp la rodiile aurite, se aprinse dorinţa

în el de a le vedea şi de a le avea; deci se duse la tată-său şi-i zise:

– Tată, să-mi faci trei rânduri de haine de fier, căci am să fac o călătorie mare.

Şi toată silinţa ce puse împăratul a opri pe fiul său de la aceasta, fu în zadar.

Daca văzu şi văzu că nu-l poate opri, porunci şi numaidecât i se şi făcu hainele; după ce le luă, fiul împăratului încălecă şi plecă.

Un an de zile trecuse de când călătorea; ajunsese prin pustietăţi nelocuite de oameni, şi tot rătăcind în sus şi în jos, două rânduri de haine se rupseră şi le lepădase. Neştiind ce să facă, hotărî a mai merge câtva, şi daca nu va putea descoperi nimic, să se întoarcă.

Abia mai făcu câţiva paşi şi iată că zări o colibă. Se repezi într-acolo iute ca săgeata şi îndată şi ajunse. Când, o mătuşă sihastră, cum îl văzu, îi şi zise:

– Da bine, flăcăule, cum ai ajuns p-aici pe unde nu se vede pasăre cu aripioare, dar încămite om cu picioare?

– Mamă, zise fiul de împărat, caut cele trei rodii aurite; nu ştii d-ta încotro se pot afla?

– Nu ştiu, dragul mamii, nici n-am auzit până acum de aşa minune, dară poate soru-mea să ştie, care şade puţin mai departe de aici; de ai curaj să mai mergi, poţi să o întrebi pe dânsa.

N-aşteptă să-i zică de două ori, şi o tuli într-acolo repede şi merse, şi merse, cale lungă neumblată, până ce dete de o altă colibă, de unde asemenea ieşi o mătuşă sihastră, şi mai bătrână, şi mai scofâlcită, care şi ea îi zise:

– Cum ai ajuns p-aici, om cu picioare, pe unde nu vine nici pasări cu aripioare?

– Mamă, zise fiul împăratului, caut cele trei rodii aurite, şi dorinţa de a le avea m-a adus p-aici, nu ştii d-ta încotro se află?

La auzirea acestor vorbe, bătrâna începu să plângă, apoi îi răspunse:

– Am avut şi eu un fecior, care auzise despre acele blestemate rodii, şi care, tot umblând după ele, într-una din zile se întoarse şchiop şi în cele din urmă îşi rupse şi capul pentru ele; daca aş fi ştiut atunci, dragul mamii, cum să le găsească cineva fără primejdie, nu-mi pierdeam copilaşul.

Cum auzi flăcăul nostru, începu a se ruga să-i spuie cum să facă să le ia, iară bătrâna îl povăţui cum să umble şi cum să se poarte, şi daca va izbuti, l-a jurat pe tinereţele lui ca să se întoarcă tot pe acolo, ca să-i arate şi ei acele rodii, după care s-a prăpădit fiul său.

După ce i-a făgăduit că se va întoarce, i-a mulţumit pentru sfaturile cele bune ce a priimit de la dânsa, şi ca o nălucă pieri dinaintea ei, când, după o călătorie încă d-o săptămână şi mai bine, văzu un balaur cu o buză în cer şi cu alta în pământ. Îndată ce ajunse la dânsul îi zise:

– Bună ziua, frate, şi trecu înainte.

Iar balaurul îi răspunse:

– Noroc bun, frate.

Ajunse apoi la o fântână, mucegăită şi plină de nămol: el se apucă îndată de curăţi şi primeni apa din fântână şi-şi căută de drum până dete de nişte porţi încuiate, pline de praf şi de păianjeni; curăţi acei păianjeni, scutură praful, dete poarta de perete şi trecu înainte. În drumul său întâlni o brutărească care ştergea un cuptor cu ţâţele sale; cum o văzu, îi dete bună ziua, şi tăindu-şi o bucată din haina sa, îi zise:

– Ţine asta, leiculiţă, de şterge cuptorul.

Iară ea, luând-o, îi mulţumi.

La spatele cuptorului, fiul împăratului văzu o grădină ca un rai, în care se rătăci câtva timp.

În cele de pe urmă văzu cele trei rodii cum atârna de o cracă în pom; își făcu curaj, scoase cuțitașul și tăie crăculița de care erau atârnate, și o tuli d-a fuga înapoi.

N-apucă să facă zece pași și toată grădina începu să țipe și să cheme în ajutor pe brutăreasă, porțile, fântâna și pe balaur.

– Ba aia-i vorbă, răspunse brutăreasa, că de când sunt urgisită a sta aci, nu s-a îndurat nimeni să vie a mă scuti de arsătura de toate zilele.

– Că alt gând n-am, răspunseră porțile, că de când suntem făcute, n-a venit nimeni să ne mai scuture, să ne deschiză, de înțelenisem așa.

– Ba să ne iertați, zice fântâna, că de când sunt făcută, mână de om n-a venit să-mi curețe apele, încât ajunsesem a mă împuți.

– Ba că chiar, răspunse și balaurul, că de când sunt osândit a sta cu gura căscată și cu ochii sticliți la stele, nimeni nu mi-a dat măcar o bună ziua, și să-mi zică frate. Acest om ne-a scăpat de urgia ce era pe noi, și ne vom căuta de treabă.

Fiul împăratului, care făcuse întocmai cum îl învățase bătrâna, se întoarse pe la dânsa și după ce-i mulțumi și-i dete și ei câte ceva, plecă să se întoarcă la împărăția tatălui său.

Pe drum, ce-i veni lui, văzând că nu mai poate răbda, scoase cuțitașul și tăie una din rodii, ca să guste și să se încredințeze de bunătatea lor. Când, ce să vezi? Deodată iese din rodie o fată, ca o zână de frumoasă, și îndată începu a striga cu glas mângâios:

– Apă, apă, că mor.

Întoarse fiul împăratului ochii în toate părțile să vază apă; dară geaba, apă nu era, iară fata căzu și muri; p-aci era să cază și el, dară se ținu.

Tot mergând el, nu putu să ție până să nu guste dintr-o rodie și scoase cuțitașul de tăie încă una; deodată, iese și

dintr-însa o fată ca o zână, și moare ca și cea dintâi, fiindcă n-avu apă să-i dea.

Mâhnit de ciudata întâmplare, mergea către împărăția tatălui său cu rodia care îi mai rămăsese, și se uita la dânsa ca la un cireș copt; și merse până ajunse la o câmpie frumoasă pe unde începu a cunoaște urme de oameni. Aici îi mai veni inima la loc, și se puse jos să se odihnească nițel. Gândul lui nu se lua de la rodii și de la fetele cele frumoase ce muriseră; și tot gândindu-se se aprinse în el dorința de a gusta din rodia pe care o mai avea, încât nemaiputându-se ține, otărî să o taie și pe aceasta, dară temându-se să nu i se întâmple ca și cu celelalte, căută o fântână, luă apă în căciulă, și acolo, la umbra unui copaci mare, tăie și rodia care îi mai rămăsese, când, ce să vezi? unde ieși o fată ca soarele de frumoasă, și cu părul de aur.

– Apă! apă! strigă ea.

Și el îi dete de bău și o stropi cu apă, și așa scăpă fata cu viață.

Fiul împăratului îi da târcoale, și se tot minuna de frumusețea și de gingășia ei. Apoi o luă de mână și îi zise:

– Soție să-mi fii și ea priimi.

El nu voi să o ducă pe jos acasă la tată-său, ca să nu ostenească, fiindcă o vedea că era puțintică la trup încât ar fi băut-o într-un pahar de apă, și așa de subțirică de parcă era trasă prin inel.

El o povățui să se urce în pomul de lângă fântână, și îi zise să-l aștepte acolo până se va întoarce de la tatăl său cu cară împărătești și cu călăreți, ca să o ia, fiindcă el cunoscuse locurile că nu mai este așa departe.

Fata cea frumoasă zise copaciului să se lase jos, și el se lăsă, apoi se puse în el și se ridică. Fiul împăratului rămase cu gura căscată uitându-se la ea și la minunea

cum de se lăsase şi se ridicase copaciul, apoi, rupând-o d-a fuga, să te păzeşti, pârleo, că îi sfârâia călcâiele de iute ce se ducea.

Nu trecu mult de când se duse fiul de împărat, şi o fată de ţigan veni să ia apă din fântână, dar când văzu chipul care strălucea în apă, crezu că e al ei, şi, spărgând ulciorul, se întoarse fuga la mumă-sa:

– Nu mă mai duc la apă, zise ea, o frumuseţe ca a mea nu aduce apă.

– Du-te la apă, arapino, ce tot spui astfel de fleacuri, îi zise mă-sa, arătându-i coceanul măturei.

Ea se duse şi iară se întoarse, ca şi întâi, fără ispravă şi tot cu astfel de vorbe.

Mă-sa înţelese că acolo nu e lucru curat şi îi dete un ac vrăjit să-l ţie în păr, şi o învăţă ce să facă cu el la întâmplare de ar da peste cineva p-acolo, şi o trimise iară.

Ţiganca, cum ajunse la fântână, cătă în sus şi văzu de unde venea în fântână acel chip îngeresc.

– Suie-mă şi pe mine acolo, rogu-te, zise ţiganca, uitându-se galeş către zâna frumuseţilor.

Iară fata cu părul de aur zise copaciului de se lăsă, luă pe ţigancă ca să-i ţie de urât, şi copaciul se ridică la loc.

Stând ele la vorbă, ţiganca se linguşi şi rugă pe fată, ca de voieşte să doarmă niţel, să puie capul în poala ei, şi ea îi va căuta în cap.

Fata se înduplecă şi se puse cu capul în poala ţigancei, şi, când era să o fure somnul, ţiganca îi înfipse acul otrăvit în cap, iară fata se făcu o păsărică cu totul şi cu totul de aur, şi începu a zbura de colo până colo, pân crăcile pomului.

Atunci ţiganca zise:

– Ah! fată de lele ce mi-ai fost, cum mi-ai scăpat, eu socoteam că dormi, dară, fie, tu n-o să-mi scapi, îţi viu eu ţie de hac.

Nu trecu multe zile şi iaca şi fiul de împărat cu oaste şi călăreţi şi cu cară împărăteşti veni ca s-o ridice; iară ţiganca, cum îl văzu, îi zise:

– Da bine, împărate, m-ai lăsat să te aştept atâta, încât soarele mi-a ars feţişoara şi vântul mi-a bătut perişorul.

Împăratul, cum o văzu, rămase la îndoială şi nu-i venea să crează că ea este zâna pe care o lăsase el acolo.

Dară, după vorbele ce-i zise, pare că ar fi crezut, şi deci se înduplecă şi o luă.

Nu ştiu cum, nu ştiu ce fel, dară parcă-i spunea inima că n-o să fie ea; în sfârşit, daca nu văzu pe altcineva, plecă cu ea, şi nu ştia cum să facă să nu crează tată-său că spusese minciuni.

Când ajunse la curtea împărătească, le ieşi împăratul înainte, şi rămase înmărmurit când văzu în loc de zâna frumuseţelor, cu faţa ca soarele şi cu părul de aur, pe o arapină neagră ca fundul căldărei. Şi măcar că fiul său îl încredinţa că soarele îi arsese feţişoara şi vântul îi bătuse perişorul, împăratului tot nu-i venea să crează. Însă n-avu ce face; de bine, de rău îi puse într-o parte a palatului şi tot amâna cununiile.

D-a doua zi chiar, în grădina împărătească, în toate dimineţile, venea o păsărică şi cânta cu dor de-ţi rupea inima; apoi striga cât îi lua gura:

– Grădinar! Doarme împăratul?

– Doarme, îi răspundea grădinarul.

– Să doarmă somn dulce şi mai dulce, de pe căpătâi să s-aridice, adăoga păsărica. Dară cioroaica de împărătească doarme?

– Doarme, îi răspundea.

– Să doarmă somnul de urgie, de acum până-n vecie.

Şi pe care pom se punea de cânta, pe loc se şi usca.

Grădinarul spuse împăratului toată şiretenia cu pasărea şi cum se usucă pomii pe care se punea ea de cânta. Împăratul se luă de gânduri.

Mai toţi pomii din grădină se uscară în câteva zile, mai rămăsese unul. Atunci împăratul porunci să pună pe fiecare crăculiţă câte un laţ, şi aşa se şi făcu; iară a doua zi, în revărsat de zori, veni la împăratul cu pasărea de aur care dedese în laţ. Împăratul porunci de-i făcu o colivie cu totul şi cu totul de aur, puse pasărea în ea şi, de dragul ei, o ţinea pe fereastra lui.

Ţiganca, cum auzi de istoria cu pasărea, îi trecu un fier ars prin inimă. Se făcu bolnavă, mitui pe toţi vracii cari spuseră împăratului că până nu va tăia pasărea de aur şi să dea împărătesei să mănânce din ea, nu se va însănătoşi.

Plin de scârbă împăratul nu se putea învoi la asta, dară, după rugăciunea fiului său, o dete; rămase însă nemângâiat şi din ce în ce ura mai mult pe ţigancă.

Luară, deci, pasărea şi o tăiară, o fierseră şi o duse împărătesei; iară ea, după ce se prefăcu că se însănătoşeşte, începu a se găti de cununie.

Din sângele păsărelei crescu la fereastra împăratului un brad înalt şi frumos, şi era o minune cum de într-o noapte crescuse aşa de mare şi falnic. Împăratul chemă pre grădinar şi-i porunci să aibă cea mai mare îngrijire de acel pom. Iară ţiganca, cum auzi, n-avu odihnă şi-i puse gând rău. Pricepuse, drăcoaica, că încă nu scăpase cu totul şi cu totul de primejdie.

Se făcu iară bolnavă, mitui iară pe vraci, cari spuseră împăratului că până nu va tăia bradul să-l fiarbă şi cu apa aceea să-i facă baie, nu va trece împărătesei.

Împăratul se supără până la suflet, văzând că logodnica fiului său e piază rea, fiindcă de când a venit ea, n-a avut parte de nici un lucru ce i-a fost lui drag.

Lăsă să taie şi bradul ca să nu mai aibă nici un cuvânt a-l mai supăra cineva cu ceva, şi se hotărî ca de aci înainte să nu mai facă pe voia nimănui, daca ar mai da peste ceva care să-i placă.

Pe când tăia bradul, la care toată lumea se uita cu jind, o bătrână cerşetoare se opri şi ea să privească lângă cealaltă lume, şi când vru să plece, luă cu dânsa o surcea ce căzuse de la o ţandără a bradului şi o duse acasă. Băgă însă de seamă că era un ac înfipt în surcea; ea îl scoase; şi fiindcă surceaua era oarecum măricică şi lată o făcu capac la oala care o avea şi ea după sufletul ei.

A doua zi plecă în prosteală ca totdauna; dară când se întoarse acasă, rămase încremenită văzând coliba măturată şi deretecată de-ţi era dragă inima să priveşti.

Nu înţelegea baba ce minune să fie asta, adică cine să fi venit să-i facă ei astfel de bine.

Câteva zile urmă tot astfel; în sfârşit hotărî să pândească, doară va da peste cel ce-i deretecă şi-i pune toate alea la rânduiala lor pân colibă şi aşa şi făcu. Într-o zi după ce plecă, ea se ascunse şi, uitându-se pe furiş, pe crăpătura uşii, văzu cum din capacul oalei sări o fată mai albă decât neaua şi cu părul de aur.

– Cine eşti, mamă, zise ea, de îmi faci astfel de bine?

– O fată fără trişte, zise ea; daca mă primeşti să şez la d-ta, mult bine ţi-oi face şi eu dumitale.

Se învoiră şi rămase; ba încă baba se mândrea, că aşa fată nici în casa împăraţilor nu se găsea, frumoasă şi vrednică.

Baba mergea mereu în prosteală, cum învăţase ea, dară într-o zi îi zise fata să-i cumpere din târg pânză şi mătase roşie şi verde; baba, biet, din paralele ce adunase din cerşit, îi cumpără.

Fata îşi cusu toată istoria pe două sangulii; şi după ce le isprăvi, zise babei să se ducă cu dânsele la împăratul, şi când va fi pe tron alăturea cu fiul său, sangulia cusută

cu verde să o pună pe genuchii împăratului; iară cea cusută cu roşu pe ai fiului său.

Baba ascultă şi se duse; dară ostaşii n-o lăsa să intre. Atunci ea făcu zgomot, şi împăratul porunci să o lase a intra. Ea, cum intră, făcu cum îi zisese fata, şi ieşi ca să aştepte să vază isprava.

Cum văzură sanguliile, împăratul şi fiu-său înţeleseră totul. Porunci să cheme pe logodnica împăratului şi-i zise:

– Pentru că o să te faci împărăteasă, trebuie să te deprinzi a şi judeca pe femei, când judecătorii nu se domiresc la câte un lucru. Astăzi ni s-a arătat cu plângere o femeie, care zise că, având un cocoş de soi, cu mare cheltuială a alergat prin ţări de a cumpărat şi o găină, aşijderea de soi; că vecina ei nu s-a mulţumit că i-a omorât găina, dară i-a furat şi cocoşul şi l-a dat la o găină d-ale ei, şi aşa cere dreptate. Ce zici despre aceasta?

– Zic, răspunse bahniţa, după ce se gândi puţin, că femeia care a omorât găina şi a furat cocoşul, cu moarte să se omoare, şi cocoşul să se întoarcă stăpânului împreună cu găina osânditei şi cu ouăle ce va fi făcut.

– Bine ai judecat, răspunse împăratul. Eu sunt femeia cu cocoşul, şi tu eşti care l-ai furat; găteşte-te la osânda care tu însuţi ai găsit-o cu cale.

Ţiganca începu a plânge, a se ruga, a se jeli, dară toate fură degeaba. O dete pe mâna ostaşilor care fără milă îi răsplătiră nelegiuirea ce făcuse.

După aceasta se duseră cu toţii la casa babei, şi fiul de împărat cu tată-său înainte ridicară pe fată cu toată cinstea; şi după ce o aduse la palat, îndată îi şi cununară, şi mare veselie fu în toată împărăţia trei zile d-a rândul, pentru că s-a găsit vie şi nevătămată fata cu părul de aur, după care atâta a umblat fiul de împărat, şi toţi cu totul oropsea pe ţigancă când s-a auzit istoria nelegiuirilor sale.

Încălecai p-o şea etc.

(Comunicat de soţia mea, Sebastica, şi auzit în copilăria ei pe la 1858 de la o servitoare Joiţa, fată dintr-un sat din Ilfov.)

HOŢU ÎMPĂRAT

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat mare şi puternic. Abia la vremea căruntețeі dobândi şi el un copil. Bucuria lui fu nespusă când se văzu şi el tată, şi toată împărăţia lui fu veselă dinpreună cu dânsul, căci acest împărat era bun, drept şi temător de Dumnezeu. Pentru aceasta, el făcu mult bine poporului său. Şi toţi într-un gând şi într-o glăsuire dete mărire Domnului că s-a îndurat a le da un moştean al împărăţiei.

Acest împărat puse de gând ca pe fiul său să-l dea să înveţe toate meseriile şi toată procopseala cărturarilor.

Fiul împăratului creştea într-o lună cât alţii într-un an. Când fu de opt ani, părea că este de optsprezece.

Daca văzu aşa, tată-său, împăratul, îl dete la carte; după ce învăţă filosofia şi citirea pe stele, de la cei mai iscusiţi dascăli, îl dete la cel mai meşter vraci, de învăţă şi meşteşugul leacurilor.

Văzând tată-său, împăratul, că fiu-său are ţinere de minte grozavă şi ia în cap uşor cele ce i se arată, se umplu de mulţumire sufletească, căci Dumnezeu îi dase un copil tocmai după gândul său.

Învăţând el toată cartea, împăratul a început a trimite pe fiu-său din cetate în cetate să înveţe toate meseriile. Cum auzea că în cutare cetate este câte vrun meşter mai dibaci şi că acea meserie nu se află pe la dânsul, îndată îl trimitea să înveţe şi acea meserie.

Astfel umblă fiul împăratului din ţară în ţară, ca şi un pribeag, până ce învăţă toate meseriile de pre pământ. Şi întorcându-se la palaturile tatălui său, socotea că acum s-a sfârşit; are să se strângă de pre drumuri.

De bucurie că are un fiu aşa de procopsit şi de iscusit, tatăl său făcu o masă mare, unde chemă pe toţi împăraţii, vecinii lui, ca să le arate fiul său procopseala.

Însuşi fiul împăratului porunci la bucătari şi le arătă cum să facă bucatele. Mesenii nu ştiau cum să mai laude gustul acestor bucate. Când, iată că vine şi fiul împăratului la masă. Se chefuiră, deci, şi ştii, vorba ăluia, vorba vorbă aduce. Începură împăraţii a-şi povesti despre judecăţile şi dreptăţile ce făcuse fiecare în împărăţia sa. Între altele, unul spuse că se va căi cât va trăi el, pentru că a osândit pe un om drept, învinovăţit fiind că ar fi furat nişte lucruri, pe când altul a fost hoţul, precum se dovedi mai în urmă.

Cum auzi împăratul care dedese ospăţul, se întoarse către fiul său şi zise:

– Ştiu că, daca un împărat voieşte să fie drept şi adevărat stăpânitor supuşilor săi, trebuie să ştie toate meseriile, ca să cunoască prin însuşi ochii săi păsurile fiecăruia. De aceea, fătul meu, te-am dat să înveţi toate mesteşugurile. Nu mi-a venit în gând că şi hoţia este un meşteşug. Aceasta îţi rămâne să mai înveţi, după care te vei face un împărat ca Solomon împărat şi cum altul nu va mai fi pe lume.

– Îi! tată, răspunse fiul de împărat, carele se ruşină şi se roşise ca o sfeclă, cum de mă osândeşti astfel ca pe un vinovat de codru?

Şi sculându-se de la masă, se duse unde se duse el, şi se întoarse numaidecât, peste aşteptarea tutulor, cu o slugă a lui credincioasă, aducând nişte scânduri, stinghii, drugi, odgoane şi pânze. Cu aceste se apucă, ajutat de sluga lui, de clădi un fel de foişor.

Gătindu-se foişorul, se urcă într-însul şi, învârtind nişte şuruburi şi nişte vârtejuri la nişte meşteşuguri ce avea acest foişor, începu a pluti în vânt şi, pe când se tot

urca, el îşi luă ziua bună de la toţi cei de faţă, cari rămăseseră cu gurile căscate şi cu ochii bleojdiţi la dânsul. Mumă-sa cât p-aci era să-i vie rău de inimă rea; dară îşi ţinu firea.

După ce îl pierdură din ochi, mesenii se sculară şi se împrăştiară ca puii de potârniche, nemaivoind a adăoga mâhnirea împăratului, care se vedea de pe faţă că era prea mare.

Fiul împăratului, după ce călători câtva timp prin văzduh, prinse a se coborî. Ce să vezi dumneata? Orânda îl duse a se lăsa tocmai dinaintea unei cocioabe de bordei sărăcăcios.

Era seara. Bătu la uşe. Cei dinăuntru, o pereche de oameni jigăriţi, întrebă:

– Cine e acolo?

– Om bun, le răspunse fiul de împărat. Deschideţi, că sunt un călător.

Îi deschiseră. Când intră în bordei, el băgă de seamă că muierea aruncase ceva sub pat.

– Dară ce vânt te aduce pe la noi?

– Sunt strein. Acum am sosit din alte împărăţii. Rogu-vă să mă găzduiţi.

– Bucuros, cu ce vom putea.

– Foarte vă mulţumesc, le mai zise el. Nu vă va fi degeaba. Dară de ce vă stinghiriţi din lucru? Lucraţi, nu vă opriţi pentru mine. Am băgat de seamă că făceaţi ceva când am venit!

Muierea vru să îndruge câteva minciuni. Dară bărbatul îi luă din gură şi zise:

– Să-ţi spunem drept. Dumneata eşti oaspetele nostru, şi crez că nu ne vei da pe mâna stăpânirei. Eu sunt hoţ. Meseria acesta nu mai are căutare, de când împăratul a pus nişte slujbaşi ai dracului de straşnici şi de aspri pentru unii ca noi. Abia ne mai ţinem zilele, cu câte o

găină sau altă pasăre ce putem să ciordim de pe ici, de colo. Şi tocmai jumulea o gâscă nevastă-mea când ai venit d-ta.

– Tocmai ce căutam şi eu. Dumnezeu m-a adus la voi. Scoateţi gâsca de sub pat şi face-vă-ţi meşteşugul. De azi încolo sunt al vostru. Mă bag ucenic la d-ta să mă înveţi acest meşteşug.

Şi până jumuli şi găti gâsca, fiul împăratului ieşi afară, îşi strânse foişorul, desfăcându-l din toate încheieturile, şi-l puse bine, unde să nu dea nimeni peste dânsul.

Se puseră, deci, la masă şi se chefuiră, până ce cocoşii începură a vesti că vine alba în sat.

A doua zi se înţeleseră ei la cuvinte, şi fiul de împărat rămase sub ascultarea hoţului, ca să înveţe meşteşugul de la dânsul.

– Tot meşteşugul este, zise hoţul într-una din zile, să ciordeşti, fără să te prinză cineva; să buzunăreşti şi pe dracul, fără să te vază nici pui de om sau altă gadină; să n-apuce să cază şi tu să găseşti; orice ţi s-o părea că nu este pus bine de altul, tu să iei şi să păstrezi; marghiolia, vicleşugul, îndrăzneala, isteţimea, şotia şi cu tot neamul lor, să fie uneltele tale.

Fiul de împărat asculta şi băga la cap.

După trecere de timp, în care fiul împăratului se îndeletnicise la meşteşugul hoţiei, văzând el că lucrurile îi merg strună, zise:

– Meştere, când ai de gând să mă scoţi calfă?

– Când mi-oi fura ipângeaua de pe mine.

După ce mai trecu, merseră într-o zi la vânat. Acolo în pădure, stând să facă popas, se tolăniră fiecare pe ce avea, la umbră de copaci şi la răcoare, ca să-şi aromeze oarecum. Hoţul îşi aşternuse ipângeaua.

Deodată hoţul auzi miercăitul unui iepure, ca şi când îl apucase ogarul. Se sculă, se uită prin prejur, şi nu vede

nimic. Soţul său, fiul împăratului, adormise, şi-i da nişte sforăieli de părea că mână porcii. Se culcă iarăşi.

Nu şezu mult, şi tocmai când era să-l fure şi pe el somnul, auzi încă o dată acelaşi miercăit şi cu totul p-aproape.

Odată sări drept în sus.

– Ce naiba, trebuie să fie ceva. Mă repez să văz ce dracovenie să fie aceea.

Şi fiind un crânguleţ într-o depărtare cât arunci cu piatra, se duse într-acolo, de unde i se păru lui că vine miercăitul iepurelui.

Pe când se ducea hoţul, fiul împăratului se scoală binişor, şi pâş! pâş! îi ia ipângeaua frumuşel, o îndoieşte şi o ascunde într-o scorbură de copaci şi iarăşi se culcă. Acestea le făcu el mai iute decât ai gândi.

Hoţul, daca văzu că nu este nimic în crâng, dete tutulor răilor şi iepure şi tot, şi se întoarse să se odihnească. Când, ia ipângeaua de unde nu e. Se uită prin prejur, şi nici o frunzuliţă măcar nu se mişca. Fiul împăratului horcăia de socoteai că o să deştepte şi pe morţi.

Bietul hoţ rămase ca lovit de trăsnet. Simţi că alt n-are cine să-i fi jucat renghiul acesta, decât ucenicul lui.

Se suci, se învârti, dete târcoale prejmetelor; ipângeaua nu e. În cele de pe urmă, după ce îl înecase necazul, se duse să-şi deştepte ucenicul.

Acesta dormea mort. Îl zgudui, îl scutură, ca de când începui să vă povestesc şi abia, abia se deşteptă.

Somnoros cum era, şi tot frecându-se la ochi, începu să se jeluiască că n-are parte să doarmă şi el măcar un somn, şi că din pricina asta o să se ducă de la un asemenea stăpân, care nu-i dă răgaz cât ar aromi cineva.

Hoţul văzu că ucenicul lui are să-l întreacă, şi zise:

– Ia lasă astfel de vorbe, ci dă-mi ipângeaua, că acum eşti calfă, ai scăpat de ucenicie.

Când auzi fiul împăratului de unele ca acestea, se duse într-un suflet de-i aduse ipângeaua, şi legară amândoi tovărăşie pe bine şi pe rău.

Începuse a mişca binişor la meseria lor, de când se făcură tovarăşi. Vezi că fiul împăratului era mai ager de mână, mai isteţ şi mai îndrăzneţ.

Într-una din zile, feciorul de împărat se duse la vânat, ia aşa cam în dorul lelii, fiindcă n-avea altă treabă. Umblând el prin pădure, odată aude un grohăit de porc p-aproape de dânsul; căută şi, mai iute decât ai gândi, fu şi acolo. Când, ce să-i vază ochii? Un mistreţ cât toate zilele de mare prăvălise pe un flăcău tânăr la faţă, şi se silea a-şi descurca colţii din arcul flăcăului spre a-l sfâşia.

Fiul împăratului îşi scoase cuţitul de vânătoare şi, cu un curaj nemaiauzit, se repede asupra mistreţului, îi înfige cuţitul drept în ochi şi îl dă tumba peste cap, îi mai dă vro două lovituri bune în cap şi-l lasă mort acolo locului.

Făcu ce făcu şi aduse niţică apă în căciulă, stropi pe flăcăul care leşinase, şi îl mai învioră.

Acesta, când se deşteptă şi văzu pe izbăvitorul său, zise:

– Cere-mi oricât vei voi şi-ţi voi da, pentru această facere de bine.

– Bani au şi ţiganii, îi răspunse fiul de împărat, dară cinste nu. Să nu socoteşti că pentru bani am făcut ce am făcut eu acum pentru tine.

Se ruşină oarecum flăcăul cu pricina; dară mai prinzând limbă, îi spuse şiritenia, cum venise în vânătoare cu mai mulţi tovaroşi, cum zărise mistreţul şi se luase după dânsul, şi cum nu-l lovise bine, şi el se năpustise asupra lui şi-l prăvălise de era să-l trimiţă pe lumea cealaltă.

Pasămite şi acesta era fiu de împărat, şi încă fiul împăratului locului aceluia.

Se împrietenină şi se duseră la palaturile împărăteşti. Împăratul nu ştia cum să mulţumească streinului că i-a scăpat copilul de la moarte. Îi dete voie ca să vie în palat oricând va voi, fiindcă el nu priimi nici o altă răsplătire.

Streinul fiu de împărat, de câte ori mergea pe la împăratul, de atâtea ori el cerceta şi băga de seamă la tot ce era pe acolo.

După câtăva vreme, el zise odată tovaroşului său:

– Tovaroşe, mi s-a urât cu borfăşia, să facem şi noi o hoţie care să se mai simţă.

– Ce vrei să facem?

– Iaca, să mai mergem şi pe la haznaua împărătească, că doară n-o fi foc.

– Da ce stai d-ta de vorbeşti, omule? D-apoi acolo, aoleo! ce de păzitori mai sunt!

– Noi să mergem pe unde nu sunt păzitori.

Se hotărâră, şi într-o noapte şi plecară. Ei îşi luară şi uneltele trebuincioase. Şi fiindcă fiul de împărat ştia toate meşteşugurile, el cunoştea şi zidăria. Se apucă şi, numai din două cazmale, scoase câteva cărămizi, cât putea omul să intre. Aceasta pe de la uliţă, pre unde nu păzea nimeni. El intră, umplu două căciuli cu galbeni şi ieşi. Apoi potrivi cărămizile la loc, ca să nu se cunoască pe unde au intrat.

Nu se poate spune bucurie ce avură când se văzură cu atâta căcălău de bani. Veniră acasă şi dormiră, ca şi când usturoi nu mâncase şi gurile nu le miroseau.

A doua zi mare vâlvă se făcu în oraş când se află că s-a spart visteria împăratului. Toţi se minunau şi se cruceau, nedomirindu-se pe unde să fi intrat tâlharii.

Nu mai puţin şi împăratul intră la chibzuiri, cum ar face să prinză pe aceşti hoţi cutezători.

Fiul împăratului, cel ce făcuse bosmaua, se duse ca totdauna pe la împăratul, se făcu şi el că se miră de atâta cutezare, şi zise:

– Cel ce a făcut o asemenea hoţie îndrăzneaţă nu se poate să nu mai vie măcar încă o dată.

Împăratul locului puse tot felul de paznici la visteria lui şi aştepta.

Hoţii, după câteva zile, când se mai potoli vâlva, veniră iarăşi, fiindcă se dedulciseră ca calul la tărâţe, scoase cărămizile şi fiul împăratului zise tovaroşului său:

– De rândul trecut am intrat eu; acum intră tu. Aşa mi se pare că cere dreptatea.

Tovaroşul n-avu ce zice, căci aşa era. Intră deci în hazna şi, fiind mai lacom, luă câţi galbeni putu el duce şi-i aduse tovaroşului la gaură. Acesta îi priimi. Când să iasă şi el, hâţ! în sus, hâţ! în jos, se simţi că este prins în laţ, şi că nu poate ieşi. Fiul împăratului n-avea timp de pierdut, ce să facă? Se apucă şi el de-i tăie capul, îl luă cu dânsul şi p-aici ţi-e drumul.

Dară când ajunse acasă? aoleo! Unde era Dumnezeu să vază bocetele şi vaietele muierii, când îi arătă capul bărbatului ei? Ţipa de socoteai că o pune în ţeapă.

Fiul împăratului îi puse mâna la gură şi-i zise:

– St! că ne-am topit. Să nu te auză cineva, că nu e bine de noi.

Şi după ce îi spuse toată şiritenia pricinii, o împăcă spuindu-i că-i lasă ei toţi banii ce au furat, şi îi mai făgădui că-i va aduce şi trupul bărbatului, ca să-l îngroape ca oamenii şi cu toată rânduiala.

Iară daca se făcu ziuă, slujitorii împărăteşti găsiră trupul fără cap şi-l duseră la împăratul.

Acesta se da de ceasul morţii şi mai multe nu, cum de să nu prinză pe tâlhar viu, nevătămat.

Fiul împăratului se duse şi el pe la palat şi, auzind cele ce se plănuiau, se pregăti şi el a-şi ţine făgăduiala ce dase nevestei tovaroşului său.

Sfătuind cei doisprezece boieri, socotiră cu mintea lor că tâlharii trebuie să fie cel puţin doi; că cel viu este peste poate să nu vie a lua şi trupul mortului. Găsiră, deci, cu cale a pune trupul cel fără cap în mijlocul pieţei, pe o schelă cu trei trepte, şi de jur-împrejur slujitori împărăteşti, cari să păzească toată noaptea.

Aşa şi făcură.

Fiul împăratului, hoţul, se duse şi el de cumpără o mârţoagă de cal răpciugos şi bubos, şi slab, de era numai pielea şi osul, mai cumpără o odoroagă de căruţă şi un butoi de rachiu. Şi după ce încărcă căruţa, înhămă la dânsa rabla lui de cal şi o porni înspre locul unde era pus trupul mortului spre vedere.

P-aci prin prejur era o uliţă noroioasă. P-acolo avu poftă el a trece. Când, ce să vedeţi dumneavoastră, cinstiţi boieri? Unde mi se înnomoli a oţopină de cal, de nu mai putea nici picioarele să şi le mişte, necum să mai târască şi căruţul cu butoiul de rachiu. Hi! în sus, hăi! în jos; să se mişte din loc calul, ba.

Şi unde mi-ţi începu a face o gălăgie, de credeai că s-a aprins târgul.

Căpetenia păzitorilor trimise pe unul să vază ce pacoste a mai dat peste nevoiaşul ăla de om, carele are de gând să scoale tot oraşul în gura lui.

Văzându-l păzitorul cum se nevoia a-şi scoate calul şi căruţa din noroi, i se făcu milă de el.

Fiul împăratului, cum îl văzu, îi zise:

– Du-te, neiculiță, de mai ado vro câțiva oameni de-mi ajutați să ies din acest noroi, și vă voi cinsti ca pe niște oameni de treabă.

Îndată veniră mai mulți păzitori, îi luară și cal, și teleguță, și butoi și tot, pe sus, de-l scoaseră din glodul unde se nomolise.

El nu știa cum să le mulțumească mai bine; își frământa mâinile de bucurie și prinse a da cep butoiului. Le dete de bău cât poftiră, și duse și celor ce rămăseseră de pază pe lângă trupul mortului cel fără cap.

Nu trecu mult și toți păzitorii fură coprinși de un somn soră cu moartea. Unde îmi mai sforăia voinicii noștri de paznici, de pare că era cine știe ce mare turmă de râmători. Pasămite rachiul din butoi era cu afion.

Fiul împăratului, cum îi văzu lungiți și trântiți ca cine știe ce blende, se apucă de-i dezbrăcă de hainele lor și îi îmbrăcă în haine călugărești. Apoi, luând trupul mortului, se duse în treaba lui.

Când văzu femeia trupul, iară începu a se boci. El iară îi puse mâna la gură și o opri de a face zgomot, căci, de se va afla, nu va fi bine de ei. Ea tăcu după ce văzu că nu e glumă, și priimi și cea mai mare parte din suma furată. În chiar aceeași noapte, ei se puseră și îngropară mortul.

Când se deșteptară păzitorii și se văzură îmbrăcați în haine călugărești, nu puteau crede celor ce li [se] arată. Se mai frecară la ochi, se mai uitară, și văzură că așa este. Cel ce se deșteptase mai întâi se duse la tovaroșul de lângă dânsul și, începând a-l înghioldi, îi zise:

– Moș călugăraș, moș călugăraș, ce cați tu aci?

– Dară tu, călugăre, ce cauți? îi răspunse.

Atunci toți deodată începură a răcni unul la altul:

– Ce cauți aci, călugăre? arătându-se cu degetul.

Și se făcu o tulburare și o răscoală între dânșii, de nu-i putea da nimeni de căpătâi. Ei! tocmai târziu se dezmeticiră și se domiriră că omul cu rachiul de astă-noapte n-a fost lucru curat.

Dară când îmi văzură că trupul lipsește? atunci, atunci; unde îmi începură o ceartă și o hălălaie între dânșii, de-ți venea să-ți iei câmpii. Se învinovățeau ca dracii unii pe alții.

– Ba că tu ești de pricină.

– Ba că tu ne-ai făcut să bem rachiu.

– Ba că tu ne-ai îndemnat să ne ducem să-i ajutăm.

– Ba că tu ai fost cel dintâi care ai băut.

Toate erau cum erau. Dară cum și când s-au călugărit ei? Și cum să se înfățișeze ei la împăratul?

N-avu încotro. Așa se duseră.

Împăratul se luă cu amândouă mâinile de barbă când văzu că vine la dânsul o ceată de călugări. El nu știa, vezi, cine sunt și ce vreau.

Când află că sunt paznicii lui, unde mi-l umflă un râs d-alea cu lacrămi, și râse până ce se strâmbă.

Paznicii, biet, deteră în genuchi și-și cerură iertare. Ei spuseră toată șiritenia.

Îi iertă împăratul de vro osândă, chipul; dară intră la mai mare grije. El se temea ca nu carecumva acest hoț atât de iscusit să nu-i ia și domnia. Nu mai chemă Sfatul împărăției, fiindcă începuse a-l cam bănui și pe dânsul, ci își frământa cugetul, ca ce ar face să puie mâna pe hoț, spre a-i face de petrecanie.

Hotărî dară, el cu mintea lui, ca să iscodească și pe mari și pe mici, să ispitească și prin boierime și prin prostime, ca doar, doară va ajunge să puie mâna pe un așa tâlhar vestit care îl pusese pe așa gânduri negre.

Pentru aceasta puse să se gătească un ospăț înfricoșat, la care pofti numai boierime neaoșe. La acest

ospăț fu poftit, fără doar și poate, și fiul de împărat cel strein.

La ziua hotărâtă se adunară toți oaspeții. Veseliile se întinseră până noaptea târziu. Căci, după ce se sculară de la masă, se puseră pe joc. Și trage-i la danțuri, la hori, brâuri până ce, când se deșteptară, ajunseseră pe la cântatul cocoșilor de miezul nopții.

Când să se spargă adunarea, împăratul veni la mijloc și zise cu grai cam poruncitor:

– Boieri dumneavoastră, noaptea este înaintată, și ca să nu se întâmple cuiva vreo meteahnă de la niscaiva duhuri necurate, ori făcători de rele, eu am găsit cu cale în mintea mea să māneți aci până la ziuă. Cămara este mare; vă încape pe toți. Alături de aci este cămara fiicei mele. Fiți fără grije și vă repauzați de ostenelile danțului și săltărilor din astă noapte. Domnul să privegheze asupra voastră a tutulor.

Așa zise împăratul, și așa trebuia să se facă. Că hâr, că mâr, pace; zisa împăratului nu se putea deszice.

– Vai de mine, tată, cum să mă culc eu cu ușa descuiată, alături cu cămara unde are să doarmă atâția bărbați streini? zise fata tatălui său.

– Nu numai atât, fata mea, dară încă să fii cu lumânarea stinsă și să ai la îndemână nițel muc de lumânare. De va veni cineva la tine, tu să-l mângâi cu mâna pe obraz, rugându-l să mai stea; și mângâindu-l să-l mânjești nițel cu muc de lumânare, și aceasta, draga mea copilă, cu atât mai mult trebuie să o faci, cu cât ea este pentru mântuirea împărăției.

Pasămite împăratul umbla să prinză pe hoț prin viclenie. Asta fu chemarea boierilor la ospăț. Căci, își zicea împăratul, de va fi dintre boieri un asemenea om isteț, trebuie să fie și îndrăzneț. De nu va fi dintre boieri, apoi, tot cu tertipuri, prin tagma prostimei să-l caut.

Hotărârea împăratului se puse în lucrare întocmai. Se culcară toți cu totul și adormiră. Numai pleoapele fetei de împărat nu putură da în gene, câtuși de cât.

Fiul de împărat cel hoț, nici el nu adormi măcar cât ai da în cremene. El își tot răsucea mustața și se încumetea, duce-se-va, or ba? Iară când fu cam după miezul nopții, când și apele dorm, se sculă binișor, se uită pe la soții săi, carii toți dormeau bumbeni, și pâș! pâș! trecu în cămara fetei de împărat, o sărută și se întoarse apoi să se culce și el.

Fata împăratului își făcu dresurile cum o învățase tatăl său, împăratul.

Hoțul, până a nu se culca, se duse la doniță să bea nițică apă, căci îi era sete. Uitându-se în doniță, el văzu că pe obrazul lui din stânga sunt niște pete negre. În cămara unde dormeau oaspeții împăratului lumânarea arse toată noaptea.

– E! așa mi ți-a fost povestea? zise el încetișor, stai măi, dară, să-ți arăt eu cu cine ai a face.

Și cu inima tăcăindă, și umblând mai ușor decât o pisică când pândește la șoareci, luă muc de lumânare și mânji pe toți oaspeții cari dormeau pe obraz, la fel cu mânjitura lui de pe față, apoi se culcă și el.

Împăratul se sculă mai de dimineață decât toți. Și în revărsat de ziori vine prin cămara unde dormeau oaspeții, spre a se uita la dânșii, nu carecumva este vreunul din ei mânjit după cum își povățuise fata.

Când colo, ce să-i vază ochii? Toți erau mânjiți. Speriat, se duse într-un suflet în cămara unde dormea fie-sa; și cu grai neliniștit zise fie-sei:

– Bine, frate dragă, toți te-au sărutat?

– Ba nu, tată, unul numai a venit, pe care l-am mânjit, după cum mi-ai poruncit dumneata.

– Și-l cunoști?

– Ba nu, căci era întunerec.

Împăratul îşi muşcă buzele. Apoi porunci păzitorilor să nu lase pe nici unul din oaspeţi care ar voi să plece.

După ce se facu ziuă bine, veni împăratul iarăşi în mijlocul oaspeţilor şi zise cu glas mare:

– Boieri dumneavoastră, hoţul care a tulburat o ţară prin iscusinţa, măiestria şi isteţimea lui, şi care mi-a răpit odihna sufletului meu, se află în mijlocul domniei voastre, şi îl rog să se dea pe[1] faţă; pe făgăduiala mea de împărat că nu-i voi face nimic.

Toţi boierii începură a-şi scutura hainele şi a se lepăda ca de satana de o astfel de năpaste, zicând:

– Departe de noi o astfel de bănuială. Noi nu ştim la sufletul nostru nici o faptă neomenoasă să fi săvârşit, nici cu ştiinţă, nici cu neştiinţă.

– Acum nu este vorbă nici de ocară, nici de pedeapsă. Totul este să se dea pe faţă, şi mă jur pe viul Dumnezeu şi pe stema mea de împărat că nu numai nu-i voi face nimic rău, dară îi voi da pe fata mea după dânsul.

Atunci ieşi în faţă streinul fiu de împărat şi zise:

– Eu sunt.

Păru mult bine împăratului când îl văzu. Iară el îşi ceru voie să iasă afară, şi se jură pe cuvântul lui de cruce de voinic că se va întoarce înainte de namiezi.

Împăratul crezu şi-i dete voie. El se întoarse, cu mai mulţi oameni însăxănaţi cu bucăţelele foişorului său. Şi acolo de faţă cu toţii, aşeză fiecare lemnişor la îmbucătura lui şi clădi foişorul din nou. Apoi, viind înaintea împăratului, îi sărută mâna, şi ceru ca soţia lui, fata împăratului, să se urce cu dânsul în foişor, ca de acolo să mărturisească cine este şi ce a făcut.

---

[1] În ediţia de bază: *de*.

Împăratul priimi.

Cum se suiră în foişor, fiul împăratului prinse a întoarce vârtejele; şi, pe când foişorul începu a se sui în slavă şi a pluti în aer, el zise cu grai lămurit:

– Să ştiţi că sunt fiu de împărat, că mi-a fost dat să-mi fur nevasta, ceea ce şi făcui, şi că acum mă duc la împărăţia tatălui meu.

Astfel vorbind, foişorul se urca mereu până când se pierdu din ochii tutulor, ce rămaseră cu gurile căscate uitându-se la dânsul.

Iară daca se coborî la palaturile tatălui său şi-şi arătă cartea de meşter de hoţie, precum şi nevasta ce-şi aduse tot prin furtişag, se înveseli tatăl său şi, coborându-se din scaun, înălţă pe fiul său, zicând:

– Ştiu acum că are să se ducă pomina de domnia fiului meu peste ţară. Ştiu că popoarele au să ştie şi ele acum ce este dreptatea, căci a fi bun domnitor şi drept, trebuie să ştii totul.

După ce se înscăună, trimise sol la socrul său cu carte prin care îi spunea că s-a urcat în scaunul tătâne-său, şi mult se bucură acel împărat de norocul ce dase peste fie-sa.

Iară eu încălecai p-o şea şi v-o spusei dumneavostră aşa.

(Comunicat în 1874 de un farmacist militar bucureştean din garnizoana de la Iaşi, unde şezu mai mulţi ani.)

FATA CU PIEZE RELE

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat. El avea doisprezece feciori. Când se punea la masă, copiii stau împrejuru-i cunună deplină. El era totdauna cu voie-bună, fiindcă vedea că trebile îi merg strună.

Împăraţii, vecinii lui, râvnea la traiul lui cel ticnit. Vezi că şi el era bun la inimă, şi nu supăra întru nimic pe popor, şi nu asuprea pe văduvă, nici pe siriman.

Adecă, de! nimeni nu ştia ce vierme îl rodea la inimă şi pe dânsul. Ar fi dorit, boieri d-voastră, să aibă şi o fată barim, la atâţia feciori.

Şi mai una, şi mai alta, dete Dumnezeu în cele din urmă de i se împlini şi această poftă a inimei: nevasta lui, împărăteasa, rămase grea şi peste nouă luni făcu o fată, frumoasă, de seamăn pe lume n-avea.

De unde se aştepta acum împăratul ca să fie pe deplin fericit, aşi! unde? iaca se adeveri şi la dânsul, ca la toată lumea asta păcătoasa, povestea cântecului:

În lume născut,
Nimeni n-a stătut
A fi fericit
Cu desăvârşit.

Începu a-i tânji trebile împărăţiei. Începu adecă a da îndărăt. Ba cutare împărat îl ameninţă că voieşte să se scoale cu război asupra lui, daca nu o face cutare lucru; ba, cutare împărat cere cutare lucru; ba, supuşii lui vor să facă răzmiriţă; ba, vitele de pe moşiile lui a călcat hotarele altei împărăţii şi sunt luate de pripas; ba, că moartea a dat în ele, şi câte neajunsuri toate se ţineau lanţ, de ajunsese bietul împărat în sapă de lemn.

Se silea bietul împărat, cu toţi cei doisprezece fii ai săi, să facă pace, să fie între oameni bună învoire, să oprească relele ce-l bântuiau, dar geaba, pagubele curgeau gârlă.

În cele mai de pe urmă chemă un cetitor de stele să-i spuie ce e pricina de-i merg lucrurile anapoda şi nu poate să dea înainte.

Daca veni filosoful, îi puse la stele, şi a doua zi îi zise să bage de seamă în trei zile d-a rândul cum îi dorm copiii.

Trecând cele trei zile filosoful veni din nou.

Împăratul îi spuse că băieţii dormeau care cu mâinile dasupra capului, care într-o parte, care cu mâinile pe piept, şi care pe spate şi cu mâinile pe lângă dânşii, iar fata doarme pe brânci, ori strânsă făcută ghem, sau cu mâinile între genuchi.

– Aceasta este piaza rea a împărăţiei tale, răspunse filosoful; de nu o vei depărta din casă, nu se va alege nici praful de d-ta şi de copiii dumitale.

Împăratul băgase şi el de seamă că se cam adevereau zisele filosofului, că de când, adecă, dobândise fata, d-atunci şi el dă îndărăt. Dară nu ştia ce să facă, cum să scape de prăpăd pe cei doisprezece copii.

Bietul împărat! Şi acesta îi era copil. N-ar fi vrut, vezi, să piară nici unul. În cele din urmă se lăsă după povaţa filosofilor. Ei ziceau că mai bine este să piară unul şi să scape doisprezece, decât toţi să ajungă ca vai de ei şi de râsul lumii.

Se îndoia împăratul, se îndoia împărăteasa să facă o aşa faptă, dară înteţiţi de toate relele ce-i năpădea din toate părţile, se înduplecară la sfaturile celor mai aproape de dânşii, şi se hotărâră în cele din urmă să facă o jertfă decât treisprezece.

Vorbi deci împăratul cu credinciosul său cum să facă. Să zică adecă că vrea să meargă la vânat, să ia şi pe fată cu dânsul, mai cu seară că tot zicea ea că-i place să vază cum merg oamenii la vânat, şi să o lase acolo în pădure. Aceasta însă fără să ştie ea.

I se rupea rărunchii împăratului de mâhnire pentru răpunerea fiicei sale, se mâhni împărăteasa până în fundul sufletului ei când îi aşeza merinde în coş, sub care puse primeneli, şi câteva giuvaiericale d-ale ei.

Când fu căruţa gata, puse coşul cu merinde, un urcior cu apă, şi se urcară şi ei, adecă fata şi cu credincerul împăratului. Porniră şi ajunseră într-o pădure mare. În urma lor acasă se bocea împăratul, împărăteasa şi fraţii fetei, de-ţi venea să-ţi iei lumea în cap.

Daca ajunseră în pădure, stete căruţa mai d-o parte la o potecă, luară cu dânşii coşul şi urciorul, şi plecară prin pădure după vânat. Stând la un colnic, fata se dete să culeagă nişte floricele, să-şi facă un mănunchi; iară credincerul împăratului umbla razna prin pădure după păsărele, şi, încet, încet, se depărtă o bucată bună, ajunse la căruţă, se puse într-însa şi pe ici ţi-e drumul.

Când băgă de seamă fata împăratului, credincerul nu e. Dădu chiot, strigă, ţipă, dară nimeni nu-i răspunse. Ce să facă ea? Iară daca văzu că dă înde seară, fata se urcă într-un copaci, se uită într-o parte, se uită într-alta, nu care cumva vede vro colibă ceva. Nu e. Se mai întoarse de se mai uită şi în alte părţi şi zări, tocmai ee! într-o depărtare licărind o lumină ca o steluţă. Atunci se dete jos şi cu coşul într-o mână, iar cu urciorul de apă într-alta, târâş după dânsa, merse drept la lumina ce zărise.

Aci daca ajunse, dete peste o colibă, în care ardea un opaiţ în ciob. Bătu la uşe şi-i deschise. Acolo şedea o bătrână cerşetoare. Fata se rugă ca să o adăpostească şi pe dânsa. Săraca o primi; dară îi spuse că n-are ce să-i dea de mâncare fiindcă tot avutul ei este o găină, un căţel şi o pisică.

Fata scoase din coş şi dete şi bătrânei.

A doua zi când se sculară, bătrâna începu să se vaiete că i-a murit găina pe cuib. Ea se plângea acum că are să moară de foame, deoarece cu ouşorul ce lua de la găină pe fiecare zi se hrănea ea.

Biata fată de împărat îi dete o giuvaierica d-ale ei, ca să-şi cumpere o altă găină cu care să se hrănească.

Baba cam cu mârâială, cam de voie, cam de nevoie, primi darul fetei şi tăcu.

A doua noapte îi muri căţeluşul. Atunci ea zise:

– Fata mea, să-ţi iei ale trei fuioare şi să te duci din casa mea, că de când ai venit tu, pagubele se ţin lanţ. Căţelul ăsta nu l-aş fi dat nu ştiu pe ce, fiindcă îmi păzea coliba, şi-l am de atâţia mari de ani.

– Lasă, mămuşoară, nu te supăra, îţi dau eu cu ce să-ţi cumperi altul, ba încă să-ţi mai şi rămâie.

Şi scoase de-i mai dete o giuvaierica.

A treia zi găsiră şi pisica moartă.

– Să te duci, fetico, din casa mea, zise baba şi îndărăt să nu te mai întorci. Te văz a fi fată de oameni, te văz că ai scule, dară lipsă de aşa bogăţii. Mai bine eu cu sărăcia mea şi să trăiesc în ticnă. De când ai venit tu, belelele mi-au tăiat inima. Du-te, dragul mamei, şi ia împreună cu tine tot ce ai adus în casa mea şi bun şi rău.

Fata n-avu încotro, şi cătă să plece din coliba babei. Înainte însă de-a pleca, se dezbrăcă de hainele sale cele bune şi ceru de la babă nişte zdrenţe d-ale ei. Baba ca să scape de dânsa, căută pe după perne, pe sub pat, pe culme, şi-i dete nişte ţoale de puse pe dânsa, numai să se ducă din casa ei.

Hainele ce le lăsă fata, baba le scoase[1] din casă şi le dete în celarul ce avea lângă coliba ei.

Şi aşa fata, îmbrăcată în haine de cerşetoare, plecă din casa babei şi începu a orbăcăi prin bungetul cela de pădure, că doar' d-o găsi vro potecă care să o scoaţă la lume.

Şi tot mergând aşa, dete peste o stână de oi. Acolo nu găsi pe nimeni, căci stăpânii erau trei tovaroşi, carii se duceau câtetrei cu oile. Aci daca ajunse, fata împăra-

[1] În ediţia de bază: *scoate*.

tului se puse de mătură coliba, rândui fiecare lucru la locşorul lui, făcu focul şi atârnă căldăruşa în crăcane. Până una, alta, mai spălă vasele, precum şi vedrele şi hârdaiele în care adunau ciobanii laptele. Apoi se ascunse.

Venind ciobanii şi văzând toate astea, se mirară. Se uitară încoace şi încolo, dară nu văzură pe nimeni. Atunci ziseră:

– Cine ne-a făcut ăst bine, de va fi băiat, frate să ne fie, iară de va fi fată, soră să ne fie.

Fata împăratului atunci se arătă. Ea se rugă să o primească a locui cu dânşii căci era o nenorocită şi n-avea unde să se adăpostească, nici să-şi plece capul.

Ciobanii o primiră şi îi spuseră ce are să facă. Seara când veniră găsiră iarăşi toate gata, şi de mâncărică şi hârdaiele, în care făceau brânză, curate, şi toate bune la stână.

Însă unul din tovaroşi se plânse că nu ştie ce au oile de tânjesc de azi-dimineaţă; pasămite dase boala în ele, căpiaseră ori nu ştiu ce li se întâmplase.

A doua zi se plânse altul că a dat vărsatul în oi, şi nu ştie câte vor scăpa.

A treia zi altul veni cu nu ştiu ce brumă de oi. El spuse că voind a trece peste o punte, pe unde trecea în toate zilele cu oile, de astă dată nu ştie cum îşi făcu nălucă o oaie şi sări în râu, după dânsa alta, după asta alta, până ce se năpustiră oile şi săriră mai toate în râu. Se sili bietul cioban să le oprească, dar aşi! pe dracu să-l opreşti? când intră spaima în oi, degiaba toată munca; abia scăpase vro câteva oi, cu care veni acasă.

Se luaseră de gânduri bieţii ciobani, cum de în cele trei zile de când venise fata aia la stâna lor să dea ei peste o aşa pagubă. Ei văzură că surata lor trebuie să fie

piază rea, şi că a căzut ca o pacoste peste dânşii. Atunci se vorbiră ca să o gonească de la dânşii, şi îi ziseră:

– Surată, cum ai venit, să te duci de la noi unde mila Domnului te va povăţui. Noi nu te mai putem ţine. Tu ai intrat în coliba noastră cu sărăcia. Paguba ce am încercat în aceste trei zile de când eşti tu la noi, nici în zece ani nu o vom putea pune la loc.

Fata n-avu ce zice. Văzu şi ea că aşa este. Se sculă dară şi cerându-şi iertăciune de răul ce le făcuse fără voia ei, plecă într-o doară, ia, aşa peste câmp unde o vor duce-o ochii. Şi mergând ea cu inima plină de obidă şi cu lacrămile şiroaie, zări într-o depărtare mare nişte palaturi. Întinse pasul şi se duse într-acolo ca să nu însereze pe drum. Acolo şedea o arăpoaică bogată.

Se rugă de slugile palatului să o priimească. Arăpoaica, care o văzuse de sus când intră pe poartă, porunci să o aducă înaintea ei. Cum o văzu, o cunoscu, şi puse de o îmbăie frumos, o îmbrăcă cu nişte haine curate şi o luă pe lângă dânsa.

Şi aşa, într-o zi, arăpoaica o puse să-i caute în cap, căci, zice-se că arapii cât de curaţi să fie, tot se găsesc condrănţei în capul lor: pentru că le e părul îmbâcsit, pâslos şi des, nevoie mare! Fata împăratului văzând în capul arăpoaicei, ce nu mai văzuse de când o făcuse mă-sa, i se făcu scârbă şi îi veni să scuipe.

Se uită în dreapta, se uită în stânga, şi nu-i dete de ochi decât scumpeturi, pe care îi fu milă să scuipe. Să se ducă ceva mai încolo, nu putea, căci arăpoaica adormise cu capul în poala ei. Se apucă şi ea de scuipă în laţele arăpoaicei.

Arăpoaica, ca dracu, simţi şi o dată se sculă. Ea se uită cu milă la fată, şi îi zise:

– Să nu te ştiu cine eşti, ai vedea tu ce ai păţi din mâna mea. Dară aşa, te iert. Să te găteşti că mergem la un loc. Zi să prinză caii la căruţă.

Până se gătiră ele, căruţa trase la scară. Se deteră jos şi se puseră în căruţă. Arăpoaica spuse vizitiului unde să meargă. Pe drum însă învăţă şi pe fată ce să facă acolo unde merg.

Abia sfârşi de vorbit arăpoaica şi ajunseră în curtea unui palat cu mii de mii de cămări. Cum se dară jos din căruţă, arăpoaica merse la o cămară unde erau doi oameni: unul tânăr şi gras şedea într-un pat de aur răsturnat şi se juca cu două gheme de mătase; altul moşneag umbla de colo până colo şi astâmpăr nu mai avea. El se cocoşase de muncă, era trenţăros şi slab şi pipernicit de credeai că este altă aia, nu fiinţă de om. Pasămite, tânărul era norocul fetei, iară bătrânul norocul arăpoaicei.

Cum văzu fata pe tânăr, jucându-se cu ghemele de mătase, o dată se repezi la dânsul, după cum o învăţase arăpoaica, îi smulse ghemele din mână, şi pe ici ţi-e drumul! Ieşi fuga, se sui în căruţă, vizitiul dete bice cailor şi nu stătură decât tocmai acasă.

Cela, greoi şi mototol cum era el, până să se scoale, până să iasă afară, până să se ia după dânsa, rămase cu buzele umflate, că n-o mai putu ajunge şi, întorcându-se căruţa, luă pe arăpoaică şi o duse şi pe dânsa acasă.

Tocmai atunci împăratul locului aceluia se hotărâse să se însoare, că era holtei. Logodnica îi ceruse să-i facă o haină de mătăsărie foarte scumpă. Făcu ce făcu împăratul, găsi o asemenea mătăsărie şi o dase la croitor. Dară ce-i faci necazului, că mătăsăria nu ajungea. Îi mai trebuia un petec. Puse împăratul să-i caute petecul, dară asemenea mătăsărie nu se mai găsi în toată împărăţia.

Ei! cum rămâne cu haina miresei? Daca n-o face-o după şartul ei, logodnica nu o priimeşte; dacă n-o găsi

petecul ce-i trebuia, rămâne haina neisprăvită. Şi aceasta nu se putea, adică să rămâie nunta dintr-un fleac de nimic.

Mai pusese împăratul oameni de cercetară şi află că la arăpoaica cutare se găseşte un petec de mătăsărie aidoma celeia ce căuta împăratul, şi tocmai atât cât îi trebuia.

Pasămite în ghemele luate de fata împăratului de la norocul ei cel leneş se afla acel petec de mătăsărie.

Trimise împăratul oameni să-l cumpere. Arăpoaica le spuse că petecul îl dă celuia ce îi va da atâţi galbeni cari să tragă la cumpănă cât şi mătăsăria. Puse, deci, într-un taler al cumpenei petecul de mătăsărie şi îndată braţul cumpenei cu petecul se lăsă jos. Puse şi galbeni în cellalt taler, dară el rămase sus. Mai puse, mai puse şi iară mai puse, dară cumpăna nu se lăsa în jos, puseră oamenii împăratului toţi banii ce avură la dânşii, cumpăna sta tot sus.

Atunci se duseră de spuseră împăratului. Se miră împăratul de întâmplarea aceasta. Trimise câţiva saci cu galbeni, dară trimişii se întoarseră şi spuseră că diavoliţa de cumpănă nu vrea să se lase în jos deloc, deloc. Atunci împăratul luă cu dânsul încă câţiva saci cu galbeni şi se duse singur, ca să vază cu ochii lui astă minune, căci altfel nu-i venea să crează.

Ajungând şi intrând în casă la arăpoaică, văzu pe fata împăratului, ceea pe care o gonise tatăl său împăratul ca p-o piază rea, şi-i rămase la inimă. Vezi că nu era urâtă; avea nuri, avea pe vino-ncoace, cum se zice, avea învăţătură, mă rog, daca era fată de împărat; dară fusese seacă de noroc.

Văzu şi împăratul cumpăna. Braţul cu talerul în care erau puşi banii sta sus! Puse un sac cu galbeni de care îi adusese, şi ca să se lase cumpăna în jos, ba. Mai puse unul, ba încă unul, cumpăna habar n-avea. Puse

toți sacii, cumpăna pare că era proțăpită acolo sus. Atunci ce-i veni împăratului, se sui și el dasupra banilor, cam cu necaz, și o dată brațul cu talerul în care era puși banii se lăsă în jos și stătu drept la linie, tocmai pe tocmai cu cela în care era petecul de mătase, veni adecă la cumpănă dreaptă.

– Care va să zică, petecul ăsta de mătase se poate cumpăra numai cu mine, zise împăratul, care înțelesese el noima acestei cumpene, ca un împărat ce era el acolo.

– Cam așa, împărate, răspunse arăpoaica.

– Apoi daca este așa, mie mi-ar fi voia să stric logodna cu năzuroasa aia de fată cu care sunt în vorbă, când aș ști că stăpâna mătăsăriei ăștia m-ar vrea.

– Cum socotești d-ta că n-ar vrea ea, răspunse iarăși arăpoaica, când d-ta vezi bine că însuși petecul de mătăsărie al cui este el te vrea.

Și așa se făcu vorba și apoi nunta, nu după multă vreme, cu mare veselie și dragoste.

Darămite tatul, muma și frații fetei când auziră de una ca asta, ce bucurie gândiți că n-avură?

Se întrolocară cu toți cu totul și făcură o nuntă d-alea împărăteștile de se duse vestea de dânsa.

Și încălecai p-o șea etc.

(Povestit de o actriță în vârstă,
romancă din București.)

LEGENDE SAU BASMELE ROMÂNILOR, GHICITORI ȘI PROVERBURI (1872-1874-1876)

ÎMPĂRATUL ȘERPILOR

A fost odată ca niciodată, că de n-ar fi nu s-ar mai povesti etc.

A fost un unchiaș și o mătușe. Ei ajunseseră la sărăcie, cheltuind tot ce aveau după sufletul lor spre a dobândi un fiu, dară în deșert.

Acum, la vreme de bătrânețe, se hotărâră și ei să iasă pe câmpie, și orice va găsi, să-l ia să-l crească ca pe fiul lor. Deci, într-o dimineață, porniră amândoi pentru acest sfârșit: atât de mare era dorul lor să aibă un copil.

Găsiră un pui micuț de șarpe, îl luară, îl aduseră acasă, îl puseră într-o țeavă de trestie și îl culcară între dânșii.

Tot ce puteau, biet, agonisi și dânșii, cheltuiau pentru hrana fiului lor. Șarpele crescu până ce într-o zi crăpă țeava. Îl puseră într-un mosor. Îngrijirea și hrana cea bună ce-i da făcură pe șarpe să crească repede, și plesni și mosorul.

Îl puseră într-un putinei, și așa nu lipseau a-l culca între dânșii.

După ce mai trecu câtva timp, într-o dimineață auziră crăpând și putineiul. Atunci unde ieși din el șarpele și le zise:

– Vă mulțumesc, tată și mamă, de îngrijirea cea bună ce mi-ați dat. Fără voi, poate, aș fi pierit. Acum să faceți bunătate să mă duceți de unde m-ați luat.

Bătrânii nu se cam îndura de el. Se făcuse un şarpe aşa de frumos cum nu mai văzuseră ei. Solzii lui erau ca de aur. Ochii străluceau în capul lui ca nişte pietre de rubin. Îl sărutară şi pe o parte şi pe alta, şi îi răspunseră:

– Dar bine, dragul nostru fiu, tocmai când credeam să avem şi noi o mângâiere la brătrâneţele noastre, tocmai atunci ne părăseşti? Noi credeam că numai moartea ne va despărţi de tine.

– De aceea vă zic să mă duceţi de unde m-aţi luat, ca să vă pot fi de folos. Şezând aici cu voi viaţa mea este în joc.

Cuvintele lui erau aşa de mieroase încât nu se putură opri de a nu-l asculta.

Îl duseră, deci, de unde l-au luat, moşul ţiindu-l de cap şi baba de coadă.

Cum îl puseră jos, se ridică în coadă, fluieră o dată cu aşa putere încât răsuna câmpiile, apoi plesni din coadă. Şi, întorcându-se către unchiaş şi babă, le zise:

– Să nu vă speriaţi de ce veţi vedea.

N-apucă să sfârşească bine vorba, şi unde se porniră din toate părţile şerpii ca frunza şi ca iarba, cari veneau la chemarea împăratului lor şi i se închinară. Daca văzu însă că moşul şi baba se cam pierd cu firea, făcu un semn şi toţi şerpii porniră de pe unde veniseră.

Atunci el zise bătrânilor:

– Luaţi ogarul acesta, care venise o dată cu şerpii, şi-l culcaţi între voi, şi îngrijiţi-l întocmai cum mi-aţi făcut mie. Până acasă să nu-i ziceţi: *Ogar, fă treaba a mare*. Şi când veţi fi în vreo nevoie, veniţi aici, fluieraţi şi îndată voi veni să vă dau orice ajutor.

După ce se mai sărutară şi plânseră, se despărţiră. Bătrânii se bucurară oarecum daca văzu că a să aibă cu ce să se mai mângâie.

Pe drum când se întorceau nu se putu ţine de a nu încerca ce putere va avea, asupra ogarului vorbele ce li le spusese şarpele. Se opriră şi ziseră:

– *Ogar! fă treaba cea mare.*

Unde mi-ţi începu ogarul a lăsa dintr-însul la galbeni, de nu mai ştiau unde să-i puie. Luară cât putură şi ce nu mai putură lua lăsară acolo şi plecară acasă plini de bucurie pentru darul ce căpătaseră.

Daca ajunseră acasă, îl îngrijiră şi-l culcară între ei în pat cum le zisese şarpele. Apoi a doua zi, se duseră la un argintar şi se tocmiră să îmbrace pe ogar în argint. Ziseră şi ei argintarului cum le spusese şi lor şarpele.

Argintarul vru să cerce şi el ca şi dânşii, ce însemna vorbele alea. Şi daca văzu minunea cea mai nemaipomenită, se duse de cumpără un alt ogar pe care îl îmbrăcă în argint şi la ziua otărâtă li-l dete. Unchiaşul plăti ca un om de treabă, aduse ogarul acasă şi-l culcă între dânşii cu dragostea cu care culcase şi pe şarpe.

După ce sfârşiră banii şi îi zise şi ogarului ăstuia cum zisese celuilalt, el nici nu se tulbură. Îi mai zise o dată, nimic. Atunci se hotărâră a se duce la şarpe să-i spuie că ogarul nu-i mai ascultă.

Şarpele cum auzi de una ca asta le dete o puică şi le zise să o îngrijească ca şi pe ogar şi să o culce cu dânşii.

Se întoarseră acasă şi, a doua zi când se sculară, găsiră în aşternut un ou de aur. Găina ouase. Se bucurară ei şi de acest dar; apoi vândură oul cu preţ şi îşi târguiră cele trebuincioase.

În toată dimineaţa, când se sculau găseau câte un ou de aur în aşternut. După câteva zise se duseră iarăşi la argintar ca să le îmbrace găina în argint. După ce se tocmiră, îi zisese să nu o culce între ei.

Argintarul daca văzu că găina face ouă de aur, fiindcă el o culcase în pat, tocmai cum zisese moşul şi baba să nu facă, cumpără o altă găină, la fel cu aceea şi le-o dete îmbrăcată în argint.

Unchiaşul şi de astă dată plăti asemenea, luă găina ce-i dete argintarul şi o duse acasă. A doua zi, în loc de ou de aur găsiră altceva.

Se duseră iară la şarpe. Îi spuseră cum că de marea dragoste ce aveau pentru darurile lui se dusese şi cu ogarul şi cu găina la un argintar să le îmbrace în argint şi cum că, după ce le-a îmbrăcat, ogarul nu-i mai ascultă şi găina nu mai făcu ouă de aur!

Şarpele pricepu ce drăcie se joacă aci. Le dete un reteveiaş şi le zise:

– Na, această bâtă mică, să o duceţi să o îmbrace şi pe aceasta în argint. Dar să nu-i ziceţi: *Sări, măciucă, dă, borbolino.* Însă dacă la vreo întâmplare de-i veţi zice şi veţi voi să nu mai simţă de dânsa, să-i strigaţi: *Oprea, nebuno!*

Unchiaşul şi mătuşa n-avură răbdare până acasă, ci chiar pe drum vrură să încerce ca ce minune va face şi măciuchiţa când i-o zice cum i-a învăţat şarpele. N-apucară să sfârşească bine vorbele şi unde începu să-i croiască cum se cuvine. Atunci ei îndată o domoliră prin celelalte vorbe ce îi învăţase şarpele şi tocmai atunci cam începură a pricepe şi ei că cu argintarul nu e lucru curat.

Ajungând acasă şi odihnindu-se puţin, se duseră îndată la argintar să le îmbrace reteveiul în argint. După ce se tocmiră ca şi de alte dăţi, îi ziseră:

– Noi îţi plătim cât ne-ai cerut, jupâne argintar, dară ne rugăm să nu-i zici: *Sări, măciucă, dă, borbolino!*

– Vai de mine! cât despre asta n-aveţi grije. Noi ne cunoaştem muşteriii. N-avem noi a face pentru întâia oară cu d-voastră.

N-apucară să facă zece paşi după ce ieşiră, şi argintarul, nerăbdător să vază ce minune o mai face şi bâta, îi zise:

– *Sări, măciucă, dă, borbolino!*

Abia sfârşi de zis, şi unde începu reteviul a le-nmuia ale oase de-i băgă în nădădăi. Sărea pe spinările tutulor câţi se aflau în casă ca o altă aia năzdrăvană. Da într-înşii ca la fasole. Îi pisăgea şi îi cotonogea de nu ştiau unde se mai aflau. Chilomane, ţipete, de voie, şi reteveiul să stea, ba. Îi răzbise în bătăi. Dau să iasă din casă să alerge după unchiaş; dară unde putea cineva să puie mâna pe clanţa uşei, căci în vipia ameţelei uitaseră că ferestrele sunt deschise. În cele după urmă, un ucenic d-abia izbuti a ieşi pe fereastră, dete fuga după unchiaş şi mătuşe pe care îi ajunse după urmă, le spuse şiritenia şi tot ce păţiră şi îi rugară să se întoarcă înapoi şi să-i mântuiască din nevoie.

Când îi văzu argintarul, le zise:

– Veniţi mai iute, oameni buni, de ne scăpaţi de pacostea asta, care ne-a dăulat în bătăi, că vă vom da ce ne-ţi cere.

– Noi nu-ţi cerem alta decât ceea ce ne-aţi luat cu nedrept.

– Vă dau, vă dau, săracul de mine, numai scăpaţi-ne de urgia asta ce căzu pe capul nostru.

Atunci unchiaşul zise încet:

– *Oprea, nebuno!*

Îndată măciuchiţa se opri şi veni de se puse în mâna bătrânului. Iar argintarul, bătut, făcut măr, îi dete ogarul şi puica.

Unchiaşul plăti şi de astă dată omeneşte, cât tocmise ca să-i îmbrace reteveiul în argint. Dar o luă acasă împreună cu ogar şi cu găină.

Măciuchiţa rămase însă neîmbrăcată, căci nu mai voi moşul să o dea; iar el îi întoarse ogarul şi găina ce i le dase argintarul schimbate.

A mai trăit multă vreme unchiaşul şi baba în fericire, şi mai în toate zilele se duceau în câmp de vedeau pe şarpe. Nu i se mai întâmplă însă nimic.

Încălecai p-o şea etc.

TĂLERUŞ

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un unchiaş ş-o babă. Unchiaşul avea un băiat de la nevasta dintâi, şi baba o fată de la bărbatul dintâi. Calul dracului de babă nu putea să vază în ochi pe băiatul unchiaşului. Într-o zi ea îi zise:

– Bărbate! Daca nu ţi-oi duce băiatul de aci, pâine şi sare pe un taler cu tine nu mai mănânc.

– Da unde să-l duc, nevastă? Lasă-l să mai crească şi l-om da la casa lui.

– Eu asta ştiu, asta-ţi spui. Alege.

Unchiaşul, daca văzu că n-o scoate la căpătâi cu baba, zise băiatului:

– Dragul tatei, tu mă vezi că sunt bătrân. Nu mai pot munci atâta cât să n-am trebuinţă de ajutor. Mumă-ta nu voieşte să te mai vază pe aici. Du-te şi tu unde te va milui Dumnezeu, de-ţi scoate pâinea de toate zilele; şi daca va voi Cel-de-sus, voi veni să te văd câteodată când voi putea.

– Văz şi eu, tătişorule, că mama asta vitregă n-are ochi să mă vază şi nu ştiu de ce. Eu n-am ieşit din cuvântul ei; am făcut tot ce mi-a zis, însă e în zadar; nu mă poate suferi. Mă duc, tată, unde mă va povăţui Dumnezeu, şi voi munci. Mi-oi scoate eu pâinea de toate zilele, că doar nu sunt cruce de voinic aşa de

florile mărului. Când vei putea, tată, vino de mă vezi, că uite simţ că a să mă usuc de dorul d-voastre.

– Pasă cu sănătate, dragul tatii, şi Domnul să-ţi ajute.

– Să ne vedem sănătoşi, tătuţule.

Şi bietul băiat ieşi din casa părintească cu lacrămile pe obraz. Merse ce merse, se întâlni cu un om bogat şi se băgă pe dânsul să-l slujească.

Şapte ani a argăţit. Stăpânul a rămas mulţumit de dânsul. Când iacă că-l apucă dorul de tată-său de nu se putea ţinea pe[1] picioare. Atunci el spuse stăpânului său că se duce a-şi vedea părinţii. Domnul lui îi zise:

– Băiete, şapte ani ai argăţit în curtea mea. Mie îmi place cum ai slujit. Au doară nu-ţi mai place ţie pâinea mea, sau că în altă parte-ţi dă mai mult, de vei să te duci de la mine?

– Ba nu, stăpâne. Dar vezi, mi s-a făcut dor de acasă, şi parc-aş mai voi să mai văz o dată pe tata. Daca socoteşti că mai am să iau ceva, mă rog să-mi faci socoteala.

– Bine, băiete, slugă cu sila nu se poate ţine. Tu nu te-ai tocmit când ai intrat la mine. Dară spre răsplata slujbelor ce mi-ai făcut, te las să-ţi alegi din cirezile mele două vite mari şi zece mici.

Când auzi băiatul că atâta i se face să mai ia, lui i se părea că-şi râde de dânsul şi zise domnului său:

– Stăpâne, mi-ai spus că ţi-a plăcut cum te-am slujit, acum de ce vrei să râzi de mine?

– Ce, nu te mulţumeşti de simbria ce-ţi dau?

– Ba nu, stăpâne, dară ştii că eu nu m-am tocmit cu dumneata, ci să-mi dai ce te-o lăsa inima. Daca este adevărat cele ce-mi spuseşi adineaura, apoi mie mi se

---

[1] În textul de bază: la.

pare că e prea mult, afară numai daca nu ai voit să-mi vorbeşti în dodele.

– Eu n-am voit să te batjocoresc, băiete, căci n-am avut de ce; tu te-ai purtat cinstit şi ai slujit cu credinţă şi aşa am socotit eu cu mintea mea că este de-ajuns vitele ce ţi-am zis să-ţi alegi. Şi am zis să-ţi alegi tu, ca să-ţi arăt şi mai mult că am fost mulţumit de tine.

Când auzi băiatul una ca asta, nu mai ştiu ce să facă de bucurie, mai cu seamă când se gândea că prin munca lui câştigase atâtea vite.

Se duse deci la cirezi şi la turme, se uită în sus, se uită în jos, şi se mira ce fel de vite să-şi aleagă.

El nu voi să aleagă din vitele de frunte, fiindcă el nu credea ca slujbele lui face atâta. Nu voi iarăşi să aleagă din cele de coadă, căci nu-l lăsa inima. Alese dară din cele de mijloc. Aşa făcu şi la vitele cele mari. Aci însă, nu ştiu cum, nu ştiu ce fel, dar ochii lui căzu tronc pe un bou, care şi el se uita la băiat, cam galeş. Luă dar acest bou şi o vacă.

Acum, nici una, nici alta, el puse în gând să se ducă la părinţi, încredinţat că mumă-sa nu a să se mai uite la dânsul chindorâş.

Îşi luă ziua bună şi plecă.

Pasămite boul era năzdrăvan; dară băiatul nu ştia. El îi puse numele Tăleruş.

Ajunse acasă.

Tatăl său murea şi învia de bucurie, când îşi văzu copilul care crescuse şi se făcuse un flăcăiandru de-ţi era dragă inima să priveşti la dânsul, ş-apoi era şi cuminte. Dară baba, odoroaga dracului, se ţinea ca Neaga reaua de capul lui, ca o zgripţoroaică ce era.

Aşezându-se lângă tată-său îi da ajutor la toate trebile câmpului şi se ducea şi cu vitele la păscut. Era de mare folos casei.

Când se ducea cu vitele să le pască, mă-sa îi da câte o turtă; dară ea era făcută din cenuşa din vatră şi nu o putea mânca. Ce să facă şi el? La vremea prânzului, în loc să mănânce şi el ca toată lumea, se punea la umbra câte unui copaci, şi-şi plângea ursita; nu-i venea însă a spune tatălui său, ca să nu le facă netrai.

Acasă n-avea ziulică albă; la câmp n-avea nici un tovarăş, şi aceasta îl făcea să fie searbăd, gânditor şi fără veselie.

Într-una din zile, pe când plângea de foame, şi pe când mâncase şi cei ce-şi pierduse boii, se trezi cu Tăleruş că-i vorbeşte, zicându-i:

– Stăpâne, nu mai fii trist, leapădă turta aia de cenuşă la naiba, şi ia-mi cornul cel din dreapta, şi mănâncă şi bea ce vei găsi acolo.

– Măi Tăleruş, îi răspunse băiatul, să nu fii şi tu vro nagodă drăcească. Unde s-a mai auzit ce spui tu, şi unde s-a mai pomenit bou să vorbească?

– Ascultă ce-ţi spui eu. Te văz băiat de treabă şi mi s-a făcut milă de tine că-ţi pierzi tinereţile plângând. Cearcă ce-ţi zic eu şi vei vedea că va fi bine de tine.

Şi aşa a şi fost.

Băiatul luă cornul din dreapta de la Tăleruş. Când colo, ce să vezi? Scoase o pâine albă ca zăpada şi un pahar de vin de-ţi lingeai buzele.

Mâncă şi bău.

Cotoroanţa bătrână băgă de seamă că de la o vreme încoace băiatul se împlineşte la faţă, că este voios, şi toate alea le face bucuros. Unde să-l vază lâncezind din zi în zi, cum credea ea, acum îl vede dând înainte. Pricepu că Tăleruş trebuie să fie de pricină, fiindcă prea vedea pe băiat îngrijindu-l mai mult decât pe celelalte vite.

Cum să facă ca să afle ce mănâncă el în pădure şi ce face? Trimise pe fie-sa după el pe subt ascuns, şi îi zise

să-l păzească şi să vază ce face el când se duce cu vitele la păşunat.

Fie-sa se luă după băiat, fără să ştie el, îl pândi, văzu tot, se întoarse la mă-sa şi-i zise:

– Mamă, ce am văzut eu astăzi, nu e de povestit.

– Nu care cumva ai întâlnit pe Muma-pădurei?

– N-ai ghicit, îi răspunde fata.

– Au ai văzut vrun zburător, vrun zmeu sau vrun balaur?

– Aş! ferească Dumnezeu.

– Ori s-a luat după tine vrun flăcău frumos, bogat şi cuminte?

– Unde-i pomana aia? Dară degeaba, să te pui şi în picioare şi în cap, tot nu poţi ghici.

– Apoi spune-mi ce ai văzut şi nu mai trăncăni.

– Mamă, boul fratelui meu vitreg este năzdrăvan.

– Nu-ţi spuneam eu că trebuie să fie ceva cu afurisitul ăla de bou?

– Apoi să fi văzut tu, mamă, cum îl lua de gât şi cum îl săruta când pe o parte şi când pe alta, parcă, zău, îmi da şi mie inima brânci. Apoi la nămezi, cum îi luă cornul din dreapta şi cum scoase dintr-însul nişte pâine albă şi bine coaptă şi nişte vin; şi apoi cum mânca frate-meu de parcă i se bătea lupii la gura lui. Îţi spui drept că-mi lăsa gura apă când l-am văzut cu ce poftă mânca. Dară ceea ce m-a pus mai mult pe gânduri, fu când am văzut pe bou vorbind. Am rămas cu gura căscată şi cu ochii bleojdiţi la ei.

– Ei bine, i-oi veni eu de hac.

Baba puse gând rău boului, şi zor nevoie pe unchiaş să taie boul şi mai multe nu. Toată noaptea îl cicăli. Bietul unchiaş îi spuse că boul nu este al lor, ci al fiului lor; că este frumos, şi că odată, odată are să le fie de folos.

Dară cine îl asculta? Ea se ţinu de câra lui şi nu se putu până nu-l făcu să se hotărască a-l tăia.

Băiatul, din norocire, era deştept şi auzi tot.

Cum se făcu ziuă, se duse la Tăleruş spre a-l ţesăla şi curăţa, cum făcea totdauna, începu să plângă şi îi spuse ce i se gătea.

Boul îi zise să stea pe prispă afară când l-o goni ca să-l prinză, spre a-l duce la tăiere, şi când o trece pe lângă locul unde va sta el, să sară iute pe dânsul.

Aşa făcu. Boul, după ce scăpă de la moarte, se duse cu stăpâne-său într-o pădure, aşa de frumoasă cum nu mai văzuse băiatul. Acolo îşi făcură ei colibă şi trăiau ca şi în sânul mă-sii, căci dete peste nişte livezi cu iarba de nu se vedea omul dintr-însa, iarba bună de păscut, totdauna verde şi în floare.

Odată când şedea el dinaintea colibei vesel şi zicând din fluier, iar boul era la păscut, veni la dânsul un taur cât toate zilele de mare şi gras de plesnea pielea pe el.

– Pentru ce ai venit tu aici, mă băiete, cu Tăleruş al tău, de-mi bei apa şi-mi mănânci iarba? îl întrebă.

– N-am ştiut că asta este moşia ta, răspunse băiatul. Tăleruş m-a adus aici.

– Să-i spui dară să vie mâine de dimineaţă la podul de aur să se bată cu mine.

După ce zise aceasta se duse.

Venind seara, boul găsi pe băiat trist ca niciodată.

– Dară ce ai, stăpâne, de eşti aşa opărit? îi zise boul.

– Ce să am? răspunse băiatul, iaca am dat de şugubină. Şi îi spuse tot ce îi zisese taurul.

– Lasă, stăpâne, nu mai purta grijă de asta, că e purtată ea de mine.

A doua zi dimineaţa boul lăsă pe băiat la colibă; iară el plecă la podul de aur, şi se bătu cu taurul, se bătu până ce-l băgă sub pod, şi se întoarse acasă viu nevătămat.

După două zile veni un alt taur, dară nu aşa de mare ca cel dintâi, zise băiatului tot ceea ce îi zisese şi celălalt, şi chemă pe Tăleruş să se bată cu el la podul de argint.

Ca şi la întâia oară găsi pe băiat trist şi plângând; îl linişti ca şi atunci, şi merse de se bătu cu acel taur, şi-l băgă şi pe acesta subt pod.

Peste câteva zile veni un alt taur, dară acesta era slab, jigărit, urât, găinăţat de ciori şi pipirnicit, şi zise băiatului:

– Cine ţi-a dat voie, ţie, băiete, să vii aici cu Tăleruş ăla al tău să-mi beţi apa şi să-mi prăpădiţi iarba din livezi?

– Ce-ţi pasă ţie? îi răspunse băiatul, cam în dorul lelii.

– Dacă mie nu mi-o păsa, dară cui să-i pese, răspunse taurul? Care din amândoi vă veţi încumete să se lupte cu mine, să vie mâine la podul de aramă.

– Fii pe pace, îi răspunse băiatul cu nepăsare, că vom veni.

Când se întoarse Tăleruş de la păscut seara, îi spuse toate cele ce [se] petrecuse şi cu o veselie nespusă.

– Veselia ta nu e bună, stăpâne, răspunse boul, acum mi s-a împlinit şi mie. Taurul ăla, răpciugos şi uscat, are să mă răpuie. Tu să stai de faţă, mâine, la lupta noastră, căci pe tine nu te las să te lupţi cu el, pentru că eşti tânăr, eşti fraged şi ai să mai vezi multe pe lumea asta. Când vei vedea că a să mă răpuie şi să mă bage subt pod, tu să te repezi şi să-mi iei cornul din stânga şi să nu-l deschizi până nu vei ajunge acasă la tine.

Când auzi băiatul una ca asta unde îl podidi un plâns de nu se mai putea opri. Şi atâta inimă rea avu cât toată noaptea nu putu să doarmă.

A doua zi dis-de-dimineaţă se duse cu Tăleruş la podul de aramă. Acolo îi aştepta taurul cel jigărit.

Se luară la luptă. Şi se luptară, şi se luptară, până către nămiezi. Când boul aducea pe taur, când taurul aducea pe bou; apoi se luptară în coarne şi nu se putea dovedi nici unul pe altul. Iară când fu cam pe după nămiezi, boul slăbea în putere; şi unde mi-l aduce o dată taurul, şi când să-l dea subt pod, se repezi băiatul şi-i luă cornul din stânga.

Plânse ce plânse băiatul acolo la pod, dară dacă văzu că Tăleruş al său nu mai iese de subt pod, şi că înamurgeşte, plecă şi el cu cornul său şi cu rărunchii zdrobiţi de mâhnire.

Mase noaptea pe o moviliţă.

A doua zi, îl înteţi foamea. El crezu a găsi în cornul ce luase de la Tăleruş ceva de mâncare şi-l deschise.

Când, ce să vezi dumneata? Unde ieşi o mulţime nenumărată de cirezi şi turme de fel de fel de vite. Cum să le ducă el acasă? Aci trebuia o spuză de argaţi ca să le dea de seamă. Se uita pe câmp, şi cât îi lua ochii nu vedea decât vite de ale lui. Ce să facă el acum? Acasă nu le putea duce. În corn nici pomeneală nu mai era de a le băga. Se puse şi el şi începu a plânge cu foc şi cu amar.

Pe când se tânguia, iată că vine la dânsul un balaur şi-i zise:

– Ce-mi dai tu mie, mă băiete, să-ţi bag eu toate aceste vite în corn la loc?

– Jumătate dintr-însele să fie ale tale, răspunse băiatul.

– Puneţi pofta-n cui, îi zise balaurul. Altceva voi eu.

– Ei spune, şi voi vedea.

– Să iau de lângă tine să mănânc, când ţi-o fi lumea mai dragă, lucrul ce vei iubi tu mai mult.

Băiatul, fără să-şi dea seama de ce face, se învoi.

Balaurul trosni şi plesni din coadă de trei ori şi băgă toate cirezile în corn. Apoi băiatul luă cornul şi se duse

la tată-său, pe care îl găsi singur, căci baba şi fie-sa nu se ştie ce se făcuse; pierise din casă.

Când văzu unchiaşul pe fiu-său ajuns flăcău, cât p-aci era să se piarză de bucurie, dară se ţinu bine. Fiu-său deschise cornul şi dodată toată câmpia şi locurile de prin pregiur se umplură de vite, încât toţi se mira.

– Toate aste vite sunt ale tale? îl întrebă bătrânul.

– Toate, tată. Ce să facem cu astă sumedenie de vite?

– Să alini necazurile văduvelor şi săracilor, răspunse bătrânul.

Băiatul ascultă pe tată-său. Şi nu era ziulică lăsată de la Dumnezeu în care să nu facă câte un bine la cei ce aveau trebuinţă de ajutor.

Ajunsese ca în partea locului să nu mai rămâie nici pui de sărac.

Vestea se duse până la curtea împărătească despre bogăţia şi milosteniile ce făcea fiul unchiaşului. Şi fiindcă împăratul avea o fată foarte înţeleaptă şi frumoasă, trimise peţitori la fiul unchiaşului.

Băiatul, când auzi că împăratul îl cere de ginere, se miră. Apoi, chemat fiind la curtea împărătească, el se duse şi se purtă cu multă cuviinţă şi înţelepciune, încât împăratul nu se căi nicidecum că pusese ochii pe dânsul.

Fata împăratului se îndrăgosti după dânsul, fiindcă era frumos, mândru şi român dezgheţat.

Apoi după ce se învoiră între dânşii, făcură o nuntă de se duse vestea în ţară.

Tatăl băiatului era şi el acolo. După ce se sfârşi jocurile şi veseliile de la nuntă şi se duse fiecare pe la casele lor, unchiaşul, după obiceiul rămas din bătrâni, puse pe masă în cămara unde era să se culce ginerele cu mireasa o pâine albă ca faţa lui Christos. Apoi se duse şi el de se culcă.

Peste noapte se pomeni ginerile împăratului cu balaurul că vine şi pune o falcă în pragul de sus şi alta în pragul de jos al uşii, zicând flăcăului că vine după legătura ce au avut, şi el să-i dea să mănânce pe ceea ce se află lângă dânsul pe care o iubeşte ca pe ochii din cap.

Fiul unchiaşului, care şi uitase de astă legătură, nu ştia ce să facă. Nu-i venea să se repează la balaur să-l omoare, fiindcă ştia că aşa le fusese învoiala, şi pentru că şi tată-său îi spusese de mai multe ori că pe unde iese cuvântul iese şi sufletul. Nu se îndură iarăşi să lase pe iubita lui să o mănânce balaurul.

Pe când se frământa cu firea ca ce ar face ca nici cuvântul să-şi calce, nici pe mireasa lui să o dea, pâinea de pe masă începe a sări şi a zice:

– Hei! Balaure, pe mine m-a semănat, am crescut, m-a tăiat cu secera, m-a legat snopi şi am răbdat, rabdă şi tu şi du-te în smârcurile mărilor.

Balaurul sta şi aştepta. Pâinea iarăşi zise:

– După aceea m-a băgat în arie, m-a călcat caii, m-a vânturat şi m-a dus la moară, rabdă că şi eu am răbdat, şi du-te ca să nu-ţi mai auzim de nume.

Balaurul tot aştepta şi-i juca limbile în gură ca fulgerile. Ginerile şi mireasa tăceau mâlcă. Pâinea iarăşi zise:

– Apoi m-a măcinat, şi după ce m-a adus acasă, m-a cernut, m-a frământat cu apă, m-a băgat în cuptor şi m-a copt de era să-mi plesnească ochii, şi am răbdat; rabdă şi tu, balaur blestemat plesnir-ai!

Pocnetul ce se făcu când crăpă balaurul fu aşa de mare încât toţi cei din palatul împărătesc se deşteptară. Când veniră acolo, ce să vezi? O dihanie de balaur plesnit şi spintecat. Şi aşa era de mare încât toţi se speriară.

Luară deci mortăciunea şi o duse afară din cetate, dând-o corbilor. Apoi ginerile povesti împăratului toată şiritenia pricinii. Când auziră oamenii palatului, toţi mulţumiră lui Dumnezeu că şi-a arătat minunea de le-a scăpat cu faţa curată, în piele şi oase, pe fiii împărăteşti.

Apoi trăiră în pace şi linişte, făcând bine pretutindeni, şi or fi trăind şi astăzi de n-or fi murit.

Iară eu încălicai p-o şea v-o spusei aşa.

O lingură scurtă pe la nasul cui ascultă.
Un crâmpei de fus, în gură cui a spus.

(Povestit de un mărginaş de pe la Obor.)

SELECŢIE CRITICĂ

FĂT-FRUMOS ŞI VREMEA UITATĂ

MIRCEA MUTHU

Ca majoritatea poveştilor româneşti **Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte** este un basm prin caracterul său amfibiu şi structura generală de Janus sui-generis: trimiţând la istoria de obicei medievală, cu societatea specific ierarhizată (împărat, boieri, oşteni ş.a.) şi comportamentul redevabil, în esenţă, familiei ţărăneşti, el are în acelaşi timp nostalgia mitului, a timpului arhaic şi pe care intenţionează să-l recupereze. De aici, pe de o parte, perpetuarea unui set de **opoziţii** organizate oarecum sistemic precum timp arhaic/timp istoric, condiţie astrală/condiţie terestră ş.a.; de asemenea, existenţa, pe de altă parte, a unor ambiguităţi prezente de pildă în mixtura tonului solemn cu cel ironic din formulele iniţiale şi cele finale, în resuscitarea funcţiei psihopompe a calului năzdrăvan sau în importanţa drumului, respectiv a călătoriei (**se duseră, se duseră şi iară se mai duseră**) ce leagă şi desparte tărâmurile. Dacă formulele uzuale intră în rama narativă, dacă antropomorfizările, numărul de probe şi de unităţi temporale (**vreme de trei zile** etc.) ori semnificaţia primă a cutărui moment reafirmă apartenenţa la arealul folcloric, justificarea - epic, dar şi psihologic vorbind - a finalului poate aduce în discuţie intervenţia niciodată mărturisită, a „culegătorului-tipograf". Senzaţia de normalitate a sfârşitului omenesc (**şi căzu mort**), îngemănată cu gustul de cenuşă al ireversibilului (**îndată se şi făcu ţărână**) elimină obişnuitul zâmbet hâtru din formula de încheiere (**... şi vă spusei dumneavoastră aşa**) şi scoate basmul din regimul elaborat de folcloristică.

Să observăm, mai întâi, că povestea e secţionabilă în două unităţi narative dispuse simetric: prima cuprinde istoria naşterii lui Făt-Frumos şi călătoria acestuia spre răsărit, la locul unde s-ar afla nemurirea; a doua este întoarcerea tânărului pe acelaşi traseu, orientat acum spre apus, îmbătrânirea rapidă şi moartea. Între ele se intercalează **vremea uitată**, în care prinţul, acum fără nume şi în absenţa calului, petrece seniorial, precum ar fi petrecut în împărăţia pe care a părăsit-o, deoarece **se desfăta în palaturile cele aurite, trăia în pace cu soţia şi cumnatele sale**. [...]

Basm despre o dublă iniţiere soldată, după opinia noastră, cu un dublu eşec Tinereţe fără bătrâneţe... poate fi citit în cheia modelului platonician inversat.

MIHAI EMINESCU (1889)

"Unul din miturile cele mai semnificative din câte a păstrat poporul nostru este următorul: La leagănul unui copil se coborâseră cele trei ursitori, menindu-i una tărie, alta isteţime, a treia mărire lumească. Muma copilului, nemulţumită că i se dăruiseră şi lui bunuri pe care le-au avut atâţia oameni, rugă pe cele trei zâne ca îndeosebi copilului ei să-i hărăzească ceva ce n-a avut încă nici un muritor. Cu-ntristare-i răspunse una din zâne: „Ca toţi oamenii nici judeci, nici poţi judeca ceea ce ai cerut, dar totuşi îţi împlinesc dorinţa şi dăruiesc copilului tău tinereţă fără îmbătrânire şi

viață făr-de moarte". Copilul creștea văzând cu ochii, într-o zi cât alții într-un an, și, mânat de instinctul de neîmbătrânire și de nemurire sădit în pieptul lui, luă lumea în cap, spre a mântui împărățiile de pieire, omenirea de dușmani. Trecu pe rând când prin pustii primejduite de zmei puternici, unde nici om, nici turmă nu putea petrece și ucidea pe acei zmei, deschizând locuri așezării oamenilor, când prin păduri locuite de fiară, pe care le nimicea făcând drum vânătorilor și cărbunarilor, când iar prin împărății înflorite și vechi, prin orașe puternice și avute, până ce într-un târziu ajunse în palatul unei zâne aeriane, unde-l aștepta neîmbătrânirea și nemurirea.

Aici petrecu trei zile în deplină liniște.

După trei zile, plecând însă la vânat, adormi într-o vale frumoasă, în care pietre și copaci, râuri și izvoare începură a vorbi cu el și a-i aduce aminte de casa părinților, de locurile părintești și tot amestecul acesta de vorbiri îl fermecă și-l ademeni atât de mult încât, cum se deșteptă, încălică și luă drumul spre casă. El adormise în valea „aducerii aminte". Cum ieși din cercul magic al zânei, începu a nu mai cunoaște lumea. Ajunse într-un loc unde știa că e un oraș mare și nu găsi decât ruine pe care pășteau caprele. Întrebă pe păzitor de nu știa unde e orașul cutare, dar acesta răspunse că neam de neamul lui nu pomenise acolo decât ruine. Trecu mai departe și, unde fusese acum trei zile un pustiu întins află un oraș foarte mare. Ba în piața orașului văzu un grup de marmură care-l reprezenta pe el însuși luptându-se cu un zmeu. El întrebă pe-un orășean ce însemnează acel grup. Acesta-i răspunse că acum câteva sute de ani un viteaz se zice c-ar fi ucis un zmeu în locurile acestea, care erau pustie, și că de atunci încoace a fost cu putință să se așeze oameni acolo și să se ridice acel oraș.

- Dar bine, eu sunt acela - zise atunci cavalerul nemuritor.

Lumea ce se strânsese împrejurul lui, râse de dânsul și-l crezu nebun.

Și astfel pe orișiunde trecea, pe orișiunde vedea înflorire în urma faptelor lui, lumea-și bătea joc de el, îl lua în râs, nevoind nimeni să-l crează că el fusese acela care curățise codrii de fiară și pustiurile de monștri. Nu trei zile, cum i se părea lui, sute de ani trecuseră din timpul când el plecase în lume după nemurire."

CORNELIU BĂRBULESCU (1969)

Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte este cel dintâi basm publicat de Ispirescu în 1862; fusese ascultat de el în copilărie de la tatăl său între anii 1838-1844. Basmul este foarte curios și după câte știm, nu se mai găsește în folclorul altor popoare într-o *schemă asemănătoare* cu a basmului românesc, ceea ce ne-a determinat să-l clasificăm aparte. [...]

Analiza amănunțită a basmului lui Ispirescu deschide perspective interesante cercetării. Este unul din cele mai frumoase basme românești iar pentru cunoașterea calității de povestitor popular a lui Ispirescu și a artei sale narative devine un document valoros, pentru că făcând comparația între modul de structurare al basmului, între calitatea narativă și stilul acestui întâi basm scris de el în anul 1862, și aceleași aspecte ale altor basme luate dintre cele scrise în anii următori, până la ultimul său basm *Sarea în bucate*, putem deosebi modul în care Ispirescu s-a păstrat pe linia

creației autentic-populare în toate basmele lui, chiar dacă stilul apare din ce în ce mai îmbunătățit.

CONSTANTIN NOICA (1976)

"În clipa când devenirea întru devenire nu-și desfășoară de la *sine* lanțul ei, adică din clipa în care pruncul este adus pe lume dincolo de fire, acesta va aparține *altei* rânduieli decât cea care nu l-a putut zămisli și va aduce astfel excepția în legea, respectiv în curgerea oarbă a vieții. „El o să fie Făt-Frumos și drăgăstos, și parte n-o să aveți de el", spune unchiașul. Într-adevăr, va aspira la altceva, la ființă să spunem, ca toți pruncii neprevăzuți în starea civilă a devenirii întru devenire. Își va lua zborul ca Euphorion, fiul lui Faust și al Helenei." [...]

"Este extraordinar acest: „tăcu și se născu". E un cuvânt adevărat pentru toate ivirile de excepție în lume, în particular pentru toate creațiile din sânul ei. Orice creație se naște dintr-un plâns și dintr-o tăcere. Firește că tot ce este viață se naște chinuit; dar la viața obișnuită plânsul și tăcerea sunt și ele obișnuite, pe când aci plânsul pruncului este nefiresc (cum să plângă și să i se audă plânsul în sânul matern?), iar tăcerea este a altei gestații decât cea a firii. Simți zbuciumul și plânsul în cugetul sau chiar în viața unui creator, și pe urmă parcă îi auzi tăcerea. Ceva a plâns în Bach înainte de a compune o *Pătimire*; apoi tăcu și *Pătimirea* se născu.

Născut, așadar, și el întru ceva deosebit - aici întru așteptarea ființei însăși, sub chipul Tinereții fără bătrânețe și al vieții fără de moarte - tânărul fiu de împărat intră de la

început în condițiile neobișnuitului: „învăța într-o lună cât învăța altul într-un an". Dar împăratul rămâne în condiția obișnuitului, în acea lege a devenirii întru devenire pe care o definea Goethe prin „*stirb und werde*". Căci povestea spune despre împărat cum văzând ce minunat prunc are, „murea și învia de bucurie". Atâta tot poate să facă el, ca un om obișnuit, împreună cu întreaga fire: să moară și să învieze - nu să se depășească pe sine ca om". [...]

"Acum încep încercările pelerinului. Sunt *trei* încercări la care este el supus și fiecare dintre ele spune, pe treapta ei, ceva despre ieșirea din lumea firească. Sunt ca și trei blestemuri ale acestei lumi împotriva celui ce o părăsește.

Întâi, este blestemul lumii imediate, din care tocmai se desprinsese. În chip simbolic, Gheonoaia cea crudă, pe moșia căreia ajunge, este o ființă ce „a fost și ea femeie ca toate femeile", dar căzuse sub blestemul *părinților* pe care nu-i asculta", așa cum nu-i ascultase, la urma urmelor, nici Făt-Frumos pe ai săi. Basmul are discreția să nu facă pe părinții acestuia, în mâhnirea lor, că nu sunt ascultați, să se revolte și să blesteme, ci doar pune înaintea feciorului, ca o primă încercare, aceea de-a înfrunta o făptură blestemată de părinți. Făt-Frumos o înfruntă cu adevărat, este gata s-o biruie, și atunci Gheonoaia îi cere îndurare. Ca să fie crezută că nu-i va face nimic, „îi dete înscris cu *sângele* ei", spune basmul. Suntem încă în lumea zămislirii oamenilor din sânge, și de aceea sângele reprezintă suprema garanție.

Iar ca dovadă că în lumea Gheonoaiei este un ecou din lumea părintească, stă faptul că aceea „rugă pe Făt-Frumos să-și aleagă de soție pe una din cele trei fete ce avea, frumoase ca niște zâne". Așadar, întocmai părinților, Gheonoaia îl *recheamă* către ceva de ordinul devenirii. Iar

basmul arată astfel că omul poate recădea oricând în ordinea din care s-a desprins; dar feciorul de aici, deschis întru împlinire cum este, nu recade."

"A doua încercare, sau al doilea blestem, este cel al Scorpiei, *sora* Gheonoaiei, ea însăși blestemată să fie despărțită și în grozavă vrăjmășie cu ființa de același sânge, cu consângeana ei. Dacă întâi Făt-Frumos avea să înfrunte blestemul, indirect exprimat, al lumii imediate, acum va înfrunta pe cel al lumii *îndepărtat*-apropiate, cea a cosângenilor, de care asemenea el s-a desprins când a ieșit din condiția devenirii întru devenire.

Că este aici vorba de un ecou al *rudeniilor* lumești, o arată faptul că, în clipa în care stă să o biruie, Scorpia dă și ea chezășie cu sângele ei, întocmai ca Gheonoaia mai înainte (și este poate semnificativ că acesteia din urmă Făt-Frumos îi retezase doar un picior, pe care apoi i-l punea la loc, pe când Scorpiei care, ca rudele omului, are mai multe capete, el îi retează unul din ele, pe care de asemenea i-l va pune la loc); dar că rudenia de acum este mai îndepărtată - nu ca a părinților, doritori să-și prelungească prin el spița - o poate arăta faptul că Scorpia nu mai are să-i înfățișeze trei fete frumoase, prin care să-l îmbie la regăsirea Vieții și la cununia întru lumesc.

După încercarea sub semnul înțelesurilor părintești încălcate de Făt-Frumos, după o a doua încercare sub semnul înțelesurilor de ginte și larg omenești, încălcate și ele - căci suntem consângeni cu toți oamenii, la urma urmelor - vine o a treia încercare, ce ar putea fi și al treilea blestem, *cel al lumii fiarelor și al firii însăși*, pe care, toate, vrea să le trădeze Făt-Frumos, cu năzuința sa de a-și depăși condiția." [...]

„Acum, când fiul omului a devenit Fiul Ființei, iar fetele acesteia se bucură să aibă tovărășie omenească - omul având undeva dreptul să fie egalul lor, spre deosebire de fiare, care nu sunt decât pui în ograda și cuprinsul Ființei - acum se reia scenariul oricărei Geneze: acum animalele lumii trec prin fața noului Adam, pentru ca el să le dea nume. Firește, calul (părții de mijlocire din el, purtătorul său către altă lume, acestui daimon bun, care făcea mijlocirea și se așternea drumului între o lume și alta) fetele îi dau drumul „să pască unde va voi dânsul". Mijlocitorul, într-adevăr, nu are rost să mai apară decât dacă Făt-Frumos - cine știe? - va voi o clipă a face cale întoarsă, redevenind, din fiu al ființei, fiu al omului. În schimb celelalte animale trebuie să treacă toate prin fața lui, și chiar dacă basmul nu spune, ca Geneza, că el le dă un nume, ne arată că tovarășele de tinerețe fără bătrânețe ale feciorului de om „îi făcură cunoscuți (pe el și calul său, pe el și unealta sa!, n.r.) tuturor lighioanelor, de puteau îmbla în tihnă prin pădure". Toată lumea s-a împăcat întru ființă. Totul e bine." [...]

"Vlăstarul omenesc nu poate rămâne peste măsură de mult în „vremea uitată". El vrea să vremuiască. Vrea timpul rostitor, amintitor, dacă nu, măcar timpul rotitor, oricare timp, dar nu poate îndura ne-timpul." [...]

"Se pregătiră de plecare", așadar; „se îmbrățișară cu femeile (și iată că ele îmbrățișează și calul, nu numai omul, n.r.) și, după ce-și luară ziua-bună unul de la altul, porni, lăsându-le suspinând și cu lăcrămile în ochi". Suspină așadar și Ființa, uneori, sau fetele ei. Să fie, în suspinul acesta, numai părerea de rău, din parte-le, că omul lor risca să se prăpădească, prin recufundarea în apele vieții? sau să fie undeva, nemărturisit, ceva din mâhnirea rudei lor bune,

Luceafărul din poemul eminescian, mâhnirea anume că unor fapturi de ordin totuşi general, ca ele şi Luceafărul, nu le este dat să ia cu adevărat o întruchipare individuală? În orice caz suspină uneori şi fiinţa, în străvechea viziune românească, iar suspinul ei este ca o bunătate şi un surâs în plus către lumea noastră." [...]

"Ca şi fiinţa care, în viziunea românească a lumii, nu este o singură şi masivă natură generală, nu are un singur nivel de subzistenţă şi nici vreun singur chip (ci doar, cel mult, un singur model şi arhetip), moartea este a fiecăruia şi e *măsura* fiecăruia. Cea de-aici, de pildă, „se uscase de se făcuse cârlig în chichiţă". Şi totuşi mai are tăria să tragă o palmă lui Făt-Frumos îmbătrânit.

Dar de ce-i trage o palmă? De ce nu-l atrăgea încet, cu cârligul ei, spre nefiinţă, ca pe toţi ceilalţi, acum când el singur recăzuse sub suveranitatea ei? Îl pălmuia, poate, pentru că omul acesta avusese impertinenţa să iasă din condiţia sa de om, depăşind pura devenire întru devenire. Trebuia un act de violenţă, pentru ca *restul* de fiinţă din el să se facă praf şi pulbere, intrând în ordinea nefiinţei.

Moartea este individuală, nu generică; este a fiecăruia. Ea nu coseşte vieţile în neştire, ci o curmă pe a fiecăruia după măsura vieţii lui. Pe unul îl pălmuieşte, pe altul îl mângâie şi pe câte un altul îl transfigurează, ca pe Johann Sebastian Bach, cântăreţul la orgă.

Ce îndemn dă, aşadar, gândirii basmul acesta românesc? O învaţă să vadă că poate exista un echilibru perfect între individual şi general - că Făt-Frumos şi fetele Fiinţei se pot cununa - dar cununia să nu se petreacă cu-adevărat întru fiinţă, deoarece aceasta, potrivit modelului ei, mai are nevoie de ceva, să spunem de progenitură, de copii. Îi mai

trebuie determinaţii, şi anume determinaţii bune, pline, active. [...]

Şi basmul românesc ne duce la gândul românesc al fiinţei ca arhetip, un gând care l-a purtat cu el Eminescu, cel venit parcă şi el din aceeaşi lume a Reminiscenţei din care, poate, coborâse basmul."

OVIDIU PAPADINA

Se pare că basmul îşi trăieşte şi astăzi, pretutindeni încă, „tinereţea fără bătrâneţe". Chiar dacă pe alte meleaguri dezvoltarea ştiinţei şi a tehnicii i-au restrâns de mult viaţa ca povestire orală, în ceasuri de seară şi de tihnă, adăpostind-o mai ales în odăile de culcare ale copiilor, şi chiar dacă şi la noi se petrece acelaşi fenomen mai de curînd, viaţa lui, ca una dintre cele mai vechi şi mai iubite specii ale literaturii universale, e departe de a se apropia de sfârşitul ei. Erupţia uriaşă a cinematografului, departe de a grăbi acest sfârşit, i-a adus o nouă viaţă: aceea a feeriei de imagini. Ea şi-a aflat terenul cel mai firesc şi mai propice în filmul de animaţie, în libertatea lui de a fantaza dincolo de timp şi spaţiu - în lumea etern şi universal-umanului, în lumea dorinţelor de mai bine şi mai frumos ale întregii omeniri. [...]

Culegătorii de basme din trecut - adăugau textului ceva din personalitatea lor, din modul de a gândi şi de ascrie. Se petrecea astfel un fenomen al întrepătrunderii lumii intelectuale cu acea a oamenilor din popor.

Unul dintre cele mai elocvente cazuri este acela al lui Ispirescu. El avea şi veleităţi de scriitor - e drept, foarte modeste - a publicat şi poezii originale, a scris şi amintiri de

călătorie, a ținut și un jurnal intim. În basmele culese de el - cu toată grija sa de a rămîne cît mai fidel povestirii populare, fiind sfătuit în acest sens de marii săi prieteni, B. P. Hasdeu și Al. Odobescu - un ochi experimentat distinge ușor ceea ce e propriu numai lui : o anumită insistență în evocarea peisajelor și arhitecturilor. un anumit mod de a atribui personajelor și unele stări sufletești mai nuanțate, o anumită caligrafie a limbajului.

MIRCEA CONSTANTINESCU (1979)

„... Și pentru că acest tărâm există neîndoielnic, voi spune: tărâmul care nu se află undeva anume, se află pretutindeni. Basmul oferă soluția cea mai morală a visului general omenesc al nemuririi, deoarece face posibilă o localizare optimă: în cugetul meu și-al tău și-al lor, aci, sau, uzând de expresia lui Ispirescu, „mai-nainte de aci". Misteriosul tărâm este gândul însuși care își gândește misterul. Corola lui, cum credea un mare poet, nu se cade desfoliată. Adulmecată - da." [...]

„În basmul nostru, gândul, iar nu trupul, și l-a lămurit Făt-Frumos în cuptorul înfrânării. Iată că trupul l-a trădat. Cernită (căci e veche de când lumea), biologia impetuozității a biruit printr-o lucrare hapsână: vânătoarea coincidentă cu un tabu. [...]

Dacă te uiți înapoi, dacă vânezi iepuri în Valea Plângerii, îți recapeți facultatea biopsihologică a amintirii, adică privind înapoi îți pierzi aptitudinea fundamentală reclamată de obținerea și posedarea imortalității. Așa *trebuie* să se întâmple, deoarece inițierea nu durează „o viață",

ci un segment temporal. Gheonoaia are rostul să zvonească nemurirea și e prima treaptă a îndepărtării eroului de oameni, a apropierii lui de tărâmul zânelor, așa cum iepurele figurează ca o întâie treaptă în îndepărtarea de zâne și în reamintirea de tărâmul oamenilor. Inițierea a reprezentat o *simulare* a lipsei rosturilor pământene și a legăturilor de sânge. De aceea toți inițiatorii *devin nostoi* stimulate însă asemeni plecărilor. Pentru că, în realitate, ei nici nu au plecat, erezia aceasta vindicativ biologică e de domeniul ficțiunii, al dorinței umane potențate fantezist." [...]

„Contradicția dintre timpul subiectiv, al eroului, și timpul obiectiv, al pământenilor între care acesta revine, e pretutindeni afirmată, în basmul *Tinerețe... în*să accentul nu cade pe relatarea disfuncției socialității eroului numai, ci este evidentă o graduală dezvoltare a *nostos-ului.* Cu cât Făt-Frumos înaintează în contradicția celor două serii temporale, cu consecințele sociologice arătate (dezvoltarea urbanistică, alte habitudini, alți oameni cu altă mentalitate), cu atât mai mult se produce o degradare biofiziologică a persoanei sale, aspect totalmente absent în celelalte texte înrudite cu basmul nostru. Treptata și rapida îmbătrânire a eroului, plecat de sub cupola ocrotitoarei atmosfere paradisiace a tărâmului zânelor, nu mai e o simplă apăsare metaforică (chiar dacă, estetic, realizarea ei este excelent afirmată), ci, în primul rând, imaginea fidelă a incompatibilității tărâmurilor și a timpurilor aferente. Abia prin aceasta se sugerează *completa* lor inaderență, și numai în basmul român este respectată situația „reală", științific probantă, a degradării vieții aflată pe granița coliziunii lumilor și timpurilor paralele, neadezive. Acum, chestiunea aflării temeiului istoric concret care a servit drept fundal rationa-

mentului inductiv al creatorului dintâi (nu neapărat al basmului, cât al acestui episod al *completei* incompatibilități sesizate) oricum, o personalitate înzestrată cu haruri multe, dintre care nu lipseau intuiția și atenta observare a naturii, aceasta o socot insolubilă, astăzi. [...]

„Formula acestui basm, iradiind în titlu chiar, sacramentală prin laicismul ei profund eretic, este, în esență, o constrângere filosofică, în ea sunt reunite apoteoza vitalității biologice cu aspirația atât de umană a desăvârșirii, așa cum s-a reflectat ea în dimensiunea dintotdeauna umanistă a filosofiei.

AURA MATEI-SĂVULESCU (1984)

În *Tinerețe fără bătrânețe ...*, eroul nu are nume; el este *Făt-Frumos,* simbolul tuturor voinicilor de excepție din folclorul românesc. Acest „simbol“ (cu alte cuvinte, acest general) ia contact cu „individualul“ numai în două ipostaze: a) se căsătorește cu zâna cea mică, singura făptură care îi vorbește, dovedindu-i că există dincolo de o plăsmuire a imaginației: „Fata cea mică este făptura individuală în lumea ființei, și numai ins și insă se pot însoți cu adevărat“ (C. Noica); b) e așteptat de „moartea lui“, și nu de o moarte abstractă, deoarece acesta este un fenomen general valabil pentru toți oamenii; fiecare o primește pentru sine. Căsătoria și moartea sunt individuale și obligă „generalul“ (simbolul) să se coboare la nivelul particularului. Hyperion (generalul) nu se poate însoți cu „individualul“ și prin urmare nu poate avea nici moarte. Dorința lui de a fi determinat, de a căpăta ființă se situează la polul opus celei

nutrite de către Făt-Frumos din basm, care înainte de a fi „determinat“ (de a se fi născut) cere „nedeterminarea“, de fapt noncanonizarea într-un spațiu și timp determinate.“ [...]

„Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte amalgamează întreg arsenalul și recuzita unui basm, fără să eclipseze însă conotațiile mitice, relativ ușor de depistat la o analiză sintagmatică bazată pe analogii de structură între diferitele sale secvențe și tiparele mitice universale (ale mitologiei clasice, dar și ale celei primitive).“

MIRCEA ANGHELESCU (1987)

Aspirația omului către veșnicie, în basmul lui Ispirescu, trebuie văzută ca aspirație către perfecțiune, către purificarea individului fie și numai în sens moral, iar neputința păstrării ei, după ce a fost obținută, nu este mărturia unui eșec, ci acceptarea destinului, a condiției umane, o dată ce această purificare simbolică a fost realizată. Succesul aventurii nu trebuie căutat în păstrarea veșniciei, și nici în pierderea ei, ci în întrecerea între cele două stări dialectice prin și datorită facultății magice a memoriei, care reprezintă o formă subiectivă, superioară, a cunoașterii.“ [...]

„Basmul este singurul care nu s-ar fi putut încheia cu una din formulele tradiționale și afecționate de Ispirescu însuși, „și or fi trăind și azi dacă n-or fi murit“, pentru că înțelesurile lui depășesc întâmplările obișnuite ale unei vieți, fie ea și fabuloasă; ele privesc înseși rostul și condiția existenței noastre în univers. Tema sa cea mai generală nu este, ca în atâtea alte basme, una etică (de tipul: binele până

la urmă învinge răul), ci una filosofică: aceea că măsura fiecărui lucru este lucrul însuşi, respectiv fericirea omului stă în împlinirea propriei existenţe, nu în năzuinţa spre o alta. Din acest punct de vedere, nu se mai poate susţine că sfârşitul basmului este „trist" sau nefericit. Dimpotrivă, prin reintrarea în timpul său propriu, prin recâştigarea condiţiei sale muritoare, eroul revine în dimensiunile sale, îşi recâştigă dreptul la o existenţă umană şi deci la moarte. „Purificarea" experienţei iniţiatice pe care o realizează înseamnă desprinderea de o dorinţă, de o aspiraţie care îl înstrăina de sine. Făt-Frumos, care, înainte de naştere (adică iniţiere), ar fi putut spune o dată cu Luceafărul „mi-e sete de repaos", îl dobândeşte în cele din urmă nu în veşnicie, ci în moarte, în reintegrarea în circuitul firii, ca o iertare a năzuinţei sale nebuneşti de a-şi ieşi din condiţia proprie. Moartea lui nu este o pedeapsă, ci o izbăvire."

EMIL LUNGEANU (1997)

„Făt-Frumos nu luptă cu Gheonoaia şi nici cu Scorpia, ci cu cercul propriului destin. Tradiţionalul antagonism maniheic al basmelor (împrumutat azi fanteziilor eroice ale literaturii S.F., aşa-ziselor *sword and sorcerz*) e absent în *Tinereţe fără bătrâneţe...*, unde Făt-Frumos nu mai este clasica alegorie a Binelui învingător, ci dimpotrivă, învinsul predestinat, a cărui tentativă prometeică eşuează cu atât mai tragic cu cât ea dăduse la un moment dat iluzia victoriei definitive. Câmpul presărat cu oseminte umane de la hotarele Gheonoaiei era deja un semnal de alarmă.

A. Ediţii

1. *Legendele şi basmele românilor. Ghicitori şi proverburi.* Cu o introducere de B.P. Hasdeu. Adunate din gura poporului, scrise şi date la lumină de Un culegător-tipograf, Tipografia Laboratorilor Români, Bucureşti, 1872, partea I, XI + 180 p.

2. *Legende sau basmele românilor, adunate din gura poporului* de P. Ispirescu, culegător-tipograf, Tipografia Academiei Române (Laboratorii Români), Bucureşti, 1882, IV + 404 p. + 2 pl.

3. *Legende sau basmele românilor, adunate din gura poporului* de P. Ispirescu, Editura Librăriei H. Steinberg, Bucureşti, 1892, IV + 400 p. + 2 p. (Cuprinsul este identic cu cel al volumului cu acelaşi titlu publicat în 1882.)

4. *Legende sau basmele românilor, adunate din gura poporului* de P. Ispirescu, Minerva, Biblioteca Scriitorilor Români, Opere complete, vol. I, Bucureşti, 1901, IV + 404 p. (Cuprinsul este identic cu cel al volumului cu acelaşi titlu publicat în 1882.)

5. *Cele douăsprezece fete de împărat.* Basm din colecţia Ispirescu. Bucureşti, 1905, 5 p. + (1 foaie).

6. *Legende sau basmele românilor, adunate din gura poporului.* Cu o introducere de d-nul Barbu Delavrancea, ediţia a II-a, Minerva, Bucureşti, Biblioteca Scriitorilor Români, Opere complete, vol. I, 1907, XII +

vol. II - 328 p. (Cuprinsul este identic cu cel al ediţiei apărută la aceeaşi editură în anul 1936.)

19. *Basme,* Editura Tineretului, Biblioteca Şcolarului, Bucureşti, 1952,125 p.

20. *Basme, Ediția* a doua adăugită, Editura Tineretului, Biblioteca Școlarului, București, 1956, 149 p.

21. *Basme,* precuvântare de Eusebiu Camilar, ilustrații de Florica Cordescu, Editura Tineretului, București, 1959, 180 p.

22. *Basme, legende, snoave,* ediție îngrijită de Radu Albala, cu o prefață de Corneliu Bărbulescu, E.S.P.L.A., Biblioteca pentru toți, București, 1960, XVIII + 370 p.

23. *Prâslea cel voinic și merele de aur.* Basme. Prefață de I. Stăvăruș. Editura pentru literatură, București, 1962, XVI +302 p.

24. *Basme,* prefață și note de Corneliu Bărbulescu, Editura Tineretului, Biblioteca Școlarului, nr. 105, București, 1965,218 p.

25. *Zâna zânelor.* Basme, legende, snoave. Ediție îngrijită de Radu Albala. Prefață de Corneliu Bărbulescu, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura pentru Literatură, Biblioteca pentru toți, 1966, XXXVI + 449 p.

26. *Legende sau basmele românilor,* ediție îngrijită de Aristița Avramescu. Prefață de Iorgu Iordan, Editura pentru Literatură, București, 1968, XV + 469 p.

27. Petre Ispirescu, *Opere,* I, ediție îngrijită, note și variante de Aristița Avramescu. Studiu introductiv de Corneliu Bărbulescu, Editura pentru Literatură, București, 1969. (Ediție definitivă din care am transcris basmele.)

28. Petre Ispirescu, *Basme.* Coperta și ilustrații de Done Stan, Editura Ion Creangă, București, 1972.

29. *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte. Basme populare românești,* Editura Minerva, București, 1972.

30. *Tinerețe fără bătrânețe. Basme populare românești.* Antologie, postfață și bibliografie de Ovidiu Papadima, Editura Minerva, București, 1973.

31. *Legende sau basmele românilor, adunate din gura poporului.* Ediție nouă și ilustrată de V. Rola Piekarski, vol. I-II, Minerva, București, 1908, voi. I - 332 p., voi. II - 315 p.

32. *Legende sau basmele românilor, auzite din gura poporului.* Cu o introducere de d-nul Barbu Delavrancea, ediția a III-a, Minerva, Biblioteca Scriitorilor Români, Opere complete, vol. I, București, 1915, 404 p. (Cuprinsul este același cu al ediției a II-a din anul 1907.)

33. *Legende sau basmele românilor, adunate din gura poporului,* ilustrate de I. Bednarik. Prefață de V. Alecsandri, „Cartea românească", București, vol. I, 1926.

10. *Legende sau basmele românilor,* Ancora, Biblioteca Clasicilor Români, București, 3 vol., 1929.

11. *Legende sau basmele românilor, adunate din gura poporului,* ediție comentată de N. Cartojan, Editura Scrisul Românesc, Clasici români comentați, Craiova, 1932, 256 + 4 planșe.

12. *Legende sau basmele românilor, adunate din gura poporului,* ilustrate de I. Bednarik, „Cartea românească", București, 1932, 2 vol.

13. *Legende sau basmele românilor, adunate din gura poporului,* comentate de G. Gerota, Editura Tipografiile Române Unite, București, 1933.

14. *Basme alese,* Biblioteca școlară, Publicațiune pentru cultura elevilor, nr. 11, București, 1934, 117 p.

15. *Basme alese,* Biblioteca școlară, nr. 11, București, 1936, 120 p. cu portret. (Cuprinsul este identic cu al volumului publicat în 1934.)

16. *Legendele sau basmele românilor, adunate din gura poporului*, „Cartea românească", Bucureşti, 1936, vol. I - 295 p; vol. II - 333 p.

17. *Legende sau basmele românilor, adunate din gura poporului.* Prefaţă de V. Alecsandri, Alcalay, Bucureşti, 1936.

18. *Legende sau basmele românilor, adunate din gura poporului*, „Cartea românească", Bucureşti, 1947, vol. 1-231 p,

19. Petre Ispirescu, *Basme.* Ediţia a 2-a. Copertă şi ilustraţii de Done Stan, Editura Ion Creangă, Bucureşti, 1978.

20. Petre Ispirescu, *Basmele românilor.* Postfaţă şi bibliografie de Viola Vancea, Editura Minerva, Bucureşti, 1986.

33. Petre Ispirescu, *Basme.* Coperta şi ilustraţii de Mircea Nicolau, Editura Junimea, Iaşi, 1987.

34. Petre Ispirescu, *Legende sau basmele românilor. Snoave sau poveşti populare.* Ediţie îngrijită de Aristiţa Avramescu, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1988.

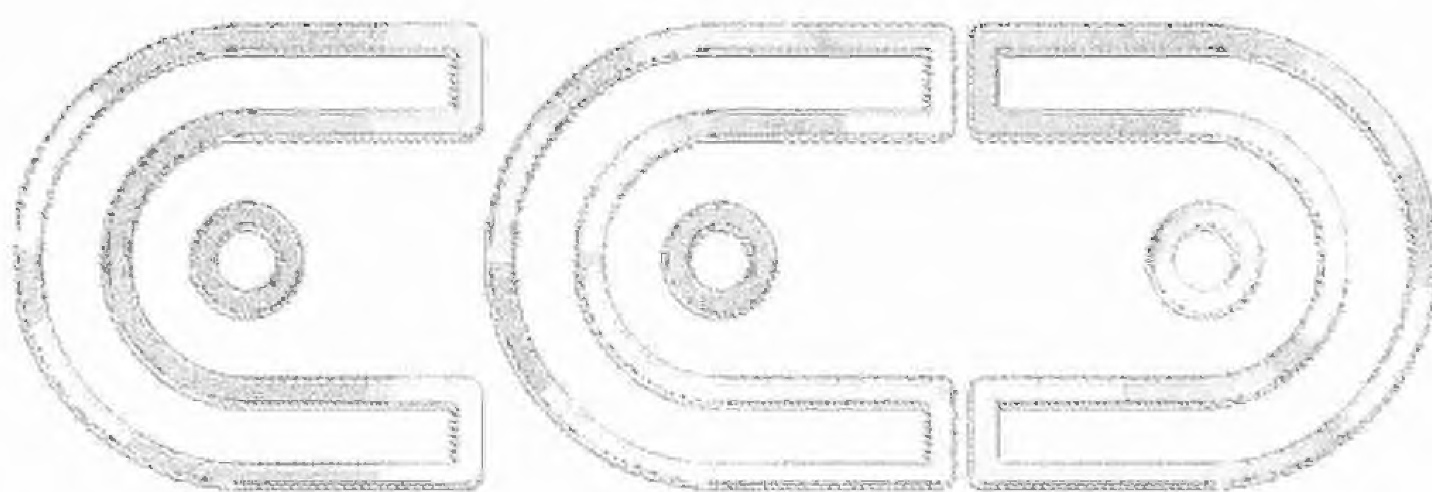
35. Petre Ispirescu, *Legende sau basmele românilor.* Ediţie îngrijită şi prefaţă de Teodor Vârgolici, Albatros, Alutus, Gemina, Bucureşti, 1994.

36. Petre Ispirescu, *Legende sau basmele românilor.* Ediţie îngrijită, note şi comentarii de Aristiţa Avramescu. Prefaţă de Nicolae Constantinescu, Editura Fundaţiei Culturale Române, Bucureşti, 1997.

CUPRINS

LEGENDE SAU BASMELE ROMÂNILOR, GHICITORI ȘI PROVERBURI (1872-1874-1876)






Scanare și prelucrare digitală





de

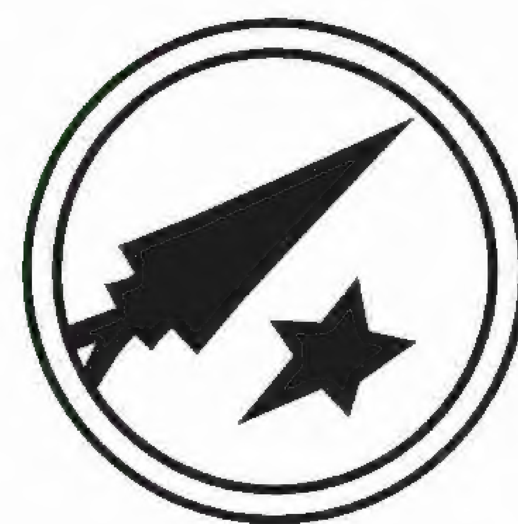
Anonim



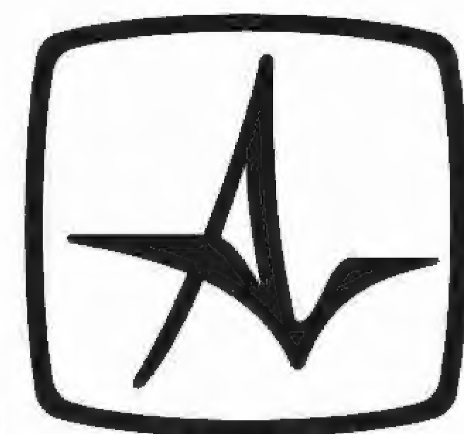


și

CAT Graur




Antwerpen






2024

